Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігінің Шырақбек Қабылбаев атындағы Қостанай академиясы

Костанайская академия Министерства внутренних дел Республики Казахстан имени Шракбека Кабылбаева

ТӘУЕЛСІЗДІК ЖЫЛДАРЫ
ҚАЗАҚСТАН

Полиция учаскелік инспекторлары арналған ұсынымдар
ЖИНАҒЫ

СБОРНИК
рекомендаций для участковых инспекторов полиции

Қостанай,
2021

ӘОЖ 3
КБЖ 6/8
С

ҚР ІІМ Шырақбек Қабылбаев атындағы
Қостанай академиясының Ғылыми кеңесімен баспаға ұсынылған

РЕЦЕНЗЕНТТЕР:

А.К. Милюк – Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрілігі Әкімшілік полиция комитеті төрағасының орынбасары, полиция полковнигі.

А.В. Давыдов – Қостанай облысының Полиция департаменті Жергілікті полиция қызметі басқармасы профилактикалық қызмет бөлімінің ерекше тапсырмалар жөніндегі аға инспекторы, полиция подполковнигі.

М.А. Сахратов – Қостанай қаласы Полиция басқармасының жергілікті полиция қызметі бөлімінің бастығы, полиция подполковнигі.

Д.А. Амангельдиев – Қазақстан Республикасы ІІМ Ш.Қабылбаев атындағы Қостанай академиясының Қылмыстық құқық және жазаны орындауды ұйымдастыру кафедрасының бастығы, философия докторы (PhD), полиция подполковнигі.

А.С. Смышляев, С.В. Корнейчук, Д. Қалқаманулы, А.М. Сагалиева, А.Е. Мукажанов, А.Н. Медведева, Е.М. Хакимов, Б.О. Іліяс, М.А. Жұмашев, А.А. Әбдәлі, А.У. Сейдахметова.

С Участкелік полиция инспекторларына арналған ұсынымдар жинағы / А.С. Смышляев, С.В. Корнейчук, Д. Қалқаманулы, А.М. Сагалиева, А.Е. Мукажанов, А.Н. Медведева, Е.М. Хакимов, Б.О. Іліяс, М.А. Жұмашев, А.А. Әбдәлі, А.У. Сейдахметова – Қостанай: ҚР ІІМ Шырақбек Қабылбаев атындағы Қостанай академиясы, 2021. – 415 б.

ISBN 978-601-80851-3-0

Осы ұсынымдар жинағының негізгі мақсаты учаскелік полиция инспекторлары қызметіне әкімшілік іс жүргізу қызметін жүзеге асыру және құқық бұзушылықтардың жекелеген түрлерінің алдын алу бойынша практикалық көмек көрсету болып табылады.

Ұсынымдар жинағы ведомстволық білім беру ұйымдарының оқу процесінде, сондай-ақ ЖПҚ аумақтық бөлімшелерінде қызметтік даярлық бойынша сабақтар өткізу шеңберінде де пайдаланылуы мүмкін.

ӘОЖ 3
КБЖ 6/8

ISBN 978-601-80851-3-0

© ҚР ІІМ Шырақбек Қабылбаев атындағы Қостанай академиясы, 2021

УДК 3
ББК 6/8
С

Рекомендовано к изданию Ученым советом
Костанайской академии МВД РК имени Шракбека Кабылбаева

РЕЦЕНЗЕНТЫ:

Милюк А.К. – заместитель председателя Комитета административной полиции Министерства внутренних дел Республики Казахстан, полковник полиции.

Давыдов А.В. – старший инспектор по особым поручениям отдела профилактической деятельности Управления местной полицейской службы Департамента полиции Костанайской области, подполковник полиции.

Сахратов М.А. – начальник отдела местной полицейской службы Управления полиции города Костаная, подполковник полиции.

Амангельдиев Д.А. – начальник кафедры уголовного права и организации исполнения наказания Костанайской академии МВД Республики Казахстан имени Ш. Кабылбаева, доктор философии (PhD), подполковник полиции.

Смышляев А.С., Корнейчук С.В., Калкаманулы Д., Сагалиева А.М., Мукажанов А.Е., Медведева А.Н., Хакимов Е.М., Ильяс Б.О., Жумашев М.А., Әбдәлі А.А., Сейдахметова А.У.

С Сборник рекомендаций для участковых инспекторов полиции / А.С. Смышляев, С.В. Корнейчук, Д. Калкаманулы, А.М. Сагалиева, А.Е. Мукажанов, А.Н. Медведева, Е.М. Хакимов, Б.О. Ильяс, М.А. Жумашев, А.А. Әбдәлі, А.У. Сейдахметова – Костанай: Костанайская академия МВД РК имени Шракбека Кабылбаева, 2021. – 415 с.

ISBN 978-601-80851-3-0

Основной целью настоящего сборника рекомендаций является оказание практической помощи службе участковых инспекторов полиции по осуществлению административной процессуальной деятельности и профилактики отдельных видов правонарушений.

Сборник рекомендаций также может использоваться в учебном процессе ведомственных организаций образования, а также в рамках проведения занятий по служебной подготовке в территориальных подразделениях МПС.

УДК 3
ББК 6/8

ISBN 978-601-80851-3-0

© Костанайская академия МВД РК
им. Ш. Кабылбаева, 2021

МАЗМҰНЫ

Алғысөз……..6

1. Ішкі істер органдарының әкімшілік құқық бұзушылықтар жасаудың себептері мен жағдайлары жөнінде ұсынулар енгізу механизмі бойынша әдістемелік ұсынымдар.....8

2. Құқық бұзушыға ерекше талаптар белгілеу және шектеулердің орындалуын бақылау жөнінде әдістемелік ұсынымдар.....21

3. Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету және құқық бұзушылықтың алдын алу жөніндегі іс-шараларға азаматтарды тарту бойынша әдістемелік ұсынымдар.....37

4. Ішкі істер органдарының әкімшілік құқық бұзушылық туралы істері жөніндегі шешімдеріне келтірілген шағымдарды қарау әдістемелік ұсыныстар.....52

5. Учаскелік полиция инспекторының халық алдында есеп жүргізу тәртібі жөніндегі әдістемелік ұсынымдар.....78

6. Учаскелік полиция инспекторларының заңды тұлғаларды әкімшілік жауаптылыққа тарту тәртібі жөніндегі әдістемелік ұсынымдар.....96

7. Ішкі істер органдары қызметкерлерінің әкімшілік бұлтартпаудың жекелеген шараларын қолдануы жөніндегі әдістемелік ұсынымдар.....128

8. Әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін кәмелетке толмағандарға тәрбиелік ықпал ету шараларын қолдану жөніндегі ұсынымдар.....152

9. Жол қозғалысы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар істері бойынша іс жүргізуді жүзеге асыратын ІІО (полиция) қызметкерлеріне арналған әдістемелік ұсынымдар.....169

Содержание

Предисловие…….201

1. Методические рекомендации по механизму вынесения органами внутренних дел частных представлений о причинах и условиях совершения администраивных правонарушений 203

2. Методические рекомендации по установлению особых требований к поведению правонарушителя и контролю за исполнением ограничений….219

3. Методические рекомендации по привлечению граждан к мероприятиям по обеспечению общественного порядка и профилактике правонарушений …..…….236

4. Методические рекомендации по рассмотрению жалоб на решения по делам об административных правонарушениях органами внутренних дел……255

5. Методические рекомендации по порядку проведения отчета перед населением участковым инспектором полиции ……..283

6. Методические рекомендации по порядку привлечения к административной ответственности юридических лиц участковыми инспекторами полиции ……301

7. Методические рекомендации по применению сотрудниками органов внутренних дел отдельных мер административного пресечения …….....338

8. Рекомендации по применению мер воспитательного воздействия к несовершеннолетним за административные правонарушения ……..363

9. Методические рекомендации для сотрудников ОВД (полиции), осуществляющих производство по делам об административных правонарушениях в области дорожного движения ……..381

Алғысөз

Осы ұсынымдар ҚР ІІМ Ш.Қабылбаев атындағы Қостанай Академиясының заң ғылымдарының кандидаты, профессор М. А. Қызыловтың жалпы редакциясымен әзірленген жергілікті полиция қызметінің қызметкерлеріне арналған ұсынымдар жинағының жалғасы болып табылады. Осыған байланысты біз жарияланған еңбектерді нақты ұсыныстар жинағына енгізбедік, атап айтқанда:

1. Оқиға орнындағы учаскелік полиция инспекторының шұғыл іс-қимылдары жөніндегі әдістемелік ұсынымдар.
2. Бас бостандығынан айыру орындарынан босатылған адамдарға әкімшілік қадағалауды жүзеге асыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдар
3. Алкоголизм мен нашақорлықтан зардап шегетін адамдарды мәжбүрлеп емдеуге жіберу бойынша жергілікті полиция қызметінің қызметкерлеріне арналған әдістемелік ұсынымдар
4. Жергілікті полиция қызметінің тұрмыстық зорлық-зомбылық және профилактикалық есепке алу істерін жүргізу туралы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша қызметтік іс жүргізуі
5. Жазасын өтеуден шартты түрде мерзімінен бұрын босатылған адамдардың мінез-құлқын бақылауды жүзеге асыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдар
6. Отбасылық-тұрмыстық саладағы құқық бұзушылықтар туралы ақпаратқа ІІО іс-қимылдарының бастапқы алгоритмі бойынша әдістемелік ұсынымдар.

Қазақстанда әкімшілік және қылмыстық деликтілікке қарсы іс-қимыл мәселелеріне мемлекеттік органдар мен үкіметтік емес құқық қорғау ұйымдары тарапынан «құқық бұзушылықтардың алдын алу туралы» Қазақстан Республикасының мамандандырылған Заңы қабылданғанға дейін көп уақыт бұрын назар аударылды. Бірақ осы Заңның және Қазақстан Республикасының құқық бұзушылықтарға жол бермеу және оның құрбандарына көмек көрсету жөніндегі бірқатар ілеспе нормативтік құқықтық актілерінің қабылдануы құқық қолдану практикасының және құқық бұзушылықтың алдын алу субъектілерінің ведомствоаралық өзара іс-қимылының барлық проблемаларын шеше алмады.

Ұлт Көшбасшысы Н.Ә. Назарбаев өзінің «Қазақстан-2050 «Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» Жолдауында: Мемлекет тәртіпсіздікке мүлдем төзбеушілік қағидатын ұстануға тиіс. Дамыған қоғам барлық жерде тәртіп пен тәртіптен басталады: жайлы подъезден, жинақы ауладан, таза көшелерден және жарқын жүзді адамдардан. Тәртіпсіздік пен рұқсат ету сезімі неғұрлым ауыр қылмыстарға жол ашады. Ұсақ құқық бұзушылыққа төзбеу ахуалы-қоғамдық қауіпсіздікті нығайтудағы, қылмыспен күрестегі маңызды қадам. Біз құқықтық нигилизмді жеңіп, қоғамды қоғамдық тәртіпті сақтау ісіне қосуымыз керек.

Біз деструктивті әлеуметтік мінез-құлықты жұмысқа орналасу мүмкіндігімен байланыстыруымыз керек. Біз қоғамдық орындарда бұзақылық мінез-құлық үшін жазалау шараларын енгізуіміз керек, ол міндетті түрде жеке істері мен түйіндемелерінде көрсетілуі тиіс және жұмысқа қабылдау мен мансап баспалдағымен көтерілу кезінде ескерілуге тиіс. Мұның бәрі қоғамдық өмірдің нормасына айналуы керек.

Осы ұсынымдар жинағы шеңберінде оқыту ІІО қызметкерінің құқық бұзушылықтың алдын алу саласындағы ұйымдастырушылық-өкімдік қызметінде теориялық білімді одан әрі бекіту және тереңдету, кәсіби іскерліктер мен практикалық дағдыларды жетілдіру және құқық бұзушылықтың алдын алудың басқа субъектілерімен өзара іс-қимылды жүзеге асыру мақсатында жүзеге асырылады.

Құқық бұзушылықтан зардап шеккен азаматтарға көмек көрсету кезіндегі ішкі істер органдарының міндеттері:

1) қылмыстар туралы ақпаратты қабылдау және тіркеу, жедел-тергеу іс-шараларын жүргізу;

2) құқық бұзушылық жасаған адамдарға бұлтартпау шараларын және өзге де мәжбүрлеу шараларын қолдану болып табылады;

3) қылмыстық іс немесе әкімшілік іс жүргізуді қозғау және материалдарды сотқа беру;

4) құқық бұзушылықтардың қайталануы мен қайталануының профилактикасы бойынша іс-шаралар жүргізу;

5) құқық бұзушылықтан зардап шеккен азаматтарды заңнамада көзделген тәртіппен денсаулық сақтау және әлеуметтік қорғау мекемелеріне көмек үшін жіберу және құқық бұзушылық профилактикасы субъектілерінің ведомствоаралық өзара іс-қимылы болып табылады .

Құқық қорғау органдарының алдын алу қызметіндегі ерекше буынды жергілікті полиция қызметінің бөлімшелері алады, өйткені олар қызмет көрсететін әкімшілік учаскелерде құқық бұзушылық жасаған адамдарды анықтайды және бақылауға алады. Сондай-ақ олар қоғамдық тәртіпті жүйелі түрде бұзатын, қоғамдық орындарда өзін лайықсыз ұстайтын, спирттік ішімдіктерді теріс пайдаланатын және т. б. адамдарға қатысты профилактикалық қызметті жүзеге асырады. Осылайша, егер ЖПҚ қызметкерінде азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделеріне қол сұғушылық туралы куәландыратын фактілер болса, онда ол мұндай құқық бұзушылықтың алдын алу және оның әртүрлі нысандарының өмір мен денсаулыққа қарсы қылмыстарға айналуына жол бермеу үшін бірқатар шараларды жүзеге асыруы керек.

Жұмыстың мазмұны зардап шеккендердің қажеттіліктерін барынша қанағаттандыру мақсатында қоғамдық тәртіп пен қоғамдық қауіпсіздікке құқыққа қарсы қолсұғушылық жағдайларымен тікелей жұмыс істейтін жергілікті полиция қызметі қызметкерлерінің кәсіби әлеуетін нығайтуға бағытталған.

1. Ішкі істер органдарының әкімшілік құқық бұзушылықтар жасаудың себептері мен жағдайлары жөнінде ұсынулар енгізу механизмі бойынша әдістемелік ұсынымдар

Әкімшілік құқық бұзушылықтар жөніндегі іс бойынша шешімдер қабылдау үдерісінде ішкі істер органдарының (полиция) лауазымды адамдары, ҚР ӘҚБК 826-бабының негізінде, әкімшілік құқық бұзушылықтар жасаудың себептері мен жағдайлары жөнінде ұсынулар енгізуге құқылы.

Ұсынуға мамандандырылған аудандық және оған теңестірілген әкімшілік сотқа оны алған күннен бастап он тәулік ішінде шағым берілуі мүмкін.

Осындай ұсынуларды енгізе алатын ІІО лауазымды адамдары ҚР ӘҚБК 804-бабында тізбектелген әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша шешім қабылдауға құқылы ІІО қызметкерлері болып табылады. Ішкі істер органдарының атынан әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға және әкімшілік жазалар қолдануға:

1) ішкі істер органдарының бастықтары мен олардың орынбасарлары;
2) ішкі істер органдарының қалалық, аудандық бөлімшелерінің бастықтары;
3) ішкі істер органдары желілік бөлімшелерінің, желілік пункттерінің бастықтары;
4) ішкі істер органдарының (полицияның) арнаулы атағы бар қызметкерлері;
5) ішкі істер органдарының әкімшілік полициясы комитетінің төрағасы, басқармаларының, бөлімдерінің, бөлімшелерінің бастықтары мен олардың орынбасарлары;
6) ішкі істер органдарының табиғат қорғау полициясы бөлімшелерінің бастықтары мен олардың орынбасарлары;
7) ішкі істер органдарының кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі бөлімшелерінің қызметкерлері;
8) ішкі істер органдары полициясының балық қорларына қылмыстық қолсұғушылыққа қарсы күрес жөніндегі мамандандырылған бөлімшелерінің бастықтары мен олардың орынбасарлары;
9) ішкі істер органдарының көші-қон полициясы басқармаларының, бөлімдерінің, бөлімшелерінің бастықтары мен олардың орынбасарлары құқылы.

«Ішкі істер органдарының учаскелік полиция инспекторларының қоғамдық тәртіпті сақтаудағы және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі рөлін арттыру туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1996 жылғы 24 желтоқсандағы № 1598 қаулысының 12-тармағының негізінде «учаскелік полиция инспекторы өзіне жүктелген міндеттер мен өзінің құзыреті шегінде: заңды және жеке тұлғалар үшін міндетті әкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алуға, олардың жасалу жағдайлары мен себептерін жоюға бағытталған нұсқаулар мен ұсыныстар жасауға міндетті».

ІІО барлық лауазымды адамдары үшін құқықтық негіз «Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 23 сәуірдегі № 199-V Заңы болып табылады. Осы Заңның 6-бабының 2-тармағы «Ішкі істер органдарының өз құзыреті шегінде: 6) жеке және заңды тұлғаларға қылмыстық немесе әкімшілік құқық бұзушылықтар жасауға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою туралы орындалуы міндетті ұйғарымдар, ұсынымдар енгізуге» құқығы барлығын көздейді.

Яғни әкімшілік құқық бұзушылықтар жасаудың себептері мен жағдайлары жөнінде ұсынулар енгізу кезінде, құжаттың мазмұнында, ҚР ӘҚБК 826-бабынан басқа, осындай құжатты жіберудің өзге де құқықтық негіздері көрсетілуі мүмкін.

ІІО енгізетін «нұсқамалардың» «ұсынулардан» ерекшелігі, нұсқамалар жеке және заңды тұлғаларға (құқық бұзушыларға) қатысты жасалса, ал ұсынулар ешқашан құқық бұзушылықтардың субъектілері болып табылмауы мүмкін жеке және заңды тұлғаларға қатысты жасалады.

ІІО ҚР ӘҚБК негізінде айыппұл салу (807, 893-896 б.б), құқық бұзушының тиісті мінез-құлқы (461-б.), жол жүрісі қауіпсіздігін сақтамау (605-б.) және тағы басқа қажеттіліктер туындаған жағдайларда нұсқамалар енгізеді.

Жоғарыда атап өткеніміздей, «Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 23 сәуірдегі № 199-V Заңы сотқа дейінгі тергеуді жүзеге асыратын адамдарға қылмыстық істер бойынша құқық бұзушылықтарды жасаудың себептері мен жағдайлары туралы ұсыну енгізуге құқық береді. Мәселен, 2014 жылғы 4 шілдедегі № 231 ҚР ҚПК 200-бабының негізінде: «Сотқа дейінгі тергеп-тексеруді жүзеге асыратын адам қылмыстық іс бойынша іс жүргізу кезінде қылмыстық құқық бұзушылық жасауға ықпал еткен мән-жайларды анықтай отырып, тиісті мемлекеттік органдарға, ұйымдарға немесе онда басқарушылық функцияларды орындайтын адамдарға осы мән-жайларды немесе басқа да заң бұзушылықтарды жою жөнінде шаралар қолдану туралы ұсыну енгізуге құқылы. Ұсынулар қолданылған шаралар туралы міндетті түрде хабардар етіле отырып бір ай мерзімде қаралуға тиіс».

Құқық бұзушылықтардың себептерін, оларды жасауға тікелей ықпал еткен факторлар ретінде анықтауға болады. Құқық бұзушылықтардың бірнеше себептері бар. Алғашқысы, әлеуметтік себептер. Олар құқық бұзушылықтардың басты себептері болған және болып қала бермек, өйткені олардың басым дені мемлекеттік және қоғамдық құрылымның жетілмеуіне, әртүрлі әлеуметтік қарама-қайшылықтарға байланысты. Атап айтқанда, осылар қазіргі кезде кең таралған және аса қауіпті құқық бұзушылықтар болып табылатын, 14 жасқа енді толған тұлғалар арасындағы өзін оқумен, спортпен, күш жетерлік ақылы еңбекпен және т.б. айналысуға арнау мүмкіндігінің жоқтығынан не тым қиындығынан жасалатын қылмыстарды (бұзақылық, денеге зақым келтіру, зорлау және т.б.) туындатады; мысалы,

ұрлықтар – ыңғайлы жұмыс таба алмау салдары; пара алу – жұмыс істеушілердің көптеген санаттарының жалақысының төмендігі себепті және т.б.

Екіншіден, себептер экономикаға байланысты болуы мүмкін. Аталған себептер әлеуметтік себептерге тығыз байланысты және меншік, өндіріс пен тұтыну, материалдық игіліктерді бөлу қатынастары саласына негізделеді. Бұл құқық бұзушылықтардың субъектілері: мемлекеттік кәсіпорындарды заңсыз жекешелендіру (олардың құнын төмендету); ұйымдардың салықтан табыстарды жасыруы (халықтың төлем қабілеттілігінің төмендігінің салдары); орындарын алып қою немесе меншікті және т.б. «қайта бөлу» мақсатында кәсіпорындардың басшыларын өлтіру.

Үшіншіден, заң нормаларының жетілмеуі, яғни азаматтар мен заңды тұлғалардың, оларды өзінің қалауынша, яғни өз бетінше түсіндіруіне мүмкіндік беруі де себеп болуы мүмкін. Құқық бұзушылықтар – кейде саналы түрде – және әртүрлі құқықтық актілер арасындағы қайшылықтар себепті, қолданылуы заң күші жоғары басқа актілермен белгіленген актілердің болмауынан жасалады.

Құқық бұзушылықтарды жасаудың психологиялық себептері. Жекелеген адамдар, өздерінің жеке қасиеттері бойынша – мінез-құлқының агрессияшылдығымен, өзімшілдігімен, материалдық сұратуларды негізсіз көтеруімен, немқұрайдылық, яғни, әртүрлі құқық бұзушылықтарды және тіптен құқықтық нигилизмді, құқықты мүлдем теріске шығаруға бейімдігімен ерекшеленеді. Құқықтық нигилист мазмұнына қарамастан, кез келген заңға бағынғысы келмей, одан сытылып шығуға тырысып бағады. Құқықтық нигилизмде әдеттен шықпаушылық, мешеулік, азаматтардың заңды білмеуі; мансапқорлық, шенеуніктердің біліксіздігі және басқа да көптеген адами бейбастақтықтар көрініс табады. Құқықтық нигилизм – бұл әрқашан құқықты менсінбеу, өзін жоғары қойып, қабылдамау, оны адами құндылықтар межесінде екінші қатардағы бір нәрсе ретінде бағалау.

Құқық бұзушылық жағдайларының себептерден ерекшелігі – бұл құқық бұзушылықтарды жасауға ықпал ететін және жеңілдететін факторлар. Бәлкім, басты жағдай ретінде құқық бұзушыларды мемлекет тарапынан жазаламауды не оларға тым жеңіл жаза тағайындауды атауға болатын шығар. Нәтижесінде құқық бұзушылар, сондай-ақ құқық бұзушылық жасауға ниеттеніп жүргендер, оны жауаптылыққа тартылудан қорықпай жасайды. Құқық бұзушылықтардың басқа да жағдайларының ішінен бұқаралық ақпарат құралдарында зорлық-зомбылық пен қатыгездіктің насихатталуын, қаруға қол жетімділікті, маскүнемдік пен нашақорлықты, отансүйгіштік сезімнің төмендеуін және т.б. атауға болады.

Құқық бұзушылықтың себептері мен жағдайлары құқық бұзушылық жасалатын нақты өмірлік жағдайды анықтайды. Мысалы, ұрлық жасаудың алдында субъект белгі беру құралының барлығын немесе жоқтығын, көшелердегі патрульдеуді, полицияның кадрлық құрамы мен техникалық

жабдықталуын, жасырынып қалу, сондай-ақ ұрланған затты өткізу мүмкіндігін, жазаның қаншалықты қатаңдығын және т.б. бағалайды.

ІІО ҚР ӘҚБК 685-бабының бірінші бөлігінде көрсетілген баптар бойынша әкімшілік жазалар тағайындау жөнінде шешім қабылдай алатын құқық бұзушылықтар бойынша ғана әкімшілік құқық бұзушылық жасаудың себептері мен жағдайлары жөнінде ұсыну енгізе алады.

Ішкі істер органдары осы Кодекстің 146, 147, 156, 190 (бірінші бөлігінде), 192, 196, 197, 198, 204, 230 (екінші бөлігінде) (көлік құралдарының иелері және автомобиль көлігімен және қалалық рельстік көлікпен тасымалдаушылар жасаған құқық бұзушылықтар бөлігінде), 334, 359, 364, 382 (бірінші бөлігінде), 383 (бірінші және екінші бөліктерінде), 386, 395 (бірінші бөлігінде), 396 (бірінші бөлігінде), 408, 420, 421, 423 (бірінші бөлігінде), 432, 433 (бірінші бөлігінде), 437, 438 (бірінші және екінші бөліктерінде), 440 (бірінші, екінші және үшінші бөліктерінде), 441, 443 (бірінші бөлігінде), 444 (екінші бөлігінде), 447, 449 (бірінші бөлігінде), 458, 464 (бірінші бөлігінде), 469 (бірінші бөлігінде), 470 (бірінші бөлігінде), 484, 485 (бірінші бөлігінде), 486, 487, 489 (бірінші, тоғызыншы, оныншы және он бірінші бөліктерінде), 492, 493, 494, 495 (бірінші бөлігінде), 496 (бірінші және үшінші бөліктерінде), 505, 510, 512 (бірінші бөлігінде), 513 (бірінші бөлігінде), 514 (бірінші бөлігінде), 515, 517 (бірінші және үшінші бөліктерінде), 518, 519 (бірінші, үшінші, бесінші және алтыншы бөліктерінде), 559 (бірінші, екінші, төртінші және бесінші бөліктерінде), 560, 562, 564 (төртінші бөлігінде), 566, 572 (екінші бөлігінде), 574, 590 (бірінші, екінші, үшінші, бесінші, алтыншы, жетінші, сегізінші, тоғызыншы және оныншы бөліктерінде), 591, 592, 593 (бірінші және сегізінші бөліктерінде), 594, 595, 596 (бірінші, екінші және төртінші бөліктерінде), 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603 (үшінші бөлігінде), 604 (бірінші бөлігінде), 605 (бірінші, екінші, бесінші, алтыншы және жетінші бөліктерінде), 606 (бірінші бөлігінде), 607 (бірінші бөлігінде), 609, 611 (бірінші бөлігінде), 612, 613 (он екінші және он үшінші бөліктерінде), 614, 615 (бірінші, екінші және үшінші бөліктерінде), 617, 619, 620, 621 (бірінші, екінші, төртінші бөліктерінде), 622, 625 (автомобиль көлігіндегі бұзушылықтарды қоспағанда), 626, 630, 631, 632, 635-баптарында көзделген әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарайды.

Ұсынулардың мазмұны мынадай міндетті элементтерден тұрады:

1) лауазымды адамның немесе заңды тұлғаның (мекенжайы көрсетілген) тегі, аты-жөні;

2) құқық бұзушылықтың қысқаша мән-жайы;

3) құқық бұзушылықты жасауға ықпал еткен мән-жайлар;

4) құқық бұзушылықты жасауға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жоюға қажетті қорытындылар мен ұсынылған шаралар;

5) ұйымдық және алдын алу іс-шараларын жүргізу үшін ұсынылатын мерзімдер;

6) ұсынулардың орындалу нәтижесін жіберу үшін қажетті лауазымды адамның тегі, аты-жөні мен мекенжайы;

7) лауазымды адамды немесе заңды тұлғаның өкілін әкімшілік құқық бұзушылық жасаудың себептері мен жағдайлары жөніндегі ұсынуды орындамағаны үшін заң алдындағы жауаптылық туралы ескерту.

ҚР ӘҚБК 826-бабының 2-бөлігі «Ұйымдардың басшылары және басқа да лауазымды адамдар жекеше қаулы мен ұсынуды алған күннен бастап бір ай ішінде қарауға және қолданған шаралар туралы жекеше қаулы шығарған судьяға немесе ұсыну енгізген органға (лауазымды адамға) хабарлауға міндетті» екенін айқындайды.

Егер құқық бұзушы субъект орынсыз себептермен УПИ ұсынуын ескермесе, онда олардың лауазымды адамдарына қатысты ІІО ҚР ӘҚБК 804-бабының негізінде ҚР ӘҚБК 479-бабы бойынша «Құқық бұзушылық жасауға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою жөнінде қолданылған шаралар туралы хабарламау» әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы іс жүргізу қозғауы қажет.

ҚР ӘҚБК 684-бабының негізінде ҚР ӘҚБК 479-бабы бойынша шешімді мамандандырылған аудандық және оларға теңестірілген әкімшілік соттардың судьялары қабылдайды.

Көрсетілген бап бойынша әкімшілік материалға келесі құжаттар кіреді:

1) құжаттардың тізімдемесі;

2) ҚР ӘҚБК 479-бабының әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы хаттамасы (№ 1 қосымша);

3) Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қозғаған ІІО қызметкерінің баянаты (№ 2 қосымша);

4) ҚР ӘҚБК 826-бабы тәртібінде әкімшілік құқық бұзушылықтар жасауға ықпал еткен себептер мен жағдайлар туралы ұсынудың көшірмесі (№ 3 қосымша);

5) әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізудің тілі туралы қаулы (№ 4 қосымша);

6) құқық бұзушының нұсқаманы орындамауының мән-жайлары мен себептерін айқындаған түсінігі;

7) істі немесе жасалған жекелеген процестік іс-әрекеттерді қараудың уақыты мен орны туралы хабардар ету (хабарлама) (№ 5 қосымша);

8) құқық бұзушының кінәсін дәлелдейтін өзге де құжаттар.

Осыған ұқсас материал ІІО тергеушісі немесе анықтаушысының қылмыстық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою үшін, ҚР ҚПК 200-бабының тәртібінде енгізілген ұсынуына лауазымды адамның немесе заңды тұлғаның басшылығы хабарламаған жағдайда да толтырылады.

Осылайша, мынадай сатылар түзілуі керек: құқық бұзушылық жасауға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою үшін ұсыну жіберу – жауап алмау – ҚР ӘҚБК 479-бабы бойынша әкімшілік материал.

№ 1 қосымша

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы
№ ____ хаттама

20__ж. «___»_____сағ.___мин._____
жасалған орны
Мен, _____
(хаттаманы жасаған адамның лауазымы, бөлінісі, атағы, тегі, аты-жөні)
_____
ҚР ӘҚБК 803-бабын басшылыққа алып, осы хаттаманы жасадым, азамат (азаматша)
Тегі_____
Аты_____
Әкесінің аты_____, мекенжайы бойынша тұратын_____
(туған күні және жері)
тел._____,
жұмыс істейтін_____тел_____,
Жалақысының мөлшері _____
Отбасы жағдайы _____, асырауында _____
Әкімшілік жазаларға тартылған ба _____
_____
Жеке басын куәландыратын құжат _____
Берілді _____
ЖСН _____
телефонның, факстың, ұялы байланыстың абоненттік нөмірі және (немесе) электрондық мекенжайы (егер бұлар болса)_____
атауы, орналасқан жері, заңды тұлғаны мемлекеттік тіркеу (қайта тіркеу) нөмірі және күні, сәйкестендіру нөмірі және банк деректемелері (заңды тұлғалар үшін)_____
_____

Құқық бұзушылықтың қысқаша мән-жайы _____
_____
_____
_____
_____

Осылайша, аз._____ ҚР ӘҚБК _____ бабында көзделген әкімшілік құқық бұзушылықты жасады
_____
Бұл құқық бұзушылықты төмендегі куәгерлер растайды:
1._____ тұрғылықты жері_____

2._____ тұрғылықты жері _____

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізу _____ тілінде жүзеге асырылатын болады

Азамат _____ оның ҚР әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 744-бабында көзделген құқықтары мен міндеттері түсіндірілді.

Заң көмегіне және аудармашыға мұқтаж емеспін (мұқтажбын) _____

Кәмелетке толмаған тұлғаның қорғаушысына немесе заңды өкіліне ҚР ӘҚБК 746-748 б. көзделген, соттылық бойынша істі мамандандырылған әкімшілік сотқа, ал тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктің аумағында мамандандырылған әкімшілік сот болмаған кезде – аудандық сотқа (қалалық) беру туралы өтінішхатпен жүгіну құқықтары түсіндірілді.

Құқық бұзушының түсінігі
(жеке парақта)
_____
_____
_____
_____

Істі шешуге қажетті өзге де мәліметтер_____

Хаттамаға _____ парақтағы материалдар қоса ұсынылады

Куәгерлер: 1._____ Т.А.Ә.
(қолы)
2._____ Т.А.Ә.
(қолы)

Құқық бұзушы _____ Т.А.Ә.
(қолы)

Қостанай қ. ІІБ учаскелік инспекторы
_____
_____20___ ж.

№ 2 қосымша

Қостанай қаласы
ІІБ бастығы
полиция полковнигі
А.М. Жүнісовке

Баянат

2015 жылы 25 қаңтарда «Қостанайқұрылыссервис» ЖШС басшысының атына, оларға қарайтын әкімшілік ғимаратына жөндеу жүргізу кезінде «Достық» шағынауданы елді мекенінің жасыл екпелерін бүлдіру түрінде көрініс тапқан, ҚР ӘҚБК 505-бабы бойынша әкімшілік құқық бұзушылықтар жасауға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою жөнінде ұсыну жіберілгенін баяндаймын.

Бір ай мерзімнің аяқталуы бойынша, біздің атымызға «Қостанайқұрылыссервис» ЖШС басшылығынан ешқандай хабарлама келіп түскен жоқ. Мен ұсынған шаралардың орындалуы туралы мәліметтер келген жоқ.

Осылайша, «Қостанайқұрылыссервис» ЖШС іс-әрекеттерінде ҚР ӘҚБК 479-бабында көзделген әкімшілік құқық бұзушылықтар құрамы қаралады.

«Оңтүстік» УПП учаскелік полиция
инспекторы полиция аға лейтенанты А. Нұртаев
27.02. 2015 ж.

№ 3 қосымша

Әкімшілік құқық бұзушылық жасауға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою жөнінде
ҰСЫНУ

20___ж. «___»_____ _____ қ.

Мен, _____
(органның лауазымды адамының лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты)
Сіздің кәсіпорыныңызда (ұйымыңызда, мекемеңізде) _____ ретінде жұмыс істейтін азаматты (шаны) ҚР ӘҚБК _____ бабына сәйкес айыптау бойынша №_____ әкімшілік құқық бұзушылық туралы материалдарды қарап шығып,

Анықтадым:

Азамат (ша) _____
_____
(құқық бұзушылықтың уақыты, орны және мәнісі)

Азамат (ша) жасаған _____ _____
Көрсетілген құқық бұзушылыққа мынадай мән-жайлар ықпал етті:
1._____
2._____
3._____

Жоғарыда жазылғанға байланысты, Сізге келесі іс-шараларды орындауды ұсынамыз:
1._____
2._____
3._____

ҚР ӘҚБК 654-бабына сәйкес осы ұсынуды алған күннен бастап бір ай мерзімі ішінде қарауыңызды және қолданылған шаралар туралы хабарлауыңызды сұраймын _____
(кімге, қашан)

ҚР ӘҚБК 365-бабына сәйкес, істі қараған органдардың (лауазымды адамдардың) ұсынулары бойынша ұйым басшысының және басқа да лауазымды адамдарының қолданылған шаралар туралы хабарламауы, сондай-ақ әкімшілік құқық бұзушылықтар жасауға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою бойынша шаралар қолданбауы – ҚР ӘҚБК 479-бабы бойынша әкімшілік жауаптылыққа әкеп соғады

_____

_____

(тұлғаның лауазымы, атағы, тегі, аты-жөні) (қолы)

№ 4 қосымша

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізу тілі туралы қаулы

«___»_____ж. _____

Шығарылған күні: Шығарылған орны:

Мен,_____

_____

(органның лауазымды адамының т.а.ә.)

_____ қатысты _____ №___ әкімшілік құқық бұзушылық туралы істің материалдарын қарап шығып

Анықтадым:

_____

_____

_____

_____

_____

Азамат (ша) _____ мемлекеттік, орыс, басқа тілдерді білетінін назарға алдым және ҚР ӘҚБК 738-бабын басшылыққа ала отырып

Қаулы еттім:

1. Аз. _____ қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізу тілі ретінде _____ тілі белгіленсін.

2. Іске қатысушы адамдарға, ҚР ӘҚБК 738-бабының 3-бөлігіне сәйкес, мәлімдемелер жасау, түсініктемелер мен айғақтар беру, өтінішхаттар мәлімдеу, шағымдар жасау, іс материалдарымен танысу, оны қарау кезінде ана тілінде немесе олар білетін басқа тілде сөз сөйлеу, аудармашының қызметтерін тегін пайдалану құқығы түсіндіріледі_____

_____

Қаулыны шығарған тұлғаның қолы

№ 5 қосымша

Істі қарау немесе жекелеген процестік әрекеттер жасау уақыты мен орны туралы хабардар ету (хабарлама)

Азамат (ша)_____

(әкімшілік іс жүргізуге қатысушының т.а.ә.)

ҚР ӘҚБК 743-бабын басшылыққа алып,

_____

_____

_____жөніндегі

(істің қысқаша мазмұны)

№___ әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша процестік әрекеттерді жүзеге асыру үшін

Сізге

_____

_____

(ІІБ № кабинеті, лауазымды адамның Т.А.Ә.)

20___ж. «___»_____ «___» сағатта. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша _____ ретінде келу қажет.

(куәгер, жәбірленуші және т.б. сарапшы, маман және т.б.)

Өзіңізбен бірге жеке басыңызды куәландыратын құжатыңыз болуы қажет.

Келмеген және істі тергеуге қабылдамау туралы өтінішхат болмаған жағдайда әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс Сіздің қатысуыңызсыз қаралатын болады.

ҚР ӘҚБК 785, 790 баптарының негізінде, Сіз келмеген жағдайда, күштеп әкелінуіңіз мүмкін, сондай-ақ айғақтар беруден дәлелсіз себептермен бас тартқаныңыз немесе келмегеніңіз үшін, ҚР ӘҚБК 658 және 659 б.б. бойынша әкімшілік жауаптылыққа тартылуыңыз мүмкін_____

(лауазымы, атағы, т.а.ә.)

Хабардар ету (хабарлама): (сызу)

оның тапсырылғаны туралы хабардар етуі бар тапсырыс хат, телефонограмма немесе жеделхат, ұялы байланыстың абоненттік нөмірі бойынша немесе электрондық мекенжай бойынша мәтіндік хабар не хабарламаның немесе шақырудың тіркелуін қамтамасыз ететін өзге де байланыс құралдарын пайдалану арқылы жіберілді.

өзге де тәсілмен _____

(хабардар ету тәсілі)

Хабардар етуді (хабарлама) жіберген адам

_____

(қолы)

20__ж. «___»_____

Хабардар етуді алғаны туралы қолхат немесе хабардар етуді қабылдаудан бас тартатыны жөнінде белгі _____

2. Құқық бұзушыға ерекше талаптар белгілеу және шектеулердің орындалуын бақылау жөнінде әдістемелік ұсынымдар

Мазмұны

Кіріспе
2.1 Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу: шектеулер түсінігі, қолдану тетігі және сипаттамасы
2.2 Профилактикалық бақылауды жүзеге асыру тәртібі
2.3 Қосымшалар

Кіріспе

Отбасы-тұрмыстық қатынастар саласындағы құқық бұзушылықтың алдын алу мәселелерін реттейтін қазіргі заманғы заңнама бағдарламалық құжаттарда Қазақстан Республикасының Президенті айқындайтын мемлекеттің саясатымен тығыз байланысты.

Тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған адамдарды бас бостандығынан айыруға қарағанда мәжбүрлеудің балама шараларын қолданудың басымдығы мәселелері өзекті болып қалуда. Бұл «Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» ҚР Заңының 3-бабының 7-тармағында тікелей айтылған тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасының басым принципі болып табылады, онда былай делінеді: «тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасының алдын алу шаралары жазалау шараларынан басым» [1].

Осындай шаралардың бірі құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу болып анықталды. Бұл шара жанжалдасушы тараптардың байланыстарын болдырмауға бағытталған. 2006-2016 жылдарға арналған Гендерлік теңдік стратегиясын іске асыру аяқталғаннан кейін «Қазақстан Республикасындағы 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясат тұжырымдамасы» әзірленіп, оны Мемлекет басшысы бекітті.

Тұжырымдаманы іске асыру кезеңдері:

Бірінші кезең (2017-2019 жылдар)

Екінші кезең (2020-2022 жылдар)

Үшінші кезең (2023-2030 жылдар)

Бірінші кезеңде (2017 – 2019 жылдар) Гендерлік және отбасылық саясат тұжырымдамасын іске асырудың 2017 – 2019 жылдарға арналған жоспарында көзделетін отбасылық және гендерлік саясатта қол жеткізілген нәтижелерді одан әрі дамыту жөніндегі іс-шараларды іске асыруды қамтамасыз ету жоспарланды.

Екінші кезеңде (2020 – 2022 жылдар) Қазақстанның гендерлік және отбасылық саясатының ұзақ мерзімді міндеттері мен іс-шараларын іске асыруды бастау жоспарлануда.

Үшінші кезеңде (2023 – 2030 жылдар) тұрақты даму мақсаттарына қол жеткізуге, өз кезегінде, әлемнің ең дамыған 30 мемлекетінің қатарына кіруге

мүмкіндік беретін Қазақстанның отбасылық және гендерлік саясатының ұзақ мерзімді міндеттері мен іс-шаралары іске асырылатын болады.

Қазақстандық тәсіл отбасының өз бетінше даму мүмкіндіктерін кеңейту және отбасы қатынастарындағы гендерлік теңдікке қол жеткізу жолымен отбасының қиын өмірлік жағдайларды еңсеруі үшін мемлекеттің жағдай жасауын көздейді. Бұл ретте ер адам мен әйел арасындағы шынайы тең құқықты қарым-қатынастарды еңбек қатынастары саласында көпшілік деңгейінде ғана емес, жеке алынған отбасы ішіндегі жеке салада да құру қажетті шарт болып табылады.

Бүгінгі күні қоғамдағы әйелдерге еңбек функцияларын орындау кезінде ерлермен бірдей талаптар қойылады. Алайда отбасы-тұрмыстық қатынастарда ер адамның артықшылығының гендерлік таптаурынының сақталуы байқалады. Сонымен қатар қазіргі жағдайда екі ата-ана да балаларды тәрбиелеу мен үй шаруашылығын жүргізу үшін бірдей жауапты болуы тиіс. Бұл ретте оң отбасылық дәстүрлерді және рухани-адамгершілік, оның ішінде этномәдени бірегейлікті сипаттайтын құндылықтарды сақтау маңызды.

2.1 Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу: шектеулер түсінігі, қолдану тетігі және сипаттамасы

Қазақстан Республикасы ІІМ-нің Қазақстанда әйелдерді зорлық-зомбылықтан қорғау жөніндегі бөлінісінің есебі бойынша құқық бұзушының мінез-құлқына 6000 рет ерекше талаптар белгіленеді. ҚР ӘҚБК 54-бабын қолдану отбасы-тұрмыстық қатынастар саласында кеңінен таралған.

Алғаш рет түсініктеме берілген мәжбүрлеу шарасы Қазақстанда «Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 4 желтоқсандағы № 214 Заңында қарастырылған [1].

Әкімшілік-құқықтық ықпал етудің талданып отырған шараларын қолданудың құқықтық негіздері «Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» ҚР Заңы қабылданған сәттен бастап пайда болды және қорғау нұсқамасы ретінде сол мақсатты көздейді – жанжалдасушы тараптардың байланыстарын ажырату арқылы жәбірленушінің тұрмыстық зорлық-зомбылықтан қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Қорғау нұсқамасының тыйым салуларынан басқа (жәбірленушіні іздестіру, ізіне түсу, оған бару, ауызша, телефон арқылы сөйлесу және онымен өзге де тәсілдермен байланыс жасау) атыс қаруын және басқа да қару түрлерін сатып алуға, сақтауға, алып жүруге және пайдалануға қосымша шектеулер болған. Сондай-ақ мәжбүрлеудің осы шарасымен сот айына бір реттен төрт ретке дейін профилактикалық әңгімелесу үшін ішкі істер органдарына келу міндетін жүктеуі мүмкін.

Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар келесі баптарда көзделген әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін белгіленуі мүмкін:

73 – Отбасы-тұрмыстық қатынастар аясындағы құқыққа қарсы әрекеттер

73-1 – Денсаулыққа қасақана жеңіл зиян келтіру

73-2 – Ұрып-соғу

127 – Кәмелетке толмаған адамды тәрбиелеу және (немесе) оған білім беру жөніндегі міндеттерді орындамау

128 – Кәмелетке толмаған адамды әкімшілік құқық бұзушылық жасауға тарту

131 – Кәмелетке толмаған адамды масаң күйге дейін жеткізу

434 – Ұсақ бұзақылық

435 – Кәмелетке толмаған адам жасаған бұзақылық

436 – Елді мекендерде атыс қаруынан, газды, пневматикалық, лақтыратын және электрлі қарудан оқ ату, пиротехникалық бұйымдарды қолдану

440 (4 және 5 б.) – Алкогольдік ішімдіктерді ішу немесе қоғамдық орындарға масаң күйде келу

442 (3-б.) – Кәмелетке толмағандардың түнгі уақытта ойын-сауық мекемелерінде болуы

448 – Кәмелетке толмағандардың вандализмі

461 – Қорғау нұсқамасын бұзу

482 – Жеке және заңды тұлғалардың қаруды заңсыз иеленіп алуы, беруі, өткізуі, сақтауы, алып жүруі, тасымалдауы

485 (2-б.) – Азаматтық және қызметтік қаруды тіркеу (қайта тіркеу) тәртібін не оны есепке қою тәртібін бұзу [2].

ҚР ӘҚБК 73, 73-1 (1-1 бөлігі), 73-2 (1-1 бөлігі) және 461-баптары ғана отбасы-тұрмыстық қатынастар саласына тікелей қатысты. 73-1, 73-2, 127, 128, 131, 434, 435, 436, 440, 442, 448, 482 баптарды бұзғаны үшін құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленеді және ӘҚБК-нің 485-бабы өзге де әкімшілік құқық бұзушылық объектілеріне қол сұғушылық үшін қолданылуы мүмкін.

ҚР ӘҚБК 54-бабы тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған адамның мінез-құлқына мынадай тыйымдарды салуды көздейді:

1) жәбірленушінің отбасының кәмелетке толмаған және (немесе) әрекетке қабілетсіз мүшелерін қоса алғанда, жәбірленушінің еркіне қарамастан, оны іздестіруге, оның ізіне түсуге, оған баруға, онымен ауызша, телефон арқылы сөйлесуге және өзге де тәсілдермен байланыс жасауға;

2) атыс қаруын және қарудың басқа да түрлерін сатып алуға, сақтауға, алып жүруге және пайдалануға;

3) кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияның рұқсатынсыз кәмелетке толмағандарға белгілі бір жерлерге баруына, басқа да жерлерге шығуына;

4) алкогольдік ішімдік ішуге, есірткі, психотроптық заттарды қолдануға [1].

Жоғарыда аталған шектеулер тұрмыс саласындағы құқық бұзушыға толық көлемде немесе бір-бірінен үш айдан бір жылға дейінгі мерзімге бөлек қолданылуы мүмкін. ӘҚБК 69-бабының 3-бөлігі негізінде кәмелетке толмағанның мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу тәрбиелік ықпал ету шарасы болып табылады және қолдану мерзімі үш айдан алты айға дейінгі ұзақтыққа белгіленеді.

Шектеулердің мәні бойынша «іздеу», «қуғындау», «бару» және «байланыс жасау» тұрмыстық саласында жанжалдасатын тараптардың бірге тұруын болдырмауы тиіс, бірақ тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған адамды қуғындау ерекше жағдайларда ғана көзделген болғандықтан, құқық қолдану практикасында мұндай тыйым салулар формальды сипатта болады. Егер отбасы-тұрмыстық қатынастардың жанжалдасушы тараптары жеке тұрғын үй, пәтер немесе өзге де тұрғын үй шегінде бірге тұруды жалғастырса, мұндай тыйымдардың сақталуын елестету қиын.

Тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарынан басқа, тұрмыстық зорлық-зомбылықтан өмірлік қиын жағдайға тап болған өзге де адамдар, атап айтқанда, құқық бұзушыға кез келген тәсілдермен байланыс жасауға тыйым сала алатын кәмелетке толмаған және (немесе) әрекетке қабілетсіз отбасы мүшелері бап бойынша күзету және қорғау объектісі болып табылады.

Психологиялық (эмоциялық) тұрмыстық зорлық-зомбылық көрсетумен байланысты емес ауызша немесе телефон арқылы сөйлесулер жүргізуді ҚР ӘҚБК 54-бабында белгіленген тыйым салуларды бұзу деп бағалауға болмайды. Мысалы, тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған адам тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбанымен балаларды ұстау, коммуналдық төлемдерді төлеу және т.б. мәселелерін шешу үшін байланыста бола алады. Яғни, мұндай байланыстар құқық бұзушылықтың субъективті жағының белгілерін қамтымайды, өйткені құқық бұзушының ойы ҚР ӘҚБК 54-бабында белгіленген тыйымдарды бұзуға бағытталмаған.

«Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» ҚР Заңының 22-бабының ережелеріне қарағанда, 01.01.2015 жылдан бастап түсініктеме берілген нормамен жаңа ҚР ӘҚБК қолданысқа енгізілгеннен кейін кәмелетке толмағандар үшін мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу кезінде «кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияның рұқсатынсыз белгілі бір жерлерге бару, басқа да жерлерге шығу үшін тағы бір тыйым салу әрекет ете бастады» [1].

54-баптың 2-бөлігі тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған адамға осы адамның басқа да тұрғынжайы болған жағдайда, жәбірленушімен бірге жеке тұрғын үйде, пәтерде немесе өзге де тұрғынжайда тұруға тыйым салу түрінде әкімшілік-құқықтық ықпал ету шарасын көздейді және алғаш рет «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» ҚР 2014 жылғы 18 ақпандағы № 175 Заңымен енгізілді [2]. Бірақ «осы адамның басқа да тұрғынжайы болған жағдайда»

деген нормадағы сөздерге байланысты бұл норма құқық қорғау органдарының практикалық қызметінде сирек қолдануға ұшырады.

Тұрмыстық құқық бұзушыны уақытша «қуғындау» ерекше жағдайларда ғана көзделген. «Ерекше жағдайлар» деп зорлық-зомбылық құрбандарының және оның отбасы мүшелерінің өмірі мен денсаулығына нақты қауіп-қатерлерді, сондай-ақ құқық бұзушының іс-әрекеттерінде ҚР ӘҚБК 57-бабында көзделген әкімшілік құқық бұзушылық үшін жауаптылықты ауырлататын мән-жайлар болған жағдайларды түсіну керек. Себебі талдау жасалып отырған норма қорғау нұсқамасынан кейін әрдайым дерлік шығарылады және егер қорғау нұсқамасының талаптары өзінің тиімділігін көрсетпесе, онда бірнеше рет тұрмыстық зорлық-зомбылыққа жол берген адамның әрекеті ерекше жағдайлар деп есептеледі. Құқық бұзушының мінез-құлқына қойылатын ерекше талаптар қорғау нұсқамасын шығарған кезде шектеулерді толығымен қамтиды [3, 32-б.].

Сот тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған адамға жәбірленушімен жеке тұрғын үйде, пәтерде немесе өзге де тұрғын үйде тұруға тыйым салуды тек 30 тәулікке дейінгі мерзімге белгілей алады. Бұл мерзімді ұзарту ҚР заңнамасында көзделмеген. Осы тыйымды тағайындау кезінде сот құқық бұзушыға арналған өзге тұрғын үйдің болуы деп отбасында басқа тұрғын үйдің (пәтердің, үйдің, саяжайдың) болуын, оның туысқандарында, достарында, таныстарында және т. б. тұру мүмкіндігін түсіну қажет екенін ескеруі тиіс. Отбасы-тұрмыстық қатынастар саласында жанжалдасатын тараптардың бірге тұруына тыйым салу «Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» ҚР 2009 жылғы 4 желтоқсандағы № 214 Заңының 15-бабы 3-тармағының негізінде мүмкін болады, онда көмек көрсету жөніндегі ұйымдар: «мүмкіндіктерге сәйкес жәбірленушілерге уақытша тұру ұсынылатыны» көзделген [1].

Соттар «құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу» әкімшілік-құқықтық ықпал ету шарасы болып табылатынын және ол әкімшілік жаза қолданумен қатар және әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адам әкімшілік жауаптылықтан босатылған кезде оның орнына да қолданылатынын» ескергені жөн («Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» ҚР Заңының 22-бабының 2-бөлігі).

«Соттардың Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің Жалпы бөлігінің нормаларын қолдануының кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2016 жылғы 22 желтоқсандағы № 12 нормативтік қаулысында «ӘҚБК 54-бабының 3) тармағында көзделген кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияның рұқсатынсыз кәмелетке толмағандарға белгілі бір жерлерге баруына, басқа да жерлерге шығуына тыйым салуды сот істі қарау кезінде әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардың немесе ішкі істер органдарының өтініші бойынша ғана үш айдан бір жылға дейінгі мерзімге тағайындай алады» делінген. Мұндай тыйым салу ҚР ӘҚБК 73, 127, 128, 131, 434, 435, 436, 440 (төртінші және

бесінші бөліктерінде), 442 (үшінші бөлігінде), 448, 461, 482, 485 (екінші бөлігінде) көзделген әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамның мінез-құлқына ерекше талап ретінде белгіленеді, жаза тағайындалуына қарамастан және әкімшілік жауапкершілікке қайта тартылатын кәмелетке толмағандарға қолданылады» [4].

Бұл құқықтық актінің мазмұны аздап ескіргенін, яғни ҚР ӘҚБК-дағы соңғы өзгерістер мен толықтыруларды ескермегенін атап өткен жөн. Сондықтан 73-баптан кейін 73-1 және 73-2-цифрлармен толықтырылуы тиіс.

Заңдардың және ҚР ӘҚБК баптарының мазмұнын «Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу» бірдей атауымен салыстыра отырып, елеулі айырмашылықтар бар деген қорытындыға келеміз. ҚР ӘҚБК 54-бабына бірнеше рет өзгерістер мен толықтырулар енгізілді, бірақ тиісті ұлттық заңдар елемеді. Осыған байланысты құқық бұзушыға ерекше талаптардың орындалуын белгілеу және бақылау тетігі әр түрлі түсіндіріледі.

«Құқық бұзушылық профилактикасы туралы» ҚР Заңының 27-б.	«Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» ҚР Заңының 22-б.	ҚР ӘҚБК 54-б.
1. Сот құқық бұзушының мінез-құлқына оның жаңа құқық бұзушылық жасауының алдын алу мақсатында ерекше талаптар белгілеуі мүмкін.2. Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу әкімшілік-құқықтық ықпал ету шарасы болып табылады және ол әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамға әкімшілік жаза қолданылумен қатар және әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамды әкімшілік жауаптылықтан босатқан кезде оның орнына да қолданылады. 3. Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу әкімшілік-құқықтық ықпал ету шарасы болып табылады және ол әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамға әкімшілік жаза қолданылумен қатар және әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамды әкімшілік жауаптылықтан босатқан кезде оның орнына да қолданылады.4. Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу тәртібі, оның қолданылу мерзімі, әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер	1. Жәбірленушінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында сот тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған адамның мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеуі мүмкін.2. Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу әкімшілік-құқықтық ықпал ету шарасы болып табылады және ол әкімшілік жаза қолданумен қатар және әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адам әкімшілік жауаптылықтан босатылған кезде оның орнына да қолданылады.3. Мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленген адамға: 1) жәбірленушінің отбасының кәмелетке толмаған және (немесе) әрекетке қабілетсіз мүшелерін қоса алғанда, оның еркіне қарамастан, оны іздестіруге, оның ізіне түсуге, оған баруға, онымен ауызша, телефон арқылы сөйлесуге және өзге де тәсілдермен байланыс жасауға; 2) атыс қаруын және басқа да қару түрлерін сатып алуға, сақтауға, алып жүруге және пайдалануға. Жәбірленуші мен оның отбасы мүшелерін күзету және қорғау үшін сот ерекше жағдайларда тұрмыстық	1. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардың және (немесе) ішкі істер органдарының өтінішхаты бойынша әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау кезінде сот осы Кодекстің 73, 73-1, 73-2, 127, 128, 131, 434, 435, 436, 440 (төртінші және бесінші бөліктерінде), 442 (үшінші бөлігінде), 448, 461, 482, 485 (екінші бөлігінде)-баптарында көзделген әкімшілік құқық бұзушылықты жасаған адамның мінез-құлқына үш айдан бір жылға дейінгі мерзімге: 1) жәбірленушінің отбасының кәмелетке толмаған және (немесе) әрекетке қабілетсіз мүшелерін қоса алғанда, жәбірленушінің еркіне қарамастан, оны іздестіруге, оның ізіне түсуге, оған баруға, онымен ауызша, телефон арқылы сөйлесуге және өзге де тәсілдермен байланыс жасауға;

бойынша іс жүргізуге қатысушылардың құқықтары мен міндеттері ҚР ӘҚБК-мен айқындалады. 5. Мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленген адамды ішкі істер органдары профилактикалық есепке қояды және оған профилактикалық бақылауды жүзеге асырады.	зорлық-зомбылық жасаған адамға осы адамның басқа да тұрғын жайы болған жағдайда, жәбірленушімен бірге жеке тұрғын үйде, пәтерде немесе өзге де тұрғын жайда тұруға тыйым салу түрінде әкімшілік-құқықтық ықпал ету шарасын да қолдануға құқылы.4. Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптардың қолданылу мерзімі ішінде оған профилактикалық әңгімелесу үшін айына бір реттен төрт ретке дейін ішкі істер органдарына келу міндеті жүктелуі мүмкін. 5. Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу тәртібі, оның қолданылу мерзімдері, әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді жүргізуге қатысушылардың құқықтары мен міндеттері ҚР ӘҚБК-де айқындалады. 6. ІІО мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленген адамды профилактикалық есепке қояды және оған профилактикалық бақылау жасауды жүзеге асырады.	2) атыс қаруын және қарудың басқа да түрлерін сатып алуға, сақтауға, алып жүруге және пайдалануға; 3) кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияның рұқсатынсыз кәмелетке толмағандарға белгілі бір жерлерге баруына, басқа да жерлерге шығуына; 4) алкогольдік ішімдік ішуге, есірткі, психотроптық заттарды қолдануға толық көлемде немесе жеке-жеке тыйым салуды көздейтін ерекше талаптар белгілеуі мүмкін. 2. Отбасы-тұрмыстық қатынастар аясында әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамның мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленген кезде жәбірленуші мен оның отбасы мүшелерін күзету және қорғау үшін сот ерекше жағдайларда тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған адамға осы адамның басқа да тұрғынжайы болған жағдайда, жәбірленушімен бірге жеке тұрғын үйде, пәтерде немесе өзге де тұрғынжайда тұруға тыйым салу түрінде әкімшілік-құқықтық ықпал ету шарасын отыз тәулікке дейінгі мерзімге қолдануға құқылы. 3. Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптардың қолданылу мерзімі ішінде оған профилактикалық әңгімелесу үшін айына бір реттен төрт ретке дейін ішкі істер органдарына келіп тұру міндеті жүктелуі мүмкін.

Осыған байланысты С.В. Корнейчук пен Н.С. Гладырьдің ой-пікірлері негізді, олар «ҚР ӘҚБК 54-бабының мәртебесі салыстырмалы заңдардың нормаларынан жоғары болып табылатынын негіздеп берді. «Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» ҚР Заңының 3 және 4-бөлігі ҚР ӘҚБК 54-бабының ережелерін ішінара қайталайды. «Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» ҚР Заңының 22-бабы тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған адамның мінез-құлқына ерекше талаптар қолдану тетігі бойынша ешқандай ерекшеліктерді қамтымайды, сондықтан бұл норманың ҚР мамандандырылған заңдарында болуының мәні жоқ» [5, 36-б.].

2.2 Профилактикалық бақылауды жүзеге асыру тәртібі

Осы бап белгілеген тыйым салулардың орындалуын бақылауды, отбасы-тұрмыстық қатынастар аясында құқық бұзушылық жасаған адамдарға қатысты профилактикалық есепке алуды және жеке профилактикалық жұмысты жүзеге асыруды ішкі істер органдары ҚР ІІМ ведомстволық нұсқаулықтары негізінде жүзеге асырады [6].

ҚР ӘҚБК 54-бабында белгіленген шектеулер бұзылған жағдайда, құқық бұзушының әрекетін сот шешімін немесе өзге де сот актісін орындамағаны үшін ҚР ӘҚБК 669-бабы бойынша саралау керек. ҚР ӘҚБК 669-бабы бойынша әкімшілік жауапкершілікке тарту тәртібі осы бапқа түсініктемелерде көрсетілген.

Егер мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленуі мүмкін құқық бұзушының қарудың кез келген түрінің айналымына ресми рұқсаты болса, онда әкімшілік-процестік әрекеттерін жүргізетін адам құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілей отырып, іс бойынша қаулы шығарылғанға дейін қаруды алып қоюға тиіс.

«Жекелеген қару түрлерінің айналымына мемлекеттік бақылау жасау туралы» Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 30 желтоқсандағы № 339 Заңының 19-бабы 4-тармағында «Ішкі істер органдары алдын ала тоқтата тұрмай қаруды сақтауға немесе сақтау мен алып жүруге рұқсаттардың қолданысын:

- Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 127, 128, 131, 382, 434, 437, 438, 440, 443, 444, 448, 450, 462, 476, 477, 478, 481, 482, 484, 485, 485-1, 486, 487, 489, 490, 493, 506-баптарында көзделген әкімшілік құқық бұзушылық бір жыл ішінде қайталап жасалған (4-тармақша);

- Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 109, 287 (бірінші бөлігінде), 288 (төртінші бөлігінде), 289, 296 (бірінші бөлігінде), 337 (бірінші және екінші бөліктерінде), 346 (бірінші бөлігінде), 379 (бірінші бөлігінде), 389 (бірінші және екінші бөліктерінде) - баптарында көзделген қылмыстық теріс қылық және Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 73, 436, 453 және 461-баптарында көзделген әкімшілік құқық бұзушылық жасалған (5-тармақша) [7].

«Жекелеген қару түрлерінің айналымына мемлекеттік бақылау жасау туралы» Қазақстан Республикасының Заңына соңғы өзгерістер мен толықтырулар 2017 жылғы 11 шілдеде енгізілгеніне қарамастан, 19-баптың мазмұны ескірген. Мысалы, «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне құқық қорғау жүйесін жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының 2017 жылғы 3 шілдедегі № 84 Заңымен ҚР ҚК 109-бабы ҚР ӘҚБК-не ауыстырылды [8]. Осыған байланысты құқық бұзушыларға қатысты қаруды сақтауға немесе сақтау мен алып жүруге рұқсаттардың қолданылуын ҚР ӘҚБК 54-бабында көрсетілген барлық бап бойынша тоқтату керек.

54-баптың 3-бөлігі құқық бұзушының айына бір реттен төрт ретке дейін профилактикалық әңгімелесу үшін ішкі істер органдарына келу міндеттерін көздейді.

Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 4 желтоқсандағы Заңының 22-бабының 6-тармағы негізінде «ІІО мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленген адамды профилактикалық есепке қояды және оған профилактикалық бақылау жасауды жүзеге асырады» [1].

Осы мәжбүрлеу шарасын орындау тетігі ҚР ІІМ 2014 жылғы 15 шілдедегі № 432 бұйрығымен бекітілген Профилактикалық есепте тұрған адамдарға профилактикалық бақылауды жүзеге асыру қағидаларында жазылған [6].

Профилактикалық әңгімелесуді өткізу нәтижелері профилактикалық бақылауды жүзеге асыратын адамның анықтамасымен немесе баянатымен ресімделеді, олар мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленген адамның профилактикалық ісіне тігіледі.

Бос уақытын шектеу және мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу туралы шешім қабылданған адамдарға профилактикалық бақылау сот шешімі (қаулысы) шығарылған сәттен бастап құқық бұзушының мінез-құлқына қойылатын шектеулер мен ерекше талаптардың қолданылу мерзімі аяқталғанға дейін жүзеге асырылады, оларды сот айқындайды.

Мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленген адамдарға қатысты профилактикалық бақылауды жүзеге асыру туралы шешімді учаскелік полиция инспекторының (кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі учаскелік инспектордың) дәлелді баянаты негізінде ішкі істер органдарының бастығы немесе оның орынбасары қабылдайды.

Профилактикалық бақылау профилактикалық есепте тұрған адамның белгіленген шектеулерді сақтауын және жүктелген міндеттерді орындауын жүйелі түрде бақылау болып табылады.

Профилактикалық бақылауды жүзеге асыру үшін мынадай нысан бойынша профилактикалық істер жүргізіледі:

1. Істегі құжаттардың тізімдемесі *(№ 1 қосымша)*.
2. Тексерушінің парағы *(№ 2 қосымша)*.
3. Профилактикалық есепке қою туралы баянат *(№ 3 қосымша)*.

4. Есепке қою негіздемесін растайтын материалдар (сот қаулысының, қорғау нұсқамасының және т. б. көшірмелері).

5. Жеке басын куәландыратын құжаттардың көшірмелері.

6. Сипаттайтын материалдар.

7. Адамдарды әкімшілік жауапкершілікке тарту, оларды денсаулық сақтау органдарының наркологиялық, психоневрологиялық мекемелеріне орналастыру туралы қаулылардың көшірмелері *(№ 4 қосымша)*.

8. Біріктірілген деректер банкінің есебі мен «Информ сервис» АІЖ есептері бойынша сұрау салуларды басып шығару.

9. Есепке алынған адамдарды бақылауды жүзеге асыру барысында жиналған анықтамалар, баянаттар және басқа да материалдар.

10. Профилактикалық әңгімелесу өткізу туралы анықтама *(№ 5 қосымша).*

Ескертпе: Кәмелетке толмаған адамдарға қатысты көрсетілген құжаттардың тізбесіне қосымша жеке профилактикалық жұмыс жоспары, шолу анықтама, байланыс сызбасы, есепке қою және профилактикалық есептен шығару туралы хабарламалар көшірмелері салынады.

2.3 Қосымшалар

№ 1 қосымша

Істегі құжаттардың тізімдемесі

№ р/с	Құжат	Бет
1	*істегі құжаттардың тізімдемесі*	*1-2*
2	*тексерушінің парағы*	*3*
3	*Профилактикалық есепке қою туралы баянат*	*4*
5	*Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу туралы сот қаулысының көшірмесі*	*6*
6	*В.П.Волковтың куәлігінің көшірмесі*	*7*
7	*Іс жүргізу сипаттамасы*	*8*
8	*Тұрмыстық мінездеме*	*9*
9	*Профилактикалық әңгімелесу өткізу туралы анықтама*	*10*
10	*Байланыс сызбасы*	*11*
11	*Тұрғылықты жері бойынша тексеру туралы баянат*	*12*
12	*Жұмыс (оқу) орны бойынша тексеру туралы баянат*	*13*
13	*Тұрғын үй-тұрмыстық жағдайларын тексеру актісі*	*14*
14	*Профилактикалық бақылауды тоқтату туралы қаулы*	*15*

(№ 2 үлгі)

Тексерушінің парағы

№ р/с	Тексеру нәтижелері	Тексерушінің тегі, аты-жөні, лауазымы және атағы

(№ 3 үлгі)

Профилактикалық есепке қою туралы баянат

Қостанай қ. ІІБ ЖПҚ бастығы
қарар
(ІІО атауы)
полиция майоры О.В.Цойға
(атағы, тегі, аты,
әкесінің аты)

БАЯНАТ

Қостанай қ. Садовая көшесі, 15-үйде тұратын
азамат *В.П. Волков*
Тегі, аты, әкесінің аты

қорғау нұсқамасын бұзудан көрінген, ҚР ӘҚБК 461-бабында көзделген әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны үшін, Қостанай қ._____ соты
(соттың атауы)

ҚР ӘҚБК 54-бабының негізінде мінез-құлқына қойылатын талаптарды белгілеу туралы қаулы шығарды:

1) жәбірленушінің отбасының кәмелетке толмаған және (немесе) әрекетке қабілетсіз мүшелерін қоса алғанда, жәбірленушінің еркіне қарамастан, оны іздестіруге, оның ізіне түсуге, оған баруға, онымен ауызша, телефон арқылы сөйлесуге және өзге де тәсілдермен байланыс жасауға;

2) атыс қаруын және қарудың басқа да түрлерін сатып алуға, сақтауға, алып жүруге және пайдалануға;

3) тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбанымен тұрғылықты жері бойынша бірге тұруға тыйым салынсын, атап айтқанда аз. *В.П. Волковамен Қостанай қ., Садовая к-сі, 15* мекенжайы бойынша.

4) алкогольдік ішімдік ішуге;

5) аз. *В.П. Волковтың* мінез-құлқына ерекше талаптардың қолданылу мерзімі ішінде оған профилактикалық әңгімелесу үшін айына бір реттен төрт ретке дейін ішкі істер органдарына келіп тұру міндеті жүктелсін.

«Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» ҚР Заңының 22-бабын басшылыққа ала отырып, Сізден аз. В.П. Волковты _____ профилактикалық есепке қоюға рұқсат беруіңізді сұраймын.

Қостанайқ. ІІБ УПИ _____
(лауазымы, ІІО атауы)
«____»_____20___ж. _*полиция капитаны О.Цой*___
(учаскелік полиция инспекторының атағы, Т.А.Ә.)

(№ 4 үлгі)

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша
ҚАУЛЫ

«_1_ шілде 20 _17_ ж. ___*Қостанай*_____
(істі қарау орны)

Мен, __*УПИ полиция капитаны Омаров Д.Д.* _____
(қаулы шығарған адамның лауазымы, атағы, тегі, аты-жөні)

_____

Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 822-бабына сәйкес, жеке тұлға: В.П. Волковтың_____ құқық бұзушылық туралы әкімшілік іс
(тегі, аты, әкесінің аты)
жүргізуін қарап,

Туған күні және жері:___*15 мамыр 1985 ж.т. Қостанай қ.*_____
Тұрғылықты жері: __Қ*останай қ. Садовая көш. 15*_____
Жеке басын куәландыратын құжат:__*жеке куәлік №28476893 ҚР ІІМ 12.05.2011 ж. берген* _____
(құжаттың атауы, сериясы, нөмірі, берілген күні, кім берді)
ЖСН № _*023847585748477*_ Жұмыс орны: _*ҚТБ слесарі* _____

Қаралып отырған іс бойынша іс жүргізу тілін анықтау:_____орыс_____
Қазақстан Республикасының әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 440 бабы 1 бөлігін бұзғаны үшін, 2017 жылғы 01 шілдеде Қостанай қ., Садовая көшесінде масаң күйде жүру, жерге құлау, теңселіп жүру, ағашты құшақтау, салдыр-салақ болу
_____
_____
(әкімшілік құқық бұзушылықтың орны, уақыты, жасалған жері және мәні)
_____
түрінде Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 440-бабының 1-бөлігін бұзғаны үшін

ҚАУЛЫ ЕТТІМ

Волков Владимир Петровичке_____
(тегі, аты, әкесінің аты)

_____

11345 (он бір мың үш жүз қырық бес тенге сомасында әкімшілік айыппұл
(сомасы жазбаша)

___*Қостанай қ. ІІБ УПИ*_____
(лауазымы, ІІБ атауы)

«____»_____20___ж. *полиция капитаны О.Цой*___
(учаскелік полиция инспекторының атағы, Т. А. Ә.)

Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 893-бабының 1-бөлігіне сәйкес әкімшілік жауаптылыққа тартылған адам қаулы заңды күшіне енген күннен бастап айыппұлды отыз күннен кешіктірмей төлеуі тиіс.

Әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны үшін салынған айыппұлды жеке тұлға енгізеді немесе одан әрі айыппұл салу туралы қаулы шығарған органды (лауазымды адамды) хабардар ете отырып, заңды тұлға банктің есеп айырысу шотына аударады _____,

Айыппұл белгіленген мерзімде төленбеген жағдайда Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 894-896-баптарының ережелері қолданылады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға шағым, наразылық қаулының көшірмесі тапсырылған күннен бастап он тәулік ішінде, ал егер ҚР Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 744, 745, 746, 747 және 748-баптарында көрсетілген адамдар істі қарауға қатыспаған жағдайда, оны алған күннен бастап берілуі мүмкін.

ҚОЛХАТ

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулының көшірмесін алдым, маған айыппұл төлеу тәртібі түсіндірілді «_01__» _07__ 20 _17_ ж.
_____*В. Волков*_____
(қолы)

(№ 5 үлгі)

Профилактикалық әңгімелесу өткізу туралы анықтама

1. Тегі *Волков*, Аты *Владимир*
Әкесінің аты *Петрович*
2. Туған күні және жері *15 мамыр 1985 Қостанай қ.*
3. Тұрғылықты жері *Қостанай қ., Садовая көш. 15*
4. Отбасы жағдайы, отбасы құрамы *үйленген, екі баласы бар*
5. Соттылығы туралы мәліметтер *сотталмаған*
6. Жұмыс орны, мамандығы *ҚТБ автослесарі*
7. Профилактикалық есепте болу кезеңінде шығарылған шектеулер: «Т*ұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» ҚР Заңының 20-бабы негізінде қорғау нұсқамасы шығарылды: тұрмыстық зорлық-зомбылық жасауға, жәбірленушінің отбасының кәмелетке толмаған және (немесе) әрекетке қабілетсіз мүшелерін қоса алғанда, оның еркіне қарамастан оны іздестіруге, оның ізіне түсуге, оған баруға, онымен ауызша, телефон арқылы сөйлесуге және өзге де тәсілдермен байланыс жасауға тыйым салынады.*
8. Жол берілген құқық бұзушылықтар және ережелердің немесе шектеулердің бұзылуы туралы мәліметтер *бұзған жоқ*
9. Профилактикалық есепке алынған адаммен әңгімелесудің мазмұны *әңгімелесу барысында тұрмыстық жанжалдың мән-жайы анықталып, шектеулерді сақтау ережелері, профилактикалық есепке алу мерзімдері, шектеулер орындалмаған жағдайда заңды жауапкершіліктің келешегі түсіндірілді. В.П. Волковтың балалармен байланыста болу мүмкіндігі туралы сұрақтарына жауап берілді.*

Әңгімелесу барысында есепке алынған адам профилактикалық есепте болудың белгіленген ережелері мен шектеулерін, сондай-ақ қоғамдық тәртіпті, басқа азаматтардың құқықтарын бұзуға және өзге де құқық бұзушылықтар жасауға жол берілмейтіндігі туралы ескертілді.

Қостанай қ. ІІБ УПИ
(лауазымы, ІІБ атауы)
«____»_____20___ж. *полиция капитаны О.Цой*
(учаскелік полиция инспекторының атағы, Т. А. Ә.)

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы. Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 4 желтоқсандағы № 214 Заңы.
2. ҚР кейбір заңнамалық актілеріне тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы. Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 18 ақпандағы № 175 Заңы.
3. Асанов Ж.К., Корнейчук С.В. Прокуратура органдарының тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алуы бойынша практикум: Оқу-тәжірибелік құрал. - Астана, 2014. –32-б. (240 б).
4. Соттардың Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Қазақстан Республикасы Кодексінің Ерекше бөлігінің нормаларын қолдануының кейбір мәселелері туралы. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2016 жылғы 22 желтоқсандағы № 12 нормативтік қаулысы.
5. Корнейчук С.В., Гладырь Н.С. Қазақстан Республикасындағы тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу және профилактикасы саласындағы жергілікті полиция қызметінің заңнама мен құқық қолдану тәжірибесіне қоғамдық мониторингі жүргізу есебі. Ғылыми баяндама. Астана, 2017. – 36-б (230 б).
6. «Ішкі істер органдарының профилактикалық есебінде тұрған адамдарға профилактикалық бақылауды жүзеге асыру жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2014 жылғы 15 шілдедегі № 432 бұйрығы.
7. Жекелеген қару түрлерінің айналымына мемлекеттік бақылау жасау туралы. Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 30 желтоқсандағы № 339 Заңы.
8. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне құқық қорғау жүйесін жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы. Қазақстан Республикасының 2017 жылғы 3 шілдедегі № 84 Заңы.

3. Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету және құқық бұзушылықтың алдын алу жөніндегі іс-шараларға азаматтарды тарту бойынша әдістемелік ұсынымдар

Мазмұны

Кіріспе
3.1 ІІО мен жергілікті өкілді және атқарушы органдардың қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге және құқық бұзушылықтың алдын алуғаазаматтардың қатысу мәселелері жөніндегі құзыреті
3.2 Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге және құқық бұзушылықтың алдын алуға қатысатын азаматтарды тіркеу тәртібі
Қосымшалар

Кіріспе

Қоғамдық тәртіпті сақтау, қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және құқық бұзушылықтың алдын алу, осы процестерге заңға құлықты азаматтардың қатысуынсыз мүмкін емес. Қоғамдық тәртіпті сақтау, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау, құқықтық тәртіпті күшейту тиімділігін арттырудың құрамдас бөліктерінің бірі қоғамдық тәртіпті сақтау және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі қоғамдық құрылымдардың осы қызметке қатысуы болып табылады.

Халықты, оның ішінде қоғамдық тәртіпті сақтау және құқық бұзушылықтың алдын алу жөніндегі қоғамдық құрылымдарды тартуды реттейтін негізгі нормативтік құжат «Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың қатысуы туралы» Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 шілдедегі № 590 Заңы болып табылады.Бұл заңда мемлекеттік билік органдарының, оның ішінде ішкі істер органдарының халықты қоғамдық тәртіпті сақтауға тартуға қатысты өкілеттіктері, қоғамдық құрылымдарды құру және тіркеу тәртібі, олардың мүшелерінің негізгі функциялары, құқықтары мен міндеттері, сондай-ақ осы құрылымдарға қатысатын азаматтарды құқықтық кепілдіктер мен әлеуметтік қорғау негіздері белгіленген[1].

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың қатысуы туралы Қазақстан Республикасының заңдары Қазақстан Республикасының Конституциясына негізделеді және жоғарыда аталған Қазақстан Республикасының Заңы мен Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілерінен тұрады. Бұл Заңның күші жедел-іздестіру қызметіне байланысты туындайтын, Қазақстан Республикасының заңдарымен регламенттелетін құқықтық қатынастарға қолданылмайды.

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етугеазаматтардың қатысуы Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңына сәйкес олардың ішкі істер органдарына ерікті түрде жәрдемдесуі арқылы жүзеге асырылады. Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтар өз қызметін заңдылық,

адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын құрметтеу және сақтау принциптері негізінде жүзеге асырады.

3.1 ІІО мен жергілікті өкілді және атқарушы органдардың қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге және құқық бұзушылықтың алдын алуға азаматтардың қатысу мәселелері жөніндегі құзыреті

«Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың қатысуы туралы» Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 шілдедегі № 590 Заңының 3-бабына сәйкес жергілікті өкілді органдар:

1) тиісті әкімдіктер қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуде ішкі істер органдарына жәрдемдесетін азаматтарды көтермелеуге қаражат бөлуге қатысты әзірлеген бюджеттік бағдарламаларды қарайды және бекітеді;

2) тиісті әкімдіктердің қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарды көтермелеу жөніндегі комиссияларының қызметін бақылайды;

3) Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін қамтамасыз ету жөніндегі өзге де өкілеттіктерді жүзеге асырады.

Ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органдары:

1) қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарды тіркейді және олардың дербес есебін жүргізеді;

2) қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарды көтермелеу жөніндегі аудандық (облыстық маңызы бар қалалардағы қалалық) комиссияларды құрады;

3) қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарды көтермелеудің түрлері мен тәртібін, сондай-ақ оларға ақшалай сыйақының мөлшерін айқындайды;

4) азаматтарды қоғамдық тәртіпті сақтауға тарту жөнінде шаралар қолданады;

5) жергілікті мемлекеттік басқару мүддесінде Қазақстан Республикасының заңнамасымен жергілікті атқарушы органдарға жүктелетін өзге де өкілеттіктерді жүзеге асырады.

Облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың жергілікті атқарушы органдары:

1) қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтардың өңірлік есебін жүргізеді;

2) облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарды көтермелеу жөніндегі комиссияларын құрады;

3) қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарды көтермелеудің түрлері мен тәртібін, сондай-ақ оларға ақшалай сыйақының мөлшерін айқындайды;

4) жергілікті мемлекеттік басқару мүддесінде Қазақстан Республикасының заңнамасымен жергілікті атқарушы органдарға жүктелетін өзге де өкілеттіктерді жүзеге асырады.

«Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың қатысуы туралы» Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 шілдедегі Заңының 4-бабында ішкі істер органдарының қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың қатысу мәселелері жөніндегі құзыреті бекітілді. Ішкі істер органдары:

1) бақылау және қадағалау функцияларына байланысты емес, қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларға азаматтарды тартудың тәртібін, нысандары мен түрлерін Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес айқындайды;

2) қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтар куәлігінің үлгісін және эмблемасының нышанын әзірлейді және бекітеді;

3) жергілікті атқарушы органдармен қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтар қызметінің мәселелері бойынша өзара іс-қимыл жасайды;

4) қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарға қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету саласындағы құқықтары мен міндеттерін түсіндіреді;

5) полицияның учаскелік пункттері базасында қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарды құқықтық даярлауды ұйымдастырады;

6) осы Заңда, Қазақстан Республикасының өзге де заңдарында, Қазақстан Республикасы Президентінің және Қазақстан Республикасы Үкіметінің актілерінде көзделген өзге де өкілеттіктерді жүзеге асырады [1].

Полицияның қоғамдық көмекшілерінің қызметін ынталандыру мақсатында қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарды көтермелеу түрлері көзделген, олар:

1) алғыс жариялау;

2) грамотамен марапаттау;

3) ақшалай сыйақы беру;

4) жергілікті өкілді және атқарушы органдарөз құзыреті шегінде айқындайтын өзге де шаралар. Мысалы, әкімшілік учаске бойынша тегін жол жүруге, коммуналдық қызметтерді төлеу бойынша жеңілдіктер және т. б. рұқсат бере алады.

Қоғамдық тәртіпті сақтауға қатысатын азаматтарды көтермелеу мәселелерін тиісті қала (аудан) әкімдігі құратын қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарды көтермелеу жөніндегі қалалық (немесе аудандық) комиссия қарайды. Қоғамдық тәртіпті сақтауға белсенді қатысатын азаматтарды көтермелеу туралы ұсынысты Полиция департаменті (басқармасы, бөлімі) мемлекеттік мекемесі Комиссияның қарауына енгізеді.

Осы комиссия қабылдайтын шешім көтермелеу үшін негіз болып табылады. Ақшалай сыйақы төлеу үшін Комиссия қабылдаған шешімге сәйкес Полиция департаменті (басқармасы, бөлімі) бастығының бұйрығы

қосымша шығарылады. Көтермелеу түрлері, оның ішінде ақшалай сыйақы мөлшері ынталандырылатын адамның қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қосқан үлесі ескеріле отырып белгіленеді. Қоғамдық тәртіпті сақтауға қатысатын азаматтарды көтермелеу шараларын ішкі істер органдары салтанатты жағдайда жүзеге асырады.

Әдетте, әкімдіктер 10 еселенген айлық есептік көрсеткіштен аспайтын мөлшерде ақшалай сыйақы белгілейді. Ақшалай сыйақы төлеуді ішкі істер органдары облыстық бюджет қаражаты есебінен жүргізеді.

Азаматтар қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге өзінің қатысу құқығын мынадай нысандарда іске асырады:

1) жеке;

2) ұжымдық [2].

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың жеке қатысуы олардың ішкі істер органдарына:

1) дайындалып жатқаны, жасалып жатқаны немесе жасалған құқық бұзушылықтардың өздеріне мәлім болған фактілері туралы, оларға ықпал еткен себептер мен жағдайлар туралы хабарлауда;

2) учаскелік полиция инспекторларының және кәмелетке толмағандар ісі жөніндегі бөлімшелердің профилактикалық есебіне алынуы тиіс адамдарды анықтауға, олармен ішкі істер органының аталған қызметтері қызметкерлерінің тікелей қатысуымен жеке профилактикалық жұмысты жүргізуге;

3) кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың алдын алу мен балалардың қараусыз және қадағалаусыз қалуын ескертуге;

4) Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 13 қарашадағы № 1196 қаулысымен бекітілген Жол жүрісі қағидаларын (бұдан әрі – Жол жүрісі қағидалары) насихаттауға;

5) құқықтық білімдерді насихаттауға;

6) құрамында есірткі заттары бар өсімдіктерді, сондай-ақ құрамында есірткісі бар жабайы өсімдіктерді заңсыз өсіру мен жинау фактілерін анықтауға;

7) спирттік ішімдіктерді ішуге, есірткі құралдарын және психотроптық заттарды пайдалануға, жезөкшелікпен айналысуға арналған притондарды, сондай-ақ осындай мақсаттарға арналған жарамды ықтимал үй-жайларды анықтауға жәрдемдесу жолымен жүзеге асырылуы мүмкін.

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтар өзара келісуі бойынша және аумақтық ішкі істер органын хабардар ете отырып, тұрақты мекенжайы, жұмыс және оқу орны немесе өзінің меншігі орналасқан жерде қоғамдық тәртіпті сақтау үшін ұжымдаса отырып қатысуы мүмкін. Мұндай қоғамдық құрылымдардың атауын азаматтар дербес анықтайды.

Көрсетілген көмек көрсету түрлерімен қатар, қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге ұжымдаса отырып қатысатын полицияның қоғамдық көмекшілері:

1) көшелерде, алаңдарда, вокзалдарда, көлік магистральдарында және басқа да қоғамдық орындарда, сондай-ақ әртүрлі спорттық, мәдени-бұқаралық және ойын-сауық іс-шараларын өткізген кезде тікелей ішкі істер органдары қызметкерлерінің басшылығымен қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге;

2) қайғылы оқиғалардан, жол-көлік оқиғаларынан және құқық бұзушылықтардан зардап шеккен, сондай-ақ дәрменсіз күйде жатқан адамдарға шұғыл көмек көрсетуге;

3) дүлей зілзала және басқа да төтенше оқиғалар кезінде адамдарды, мүлікті құтқаруға және қоғамдық тәртіпті сақтауға;

4) жол қозғалысы қауіпсіздігін қамтамасыз етуге және жол-көлік оқиғаларының алдын алуға;

5) мал жайылымдары мен басқа да мал жаятын және тұратын орындарды күзетуге;

6) астық өнімдерін және басқа ауылшаруашылық дақылдарын ұрлаудың алдын алуға және жолын кесуге;

7) жатақханалар мен оқу-өндірістік шеберханаларды қоса алғанда оқу орындарының аумақтарында қоғамдық тәртіпті сақтауға;

8) көп қабатты үйлердің кіреберістерін және оған іргелес аумақтарды күзетуге - консьерждер институтына қатысады.

Жоғарыда ереженің 6 және 8-тармақтарында көрсетілген іс-шаралардың алдында, қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтармен учаскелік полиция пункттерінде жергілікті полиция қызметінің қызметкерлері жүзеге асыратын құқықтық-түсіндіру жұмыстары жүргізіледі, оған:

1) қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарға құқықтары мен міндеттерін түсіндіру;

2) криминогендік жағдайдың жай-күйі және іздестірудегі адамдар туралы хабарлау;

3) есепте тұрған адамдармен жеке профилактикалық жұмыстар жүргізудің тәртібі мен ережелері туралы нұсқама;

4) қажетті қорғану құқығын түсіндіру, құқыққа қарсы қол сұғушылықтардың жолын кесу, құқық бұзушыны ұстау және оны ішкі істер органдарына жеткізу үшін қажетті шаралардың тәртібі мен шегі, сондай-ақ қылмыстық, қылмыстық іс жүргізу және әкімшілік заңнаманың өзге де нормалары;

5) төтенше оқиғалардың, қайғылы оқиғалардың салдарынан зардап шеккен, сондай-ақ дәрменсіз күйде жатқан азаматтарға көмек көрсетудің тәртібі мен ережесі туралы нұсқама;

6) жол қозғалысы ережесін бұзу мен құқық бұзушылықтардың алдын алу кіреді.

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтармен құқықтық-түсіндіру жұмысын ұйымдастыруды және жүргізуді бақылау

ауданның, қаланың, облыстың ішкі істер органдарының профилактикалық қызметке жетекшілік ететін басшыларына жүктеледі.

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету саласындағы ішкі істер органдары мен азаматтардың қызметін үйлестіруді жергілікті атқарушы органдар әлеуметтік профилактика кеңестерінің және қоғамдық тәртіпті сақтауға қатысатын, қылмыстардың алдын алуға және ашуға ықпал еткен азаматтарды көтермелеу жөніндегі комиссиялардың отырысында өзара іс-қимыл жасасу нәтижелерін қарауға ұсыну жолымен жүзеге асырады.

«Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 23 қаңтардағы №148 Заңының 27-бабының 12-тармағына сәйкес барлық деңгейдегі әкімдер тиісті аумақта қоғамдық тәртіп пен қауіпсіздіктің сақталуын қамтамасыз етуді ұйымдастыру құзіретіне ие екенін атап өткен жөн [4].

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарға олардың құқық қорғау саласындағы құқықтары мен міндеттерін түсіндіру азаматтар осы мәселе бойынша көмек көрсетуге ниет білдірген жергілікті полиция қызметі бөлімшесіне жүктеледі.

3.2 Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге және құқықбұзушылықтың алдын алуға қатысатын азаматтарды тіркеу тәртібі

Қоғамдық тәртіпті сақтау және құқық бұзушылықтың алдын алу тек ішкі істер органдарына ғана емес, сонымен қатар «Құқық бұзушылық профилактикасы туралы» Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 29 сәуірдегі Заңында көрсетілген өзге де алдын алу субъектілеріне де жүктелген. Жергілікті атқарушы органдардың құзыреті:

1) құқық бұзушылық профилактикасы субъектілерінің өзара іс-қимылын жергілікті деңгейде қамтамасыз етеді;

2) құқық бұзушылықтар профилактикасына қатысатын азаматтардың және ұйымдардың есебін жүргізеді, азаматтарды және ұйымдарды қоғамдық тәртіпті сақтауға тарту жөнінде шаралар қолданады, оларды көтермелеудің түрлері мен тәртібін айқындайды;

3) тиісті жергілікті өкілді органдарға құқық бұзушылық профилактикасы жөніндегі ведомствоаралық комиссиялардың дербес құрамын бекіту үшін ұсынады және олардың жұмыс істеуін қамтамасыз етеді;

4) құқық бұзушылық профилактикасы жүйесінің ұйымдарын құруды және олардың жұмыс істеуін қамтамасыз етеді [5].

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысуға ниет білдірген азамат ішкі істер органына еркін нысанда өтініш береді, оған Қазақстан Республикасының азаматы жеке куәлігінің не паспортының көшірмесін, өмірі мен денсаулығын сақтандыру туралы келісімшарт болған жағдайда

оның көшірмесін қоса береді. Азаматтың өтінішінде ол қатысуға ниет білдірген қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету саласы және тиісті жергілікті полиция қызметі бөлімшесінің атауы көрсетіледі.

Мұндай азаматтарды полицияның қоғамдық көмекшісі деп атайды, олар ІІО-ның кез келген бөлімшесіне көмек көрсетуі мүмкін, бірақ біздің жағдайда қоғамдық қызметті жүзеге асыратын қызметтерде қоғамдық тәртіпті сақтауға қатысу мүмкіндігі қарастырылады. Мұндай қызметтержергілікті полиция қызметінің бөлімшелері болып табылады, атап айтқанда:

1) патрульдік полиция;

2) учаскелік полиция инспекторларының және олардың көмекшілерінің қызметі;

3) ювеналдық полиция (кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі учаскелік полиция инспекторлары);

4) әйелдерді зорлық-зомбылықтан қорғау жөніндегі ІІО бөлімшелері;

5) табиғатты қорғау полициясы.

Ішкі істер органы өтініш келіп түскен күннен бастап күнтізбелік отыз күн ішінде азаматты наркологиялық, психоневрологиялық және өзге де есепке алу бойынша тексереді, одан кейін ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органына тиісті қолдаухат беріп, оған ұсынылған құжаттардың көшірмелерін қоса тіркейді, не қабылданған шешімнің себептерін көрсете отырып, өтініш берушіге жазбаша түрде бас тартады.

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге көмек көрсетуге ниет білдірген азаматтың өтінішін өндірісіне қабылдаған ішкі істер органының басшысы және жергілікті полиция қызметі бөлімшесі тексеру іс-шараларын уақтылы жүргізуді және жинақталған материалдарды жергілікті атқарушы органға жіберуді қамтамасыз етеді.

Ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органы келіп түскен қолдаухатты жеті жұмыс күні ішінде қарайды, азаматты тіркеуді жүргізеді және оны қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтардың есебіне алады, бұл туралы ішкі істер органын жазбаша түрде хабардар етеді.

Азаматтың тіркелгені туралы ақпаратты алғаннан кейін жергілікті полиция қызметі бөлімшесі оған есепке алу ісін ашады, ол *№ 1 қосымшаға* сәйкес нысан бойынша қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтардың есепке алу істерін тіркеу журналында есепке алынады. Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтар ұжымына бір бақылау ісі ашылады, ол *№ 2 қосымшаға* сәйкес нысан бойынша қоғамдық өзінше қызмет көрсету бірлестіктерін қадағалау істерін тіркеу журналында есепке алынады.

Азаматтар мен қоғамдық қоғамдық өзінше қызмет көрсету бірлестіктерінің жалпы есебін және олардың қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету саласындағы қызметін үйлестіруді әкімшілік полиция бөлімшелері

жүзеге асырады. Одан әрі жергілікті билік органдарында тіркелген, қоғамдық тәртіпті сақтауға қатысатын азаматтар тоқсанына кемінде бір рет наркологиялық, психоневрологиялық және өзге де есептер бойынша тексеріледі.

Кәмелетке толмаған азаматтар және мынадай адамдар қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысуға жіберілмейді:

1) қылмыстық іс қозғалған;

2) өтелмеген соттылығы бар;

3) Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 79-бабының тәртібінде соттылығы алынбаған;

4) наркологиялық, психоневрологиялық диспансерлерде есепте тұратын;

5) сот шешімі бойынша әрекетке қабілетсіз немесе әрекет қабілеттілігі шектеулі деп танылған.

Өтінішті қабылдамай тастау бас тартуға негіз болған себептер жойылған жағдайда өтініш берушінің қайта өтініш жасауына кедергі болмайды.

Құқықтық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтың қатысуын тоқтатуға негіз болатын жағдайлар мыналар:

1) азаматтың қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге одан әрі қатысуға ниетінің жоқтығы туралы өтініші;

2) қылмыстық жауапқа тартылуы;

3) бірнеше рет (бір жыл ішінде екі және одан да көп рет) қасақана әкімшілік құқық бұзушылық жасауы;

4) қаланың (ауданның) немесе Қазақстан Республикасының шегінен тыс жерге тұрақты тұру үшін кетуі;

5) қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысуын болдырмайтын мән-жайлардың туындауы (психикасының бұзылуы, маскүнемдікпен, нашақорлықпен, уытқұмарлықпен ауыру не айналасындағы адамдар үшін қауіп төндіретін ауру не өлім).

Жоғарыда аталған мән-жайлар туындаған кезде ауданның (облыстық маңызы бар қаланың) жергілікті атқарушы органы тиісті ішкі істер органының ұсынымы бойынша бұл азаматты қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтар есебінен шығарады. Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтың қатысуын тоқтату туралы материалдарды дайындауды ол есепте тұрған жергілікті полиция қызметі бөлімшесі қамтамасыз етеді.

Жергілікті атқарушы органға тіркегеннен кейін қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматқа ішкі істер органының басшылығы белгіленген үлгідегі куәлік және «ПОЛИЦИЯНЫҢ ҚОҒАМДЫҚ КӨМЕКШІСІ» ерекше омырау белгісін береді. Куәлікке аумақтық ішкі істер органының бастығы қол қояды.

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарды есепке алуды, тіркеуді және куәліктер мен омырау белгілерін беруді *3*-

қосымшағасәйкес нысан бойынша аудандық (қалалық, қаладағы аудандық) ішкі істер органының жергілікті полиция қызметі бөлімшелері жүзеге асырады.

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтар өздерімен бірге куәлігі мен ерекше омырау белгісін алып жүруге және азаматтар талап еткенде көрсетуге міндетті.Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысқан азаматқа құқық қорғау іс-шараларын жүзеге асыру жөніндегі кезекшілік кезеңінде учаскелік полиция пунктінде ішкі істер органдарының қызметкері жеңге тағатын белгіні береді.

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын полицияның қоғамдық көмекшілеріне:

1) Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес құқық қорғау және басқа да мемлекеттік органдардың айрықша құзыретіне жатқызылған іс жүргізу қызметі мен өзге де қызметті жүзеге асыруға;

2) құқық қорғау органдары қызметкерлерінің өкілеттігін иеленіп алуға;

3) құқық қорғау органдары қызметкерлерінің заңды қызметіне кедергі жасауға;

4) қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларға қатысу кезінде куәгер болуға;

5) адам мен азаматтың ар-ожданы мен қадір-қасиетін қорлайтын не азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын заңсыз шектейтін іс-әрекеттер жасауға;

6) қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларға қатысу кезінде,өзге де құралдар мен дене күшін қоспағанда, құқық қорғау органдары қаруланатын арнаулы құралдарды пайдалануға тыйым салынады.

1. Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтардың:

1) бақылау және қадағалау функцияларына байланысты емес, қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларда ішкі істер органдарына жәрдемдесуге;

2) қылмыстық және әкімшілік құқық бұзушылықтардың алдын алуға және жолын кесуге;

3) құқық бұзушылықтың жолын кесу және құқық бұзушыларды ұстау мақсатында, егер аталған мақсаттарға өзге тәсілдермен қол жеткізу мүмкін болмаса, дене күшін және басқа құралдарды қолдануға құқығы бар. Бұл орайда ол үшін қажетті шаралар шегінен шығуға жол берілмеуге тиіс. Әйелдерге, мүгедектік белгілері айқын адамдарға, жасы белгілі немесе анық көрініп тұрған кәмелетке толмағандарға қатысты, олар қаруланып не топтасып шабуыл (зорлық-зомбылық) жасаған жағдайларды қоспағанда, дене күшін және басқа құралдарды қолдануға тыйым салынады;

4) Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген жағдайларда қылмыстық немесе әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамдарды ұстап алуға және құқық қорғау немесе өзге де мемлекеттік билік органдарына жеткізуге құқығы бар. Қажет болған жағдайда, ұстап алынған адамда қару немесе өзге де қауіпті заттар не қылмыстық іс үшін мәнді нәрселер бар деп

ұйғаруға негіздер болған кезде, ұстап алынған адамның киімін тексеруге және аталған органдарға тапсыру үшін оларды алып қоюға;

5) құқыққа қарсы қол сұғушылықтан, жол-көлік оқиғаларынан, дүлей зілзалалардан және өзге төтенше жағдайлардан зардап шеккен азаматтарға медициналық және өзге де көмек көрсетуге қатысуға;

6) құқық бұзушылық, маскүнемдік, нашақорлық және уытқұмарлық профилактикасы жөнінде түсіндіру және құқықтық жұмысты жүзеге асыруға;

7) азаматтардан қоғамдық тәртіпті сақтауды талап етуге құқығы бар.

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтар:

1) азаматтардыңконституциялық құқықтары мен бостандықтарын сақтауға;

2) ішкі істер органдарын өздеріне мәлім болған, дайындалып жатқан не жасалған қылмыстық құқық бұзушылықтар фактілері туралы дереу хабардар етуге;

3) заңдарда көзделген жағдайларда азаматтардың талап етуі бойынша өзінің қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысуының заңдылығын растайтын куәлігін көрсетуге;

4) қылмыстық немесе әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны үшін ұстап алынған азаматтарға қолданылатын мәжбүрлеу шараларының негіздерін түсіндіруге;

5) қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларға қатысуы алдында құқықтық дайындықтан өтуге міндетті.

Қоғамдық тәртіпті сақтау жөніндегі іс-шаралардан басқа, азаматтар құқық бұзушылық пен қылмыстың алдын алуды жүзеге асыруға қатысуға құқылы. Азаматтар мен ұйымдардың құқық бұзушылық профилактикасына қатысуының құқықтық негіздері «Құқық бұзушылық профилактикасы туралы» Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 29 сәуірдегі Заңының 17-бабында көрсетілген.

Азаматтар мен ұйымдардың құқық бұзушылық профилактикасына қатысуы Қазақстан Республикасының заңдарына және заңға тәуелді нормативтікқұқықтық актілерге сәйкес құқық бұзушылық профилактикасының басқа субъектілеріне ерікті түрде көмек көрсету арқылы жүзеге асырылады. Құқық бұзушылық профилактикасына қатысатын азаматтар мен ұйымдар өз қызметін заңдылық, адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын құрметтеу және сақтау принциптері негізінде жүзеге асырады.Құқық бұзушылық профилактикасына қатысатын азаматтар мен ұйымдар өз қызметін:

1) құқықтық насихатты ұйымдастыруға қатысу;

2) консультативтік-кеңесші және сараптамаоргандарының жұмысына қатысу;

3) құқық бұзушылық профилактикасының басқа субъектілеріне жәрдемдесу арқылы жүзеге асырады [5].

Негізінен құқық бұзушылық профилактикасы процесіне қатысатын азаматтар мен ұйымдар өз қызметінде «Құқық бұзушылық профилактикасы

туралы» Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 29 сәуірдегі Заңының 21-бабында айқындалған құқық бұзушылық профилактикасының жалпы шараларын пайдаланады.

Құқық бұзушылық профилактикасының жалпы шаралары:

1) халықтың әлеуметтік жағынан әлсіз топтарын қорғау жөніндегі шараларды;

2) экономиканы, әлеуметтік саланы, құқық қорғау қызметін басқарудағы қателіктер мен кемшіліктерді жоюға, сондай-ақ құқық бұзушылық профилактикасын нормативтік, ақпараттық, әдістемелік және ресурстық қамтамасыз етуді жетілдіруге бағытталған ұйымдастырушылық-басқарушылық шараларын;

3) азаматтардың жалпы, тұрмыстық және құқықтық мәдениетін арттыратын, жалпы адамзаттық құндылықтарға, заңға мойынсынушылық мінез-құлыққа, құқыққа қарсы мінез-құлыққа төзбеушілікке бағдарланған адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру арқылы криминогендік факторларды жоятын немесе шектейтін идеологиялық шараларды;

4) құқық бұзушылық жасауға тосқауыл болатын ғылым мен техника жетістіктерін қолдану арқылы іске асырылады [5].

№1 қосымша

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтардың есепке алу істерін тіркеу журналы
№_____

_____
(ішкіістерорганыныңатауы)
20__ ж. «___» _____ басталды
20__ ж. «___» _____ аяқталды

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтардың есепке алу істерін тіркеу журналының ішкі мазмұны

Біріншібөлім

№ р/с	Т.А.Ә. (олболғанжағдайда), туғанжылы	Мекенжайы, үй телефоны	Жұмысорны, телефоны	Білімі	Есепке алуісінашунегізі (әкімдіктеауданның, қаланың) тіркелгеннөмірі, күні)
1	2	3	4	5	6

Екінші бөлім

Куәліктің және омырау белгісінің нөмірі	Куәлікті және омырау белгісін алғаны турал ы қолы және күні	Шығарунегізіжәнекүні	Куәліктіжәнеомыраубелгісінтапсырутуралыбелгі	Есепкеалуісінжүргізетін бөлімшежәне қызметкер	Ескертпе
7	8	9	10	11	12

№2 қосымша

Қоғамдық өзінше қызмет көрсету бірлестіктерін қадағалау істерін тіркеу журналы
№ _____

_____
(ішкіістерорганының атауы)
20__ ж. «___» _____ басталды
20__ ж. «___» _____ аяқталды

Қоғамдық өзінше қызмет көрсету бірлестіктерін тіркеу журналының ішкі мазмұны

Бірінші бөлім

№ р/с	Қоғамдық өзінше қызмет көрсету бірлестігінің атауы	Мекенжайы, телефоны	Басшының Т.А.Ә. (олболғанжағдайда), үйжәнеқызметтіктелефондары, мекенжайымен тұрғылықтыжері	Әкімдікте (ауданның, қаланың)тіркелгеннөмірі, күні
1	2	3	4	5

Мүшелердің саны	Қызмет түрі	Жоюнегізіжәнекүні	Есепкеалуісінжүргізетін бөлімше және қызметкер	Ескертпе
6	7	8	9	10

№3 қосымша

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысқан азаматтарға куәліктер мен омырау белгілерін беру және есепке алу журналы
№ _____

_____
(ішкіістерорганыныңатауы)
20__ ж. «___» _____ басталды
20__ ж. «___» _____ аяқталды

Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысқан азаматтарға куәліктер мен омырау белгілерін беру және есепке алу журналының ішкі мазмұны.

Бірінші бөлім

№ р/с	Т.А.Ә. (ол болған жағдайда), туғанжылы, ісесебінің №	мекенжайы, үй телефоны	Жұмысорны, телефоны	Омыраубелгісініңнөмірі
1	2	3	4	5

Екінші бөлім

Омыраубелгісініңберілгенкүні	Омыраубелгісіналғанытуралы қолы	Омыраубелгісінтапсырғанкүні	Омыраубелгісінтапсырғанытуралы қолы
6	7	8	9

Үшінші бөлім

Қоғамдық көмекшікуәлігінің нөмірі	Куәліктіңберілгенкүні	Куәліктіалғанытуралықолы	Куәліктітапсырғанкүні	Куәліктітапсырғанытуралықолы	Ескертпе
10	11	12	13	14	15

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың қатысуы туралы. Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 шілдедегі № 590 Заңы.

2. Бақылау және қадағалау функцияларына байланысты емес, қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларға азаматтарды тарту ережесін, олардың нысандары мен түрлерін бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2004 жылғы 27 қарашадағы № 641 бұйрығы.

3. Жол жүрісі қағидаларын, Көлік құралдарын пайдалануға рұқсат беру жөніндегі негізгі ережелерді, көлігі арнайы жарық және дыбыс сигналдарымен жабдықталуға және арнайы түсті-графикалық схемалар бойынша боялуға тиіс жедел және арнайы қызметтер тізбесін бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 13 қарашадағы № 1196 қаулысы.

4. Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы. Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 23 қаңтардағы № 148 Заңы.

5. Құқық бұзушылық профилактикасы туралы. Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 29 сәуірдегі № 271-IV Заңы.

4. Ішкі істер органдарының әкімшілік құқық бұзушылық туралы істері жөніндегі шешімдеріне келтірілген шағымдарды қарау әдістемелік ұсыныстар

Мазмұны

Кіріспе
4.1 Іс жүргізу шешімдерін даулаудың және ішкі істер лауазымды органдарының іс жүргізу әрекеттеріне шағым жасаудың құқықтық негіздері
4.2 Ішкі істер органдарының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша шешімдерге шағымдарды қабылдау мерзімдері мен тәртібі
4.3 Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағымды, наразылықты қарау
Қосымшалар
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

Кіріспе

Оқу және ғылыми әдебиетте сирек жағдайларда Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша қаулыларға немесе шешімдерге шағымдану әкімшілік процестің дербес және міндетті емес (факультативтік) сатысы ретінде қаралады. Бірақ әкімшілік қызметкерлердің көпшілігі шағым беру процесін әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша қаулыларды немесе шешімдерді қайта қарауға байланысты әкімшілік-іс жүргізу қызметі сатысының бастапқы кезеңі деп санайды. Бірақ біздің құралдың мақсаты осы мәселелерді зерттеу болып табылмайды және құқық қолдану қызметі үшін олар принципті емес.

Мәселен, әкімшілік жауапкершілікке тартылған жеке, лауазымды немесе заңды тұлға шағым беру инстанциясы ретінде не сот инстанциясын, не жоғары тұрған органды, не жоғары тұрған лауазымды адамды дербес таңдай алады.

Ішкі істер органдарында шағымдарды шешудің құқықтық негіздері "Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы"Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 12 қаңтардағы №221 мамандандырылған Заңында қамтылған. Бұл Заң жеке және заңды тұлғалардың құқықтарын, бостандықтары мен заңды мүдделерін іске асыру және қорғау мақсатында олардың өтініштерін беру мен қарауға байланысты қоғамдық қатынастарды реттейді [1].

"Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы "Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 12 қаңтардағы №221 Заңының күші қарау тәртібі Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы заңнамасында белгіленген жеке және заңды тұлғалардың өтініштеріне қолданылмайды. Яғни әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша шешімдерге шағымды қабылдау, есепке алу, тіркеу, ден қою, қарау,

мерзімдері мен нәтижелерін ресімдеу кодификацияланған әкімшілік заңнамамен реттеледі.

Заңға тәуелді деңгейде мемлекеттік органдар ҒЗТКӘ қолдану жөніндегі ведомстволық нормативтік құқықтық актілерді қабылдайды, оның ішінде осы жұмыста қоғамдық қатынастар саласында қаралатын тетікті нақтылайды. ҚР Ішкі істер министрінің 2013 жылғы 13 желтоқсандағы № 713 "ҚР Ішкі істер органдарында әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізу жөніндегі Нұсқаулықты бекіту туралы"бұйрығы ІІО-да осындай құқықтық акт болып табылады. Бірақ ол Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуді жүзеге асыру рәсімдерін ғана нақтылайды[2].

4.1 Іс жүргізу шешімдерін даулаудың және ішкі істер лауазымды органдарының іс жүргізу әрекеттеріне шағым жасаудың құқықтық негіздері

Қазақстан Республикасының Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы заңнамасы азаматтардың Қазақстан Республикасы Конституциясының 33-бабында көзделген конституциялық құқығын іске асырады, мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарына жеке өтініш жасауға, сондай-ақ жеке және ұжымдық өтініштер жолдауға.

Іс жүргізу шешімдерін даулау және іс жүргізу әрекеттеріне шағымдану еркіндігі әкімшілік құқық бұзушылық туралы заңнаманың негізгі принципі болып табылады және ҚР ӘҚБК 23-бабымен регламенттеледі. Қаралып отырған принцип азаматтардың Қазақстан Республикасы Конституциясының 13-бабының 2-бөлігінде көзделген, әркімнің өз құқықтары мен бостандықтарын сот арқылы қорғауға құқығы бар деген конституциялық құқығынан туындайды [3].

ҚР ӘҚБК 23-бабының 1-бөлігі әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуге қатысушылардың:

1) Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша хаттамалар жасауға уәкілетті органдардың (лауазымды адамның) іс-әрекетіне шағымдану;

2) сот шешімдеріне дау айту;

3) әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға уәкілетті органның (лауазымды адамның) шешімдеріне дау айту [4].

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамалар жасау құқығы берілген органдар (лауазымды адамдар) ҚР ӘҚБК 804-бабында санамаланған. Осы құқық ҚР ӘҚБК 685-735 б.әкімшілік жаза қолдану берілген органдарға (лауазымды тұлғаларға) берілген.

ІІО - да мұндай лауазымды адамдар:

1) ішкі істер министрлігі комитеттерінің төрағалары мен департаменттерінің бастықтары;

2) облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың аумақтық ішкі істер органдарының, әкімшілік, көші-қон полициясы бөлімшелерінің, жергілікті полиция қызметінің бастықтары, олардың орынбасарлары;

3) полиция бөлімдерінің, бөлімшелерінің, әкімшілік, көші-қон полициясы бөлімшелерінің, ауданның (қаланың, қаладағы ауданның) жергілікті полиция қызметінің бастықтары және олардың орынбасарлары;

4) Ішкі істер органдарының желілік бөлімдерінің, бөлімшелерінің, полиция пункттерінің бастықтары және олардың орынбасарлары;

5) арнаулы атағы бар ішкі істер органдарының (полицияның) қызметкерлері;

6) Балық қорларына қылмыстық қол сұғушылыққа қарсы күрес жөніндегі ішкі істер органдары полициясының мамандандырылған бөлімшелерінің бастықтары мен олардың орынбасарлары жатады.

Органның (лауазымды адамның) іс-әрекеттері деп әкімшілік іс жүргізудің кез келген сатысында жүзеге асырылатын әкімшілік іс жүргізу әрекеттерін түсіну керек, онда Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуді қозғау жөніндегі іс-әрекеттер бастапқы сатысы болып табылады.

ҚР ӘҚБК 802-бабының 4-бөлігінің негізінде Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану туралы бірінші хаттама жасалған сәттен бастап қозғалған болып есептеледі. ҚР ӘҚБК 785-бабының 3-бөлігіне сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуді қамтамасыз ету шаралары іс бойынша іс жүргізу кезеңінде, сондай-ақ Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыны орындау сатысында әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалғанға дейін (жеке тексеруден, жеке тұлғаның заттарын тексеруден басқа) қолданылуы мүмкін. Ал әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалғанға дейін лауазымды адамдардың іс-әрекетіне шағым жасауға болады.

ҚР-ның 2017 жылғы 28 желтоқсандағы "Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" Заңының негізінде ҚР ӘҚБК 748-бабының 3-бөлігіне өзгерістер енгізілді.

Осыған байланысты біз 23-баптың 1-бөлігінің редакциясы "әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғауға уәкілетті органның (лауазымды адамның) іс-әрекеттеріне...шағым жасалуы мүмкін"деген сөздерден басталуы тиіс деп пайымдаймыз.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді жүзеге асыратын органның (лауазымды адамның) әрекеттері (әрекетсіздіктері) мен шешімдеріне шағымдану және даулау тетігі ҚР ӘҚБК 44-тарауында көзделген. Бұл ретте Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуді жүзеге асыратын лауазымды адамның іс-әрекетіне жоғары тұрған органға (лауазымды адамға) және (немесе) сотқа шағымдануға рұқсат етілген. Жоғары тұрған органға (лауазымды адамға) алдын ала жүгіну сотқа шағым

беру және оны соттың мәні бойынша қарауға және шешуге қабылдауы үшін міндетті шарт болып табылмайды [4].

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша шешімдердің әрекеттеріне дау айту ҚР ӘҚБК 45-тарауының негізінде апелляциялық тәртіппен жүзеге асырылады. ҚР ӘҚБК 851-бабының 5-бөлігінің негізінде Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша қаулыға кассациялық тәртіппен шағымдануға болады. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша қаулыларды кассациялық тәртіппен қайта қарауға негіздер:

1) қабылданған қаулыны орындау адамдардың өмірі, денсаулығы үшін не Қазақстан Республикасының экономикасы мен қауіпсіздігі үшін орны толмас ауыр зардаптарға әкеп соғуы мүмкін.;

2) Қабылданған қаулы белгісіз адамдар тобының құқықтары мен заңды мүдделерін немесе өзге де жария мүдделерді бұзса;;

3) қабылданған қаулы соттардың, уәкілетті органдардың (лауазымды адамдардың) құқық нормаларын түсіндіруі мен қолдануының біркелкілігін бұзады.

ҚР ӘҚБК 23-бабының 2-бөлігі іске қатысушы адамның Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша қаулыларды қайта қарау құқығын көздейді.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша қаулылар, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамалар мен шағымдарды, наразылықтарды қарау нәтижелері бойынша қаулылар жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша қайта қаралуы мүмкін. Жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша қаулыларды, нұсқамаларды қайта қарау үшін негіздер:

1) құқық бұзушыға, жәбірленушіге іс үшін елеулі мән-жайлар;

2) заңды күшіне енген сот үкімімен белгіленген куәнің көрінеу жалған айғақтары, сарапшының көрінеу жалған қорытындысы, көрінеу қате аударма, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманың не заңсыз не негізсіз қаулы шығаруға әкеп соққан айыппұл, құжаттар не заттай дәлелдемелер төлеу қажеттігі туралы нұсқаманың жалған болуы негіз болып табылады.

3) әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуге қатысушылардың, іске қатысушы басқа да адамдардың не олардың өкілдерінің заңды күшіне енген сот үкімімен белгіленген қылмыстық іс-әрекеттері немесе судьялардың, уәкілетті органдардың (лауазымды адамдардың) осы істі қарау кезінде жасалған қылмыстық іс-әрекеттері;

4) осы қаулыны шығаруға негіз болған сот шешімінің, үкімінің, ұйғарымының немесе қаулысының не өзге де мемлекеттік органның (лауазымды адамның) құқықтық актісінің күшін жою;

5) Қазақстан Республикасы Конституциялық Кеңесінің осы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істе қолданылған заңды немесе өзге де нормативтік құқықтық актіні конституциялық емес деп тануы негіз болып табылады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша қаулыларды қайта қарау ҚР ӘҚБК 46 және 47-тарауының негізінде жүзеге асырылады.

ҚР ӘҚБК 23-бабының 3-бөлігіне сәйкес шағым берген адамға немесе оның мүддесі үшін берілген адамға зиян келтіруге шағым жасауға жол берілмейді. Мұндай құқыққа қарсы әрекеттер анықталған жағдайда ҚР ӘҚБК 100-бабы бойынша әкімшілік жауаптылық туындайды.

ҚР ӘҚБК 100-бабы бойынша іс жүргізуді қозғауға құқығы бар:

1) ішкі істер органдары (ҚР ӘҚБК 804-Б.);

2) прокурор (ҚР ӘҚБК 805-бабы).

ҚР ӘҚБК 100-бабы бойынша жеке тұлғалар Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасамай бұзылған құқықтарды қалпына келтіру туралы өтінішпен сотқа жүгінуге құқылы (ҚР ӘҚБК 807-бабының 4-бөлігі) [4].

Әкімшілік іс жүргізу шешімдерін даулаудың және ішкі істер органдарының лауазымды іс жүргізу әрекеттеріне шағым жасаудың құқықтық негіздеріне прокуратураның әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша қабылданған шешімдер мен қаулылардың заңдылығын қадағалауды жүзеге асыру құқығын көздейтін "Прокуратура туралы" Қазақстан Республикасының 2017 жылғы 30 маусымдағы № 81 заңын да жатқызған жөн. Осы Заңның 24-бабының 3-бөлігінің негізінде "наразылық заңсыз акт, шешім қабылдаған органға немесе лауазымды адамға немесе жоғары тұрған органға не жоғары тұрған лауазымды адамға беріледі. Осындай тәртіппен органның немесе лауазымды адамның заңсыз әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) наразылық келтіріледі" [6].

Біз атап өткендей, Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша ІІО қаулылары ғана емес, сондай-ақ ІІО лауазымды тұлғаларының өзге де шешімдеріне де шағым жасалуы мүмкін. Мысалы, ІІО қызметкерлері әкімшілік іс жүргізу қызметін жүзеге асыру барысында әкімшілік іс жүргізуді қозғау фактісі болып табылатын әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану туралы шешімдерді жиі қолданады. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2012 жылғы 9 сәуірдегі № 1 нормативтік қаулысы "қамтамасыз ету шараларына олар қабылданған адам Жоғары тұрған органға (жоғары тұрған лауазымды адамға), мамандандырылған әкімшілік немесе аудандық сотқа ҚРӘҚтК 44-тарауында көзделген тәртіппен шағым жасауы мүмкін" деп түсіндіреді [7].

Әкімшілік іс жүргізу қызметін жүзеге асыру кезінде тағы бір кең таралған шешімді ІІО әкімшілік құқық бұзушылық жасаудың себептері мен шарттары туралы ұсыныс түрінде қабылдайды. ҚР ӘҚБК 826-бабына сәйкес, заңдылықты бұзу жағдайлары анықталған, сондай-ақ Әкімшілік құқық бұзушылық жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайлар анықталған кезде ІІО (лауазымды адам) тиісті ұйымдар мен лауазымды адамдарға оларды жою жөнінде шаралар қабылдау туралы ұсыныс енгізеді.

ІІО-ның (лауазымды адамның) ұсынымына оны алған күннен бастап он тәулік ішінде жоғары тұрған органға (лауазымды адамға) шағым жасалуы мүмкін. Жоғары тұрған органның ұсынымға шағымды қарау нәтижелері

бойынша шығарылған шешіміне оны алған күннен бастап он тәулік ішінде мамандандырылған аудандық және оған теңестірілген әкімшілік сотқа шағым жасалуы мүмкін, оның шешімі шағымдануға жатпайды. Органның (лауазымды адамның) шешімі анықтама түрінде шығарылады (№1 қосымшаны қараңыз).

Ұйымдардың басшылары мен басқа да лауазымды адамдар жеке ұсынысты алған күннен бастап бір ай ішінде қарауға және қабылданған шаралар туралы ұсыныс енгізген органға (лауазымды адамға) хабарлауға міндетті.

4.2 Ішкі істер органдарының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша шешімдерге шағымдарды қабылдау мерзімдері мен тәртібі

Қылмыстық процеске қарағанда ҚР ӘҚБК әкімшілік процесте шағым ұғымы берілмеген. Сондықтан біз шағымға жеке анықтама береміз. Шағым-әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша кез келген қатысушының, оның немесе әкімшілік процеске қатысушы басқа да адамдардың бұзылған құқықтарын, бостандықтарын немесе заңды мүдделерін қалпына келтіру немесе қорғау туралы Ішкі істер органдары лауазымды адамдарының заңсыз іс-әрекеттерін немесе әрекетсіздігін жою туралы талабы.

ҚР ӘҚБК 826-1-бабына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағым жасауға құқығы бар.:

1) өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізіліп жатқан адам (744-Б.);

2) жәбірленуші (745-Б.);

3) жеке тұлғаның заңды өкілдері (746-Б.));

4) дара кәсіпкердің, заңды тұлғаның өкілдері (747-Б.);

5) қорғаушы (748-бап));

6) жәбірленушінің өкілі (753-бап));

7) сарапшы (757-бап).

ҚР ӘҚБК 826-1-бабы сарапшының ІІО-ның іс-әрекетіне шағым жасау құқығын көздемегеніне қарамастан, біз оны ҚР ӘҚБК 757-бабы сарапшының "сараптама жүргізу кезінде оның құқықтарына нұқсан келтіретін іс бойынша іс жүргізуге қатысушы соттың және өзге де тұлғалардың шешімдері мен іс-әрекеттеріне шағым жасау құқығын қарастырады" [4].

Шағым берудің құқықтық негіздері мен тәртібі ҚР ӘҚБК 827-бабында көзделген. Құқықтары мен бостандықтары әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді жүзеге асыратын ІІО-ның әрекетімен (әрекетсіздігімен) және (немесе) шешімімен тікелей қозғалатын адам лауазымды адамға жоғары тұрған органға және (немесе) сотқа шағым жасауға құқылы.

Шағымның мәні заңды бұзуды қамтуы мүмкін:

1) Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасау бойынша,

2) іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану бойынша;

3) сараптама жүргізудің мақсаты мен тәртібі бойынша;

4) Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау нәтижелері бойынша және әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға шағым (наразылық) бойынша қабылданатын шешімдерді қоспағанда, өзге де іс-әрекеттерге (әрекетсіздікке) және шешімдер қабылдауға тыйым салынады.

Жоғары тұрған ІІО-ның лауазымды адамына алдын ала жүгіну сотқа шағым беру және оны соттың мәні бойынша қарауға және шешуге қабылдауы үшін міндетті шарт болып табылмайды.

Шағымдар берілуі мүмкін:

1) әрекеттері (әрекетсіздігі) мен шешімдеріне шағымданатын лауазымды адам жұмыс істейтін ІІО-да. Осы ІІО басшысы шағым түскен күннен бастап үш тәулік ішінде оларды жоғары тұрған органға (лауазымды адамға) жіберуге міндетті.);

2) тікелей оларды қарауға уәкілетті Жоғары тұрған органға (лауазымды адамға);

3) тиісті сотқа.

Шағымдар ауызша және жазбаша болуы мүмкін. Ауызша шағымдар хаттамаға енгізіледі, оған өтініш беруші мен шағымды қабылдаған лауазымды адам қол қояды. Адамдар тиісті лауазымды адамдардың қабылдауына салатын ауызша шағымдар жазбаша түрде ұсынылған шағымдармен жалпы негіздерде шешіледі. Шағымға қосымша материалдар қоса берілуі мүмкін (№2 қосымшаны қараңыз).

Іс бойынша іс жүргізіліп жатқан тілді білмейтін адамға ана тілінде немесе өзі білетін тілде шағым беру құқығы қамтамасыз етіледі.

Шағым берген адам оны кері қайтарып алуға құқылы. Өзіне қатысты іс қозғалған адам, жәбірленуші өзінің қорғаушысының, заңды өкілінен басқа өкілінің шағымын кері қайтарып алуға құқылы. Өзіне қатысты іс қозғалған адамның мүддесінде берілген шағым олардың жазбаша келісімімен ғана кері қайтарылып алынуы мүмкін. Шағымды кері қайтарып алу оны қайта беруге кедергі келтірмейді. Шағым беру шағым жасалған әрекеттің жүргізілуін және шағым жасалған шешімнің орындалуын тоқтата тұрмайды.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға шағым беру, наразылық келтіру тәртібі мен мерзімдері ҚР ӘҚБК 826-1-бабында баяндалған. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға шағым, наразылық, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама іс бойынша қаулы шығарған, нұсқаманы ресімдеген (ресімдеген) органға (лауазымды адамға) жіберіледі, ол шағым, наразылық келіп түскен күннен бастап үш тәулік ішінде оларды істің барлық материалдарымен тиісті жоғары тұрған органға (лауазымды адамға) жіберуге міндетті.

Шағым, наразылық оларды қарауға уәкілетті Жоғары тұрған органға (лауазымды адамға) тікелей берілуі мүмкін. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға шағым, наразылық қаулының көшірмесі тапсырылған күннен бастап он тәулік ішінде, ал шағымдану құқығы берілген

адамдар істі қарауға қатыспаған жағдайда-қаулы алынған күннен бастап беріледі.

Айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағым, наразылық "әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарау мерзімдері"ҚР ӘҚБК 817-бабында көзделген мерзім өткеннен кейін он тәулік ішінде берілуі мүмкін. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер істі қарауға құқылы орган (лауазымды адам) әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы және істің басқа да материалдарын алған күннен бастап он бес тәулік ішінде қаралады. Егер әкімшілік құқық бұзушылық автоматты режимде жұмыс істейтін сертификатталған арнайы бақылау-өлшеу техникалық құралдарымен және аспаптарымен тіркелген жағдайда, іс қысқартылған іс жүргізу тәртібімен мәні бойынша қаралған істерді қоспағанда, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама тиісінше жеткізілген сәттен бастап он бес тәулік өткен соң қаралған болып есептеледі.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардан өтініштер келіп түскен жағдайда не істің мән-жайларын қосымша анықтау қажет болған кезде істі қарайтын орган (лауазымды адам) істі қарау мерзімін ұзартуы мүмкін, бірақ ол бір айдан аспауға тиіс. Мерзімді ұзарту туралы дәлелді ұйғарым шығарылады (№3 қосымшаны қараңыз).

Әкімшілік ұстауға тартылған адамға қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс ол ұсталған кезден бастап жиырма төрт сағаттан кешіктірілмей қаралады.

Егер өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған адам тексерудің нәтижелеріне және лауазымды адамның Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғауына негіз болған өзге де мән-жайларға шағымданса, әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарайтын орган (лауазымды адам) әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау мерзімін соттың тиісті шешімі шығарылғанға және заңды күшіне енгенге дейін немесе әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарайтын органның (лауазымды адамның) шешіміне, әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған.

Шағымды, наразылықты ҚР ӘҚБК 826-1-бабында белгіленген мерзімде беру әкімшілік жаза қолдану туралы қаулының, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманың орындалуын шағым, наразылық бойынша шешім шығарылғанға дейін тоқтата тұрады.

Жоғары тұрған ішкі істер органына берілетін шағымда мәліметтер болуға және ҚР ӘҚБК 833-бабында көзделген талаптарға сәйкес келуге тиіс. Шағым жазбаша түрде не электрондық цифрлық қолтаңбамен куәландырылған электрондық құжат нысанында беріледі және оларда::

1) шағым берілетін ІІО атауы;

2) шағым берушінің тегі, аты және әкесінің аты (ол болған кезде) (заңды тұлғаның нақты атауы), тұрақты тұратын жері немесе орналасқан жері (пошталық мекенжайы);

3) қаулысына шағым берілетін ІІО атауы апелляциялық өтініш беріледі;

4) прокурордың апелляциялық өтініші бойынша шағым жасалған немесе қайта қаралатын ІІО қаулысының мазмұны, сондай-ақ шағым берген адамның ІІО қаулысы немесе шешімі олардың құқықтарын немесе бостандықтарын бұзатын деп санайтын себептері;

5) шағым берген тұлғаның өтініші, талабы немесе апелляциялық өтініш [4].

Шағымға шағым, апелляциялық өтініш берген тұлғалар қол қояды. Заңды тұлғаның атынан берілетін шағымға оның өкілі немесе осыған уәкілетті басқа адам қол қояды. Егер шағым басқа адамның мүддесінде берілсе, онда мүддесі үшін шағым берілетін адамның аты-жөні, тұрақты тұратын жері немесе орналасқан жері (пошталық мекен-жайы) көрсетілуі керек, апелляциялық өтініш жасалады. Шағымға өкілеттігін растайтын құжат қоса беріледі.

Жасалған шағым, қайта қаралатын сот қаулысының, сондай-ақ шағымда келтірілген дәлелдердің негіздемесіне өзге де құжаттардың көшірмелерін қоса бере отырып, екі данада беріледі. Егер берілген шағым жоғарыда аталған талаптарға сәйкес келмеген жағдайда, олар берілген болып есептеледі, бірақ қайта ресімдеу мерзімі көрсетіле отырып қайтарылады. Егер көрсетілген мерзім ішінде шағым ІІО-ға ұсынылмаса, олар берілмеген болып саналады.

817-бабының 4-бөлігіне сәйкес, әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарау мерзімі шағымдалып отыр. Егер өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған адам тексерудің нәтижелеріне және лауазымды адамның Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғауына негіз болған өзге де мән-жайларға шағымданса, әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарайтын орган (лауазымды адам) әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау мерзімін соттың тиісті шешімі шығарылғанға және заңды күшіне енгенге дейін немесе әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарайтын органның (лауазымды адамның) шешіміне, әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған.

4.3 Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға немесе айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағымды қарау

Шағымды қарау тәртібі ҚР ӘҚБК 829-бабымен регламенттелген. ІІО-ның уәкілетті лауазымды адамы шағымды қарастыра отырып, онда баяндалған дәлелдерді жан-жақты тексеруге, қажет болған жағдайда қосымша материалдарды талап етуге, тиісті лауазымды тұлғалардан, жеке және заңды тұлғалардан шағым жасалған іс-әрекеттер (әрекетсіздіктер) мен шешімдерге қатысты түсініктемелер алуға міндетті.

Шағым түскен күннен бастап он тәулік ішінде қаралуға тиіс. Шағымды қарау мерзімі қажет болған жағдайда он тәулікке дейін ұзартылуы мүмкін. Тиісті түрде хабарланған (хабарланған) адамның келмеуі шағымды қарауға кедергі болмайды.

Шағымды қанағаттандырудан бас тарту туралы қаулыға орган (лауазымды адам) қаулысының көшірмесін алған кезден бастап он тәулік ішінде мамандандырылған аудандық және оған теңестірілген әкімшілік сотта шағымдануға жатады.

Қаулы жеке тұлғаға немесе заңды тұлғаның өкіліне дереу тапсырылады,ал бұл адамдар болмаған жағдайда ол қаулы шығарылған күннен бастап үш тәулік ішінде жіберіледі. Шағымды қарайтын ІІО-ның лауазымды адамы өз өкілеттігі шегінде әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардың, сондай-ақ өзге де адамдардың бұзылған құқықтары мен заңды мүдделерін қалпына келтіруге дереу шаралар қолдануға міндетті.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағымды, наразылықты қарауға кірісіп, жоғары тұрған орган (лауазымды адам):

1) шағымды, наразылықты кімнің қарайтынын, қандай шағымды, наразылықты қарауға жататынын; шағымды, наразылықты кім берді; шағымды, наразылықты қарау оның құзыретіне жататынын анықтайды; егер шағымды, наразылықты қарау оның құзыретіне жатпаса, оларды ведомстволық бағыныстылығы бойынша істің барлық материалдарымен бірге жібереді.;

2) өзіне қатысты іс бойынша Қаулы шығарылған, нұсқама ресімделген адамның немесе оның өкілінің, сондай-ақ шағымды, наразылықты қарауға қатысу үшін шақырылған адамдардың келуіне көз жеткізеді;

3) іс жүргізуге қатысушылардың және оның заңды өкілдерінің өкілеттіктерін тексереді;

4) іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардың келмеу себептерін анықтайды және шағымды, наразылықты олар болмағанда қарау туралы не шағымды, наразылықты қарауды кейінге қалдыру туралы шешім қабылдайды;

5) шағымды, наразылықты қарауға қатысушы адамдарға олардың құқықтары мен міндеттерін түсіндіреді. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуге қатысушылардың құқықтары мен міндеттері ҚР ӘҚБК 38-тарауында санамаланған;

6) Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағымды, наразылықты, ал қажет болған жағдайда істің өзге де материалдарын жария етеді; ;

7) мәлімделген қарсылықтар мен өтініштерді шешеді, шағымды, наразылықты толық, жан-жақты және объективті қарау үшін қажетті өзге де мән-жайларды белгілейді (ҚРӘҚтК 826-3-баптары).

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағымды, наразылықты қарау кезінде шығарылған қаулының, істе бар және қосымша ұсынылған материалдар бойынша нұсқаманың заңдылығы мен негізділігі тексеріледі. Жоғары тұрған

орган (лауазымды адам) жаңа фактілерді белгілеуге және жаңа дәлелдемелерді зерттеуге құқылы.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау кезінде орган (лауазымды адам) мынадай сегіз мәселені анықтауға міндетті:

1 Сұрақ: әкімшілік құқықбұзушылық жасалды ма?

Жауап: әкімшілік құқық бұзушылық оқиғасын анықтау керек. Әкімшілік құқық бұзушылық-бұл ҚР ӘҚБК әкімшілік жауаптылық белгіленген құқыққа қарсы кінәлі әрекет. ҚР ӘҚБК де, өзге де заңнамалық актілер де құқық бұзушылық оқиғасының болмауы деп санауға түсінік бермейді. Бұл, негізінен, оқиғаны әкімшілік құқық бұзушылық. Әкімшілік құқық бұзушылықтың анықтамасына сүйене отырып, Әкімшілік құқық бұзушылық оқиғасының болмауы – жауапкершілік көзделмеген іс-әрекет жасау деп қорытынды жасау керек.

Әкімшілік құқық бұзушылық құрамының болмауына қарағанда, бұл қандай да бір саралау элементінің болмауы емес, заңнаманы бұзбайтын және әкімшілік жауапкершілік көзделмеген әрекеттер немесе әрекетсіздік жасау. Бұған әкімшілік құқық бұзушылық оқиғасы анықталмаған және дәлелденбеген жағдайлар да жатады.

Мағынасы бойынша, Әкімшілік құқық бұзушылық оқиғасы болмаған кезде әкімшілік іс жүргізу туралы іс қозғау мүмкін емес, оған ҚР ӘҚБК 741-бабының мазмұнын тікелей көрсетеді. Бірақ ішкі істер органдарының лауазымды тұлғалары беймәлім немесе әлсіз кәсіби дайындық бойынша қателіктер жіберетін жағдайлар өкінішке орай сирек емес. Кейде ІІО қызметкерлері іске қатысушы адамдардың, оның ішінде қорғаушының дәлелдеріне назар аудармайды.

Әкімшілік құқық бұзушылық оқиғасы әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізу қозғалған құжатта көрсетілуге тиіс. Егер әкімшілік тергеу процесінде құқық бұзушылық оқиғасының болмауы анықталса, әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс әкімшілік процестің кез келген сатысында тоқтатылуы тиіс.

Мысалы, патрульдік полиция қызметкерлері ІІО-ның кезекші бөліміне мейрамханадан үйіне жаяу оралған мас азаматты жеткізіп, ол туралы жеткізу хаттамасын жасаған. Айықтырудан кейін азамат адамдық қадір-қасиетін және қоғамдық имандылықты масқараламағаны, бірақ алкогольдік ішімдіктерді пайдалану фактісін жоққа шығармағаны туралы шағым берген. Қоғамдық орында мас күйінде келу Қазақстан заңнамасымен тыйым салынбаған, ал құқық бұзушылық оқиғасы жоқ. Жеткізу хаттамасы әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуді қозғау туралы құжат болып табылады, ал шағымды қараған лауазымды адам құқық бұзушылық оқиғасының болмауына байланысты істі қысқарту туралы қаулы шығаруға тиіс (№4 қосымша).

2 сұрақ: осы адам әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны үшін кінәлі ме?

Жауап: кінә-адамның құқыққа қарсы әрекет немесе әрекетсіздік жасаған және мүмкін болатын салдарға психикалық қатынасы. Кінә ой немесе абайсызда көрінеді. Заңды тұлғаның кінәсіне қатысты нормалар мен ережелерді сақтаудың пайдаланылмаған мүмкіндігі, яғни оларды сақтау жөнінде оған байланысты барлық шаралар қабылданбаған [8, б. 237]

Кінә-құқық бұзушылықтың қажетті элементі. Әкімшілік құқық бұзушылықтың құрамы және тіпті оқиғалары жоқ. Жеке тұлға, егер ол заңсыз әрекет жасағанын, оның іс-әрекеті зиян келтіруі мүмкін екенін, соған қарамастан, оларды жасағанын түсінсе, құқық бұзушылық жасауға кінәлі.

ҚР ӘҚБК 11-бабына сәйкес жеке тұлға кінәсі анықталған құқық бұзушылықтар үшін ғана әкімшілік жауапкершілікке тартылады. Объективті айыптауға, яғни жеке тұлғаның кінәсіз зиян келтіргені үшін әкімшілік жауапкершілікке жол берілмейді [4].

Бірінші бөлікте кінәні объективті ауыстыруға жол берілмейтініне қарамастан, бірақ мұны тек жеке тұлғаларға жатқызуға болады. Өкінішке орай, заңды тұлғаның кінәсі ұғымы ҚР ӘҚБК берілген жоқ. Сондықтан заңды тұлғаның кінәсі өте қиын. Жиі шарап заңға қайшы келеді. Алайда, бұл кінәсіз құқық бұзушылықты және тиісінше, онсыз жауапкершіліктің басталуын білдірмеуі тиіс.

Жалпы түрде оны меншіктің барлық нысанындағы кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің жеткіліксіз ұйымдасуы, соңғылардың өзіне жүктелген міндеттерді орындау үшін қажетті шараларды қолданбауы, бұзушылықтарды және олардың себептерін жою үшін талап етілетін күш-жігерді қолданбауы ретінде анықтауға болады [9, 64 б.].

Ұйымның кінәсін растау үшін құқық бұзушылық Ұйымның өзінің ақауының, оның ұйымдастырылмауының нәтижесі болғанын, бұл жүктелген міндеттерді орындамаудың себебі осы ұжымның күш-жігерінің жеткіліксіздігіне себеп болғанын анықтау жеткілікті. Бұл ретте, ұйым жеке қызметкерлердің нақты анықталған провинциясы болған кезде (мұндай жағдайда ұжымдық жауапкершілікті жеке басымен біріктірген жөн), сондай-ақ нақты тұлғалардың кінәсі алынып тасталған немесе орнатылмаған кезде де өз кінәсіне жауапты болады [10, 232-33].

Әрекет қасақана немесе абайсызда жасаған жеке тұлға әкімшілік құқық бұзушылық үшін кінәлі деп танылады.

ҚР ӘҚБК 26-бабының негізінде Әкімшілік құқық бұзушылық, егер оны жасаған жеке тұлға өзінің іс-әрекетінің (әрекетсіздігінің) құқыққа қарсы сипатын түсінсе, оның зиянды салдарын алдын ала білсе және осы салдардың туындауын қаласа немесе саналы түрде жол берсе не оларға немқұрайлы қараса, қасақана жасалған деп танылады.

Ғылым әкімшілік құқық ойдың үш түрін ажыратады: тура, жанама және немқұрайлылық. Барлық жағдайларда өзінің іс-әрекетінің (әрекетсіздігінің) құқыққа қарсы сипатының санасы мен салдарларын болжау тікелей және жанама пиғыл мен немқұрайлылық үшін ортақ болып

табылады. Бұл ойдың түрлері алдын ала болжаудың сипатына сәйкес келеді, яғни интеллектуалды элемент деп аталады [11, б.55].

ҚР ӘҚБК 27-бабына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық, егер оны жасаған жеке тұлға өзінің іс-әрекетінің (әрекетсіздігінің) зиянды салдарының туындау мүмкіндігін алдын ала білсе, бірақ оған жеткілікті негіздерсіз олардың алдын алуға оңай ойласа не осындай салдардың болу мүмкіндігін алдын ала білмесе, тиісті зейінді және ескерілгенде оларды алдын ала болжай алатын болса да, абайсызда жасалған деп танылады [4].

Абайсызда жасалған әкімшілік құқық бұзушылық қасақана әрекеттен қауіпті емес сипатқа ие. Ғылым абайсыздықтың екі түрін ажыратады: жеңіл ой және ұқыпсыздық.

3 сұрақ: кінәлі адам әкімшілік жауапкершілікке тартылуға жатады ма?

Жауап: ҚР ӘҚБК 28-бабына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық аяқталған немесе жолын кесу кезінде он алты жасқа толған, есі дұрыс жеке тұлғалар, сондай-ақ заңды тұлғалар әкімшілік жауапкершілікке жатады [4].

Құқық бұзушылар әкімшілік құқық бұзушылық субъектілері болып табылатынына қарамастан, олар әрқашан әкімшілік жауапкершілік субъектілері бола алмайды. Мысалы, жарғылардың не арнайы ережелердің күші қолданылатын әскери қызметшілердің, прокурорлардың және өзге де адамдардың әкімшілік жауаптылығы ҚР ӘҚБК 32-бабында баяндалған ерекшеліктерді ескере отырып жүзеге асырылады.

Артықшылықтары мен иммунитеттері бар тұлғалардың әкімшілік жауапкершілігінің ерекшеліктері ҚР ӘҚБК 49-тарауында регламенттелген. Мұндай әкімшілік құқық бұзушылық субъектілеріне:

1)Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаты;

2) Қазақстан Республикасы Президенттігіне кандидат;

3) Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттығына кандидат;

4) Қазақстан Республикасы Конституциялық Кеңесінің Төрағасы немесе мүшесі;

5) судьялар;

6) Қазақстан Республикасының Бас Прокуроры;

7) әкімшілік жауаптылықтан дипломатиялық иммунитеті бар адамдар [4].

4 сұрақ: жауапкершілікті жеңілдететін және ауырлататын жағдайлар бар ма?

Жауап: ҚР ӘҚБтК-нің 56-бабына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық үшін жауаптылықты жеңілдететін мән-жайлар деп танылады:

1) кінәлі адамның өкінуі;

2) әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамның құқық бұзушылықтың зиянды зардаптарын болғызбауы, залалды өз еркімен өтеуі немесе келтірілген зиянды жою;

3) әкімшілік құқық бұзушылық күшті жан толқуының әсерінен не жеке басының немесе отбасының ауыр жағдайы туындаған кезде жасау;

4) кәмелетке толмаған адамның Әкімшілік құқық бұзушылық жасауы;

5) Әкімшілік құқық бұзушылықты жүкті әйелдің немесе он төрт жасқа дейінгі баласы бар әйелдің жасауы;

6) Әкімшілік құқық бұзушылықты күштеп немесе психикалық мәжбүрлеу нәтижесінде жасау;

7) қажетті қорғаныстың заңдылығы шарттары бұзылған, құқыққа қарсы қол сұғушылық жасаған адамды ұстау, бұйрықты немесе өкімді орындау кезінде әкімшілік құқық бұзушылық жасау;

8) әкімшілік құқық бұзушылықты алғаш рет абайсызда жасау.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарайтын лауазымды адам осы баптың бірінші бөлігінде көрсетілмеген мән-жайларды да жеңілдетеді деп тануы мүмкін.

ҚР ӘҚБК 57-бабының негізінде Әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін жауаптылықты ауырлататын мән-жайлар деп танылады:

1) прокурордың заңды түсіндіруіне және (немесе) оған уәкілеттік берілген адамдардың оны тоқтату талабына қарамастан, құқыққа қарсы мінез-құлықты жалғастыру;

2) ҚР ӘҚБК 61-бабында көзделген мерзім өтпеген адам әкімшілік жазаға тартылған, біртекті әкімшілік құқық бұзушылықты бір жыл ішінде қайталап жасау;

3) кәмелетке толмаған адамды әкімшілік құқық бұзушылыққа тарту;

4) кінәліге көрінеу ауыр психикасының бұзылуынан зардап шегетін адамдарды не әкімшілік жауаптылық туындайтын жасқа толмаған адамдарды әкімшілік құқық бұзушылық жасауға тарту;

5) ұлттық, нәсілдік және діни өшпенділік немесе араздық себебі бойынша, басқа адамдардың заңды әрекеттері үшін кек алу, сондай-ақ басқа құқық бұзушылықты жасыру немесе оның жасалуын жеңілдету мақсатында Әкімшілік құқық бұзушылық жасау;

6) адамға немесе оның жақындарына қатысты осы адамның өзінің қызметтік, кәсіптік немесе қоғамдық борышын орындауына байланысты әкімшілік құқық бұзушылық жасау;

7) кінәліге жүктілік жағдайында екендігі көрінеу белгілі әйелге қатысты, сондай-ақ жас балаға, басқа да қорғансыз немесе дәрменсіз адамға не кінәліге тәуелді адамға қатысты әкімшілік құқық бұзушылық жасау;

8) Адамдар тобының Әкімшілік құқық бұзушылық жасауы;

9) табиғи зілзала жағдайларында немесе басқа да төтенше жағдайлар кезінде әкімшілік құқық бұзушылық жасау;

10) Әкімшілік құқық бұзушылықты алкогольдік, есірткілік немесе уытқұмарлық масаң күйде жасау. Әкімшілік жаза қолданатын лауазымды адам әкімшілік құқық бұзушылықтың сипатына қарай бұл мән-жайды ауырлататын деп танымауы мүмкін [4].

5 сұрақ: мүліктік залал келтірілді ма?

Жауап: әкімшілік құқық бұзушылықпен келтірілген мүліктік зиян ҚР ӘҚБК 59-бабында көзделген тәртіппен өтеледі. Әкімшілік жаза қолдану адамды орындамағаны үшін аталған жаза қолданылған міндеттерді

орындаудан, жіберілген бұзушылықтарды жою мен залалды өтеуден босатпайды.

Әкімшілік құқық бұзушылықпен келтірілген мүліктік зияннның мөлшері туралы даулар азаматтық сот ісін жүргізу тәртібімен қаралады. Өзге уәкілетті органдар (лауазымды адамдар) қарайтын әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша мүліктік зиянды өтеу кінәлі адам оны ерікті өтеуден бас тартқан жағдайда азаматтық сот ісін жүргізу тәртібімен жүргізіледі.

Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2018 жылғы 20 сәуірдегі № 5 "Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша сот қаулысы туралы" нормативтік қаулысының 22-тармағымен әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша сот қаулысын шығару тәртібі түсіндірілді. Қаулыда судья өндіріп алуға жататын залалдың нақты мөлшерін көрсетуге тиіс. Әкімшілік іс жүргізу шеңберінде залалды өтеу туралы мәселені шешу кезінде жәбірленуші мен құқық бұзушының арасында талапкер мен жауапкерге тән қатынастар туындамайды. Залал ҚР ӘҚБК 59-бабының бірінші бөлігіне сәйкес оның мөлшері туралы дау болмаған жағдайда өндіріліп алынуға жатады, ол туралы қаулының сипаттау-дәлелдеу бөлігінде көрсету қажет. Залалды өтеу бойынша қабылданған шешімнің себептерін сот қаулының сипаттау - дәлелдеу бөлігінде келтіреді. Материалдық залалды өтеу туралы даулар болған жағдайда бұл мәселелер азаматтық сот ісін жүргізу тәртібімен шешіледі, бұл туралы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуге қатысушыларға міндетті түрде түсіндірілуі тиіс [12].

6 сұрақ: әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді болдырмайтын жағдайлар бар ма?

Жауап: ӘҚБтК-нің 5-тарауында әкімшілік жауаптылықты болдырмайтын мынадай мән-жайлар көзделген:

1) қажетті қорғаныс;

2) құқыққа қарсы қол сұғушылық жасаған адамды ұстау кезінде әрекет жасау;

3) аса қажеттілік;

4) физикалық немесе психикалық мәжбүрлеу нәтижесінде әрекет жасау, егер осындай мәжбүрлеу салдарынан адам өз іс-әрекеттерін (әрекетсіздігін) басқара алмаса);

5) көрінеу заңсыз бұйрықты немесе өкімді орындау [4].

Егер лауазымды адам жоғарыда аталған мән-жайлар бар екенін анықтаса, онда Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қысқарту туралы қаулы шығару керек (№4 қосымша).

7 сұрақ: әкімшілік жауапкершілікке тартпауға мүмкіндік беретін жағдайлар бар ма?

Жауап: ҚР ӘҚБК 8-тарауы құқық бұзушыны әкімшілік жауаптылықтан және әкімшілік жазадан босатуға болатын жағдайларды қарастырады. Мұндай жағдайлармен болып табылады:

1) ескіру мерзімінің өтуі;

2) рақымшылық актісі;

3) тараптардың татуласуымен;

4) құқық бұзушылықтың маңызы аз.

8 сұрақ: істі дұрыс шешу үшін маңызы бар өзге де жағдайлар бар ма?

Жауап: ҚР ӘҚБтК-нің 741-бабында көрсетілген мән-жайлардың ең болмағанда біреуі болған кезде әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізу басталуы мүмкін емес, ал басталған іс қысқартылуға жатады.:

1) Әкімшілік құқық бұзушылық оқиғасының болмауы;

2) әкімшілік құқық бұзушылық құрамының болмауы;

3) әкімшілік жауаптылықты белгілейтін заңның немесе оның жекелеген ережелерінің күшін жою;

4) Егер әкімшілік жауаптылықты белгілейтін заңды немесе оның жекелеген ережелерін немесе әрекеттің әкімшілік құқық бұзушылық ретінде сараланuы соған байланысты болатын әкімшілік құқық бұзушылық туралы осы істе қолданылуға жататын өзге де нормативтік құқықтық актіні Қазақстан Республикасының Конституциялық Кеңесі Конституциялық емес деп таныса;;

5) әкімшілік жауапкершілікке тарту мерзімінің өтуі;

6) әкімшілік жауаптылыққа тартылатын адамға қатысты нақ сол факті бойынша судьяның, органның (лауазымды адамның) әкімшілік жаза қолдану туралы қаулысының не әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі тоқтату туралы күші жойылмаған қаулының болуы, сондай-ақ нақ сол факті бойынша адамды күдікті деп тану туралы қаулының болуы;

7) жеке тұлғаның қайтыс болуы, өзіне қатысты іс жүргізіліп жатқан заңды тұлғаның таратылуы;

8) салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдердің түсуін қамтамасыз ету саласындағы басшылықты жүзеге асыратын уәкілетті орган растаған, салық төлеушінің Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген мерзімде салық есептілігі нысандарын электрондық түрде табыс ету бойынша салық міндеттемесін орындамауына әкеп соққан бағдарламалық қамтамасыз етуде техникалық қателер туындаған жағдайда;;

9) Қазақстан Республикасының салық заңнамасында көзделген өзге де жағдайлар;

10) ҚРӘҚтК 897-бабында белгіленген тәртіппен әкімшілік айыппұлдың төленгенін растайтын құжаттың болуы

11) әкімшілік жауаптылыққа тартылатын адам адам адам саудасына байланысты қылмыс туралы қылмыстық іс бойынша заңда белгіленген тәртіппен жәбірленуші деп танылса;;

12) тараптардың татуласуына байланысты.

Жоғары тұрған ІІО (лауазымды адам) іс бойынша қосымша материалдарды талап етуге, сараптама тағайындауға байланысты және шағымды, наразылықты толық, жан-жақты және объективті қарау үшін қажет

болған басқа жағдайларда шағымды, наразылықты қарауды кейінге қалдыруға құқылы.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардан өтініштер түскен не істің мән-жайларын қосымша анықтау қажет болған жағдайда шағымды, наразылықты қарау мерзімін істі қарайтын Жоғары тұрған ІІО (лауазымды адам) ұзартуы мүмкін, бірақ ол он тәуліктен аспауға тиіс. ІІО (лауазымды адам) шағымды қарау мерзімін тоқтата тұруға міндетті.:

1) азаматтық, қылмыстық немесе әкімшілік сот ісін жүргізуде қаралатын басқа іс шешілгенге дейін оларды қарау мүмкін болмаған;;

2) олардың негізінде Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған салықтық және (немесе) кедендік тексеру нәтижелеріне шағымдану;

3) іс үшін маңызы бар мәселелер бойынша мемлекеттік органға сұрау салу Жолдау.

Мерзімді тоқтата тұру не ұзарту туралы шешім анықтама түрінде шығарылады (№3 қосымшаны қараңыз).

Егер әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға шағым, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама бір мезгілде сотқа және жоғары тұрған органға (лауазымды адамға) келіп түссе, онда жоғары тұрған органға берілген шағым, наразылық сотқа жіберілуге тиіс.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағымды қарап, жоғары тұрған ІІО (лауазымды адам) әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша мынадай шешімдердің бірін қабылдайды::

1) қаулыны, нұсқаманы өзгеріссіз, ал шағымды, наразылықты қанағаттандырусыз қалдыру;

2) қаулының өзгеруі;

3) қаулының, нұсқаманың күшін жою және істі қысқарту;

4) қаулының, нұсқаманың күшін жою және іс бойынша жаңа қаулы шығару арқылы жүзеге асырылады.

Іс бойынша қаулыға шағым, наразылық бойынша шешім, нұсқама ол қабылданғаннан кейін дереу жария етіледі және ҚР ӘҚБК 822-бабына сәйкес ресімделген шағым бойынша қаулы түрінде (№4 Қосымша) не электрондық құжат нысанында шығарылады.

Іс бойынша қаулыға шағым бойынша Қаулы, нұсқама шығарылғаннан кейін үш тәулікке дейінгі мерзімде оған қатысты іс бойынша Қаулы шығарылған, нұсқама ресімделген адамға немесе оның өкіліне, өзі шағым берген жағдайда жәбірленушіге, сондай-ақ наразылық келтірген прокурорға тапсырылады немесе жіберіледі.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға шағым, наразылық бойынша жоғары тұрған ІІО-ның (лауазымды адамның) қаулысына, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға ҚР ӘҚБК 44-1-тарауында көзделген тәртіппен қаулы тапсырылған немесе оны алған күннен бастап он тәулік ішінде шағым жасалуы, наразылық келтірілуі мүмкін.

ҚР ӘҚБК 826-5-бабына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулының күшін жою немесе өзгерту не айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманың күшін жою сондай-ақ ҚР ӘҚБК 841-845-баптарында көрсетілген құқықтық негіздер бойынша мүмкін болады.:

1) қаулыда баяндалған істің нақты мән-жайлары туралы қорытындылардың шағымды қарау кезінде зерттелген дәлелдемелер мен фактілерге сәйкес келмеуі;

2) әкімшілік жауаптылық туралы заңды дұрыс қолданбау:

а) ҚР ӘҚБК 1-бөлімінің және 2-бөлімінің жалпы бөлігінің талаптарын бұзу;

б) ҚРӘҚтК 2-бөлімі Ерекше бөлімінің қолданылуға жататын баптарын немесе баптың бөлігін қолдану;

в) ҚР ӘҚБК 2-бөлімінің Ерекше бөлімінің тиісті бабының санкциясында көзделгеннен неғұрлым қатаң әкімшілік жаза қолдану

3) ҚР ӘҚБК іс жүргізу нормаларын елеулі түрде бұзу:

а) ҚР ӘҚБК 2-тарауында көзделген қағидаттарды бұзу;

б) ҚР ӘҚБК жалпы ережелерін бұзу

в) әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізу рәсімі сақталмаған немесе өзге де жолмен істің мән-жайын жан-жақты, толық және объективті зерттеуге кедергі келтірген, заңды және негізделген қаулы шығаруға ықпал еткен немесе ықпал етуі мүмкін болса, әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізу рәсімін сақтамаған жағдайларда, әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді тоқтата тұруға құқылы.

4) қаулымен қолданылған әкімшілік жазаның жасалған құқық бұзушылықтың сипатына, кінәлінің жеке басына немесе заңды тұлғаның мүліктік қаржылық жағдайына сәйкес келмеуі негіз болып табылады.

Шағымды қарау нәтижесінде жасалған іс-әрекеттің заңды бағасын дұрыс емес деп тани отырып, ІІО-ның жоғары тұрған лауазымды адамы құқық бұзушылықтың біліктілігін неғұрлым қатаң емес әкімшілік жазаны көздейтін заңның бабына өзгертуге құқылы. Сондай-ақ ІІО-ның жоғары тұрған лауазымды адамы шағымды қарау нәтижелері бойынша заңның неғұрлым қатаң әкімшілік жаза көзделген бабына Құқық бұзушылықтың біліктілігін өзгертуге немесе осы негіздер бойынша жәбірленушілерге шағым берілген жағдайда ғана неғұрлым қатаң әкімшілік жаза қолдануға құқылы.

Қаулы кез келген жағдайда күшін жоюға жатады.:

1) Егер іс бойынша іс жүргізу тоқтатылмаса, ҚР ӘҚБК 741 және 742-баптарында көзделген негіздер болған кезде;

2) қаулыны әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға уәкілетті емес ІІО лауазымды адамы шығарған;

3) заң бойынша оның қатысуы міндетті болып табылған кезде қорғаушының қатысуынсыз немесе өзіне қатысты іс жүргізіліп жатқан адамның қорғаушының болу құқығы өзге жолмен бұзылған кезде іс қаралса;;

4) өзіне қатысты іс жүргізіліп жатқан адамның ана тілін немесе өзі білетін тілді және аудармашының қызметін пайдалану құқығы бұзылған;;

5) өзіне қатысты іс жүргізіліп жатқан адамға істің мән-жайлары туралы түсініктеме беру құқығы берілмеген;

6) қаулыға осындай қаулыны шығарған лауазымды адам қол қоймаған не осындай қаулыны шығарған лауазымды адамның электрондық цифрлық қолтаңбасы арқылы куәландырылған электрондық құжат нысанында ресімделеді.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау кезінде жоғарыда аталған іс жүргізу нормаларының бұзылуына жол берілгенін анықтағаннан кейін ІІО жоғары тұрған лауазымды адамы қаулының күшін жояды және іс бойынша іс жүргізуді қысқартады (№4 қосымша).

Егер әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау кезінде іс жүргізу нормаларының қандай да бір өзге де елеулі бұзылуына жол берілсе, жоғары тұрған лауазымды адам әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді тоқтата тұруға тиіс.:

1) істі жаңадан қарау;

2) жол берілген бұзушылықтарды жою шараларын қабылдау;

3) төмен тұрған ІІО (лауазымды адам) қаулысының күшін жоюға;);

4) істі қарау нәтижелерін ескере отырып, Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша жаңа қаулы шығарады (№5 қосымша).

Қаулымен қолданылған әкімшілік жазаны оның шектен тыс қатаңдығы салдарынан, жасалған құқық бұзушылықтың сипатына, кінәлі адамның жеке басына немесе заңды тұлғаның мүліктік жағдайына сәйкес келмейтін әділетсіз деп тани отырып, ІІО жоғары тұрған лауазымды адамы әкімшілік жаза қолданудың жалпы ережелерін басшылыққа ала отырып, жазаны жеңілдетеді. ІІО-ның жоғары тұрған лауазымды тұлғасы кінәлі адамға әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулымен анықталғаннан гөрі, бірақ шағым берілген немесе прокурор наразылық шығарған жағдайда ғана қатаң жаза қолдана алады[4].

Қосымша №1

Әкімшілік құқық бұзушылық жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайлар туралы ұсынымға шағымды қарау нәтижелері бойынша Үйғарым

«___»_____ ж. _____
(жасау күні) (жасау орны)

Мен,_____
(ІІО жоғары тұрған лауазымды тұлғаның Т.А.Ә., лауазымы)
_____
аз. _____шағымын қарап,
(Шағым келтірген тұлғаның Т.А.Ә.)
Тұрғылықты жері _____, телефон_____,
_____
(ІІО лауазымды тұлғаның Т.А.Ә., лауазымы)

әкімшілік құқық бұзушылық жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайлар туралы, шығарылған ұсынымға, келесідей көрсетті
_____
(шағымның қысқаша мазмұны)
_____
_____
ҚР ӘҚБтК 826 б. 2 б. басшылыққа ала отырып,

Үйғардым:

_____
(шағымды қанағаттандыру туралы не оны қанағаттандырудан толық немесе ішінара бас тарту туралы)

қабылданған шешім туралы шағым берген тұлғаға «___»_____ 20____ж.
_____ қол қойғызып
(Шағым келтірген тұлғаның Т.А.Ә.)
жеткізілді.

Шешім қабылдаған тұлға
_____
(ІІО жоғары тұрған лауазымды тұлғаның Т.А.Ә., лауазымы)

Қосымша №2

Қостанай облысы
Полиция Департаментінің бастығы
_____
Серік Маратұлы Бериковтан
1963 ж. туылған тұрғылықты жері.
Қостанай қаласы Ленин көшесі 130 үй,
Ұялы тел. 8777333333,
эл.мекен-жай berik@mail.ru

Айыппұл төлеу қажеттігі туралы 2019 жылғы 20 қыркүйектегі №298864 нұсқамаға

Шағым

2019 жылы 25 қыркүйегінде автоматты режимде жұмыс істейтін арнайы техникалық құралдармен тіркелген ҚР ӘҚБтК-нің 601 бабы 1 бөлімін бұзғаным үшін айыппұл төлеу қажеттігі туралы №298864 нұсқамасын жіберген.

Нұсқамаға сәйкес құқықбұзушылық Wolkswagen P666PVM автокөлігімен жасалған болатын. Ол автокөлікті мен Қостанай қаласы Солнечная көшесі 99 үйде тұратын (тел. 87774129878) өзімнің құдам Серік Берікұлы Дулатовқа 2017 жылы уақытша иеленуге берген болатынмын.

Яғни, Wolkswagen P816PVM автокөлігімен жасалған құқықбұзушылық тіркелген кезде, автокөлікті Дулатов С.Б. басқарған, сондықтан әкімшілік құқықбұзушылықтың субъектісі мен болған жоқпын.

Жоғарыда көрсетілгенннің негізінде және ҚР ӘҚБтК 31б., 741б. 2б. және 43-1 бөлімін басшылыққа ала отырып,

1. Құрамның (субъектінің) болмауына байланысты С. М. Беріковқа қатысты 2019 жылғы 25 қыркүйектегі №298864 нұсқаманың күші жоюды.

2. Мені әкімшілік құқық бұзушылық жасаған тұлғалардың деректер базасынан алып тастауды.

3. С. М. Беріковке қатысты әкімшілік іс жүргізуді тоқтату туралы қаулыны эл. пошта арқылы berik@mail.ru мекен-жайына жолдауды сұраймын.

Қосымша:
1.2019 жылғы 20 қыркүйектегі №298864 нұсқамасы.
2019 жылдың 26 қыркүйегі _____ С.Беріков

Қосымша №3

Шағымды қарау мерзімін ұзарту туралы
Ұйғарым

«___»_____ж. _____
(толтыру күні) (толтыру орны)

Мен, _____
(органнның лауазымды тұлғасының лауазымы, Т.А.Ә.)
_____
_____ №_____ аз._____ қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға шағымды қарап _____

Анықтадым:

_____
(шағымды, наразылықты қарау мерзімін ұзартудың мән-жайлары мен себептері баяндалады)
_____
_____
_____
_____

Баяндалғанның негізінде және ҚР ӘҚБК 817-бабының 2-тармағын басшылыққа ала отырып,

Ұйғардым:

1. Аз. _____ қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға шағымды қарау шағымды, наразылықты қарау мерзімін _____ дейін ұзарту.
2. Қабылданған шешім туралы мүдделі тұлғаларды хабардар ету.

_____
(ұйғарым жасаған адамның қолы)

Қосымша №4

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қысқарту туралы
Қаулы

«___»_____ ж. _____
(толтыру күні) (толтыру орны)

Мен, _____
(органның лауазымды тұлғасының лауазымы, Т.А.Ә.)
_____

_____ №_____ аз._____қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс материалдарын қарап,

Анықтадым:

_____
_____
_____
_____

ҚР ӘҚБК 741-бабы 1-бөлігінің 1-тармағын басшылыққа ала отырып,

Қаулы еттім:

1. Азамат(ша) _____қатысты № _ _ _ әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді әкімшілік құқық бұзушылық оқиғасының болмауына байланысты тоқтату
2. Қабылданған шешім туралы мүдделі тұлғаларды хабардар ету.

Қаулыны жасаған тұлғаның қолы:
_____
(органның лауазымды тұлғасының лауазымы, Т.А.Ә.)

Қосымша №5

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша
Қаулы

«____»_____ 20 ____ж. _____
(істі қарау орны)

Мен_____
(органнның лауазымды тұлғасының лауазымы, Т.А.Ә.)
_____

Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексінің 822-бабына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізу материалдарын қарап:
Жеке тұлға: _____
(Т.А.Ә.)
Туған күні мен жері: _____
Тұрғылықты жері: _____
Жеке басын куәландыратын құжат: _____
(құжаттың атауы, сериясы, нөмірі,
_____
берілген күні, кім берді)
ИИН № _____ Жұмыс орны: _____
Заңды тұлға:
Атауы: _____
Заңды мекен-жайы: _____
Мемлекеттік тіркеудің номірі мен күні: _____БИН № _____
Қаралып отырған іс бойынша іс жүргізу тілін анықтау: _____
Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексінің _____ бөліктері _____ бабын бұзғаны үшін
_____
(әкімшілік құқық бұзушылықтың орны, уақыты, жасалған жері және мәні)
_____
_____
_____
_____
_____

Қаулы етті:

_____
(жеке тұлғалар үшін-тегі, аты, әкесінің аты; заңды тұлғалар үшін –
_____
толық атауы)
_____әкімшілік айыппұлға тартылсын (сомасы жазумен)_____ тенге.
_____

(қаулы шығарған тұлғаның лауазымы, атағы, тегі, қолы)

Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексінің 893-бабының 1-бөлігіне сәйкес айыппұлды әкімшілік жауапкершілікке тартылған адам қаулы заңды күшіне енген күннен бастап отыз күннен кешіктірмей төлеуге тиіс.

Әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны үшін салынған айыппұлды жеке тұлға енгізеді немесе заңды тұлға банктің есеп айырысу шотына аударады _____, айыппұл салу туралы қаулы шығарған органды (лауазымды адамды) кейіннен хабардар етеді.

Айыппұл белгіленген мерзімде төленбеген жағдайда Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексінің 894-896-баптарының ережелері қолданылады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға шағым, наразылық қаулының көшірмесі тапсырылған күннен бастап он тәулік ішінде, ал егер ҚР Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексінің 744, 745, 746, 747 және 748 – баптарында көрсетілген адамдар істі қарауға қатыспаған жағдайда, оны алған күннен бастап берілуі мүмкін.

Қолхат

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулының көшірмесін алдым, айыппұл төлеу тәртібі маған түсіндірілді «___» _____ 20 ___ ж.

_____

(қолы)

Алып қойылған (дар)_____

(алынған заттар мен құжаттар көрсетіледі)

«___» _____ 20 ___ ж. алдым _____

(қолы)

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. ҚР Ішкі істер органдарында әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізу жөніндегі Нұсқаулықты бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2013 жылғы 13 желтоқсандағы № 713 бұйрығы.
2. Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 12 қаңтардағы N 221 Заңы.
3. Қазақстан Республикасының Конституциясы 1995 жылғы 30 тамыз.
4. Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 5 шілдедегі № 235 әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексі.
5. Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы. Қазақстан Республикасы заңының 28 желтоқсандағы 2017 жылғы №127
6. Прокуратура туралы. Қазақстан Республикасының заңы 30 маусымдағы 2017 жылғы № 81.
7. Четвериков В.С. Административное право. Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. -С.237 (512с.)
8. Пугинский Б.И. Применение принципа вины при регулировании хозяйственной деятельности. – М, Сов. Государство и право, 1979, №10 -С. 64.
9. Корнейчук С.В. Вина юридических лиц в совершении правонарушений. Сборник научных трудов Международной НПК. Караганда, 2002. –С.232-233.
10. Комментарий к Общей части Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях. /под общ.ред. В.Н. Лапшина. – Караганда, 2001. С.55 (158с.)
11. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша сот қаулысы туралы. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының Нормативтік қаулысы 20 сәуір 2018 жылғы № 5.

5. Учаскелік полиция инспекторының халық алдында есеп жүргізу тәртібі жөніндегі әдістемелік ұсынымдар

Учаскелік полиция инспекторының жұмысын бағалаудың басты критериі жергілікті қоғамдастық алдындағы учаскелік полиция инспекторының тоқсан сайынғы есептерінде айқындалатын халықтың пікірі болуы тиіс. Әдістемелік ұсынымдарда бұрын оқу және әдістемелік әдебиеттерде өз көрінісін таппаған учаскелік полиция инспекторының халық алдында есеп жүргізу туралы материалдар бар.

ЖПҚ қызметкерлерінің қызметтік даярлық жүйесінде және практикалық қызметінде сабақтар өткізу кезінде пайдалану ұсынылады.

Мазмұны

Кіріспе
5.1. Учаскелік полиция инспекторларының халық алдында есеп беруінің құқықтық негіздері
5.2. Учаскелік полиция инспекторының есепті ұйымдастыру және жүргізу тәртібі
5.3. Учаскелік полиция инспекторының есепті дайындауы және оны ұстау
5.4. Учаскелік полиция инспекторларының халық алдында есеп беруін өткізу жөніндегі үлгі тезистер
Қорытынды
Қосымша №1
Қосымша №2
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

Кіріспе

Ішкі істер органдарының халықпен байланысының, халықты құқық қорғау міндеттерін бірлесіп шешуге тартудың ең маңызды және пәрменді нысандарының бірі - учаскелік полиция инспекторларының еңбек ұжымдарының, оқу орындарының және қызмет көрсетілетін әкімшілік учаскедегі тұрғындардың алдында есеп беруі.

Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2015 жылғы 29 желтоқсандағы № 1095 бұйрығымен бекітілген учаскелік полиция пунктінің жұмысын ұйымдастыруға жауапты учаскелік полиция инспекторларының, учаскелік полиция инспекторлары мен олардың көмекшілерінің қызметін ұйымдастыру қағидалары халық алдында, еңбек ұжымдарында және оқу орындарында тоқсан сайынғы есептерді жүргізуді көздейді [1].

Бірақ, тәжірибе көрсетіп отырғандай, бірқатар мемлекеттік кәсіпорындар қызметінің тоқтатылуына және әртүрлі меншік нысанындағы ұйымдардың құрылуына байланысты учаскелік полиция инспекторлары бұл жұмысты жүргізбеді, ал бірқатар қалалық полиция учаскелік инспекторларының есептері формалды сипатқа ие. Мұндай жағдай халықтың

ішкі істер органдарының мемлекеттік қызметті жүзеге асыратын лауазымды адамдарының жұмысы туралы бұрмаланған түсініктеріне әкелуі мүмкін.

Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасында «ішкі істер органдарының басты міндеттері қоғамдық тәртіпті қорғау және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, жеке адамға, меншікке қарсы қылмыстарға және басқа да жалпы қылмыстарға қарсы күрес болып табылады. Азаматтардың қауіпсіздігі мен тыныштығы, еліміздегі қылмыстың жай-күйі мен криминогендік жағдайдың деңгейі ішкі істер органдары қызметінің тиімділігіне байланысты, осыған байланысты Ішкі істер органдарын жетілдіру процесі олардың қылмыстық көріністер мен құқық бұзушылықтардың профилактикасына тез әрі барабар ден қоюын қамтамасыз етуге шоғырландырылуға тиіс.»[2].

Осыған байланысты қоғамдық тәртіпті қорғау және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі қоғамдық қызметті жүзеге асыратын полиция қызметкерлерінің қызметін бағалау институты ерекше маңызға ие. Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 6 қазандағы Жолдауында " ... құқық қорғау органдарының жұмысында терең және сапалы өзгерістер қажет. Халықпен жұмыс істеудің жаңа заманауи форматтарын енгізіп, полицияны бағалау өлшемдерін түбегейлі өзгерткен жөн. Полиция жұмысын сервистік модельге көшіру керек. Азаматтардың санасында полицейдің жазаламайтыны емес, қиын жағдайда көмектесетіні нығайтылуы тиіс. Қалалық және аудандық ішкі істер органдарының жанынан Халыққа қызмет көрсету орталықтарының қағидаты бойынша азаматтарды қабылдау үшін қолайлы жағдай жасау қажет. Қазақстанның барлық қалаларын қоғамдық қауіпсіздік мониторингі жүйелерімен қамтамасыз ету қажет. Полиция жұмысын бағалаудың негізгі параметрлері қоғам тарапынан сенім деңгейі және халықтың қауіпсіздік сезімі болуы тиіс [3].

Әкімшілік полицияның негізгі бөлімшелері қызметінің заңнамасы мен құқық қолдану практикасының мониторингі Қазақстан Республикасының барлық өңірлерінде әкімшілік полиция бөлімшелерінің, оның ішінде жергілікті полиция қызметінің қызметін сандық көрсеткіш бойынша бағалаудың теріс жүйесі бар екенін көрсетті. Жұмыс сапасының көрсеткіштері, заңдылық деңгейі, қызмет көрсетілетін учаскедегі криминологиялық жағдай, көп функционалдылық, жұмыстың жүру сипаты, қалалық және ауылдық жерлердегі жұмыстың ерекшелігі еленбейді.

Учаскелік полиция инспекторларына: бір жылда қанша адам қорғау нұсқамаларын ресімдеуі, әкімшілік қадағалауға алуы, әкімшілік хаттамаларды жасауы, анықтаудың жеңілдетілген нысанындағы қылмыстық істерді аяқтауы және т.б. қажет, яғни нақты жұмыс жағдайлары мен халықтың пікіріне қарамастан, өзіндік орташа көрсеткіш белгіленеді. Осыған байланысты респонденттердің 100% - ға жуығы жергілікті полиция қызметі қызметкерлерінің қызметін бағалау критерийлерін қайта қарау туралы айтты, мұнда басты өлшем полиция қызметін халықтың пікірімен бағалау болуы тиіс [4].

5.1 Учаскелік полиция инспекторларының халық алдында есеп беруінің құқықтық негіздері

«Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 13-бабында ІІО қызметіне қоғамдық бақылау көзделген. Осы баптың 4-тармағында "ішкі істер органдарының қызметіне халықтың сенімін арттыру мақсатында азаматтық қоғам институттарымен өзара іс-қимыл жүзеге асырылады және қоғамдық бақылау жүйесі қолданылады. Қоғамдық бақылауды жүзеге асыру үшін Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қоғамдық байқау комиссиялары және қоғамдық кеңес құрылады. Ішкі істер министрлігі және оның аумақтық органдары өзге де консультативтік-кеңесші органдарды құрады:

1) ішкі істер органдары қызметінің ашықтығын қамтамасыз етуде оларға жәрдем көрсету;

2) Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген, қызметтік әдеп нормаларын бұзатын ішкі істер органдары қызметкерлерінің әрекеттеріне жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау;

3) Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген өзге де мақсаттарда қолданылады [5].

Қазіргі уақытта ІІО бөлімшелері қызметінің қорытындыларын шығару осы бөлімшелер қызметінің ұйымдастырушылық мәселелерін реттейтін ведомстволық қағидалар немесе нұсқаулықтар негізінде жүзеге асырылады. Бірақ қоғамдық қызметті жүзеге асыратын ІІО бөлімшелерінің қызметін бағалау олардың қызметін басқа ведомстволар мен халық бағалауы үшін Үкімет деңгейінде бекітілген критерийлер негізінде жүзеге асырылуы тиіс.

Мысалы, «ішкі істер органдарының қоғамдық тәртіпті сақтау және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі учаскелік полиция инспекторларының рөлін арттыру туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1996 жылғы 24 желтоқсандағы N 1598 Қаулысымен осындай өлшемдер бекітілді. Учаскелік полиция инспекторының қызметін бағалаудың басты критерийі оған жүктелген міндеттердің толықтығы мен сапасы болып табылады. Учаскелік полиция инспекторы қызметінің нәтижелері, ең алдымен, оның жеке үлесі бойынша бағаланады:

1) есепке алуға жататын адамдарды анықтаудың толықтығын қамтамасыз ету және оларға қатысты профилактикалық әсер етуді жүзеге асыру;

2) қылмыстар мен әкімшілік құқық бұзушылықтардың алдын алу, жолын кесу, анықтау және ашу;

3) азаматтардың өтініштерін уақтылы және сапалы қарау болып табылады;

4) қызметтік тәртіптің жоғары деңгейін және заңдылықтың жай-күйін сақтау [6].

Бұл критерийлерде сандық көрсеткіштер туралы ештеңе айтылмағанына қарамастан, учаскелік полиция инспекторының қызметін бағалау динамикасы мен түсіндірме жазбалар қызметкерлердің қызметін сандық көрсеткіштер бойынша бағалауды жалғастыруда. Учаскелік полиция инспекторын ҚР ІІМ-нің 2014 жылғы 17 шілдедегі №438 бұйрығына сәйкес қызметке халықтың пікірін ескере отырып тағайындайтындықтан, тоқсан сайынғы есептердің қорытындылары бойынша халық қызметіне баға беруі тиіс.

Халықтың пікірін ескере отырып, учаскелік полиция инспекторын тағайындау рәсімін енгізудің мақсаты:

1) қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі шараларды әзірлеу және іске асыру процесінде полиция мен халық арасында әріптестік қатынастарды құру және дамыту;

2) учаскелік полиция инспекторларының азаматтар алдындағы жауапкершілігін арттыру;

3) Ішкі істер органдарының қызметіне халықтың сенімін арттыру.

Кандидаттар (жұмыс істеп жүрген қызметкерлер) кадр қызметіне баянат бергеннен кейін күнтізбелік он күн ішінде және ішкі істер органдарына қызметке жаңадан кіретін кандидаттар кадр қызметі учаскелік полиция инспекторының бос лауазымына құжаттарды қабылдау мерзімі аяқталғаннан кейін күнтізбелік бес күннен кешіктірмей, тиісті әкімшілік аумақтық бірліктің жергілікті атқарушы органдарына ІІО басшылығы жергілікті қоғамдастық жиналысын (жиынын) өткізу қажеттігі, оның орны мен уақыты туралы өтініш енгізеді. Жергілікті қоғамдастықтың жиналысында (жиынында) ІІО басшылығы әкімшілік учаске тұрғындарына танысу үшін учаскелік полиция инспекторы лауазымына кандидатты, сондай-ақ оның қызметтік тізімін және қызметтік мінездемесін ұсынады [7].

Жергілікті қоғамдастық жиналысын (жиынын) ұйымдастыру және өткізу «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» 2001 жылғы 23 қаңтардағы Қазақстан Республикасының Заңында көзделген тәртіппен жүзеге асырылады [8].

Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2015 жылғы 29 желтоқсандағы № 1095 бұйрығымен бекітілген учаскелік полиция инспекторларының қызметін ұйымдастыру қағидалары негізінде учаскелік полиция инспекторларының есептік кездесуі үш айда бір рет өтуі тиіс. Есеп беру кездесуінің мақсаты тұрғындарды әкімшілік учаскедегі құқықтық тәртіптің жай-күйі туралы хабардар ету, оның қызметінің ашықтығын қамтамасыз ету, сондай-ақ азаматтардың ішкі істер органдарына деген сенім деңгейін арттыру болып табылады. Азаматтарды есепті талқылауға қатысуға барынша тарту үшін кездесулер тұрғындар үшін барынша қолайлы уақытта өткізілуі тиіс. Өткізу орны қатысушылардың болжамды санын ескере отырып таңдалады.

Есептің мазмұны міндетті түрде құқықтық тәртіптің жай-күйін, құқық бұзушылықтардың жекелеген түрлерінің оларды жасауға ықпал еткен

себептері мен жағдайларын, жұртшылық жұмысының тиімділігін, сондай-ақ әкімшілік учаске тұрғындарын толғандыратын неғұрлым өзекті проблемаларды көрсете отырып, таралуын көрсетеді. Іс-шараның нәтижелері хаттамамен ресімделеді, олар тоқсан қорытындысы бойынша ІІО-ға ұсынылады [1].

Полиция қызметкерлерінің қызметін бағалау критерийлерін анықтамас бұрын, ІІО бөлімшелері мен қызметтерінің функцияларын талдау нәтижесін ескере отырып, ІІО құзыретінен тән емес функцияларды алып тастау керек. Бұл іс – шара қазіргі уақытта ҚР Үкіметінің 2018 жылғы 27 желтоқсандағы № 897 «ҚР Ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі 2019-2021 жылдарға арналған Жол картасын бекіту туралы» қаулысы негізінде жүзеге асырылуда. Жол картасы негізінде:

1) өзіне жүктелген міндеттерді іске асыру сапасын объективті түрде көрсететін көрсеткіштерді қамтитын бағалау өлшемшарттарының жаңа жүйесін әзірлеу және енгізу және халықтың полиция қызметінің қауіпсіздігі мен тиімділігінің жай-күйін бағалау;

2) полиция қызметін бағалау критерийлерінің жаңа жүйесін әзірлеу жөніндегі жұмыс тобын құру;

3) ЭЫДҰ елдеріндегі құқық қорғау органдарының қызметін бағалаудың халықаралық тәжірибесін зерделеу;

4) халықаралық тәжірибені ескере отырып, полиция қызметін бағалау критерийлерінің тізбесін әзірлеу;

5) полиция қызметін бағалау өлшемдерін Қоғамдық кеңестің және жұртшылықтың басқа да өкілдерінің қарауына шығару болып табылады;

6) өзіне жүктелген міндеттерді іске асыру сапасын объективті түрде көрсететін көрсеткіштерді қамтитын полиция қызметін бағалау критерийлерінің жаңа жүйесін енгізу және халықтың полиция қызметінің қауіпсіздігі мен тиімділігінің жай-күйін бағалау;

7) құқықтық статистиканың қалыптасқан жүйесінің ІІО қызметіне қылмысқа қарсы нақты күреске және қоғамдық тәртіпті қорғауға залал келтіретін көрсеткіштерді іздеуге ықпал ететін факторларды анықтау мәніне әсерін талдау жүргізу [9].

Учаскелік полиция инспекторының халық алдында есеп беруін ұйымдастыру мен өткізу қағидалары Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 6 қарашадағы № 723 қаулысымен бекітілген. Бұл қағидалар «Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы» 2014 жылғы 23 сәуірдегі Қазақстан Республикасы Заңының 10-бабының 2-2-тармақшасына сәйкес әзірленді және оларды ұйымдастыру және өткізу тәртібін айқындайды [5].

Учаскелік полиция инспекторының есебі жергілікті қоғамдастық алдында көзбе-көз сөз сөйлеу болып табылады. Учаскелік полиция инспекторларының есебі азаматтарды облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың полиция департаментінің, қалалық, аудандық, қаладағы аудандық полиция органының және қызмет көрсетілетін әкімшілік учаскенің

жұмысы туралы хабардар ету жөніндегі міндетті қызметтің бір бөлігін білдіреді (№1 қосымшаны қараңыз).

5.2 Учаскелік полиция инспекторының есепті ұйымдастыру және жүргізу тәртібі

Учаскелік полиция инспекторларының есептері Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 6 қарашадағы № 723 қаулысымен бекітілген облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың полиция департаменті, қалалық, аудандық, қаладағы аудандық полиция органы бастығының және учаскелік полиция инспекторының халық алдындағы есептерін ұйымдастыру және өткізу қағидаларының талаптарына сәйкес жүзеге асырылады. Учаскелік полиция инспекторының халық алдындағы есебі:

1) жергілікті қоғамдастық алдында ашықтықты, жауапкершілікті және есептілікті одан әрі арттыру;

2) ашықтық және жариялылық қағидатын қамтамасыз ету қағидаттарына негізделеді;

3) азаматтардың полицияға сенім деңгейін арттыру.

Есептерді өткізу міндеттері::

1) құқық бұзушылық профилактикасының, қоғамдық тәртіпті сақтаудың және қылмысқа қарсы күрестің жай-күйі туралы азаматтарды хабардар ету;

2) қоғамдық бақылау жүйесін дамыту;

3) құқық бұзушылықтардың алдын алу және оларды ашу бойынша мемлекеттік органдармен, қоғамдық бірлестіктермен, ұйымдармен және азаматтармен өзара іс-қимылды қамтамасыз ету;

4) полиция қызметі саласында азаматтарды құқықтық оқыту [10].

Учаскелік полиция инспекторының халық алдында есеп жүргізуін ұйымдастырудағы негізгі рөл жергілікті атқарушы органдарға беріледі, олар келесі құзыретке ие:

1) аумақтық полиция органдарымен келісім бойынша полиция қызметкерлерінің халық алдында есеп беру күндерін айқындайды, тиісті кестелерді бекітеді, олардың көшірмелері аумақтық полиция органдарына жіберіледі;

2) есептік кездесулер өткізілетін күнге дейін он күннен кешіктірмей өңірлік бұқаралық ақпарат құралдарында (мерзімді баспасөз басылымдары, теле-, радиоарналар, ресми интернет-ресурстар) олардың өткізілетін уақыты мен орнын, алдағы есептерге халықтың мәселелерін (ұсыныстарын) жіберу кестелері мен тәсілдері туралы ақпаратты айқындайды және жариялайды;

3) жергілікті қоғамдастықтың жиынын немесе жиналысын ұйымдастырады.

Өткізу орны санитариялық және гигиеналық талаптарға сәйкес келуі және қатысушылардың болжамды санын орналастыруы тиіс. Есепті дайындау кезінде мыналар пайдаланылады:

1) мемлекеттік және ведомстволық статистикалық есептілік;

2) қылмысқа қарсы күрес және құқық бұзушылық профилактикасы жөніндегі қолданыстағы республикалық және өңірлік бағдарламалар;

3) Жеке және заңды тұлғалардың, өкілді органдар, қоғамдық кеңестер депутаттарының, қоғамдық ұйымдар, бірлестіктер өкілдерінің өтініштері; ;

4) полиция қызметі туралы қоғамдық пікірді зерделеу нәтижелері;

5) полиция қызметінің мәселелері бойынша бұқаралық ақпарат құралдарындағы жарияланымдар;

6) аумақтық полиция органдарын ресурстық қамтамасыз ету туралы, оның ішінде жергілікті атқарушы органдар қоғамдық тәртіпті сақтау және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша полицияға жүктелген міндеттерді іске асыруға бөлген қаржылық және өзге де қаражатты пайдалану нәтижелері туралы мәліметтер;

7) Өзге де қажетті ақпарат.

Есепке тиісті әкімшілік-аумақтық бірлік мәслихаттарының депутаттары, жұртшылық, Денсаулық сақтау, Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау, Білім және ғылым органдарының, ауыл және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықтардың, барлық меншік нысанындағы ұйымдар мен кәсіпорындардың, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдары мен үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері шақырылуы мүмкін.

Есепті жүргізу барысы жергілікті атқарушы органдардың хатшы – өкілі жасайтын хаттамада тіркеледі. Есеп хаттамасында есептің өткізілетін уақыты, күні, орны, қатысушылар саны, қабылданған шешімдер, сондай-ақ есеп барысында келіп түскен азаматтардың шағымдары, ұсыныстары мен ескертулері туралы ақпарат міндетті түрде қамтылуға тиіс. Есеп ХАТТАМАСЫ ол өткізілген күні тікелей ресімделеді. Хаттамаға хатшы және тиісті полиция қызметкері қол қояды, жергілікті атқарушы органның мөрімен расталады (№2 қосымшаны қараңыз).

Хаттаманың мәтіні әр түрлі нысанда жазылуы мүмкін: қысқа немесе толық. Қысқаша хаттама-отырыста талқыланған мәселені(мәселелерді), баяндамашылардың тегін және қабылданған шешімдерді белгілейді. Мұндай хаттама отырыс жедел сипатта болған жағдайларда жиі жүргізіледі. Толық хаттама-талқыланған мәселелер, сөз сөйлеушілердің қабылданған шешімдері мен тегі туралы ғана емес, сонымен қатар отырысқа қатысушылардың баяндамалары мен сөздерінің мазмұнын, барлық айтылған пікірлерді, айтылған мәселелер мен репликаларды, ескертулерді, ұстанымдарды беретін жеткілікті егжей-тегжейлі жазбалардан тұрады. Толық хаттама отырыстың егжей-тегжейлі көрінісін құжаттауға мүмкіндік береді.

Есеп беру барысында толық көлемде жауаптар мен түсініктемелер берілмеген азаматтардың келіп түскен барлық шағымдары, ұсыныстары мен ескертулері хаттамада тіркеледі және олар бойынша азаматтардың

шағымдарын, арыздарын және өзге де өтініштерін шешу жөнінде Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен тиісті тексеру жүргізіледі. Қазіргі уақытта "жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы" Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 12 қаңтардағы N 221 Заңы осындай қызметті жүзеге асырудың электрондық форматқа көшуіне байланысты күшін жойды [11].

Түрлі оқиғалар мен азаматтардың өтініштеріне ден қою тетігі әкімшілік және қылмыстық іс жүргізу заңнамасының нормалары, сондай-ақ қылмыстық және әкімшілік оқиғалар туралы өтініштер мен хабарламаларды қабылдау және тіркеу, сондай-ақ сотқа дейінгі тергеп-тексерудің бірыңғай тізілімін және әкімшілік іс жүргізудің бірыңғай тізілімін жүргізу тәртібін бекітетін Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының бұйрықтары негізінде жүзеге асырылады.

Полицияның құзыретіне кірмейтін шағымдар, ұсыныстар мен ескертулер келіп түскен жағдайда, олар бастамашыны міндетті түрде хабардар ете отырып, ведомстволық бағыныстылығы немесе аумақтылығы бойынша мемлекеттік органдарға жіберіледі.

Есептік материалдарды тіркеуді, есепке алуды және сақтауды жергілікті атқарушы органдар жүзеге асырады. Хаттаманың көшірмесі тиісті аумақтық полиция органына жіберіледі. Есеп хаттамасының орындалуын бақылау Жергілікті атқарушы органдарға және аумақтық полиция органдарының басшылығына жүктеледі.

Есепте азаматтарды, қоғамдық бірлестіктер мен ұйымдарды «қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың қатысуы туралы» Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 шілдедегі № 590 Заңына сәйкес қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге белсенді қатысқаны үшін марапаттауға жол беріледі. Полицияның қоғамдық көмекшілерінің қызметін ынталандыру мақсатында қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге қатысатын азаматтарды көтермелеу түрлері көзделген.:

1) алғыс жариялау;

2) грамотамен марапаттау;

3) ақшалай сыйлық беру;

4) Өз құзыреті шегінде жергілікті өкілді және атқарушы органдар айқындайтын өзге де шаралар. Мысалы, әкімшілік учаске бойынша тегін жол жүруге, коммуналдық қызметтерді төлеу бойынша жеңілдіктерге және т.б. рұқсат етуі мүмкін [12].

Жиналыс өткізу кезінде қоғамдық тәртіпті және азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін жауапкершілік тиісті аумақтық полиция органының бастығына жүктеледі.

Учаскелік полиция инспекторының халық алдындағы есептері аумақтық полиция органы басшылығының және жергілікті атқарушы орган өкілдерінің қатысуымен тоқсанына кемінде бір рет жергілікті қоғамдастық жиындарында өткізіледі.

Аудандық маңызы бар қала, ауыл, кент, ауылдық округ әкімдері өз бетінше немесе жергілікті қоғамдастық жиыны жіберген жиналыс мүшелерінің кемінде он пайызының бастамасы бойынша шақыратын жергілікті қоғамдастық жиналыстарында есептер өткізуге жол беріледі.

Қызмет көрсетілетін әкімшілік учаскелердің ерекшеліктеріне байланысты есептерді бірнеше іргелес әкімшілік учаскелерде тұратын, бір мезгілде бірнеше учаскелік полиция инспекторлары есеп беретін жергілікті қоғамдастықтың бірыңғай жиынын (жиналысын) өткізу жолымен жүргізуге болады.

Есепте учаскелік полиция инспекторы қатысушыларға қызмет көрсетілетін әкімшілік учаскедегі криминогендік жағдай және оны тұрақтандыру бойынша қабылданатын шаралар туралы, құқық бұзушылықтардың алдын алу, азаматтарды қоғамдық тәртіпті сақтауды қамтамасыз етуге тарту бойынша жүргізілетін жұмыс туралы, полицияның профилактикалық қызметі саласындағы Қазақстан Республикасының заңнамасындағы өзгерістер туралы, өтініштер бойынша, оның ішінде алдыңғы есептер барысында келіп түскен өтініштер бойынша қабылданған шаралар туралы ақпаратты жеткізеді. Есеп беру барысында азаматтардың ұсыныстары мен ескертулері тыңдалады, олар бойынша тиісті түсініктемелер мен жауаптар беріледі.

5.3 Учаскелік полиция инспекторының есепті дайындауы және оның мазмұны

Әкімшілік-құқықтық мамандандыру заңгерлерін даярлау бойынша бірқатар оқу орындарының оқу бағдарламаларының тақырыбын және кейбір қалалық полиция департаменттерінің жауынгерлік және қызметтік дайындық жоспарларын зерттей отырып, біз бұған өте жанама назар аударылады, кейде учаскелік полиция инспекторлары халық алдында есеп беру әдістемесін білмейді деген қорытындыға келеміз. Бұл мәселені учаскелік полиция инспекторы кезең-кезеңмен шешуі керек.

Біріншіден, есеп беру уақытын, орнын және қатысушылардың құрамын анықтау керек. Азаматтарды есепті талқылауға барынша тарту мақсатында ол тұрғындар үшін ең қолайлы уақытта өткізілуі керек. Меншіктің барлық нысанындағы кәсіпорындарда, мекемелер мен ұйымдарда оны еңбек ұжымдары жиналыстарының бағдарламасына енгізген, азаматтардың тұрғылықты жері мен жұмыс орны бойынша қоғамдық-саяси және, мүмкін болса, Мәдени іс-шараларды пайдаланған жөн.

Есепті өткізу орны жергілікті мүмкіндіктер мен қатысушылардың болжамды санын ескере отырып таңдалады. Еңбек ұжымы алдында есеп беру үшін тақырыпты таңдау кезінде оның мүшелері жол берген құқық бұзушылықтардың таралуын, олардың шағын аудандағы жедел жағдайға әсерін ескеру қажет.

Халықты, еңбек ұжымдарын алдағы есеп туралы хабардар етуді учаскелік полиция инспекторы алдын ала хабарландырулар ілу, жергілікті баспасөзді, радионы пайдалану арқылы, кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың әкімшілігі, қоғамдық ұйымдар, аумақтық өзін-өзі басқару комитеттері, ауылдық әкімдіктер арқылы жүзеге асыруы қажет. Халықты хабардар етуді ұялы байланыстың абоненттік нөмірі бойынша немесе электрондық мекенжай бойынша мәтіндік хабарламаның көмегімен не хабарлаудың немесе шақырудың тіркелуін қамтамасыз ететін өзге де байланыс құралдары (вацап, вайбер және т.б.) интернетінің әлеуметтік желілерін пайдалана отырып жүзеге асыру қажет.

Есепті дайындау Президенттің, Үкіметтің және жергілікті атқарушы органдардың бағдарламалық құжаттарының шешімдерін іске асыру жөніндегі учаскелік полиция инспекторының нақты жұмысы көрсетілуге тиіс жоспарды немесе тезистерді әзірлеуден басталады. Есепте құқықтық тәртіп пен заңдылықты нығайту, азаматтардың құқықтары мен мүдделерін қылмыстық қол сұғушылықтан қорғау мәселелеріне, сондай-ақ халыққа қолдау көрсетуді, жұртшылық пен еңбек ұжымдарының көмегін қамтамасыз ету жөнінде қабылдаған шараларға назар аударылуға тиіс.

Есептің мазмұны тұрғындарды және еңбек ұжымдарының мүшелерін толғандыратын неғұрлым өзекті проблемаларды көрсетуі тиіс, сондықтан кез келген есептің алдында қызмет көрсетілетін учаскедегі істің жай-күйіне, бірінші кезекте қылмыстың жай-күйіне, құқық бұзушылықтың жекелеген түрлерінің таралуына оларды жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды, қоғамдық құралымдар жұмысының тиімділігін көрсете отырып, мұқият талдау жасалуы тиіс.

Нақты материалды неғұрлым сенімді баяндау, аудандағы, қаладағы жедел жағдайдың жай-күйіне теріс және оң әсер ететін қандай да бір үрдістерді көрсету үшін учаскелік полиция инспекторы халық алдында есеп жоспарын әзірлеу кезінде кәсіпорын басшыларымен немесе ауыл әкімдерімен, халықпен кездесіп, қоғамдық тәртіпті нығайтуға, бөтеннің мүлкін сақтауға байланысты қандай маңызды мәселелерге назар аудару қажеттігін бірлесіп шешкен жөн.

Осындай кездесулерді азаматтардың тұрғылықты жеріндегі қоғамдық ұйымдардың өкілдерімен өткізу қажет. Әрбір баяндаманы алдыңғы есептерде тұрғындар мен еңбек ұжымдарының мүшелері ұсынған ұсыныстар бойынша қабылданған шаралар туралы ақпараттан бастаған жөн.

Әрі қарай, жедел жағдайды бағалай отырып, әкімшілік учаскедегі, аудандағы қылмыстың, әкімшілік құқық бұзушылықтардың динамикасын көрсету керек; маскүнемдік, бұзақылық, біреудің мүлкін ұрлау және т. б. үшін ұсталған, кәсіпорында, мекемеде жұмыс істейтін адамдардың саны.

Учаскелік полиция инспекторы құқық бұзушылықтар жасауға ықпал еткен себептерді аша отырып, оларды жою бойынша нақты шараларды талқылау үшін ұсынуы, шешілуі органдар, ведомстволар мен ұйымдар алдында тиісті мәселелер қоюды талап ететін проблемаларға ерекше назар

аударуы тиіс.

Есепте басты назар құқық бұзушылық жасауға болатын адамдармен жүргізілетін жеке-профилактикалық жұмысқа аударылуы тиіс. Полицияның құқық бұзушылықтардың алдын-алу және оған қоғамның қатысуы туралы айта отырып, алдын-ала жасалған қылмыстар мен қоғамдық тәртіпті бұзушылықтардың санын көрсету керек; халық арасында құқықтық насихатты ұйымдастыру туралы, бас бостандығынан айырумен байланысты емес жазалау шараларына сотталған сотталған адамдарға қатысты жүргізілетін іс-шаралар туралы, бас бостандығынан айыру орындарынан босатылған адамдарды әкімшілік қадағалаудың рөлі туралы және осы қадағалауды жүзеге асыруға жұртшылықтың қатысу қажеттілігі туралы айту.

Кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтың алдын алуға тоқтала отырып, қылмыс жасаған және қоғамдық тәртіпті бұзған жасөспірімдерге, сондай-ақ балалары қараусыз жүрген ата-аналарға қатысты қоғамдық және әкімшілік ықпал ету шаралары туралы айтқан жөн. Сонымен бірге, балалар мен жасөспірімдердің бос уақытын ұйымдастыру, аулаларда, көшелерде және басқа да қоғамдық орындарда олардың мінез-құлқын қадағалау туралы қысқаша хабардар ету. Нақты мысалдармен қоғамның бекітілген активі қиын оқитын жасөспірімдерді қалай қадағалайтынын көрсетуге болады.

Полициямен бірлесіп құқық тәртібін нығайту бойынша түрлі қоғамдық ұйымдар жүргізетін жұмыс туралы айту өте маңызды.

Бұл ретте құқық бұзушылықтардың, осы жұмыстағы кемшіліктердің алдын алуға қоғамдық ұйымдар мен бірлестіктердің қатысуына; әкімшілік комиссиялар мен кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі комиссиялардың, аумақтық өзін-өзі басқару комитеттеріндегі қоғамдық ұйымдардың жұмысын, олардың құқық тәртібін бұзушыларды қайта тәрбиелеудегі рөліне; үй және көше комитеттерінің паспорт режимін, санитария қағидаларын, өртке қарсы қағидаларды және т. б. қолдауға қатысуына назар аудару қажет.

Сөз сөйлеудегі жеке бөлім қаралып отырған есепті кезеңде келіп түскен азаматтардың шағымдары мен арыздарына талдауды, азаматтарды қабылдауды ұйымдастыруды жақсарту жөніндегі іс-шараларды көздеуі тиіс. Бұл жерде азаматтардың өтініштерінің саны туралы цифрларды және практикалық мысалдарды келтіру қажет. Мысалдар келтіре отырып, істің сюжетін, оның қалай аяқталғанын немесе ішкі істер органдары қызметінің әдістерін ашпай-ақ, өтінішті шешу перспективасын қысқаша түсіндіру қажет.

Сондай-ақ, тұрғындар мен еңбек ұжымдарын әкімшілік учаскеде, ауданда, қалада ашылмаған кейбір қылмыстармен таныстырып, полицияға қандай көмек көрсете алатындығын ұсынған жөн. Әрбір сөз қорытындымен аяқталады, оған халықты, жұртшылықты ішкі істер органдарымен байланыстарды одан әрі нығайтуға және оларға құқықтық тәртіпті нығайту мен қылмысқа қарсы күрес ісінде көмек көрсетуге бағыттау үшін жұмылдыру сипатын беру қажет.

Сөз сөйлеу барысында немесе одан кейін полиция қызметкеріне әртүрлі сұрақтар қойылады. Олардың әрқайсысына ол егжей-тегжейлі және толық жауап беруі керек.

Бұл үшін арнайы жасалған қызметтік дәптерде нақты материалды жүйелі түрде жинақтау сөйлеуге жақсы дайындалуға көмектеседі, онда мысалдар, фактілер, жеке сандар, қоғаммен, ұйымдардың, кәсіпорындар мен оқу орындарының ұжымдарымен бірлескен жұмыс нәтижелері жазылады.

Әрбір қалалық полиция бөлімінде учаскелік полиция инспекторлары үшін мерзімді тренингтер мен семинар-нұсқаулықтар ұйымдастырған жөн. Бұл оларға жедел жағдайдан, оқиғалардан, қала, аудан өміріндегі фактілерден туындайтын ережелерді дұрыс түсінуге, қызықтырған сұрақтарға жауап алуға көмектеседі. Мұндай семинарларда магнитофон жазбасында жеке қойылымдарды тыңдауға болады. Бұл олардың қатысушыларына өз есептеріндегі кемшіліктерді жоюға, қайталанулардан, сәтсіз өрнектерден арылуға, әр позицияны тереңірек және жан-жақты түсінуге көмектеседі.

Есеп дайындалғаннан кейін учаскелік полиция инспекторы оны мүдделі қызметтермен келісуге, содан кейін ішкі істер органдарының басшыларында бекітуге міндетті.

Әсіресе, азаматтар мен тұрғындар тарапынан айтылған ұсыныстар мен сын-ескертпелер жиналыстың хаттамасы мен шешімінде егжей-тегжейлі жазылғанына назар аударған жөн. Олардың ішіндегі ең маңыздылары кейіннен ішкі істер органдарының жұмыс жоспарларында көрініс табады, оларды басшылар қарайды, содан кейін учаскелік полиция инспекторларының кезекті сөз сөйлеуі кезінде еңбек ұжымы мен халыққа олардың ұсыныстарының қалай орындалғаны туралы хабарланады.

Жиналыс хаттамасы-бұл мәселелерді талқылау және шешім қабылдау барысын тіркейтін құжат. Хаттама учаскелік полиция инспекторының ғана емес, ол өзара іс-қимыл жасайтын құқық бұзушылық профилактикасының өзге де субъектілерінің қызметін де құжаттайды. Хаттаманы хатшы отырыста жүргізген жазбалардың негізінде ресімдейді. Бұл қысқа жазбалар, транскрипт немесе диктофон жазбалары болуы мүмкін. Жоғарыда атап өткеніміздей, жиналыс хатшысын жергілікті атқарушы органдар анықтайды. Хаттаманы дайындау үшін хатшы отырысқа дейін баяндамалар мен сөйлеген сөздердің тезистерін, шешімдер жобаларын жинайды.

Әрбір учаскелік полиция инспекторы оның қызмет көрсетілетін учаскедегі ішкі істер органдарының негізгі өкілі екенін үнемі есте ұстауы керек және бұл оған тапсырылған іс үшін халық алдында жеке жауапкершілік сезімін сезінуге, өзіне жоғары талап қоюға, оның қызметтік іс-әрекетін әрдайым түсінікті және халық мақұлдауына қол жеткізуге міндеттейді.

5.4 Учаскелік полиция инспекторларының халық алдында есеп беруін өткізу жөніндегі үлгі тезистер

- алдыңғы есептерде тұрғындар мен еңбек ұжымдарының мүшелері ұсынған ұсыныстар бойынша қабылданған шаралар туралы хабардар ету;

- жедел жағдайды бағалай отырып, учаскедегі, аудандағы қылмыстың, әкімшілік құқық бұзушылықтың динамикасын, маскүнемдік, бұзақылық, ұрлық және басқа да қылмыс түрлері үшін ұсталған, соның ішінде кәсіпорында, мекемеде жұмыс істейтін адамдардың санын көрсету керек;

- құқық бұзушылықтар мен қылмыстар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды аша отырып, учаскелік инспектор әкімдік пен ұйымдар, кәсіпорындар басшыларының алдында тиісті сұрақтар қоюды талап ететін проблемаларға ерекше назар аудара отырып, оларды жою бойынша нақты шараларды талқылау үшін ұсынуы тиіс;

-есепте басты назар құқық бұзушылық жасауды күтуге болатын адамдармен жүргізілген жеке-профилактикалық жұмысқа аударылсын. Бұл жерде азаматтық қоғамның, қоғамдық ұйымдардың көмегін атап өту маңызды, бұл құқық бұзушылықтардың уақтылы алдын алуға, қоғамға қарсы көріністерге жол берген адамдарға оң әсер етуге көмектесті. Олардың кейбіріне сипаттама берген жөн: маскүнемдер, маскүнемдер және отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласында құқық бұзушылық жасауға бейім адамдар. Екі-үш мысалда мұндай бұзушылықтардың алдын алу үшін қоғам тарапынан оларға қатысты қабылдануы қажет шаралар туралы айтқан жөн;

- құқық бұзушылықтың алдын алу және оған қоғамның қатысуы туралы айта отырып, алдын-ала жасалған қылмыстар мен қоғамдық тәртіпті бұзушылықтардың санын нақты мысалдармен көрсету керек;

- құқықтық насихатты ұйымдастыру туралы, бұрын сотталған адамдарға қатысты өткізілетін іс-шаралар туралы, бас бостандығынан айыру орындарынан босатылған адамдарға әкімшілік қадағалаудың рөлі туралы және осы қадағалауды жүзеге асыруға жұртшылықтың қатысу қажеттілігі туралы айту;

- кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтың алдын алуға тоқталу, жасөспірімдерге, сондай-ақ балалары қадағалаусыз жатқан ата-аналарға қатысты қабылданған қоғамдық және әкімшілік ықпал ету шаралары туралы айту;

- балалар мен жасөспірімдердің бос уақытын ұйымдастыру, аулаларда, көшелерде олардың мінез-құлқын қадағалау туралы қысқаша ақпарат беру;

- қоғамдық ұйымдардың құқықтық тәртіпті нығайту жөніндегі жұмысы, осы жұмыстағы кемшіліктер туралы, аумақтық Жергілікті өзін-өзі басқару органдарының паспорт және тіркеу режимін, санитария және абаттандыру қағидаларын, өртке қарсы қағидаларды және т. б. қолдауға қатысуы туралы айту.;

- баяндамада есепті кезеңде келіп түскен азаматтардың шағымдары мен арыздарына талдауды, азаматтарды қабылдауды ұйымдастыруды жақсарту жөніндегі іс-шараларды көздеу қажет;

- тұрғындар мен еңбек ұжымдарын учаскедегі кейбір ашылмаған қылмыстармен таныстырып, полицияға қандай көмек көрсете алатындығын ұсынған жөн;

- сөз қорытындымен аяқталуы тиіс, оған халықты полиция қызметкерлерімен байланысты одан әрі нығайтуға және оларға құқықтық тәртіпті нығайту ісінде көмек көрсетуге бағыттау үшін жұмылдыру сипатын беру қажет.

Есеп беру барысында міндетті түрде жиналыстың хаттамасы жүргізіледі, қатысушылардың сөйлеген сөздері, қабылданған шешімдер жазылады, азаматтардың айтқан ұсыныстары мен сын ескертпелері тіркеледі. Учаскелік полиция инспекторының қызметі ол қызмет көрсететін әкімшілік учаскеде теріс бағаланған жағдайда, қалалық полиция басқармасының басшылығы оның қызметіне талдау (қызметтік тергеу) жүргізуі және халықтың пікіріне барабар жауап беруі тиіс.

Учаскелік полиция инспекторының қызметі туралы халықтың объективті пікірін анықтау үшін жиынға қатысушылардың пікірін ғана емес, халықтың пікірін де бағалау керек, сондай-ақ әкімшілік учаске тұрғындарына жасырын сауалнама жүргізу және сұхбат жүргізу арқылы зерттелуі тиіс.

Ұсыныс: сөз сөйлеу 30 минуттан аспауы керек, жергілікті полиция қызметінің басшылығымен келісіліп, қалалық полиция бөлімінің басшысымен бекітілуі керек. Ауылдық жерлерде есепті ауылдық округ әкімімен келісу қажет.

Қорытынды

Осы ұсыныстар жария қызметті жүзеге асыратын ІІО қызметкерлерінің қызметін бағалау жөніндегі мәселелерді диссертациялық зерттеу шеңберінде дайындалған. Учаскелік полиция инспекторларының қызметі өз қызметін халыққа жақын жүзеге асырады және олардың жұмыс нәтижелері бойынша жалпы полицияның жұмысы бағаланады.

Осыған байланысты біз учаскелік полиция инспекторының жұмысын бағалаудың негізгі өлшемі жергілікті қоғамдастық алдындағы учаскелік полиция инспекторының тоқсан сайынғы есептерінде айқындалатын халықтың пікірі болуы тиіс деп санаймыз. Әдістемелік ұсынымдарда ІІО-ны жаңғыртудың қазіргі кезеңінде оқу және әдістемелік әдебиеттерде бұрын өз көрінісін таппаған учаскелік полиция инспекторының халық алдында есеп жүргізу тетігі туралы материалдар бар.

Оқу құралының бірінші бөлімінде учаскелік полиция инспекторларының халық алдында есеп беруіне құқықтық негіз болып табылатын ҚР нормативтік-құқықтық актілері қаралды. Біз 10-нан астам

дерекқөзге талдау жасадық, материал жүйеленді, бұл жергілікті қоғамдастық алдында есеп дайындау және өткізу кезінде УПИ жұмысын жеңілдетуі керек.

Екінші және үшінші бөлімде учаскелік полиция инспекторының халық алдында есеп беруін ұйымдастыру және өткізу бойынша УПИ және жергілікті атқарушы органдардың іс-қимыл алгоритмдері баяндалған. Мазмұнда есептің үлгі құрылымы ұсынылған және есепті өткізу орнын таңдау бойынша кеңестер берілген. Осы әдістемелік ұсынымдарға қосымшада халық алдындағы УПИ есебінің үлгі құрылымы келтірілген, ол қалалық, сондай-ақ ауылдық жерлерде де пайдаланылуы мүмкін.

Осы нұсқаулықтың қорытынды бөлімінде әкімшілік учаскеде қызмет көрсету бойынша оның дәстүрлі функцияларын ескере отырып, учаскелік полиция инспекторларының халық алдында есеп беруін өткізу жөніндегі үлгі тезистер ұсынылған.

ІІО-ның лауазымды адамдарының кәсіби және қызметтік даярлық жүйесінде және практикалық қызметінде сабақ өткізу кезінде пайдалану ұсынылады, олар өз қызметі туралы халық алдында тұрақты есеп беруге міндетті.

Қосымша №1

Есептің үлгі құрылымы

Бекітемін
Қостанай АПБ бастығы
полиция подполковнигі
С.Омаров
«__»_____2020 ж.

Учаскелік полиция инспекторының халық алдындағы ЕСЕБІ
_____ ауылдық округінің_____ауданының
2020 ж._____айы

Тақырып: Аумақтағы қылмыс пен құқық бұзушылықтың жай-күйі туралы_____аудан және әкімшілік учаскенің _____ауылдық округінің _____ауданының 2020 ж.____айы.

Учаскелік полиция инспекторының ақпараты (осы әдістемелік ұсынымдардың 4-бөлімінде санамаланған тезистерді пайдалана отырып баяндау керек).

Сөз соңында халыққа сұрақтар қойып, оларға жауап беруді ұсыныңыз.

УПИ қорытындылары_____
_____

Жиналыс ұсыныстары
(проект):_____
_____

Келісемін:
Ауылдық округінің әкімі
_____

Келісемін:
ЖПҚ бастығы
_____

Учаскелік полиция инспекторы
полиция лейтенанты А.Сериков

Қосымша №2

Жиналыс хаттамасының үлгі құрылымы

Жиналыс хаттамасы №__

02.05.98 ж. Қостанай қ.

Қатысатын орын: _____
Жиналыс төрағасы _____
Жиналыс хатшысы _____
Қатысқандар: _____
_____
Шақырылғандар:
1) ПД өкілі _____
2) Қалалық ПБ өкілі _____
3) Кәсіпорын басшылары _____
4) Жергілікті басқару орталығының лауазымды тұлғасы _____
_____

Жиналысқа қатысатын _____ адам.

Күн тәртібінде:

1.Халық алдында УПИ 2020 жылдың 2 кварталына арналған «Әкімшілік учаскедегі құқық бұзушылықтардың алдын алу және жолын кесу» атты есеп.

Қатысқандар:
1.ТАЖ, *(қарапайым тұрғын, зейнеткер, лауазымды тұлға)*
2.

Шешті:
1. УПИ есебін назарға алынсын .
2. Учаскелік полиция инспекторының (егер көмекші болса) жұмысы қанағаттанарлық деп бағаланады.
3. УПИ және оның көмекшісі қызметінің тиімділігін арттыруға бағытталған нақты шешімдер.

Жиналыс төрағасы_____
Жиналыс хатшысы_____

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Учаскелік полиция пунктінің жұмысын ұйымдастыруға жауапты учаскелік полиция инспекторларының, учаскелік полиция инспекторлары мен олардың көмекшілерінің қызметін ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2015 жылғы 29 желтоқсандағы № 1095 бұйрығы
2. Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасы туралы. Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 24 тамыздағы № 858 Жарлығы
3. Қазақстандықтардың әл-ауқатының өсуі: табыс пен тұрмыс сапасын арттыру. Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 6 қазандағы Жолдауы.
4. Корнейчук С.В., Гладырь Н.С. ҚР-дағы тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу және алдын алу саласындағы жергілікті полиция қызметінің заңнамасы мен құқық қолдану практикасының қоғамдық мониторингі. Астана, 2017. - Б.46 (136с).
5. Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы. Қазақстан Республикасының Заңы 2014 жылғы 23 сәуірдегі № 199-V ҚРЗ.
6. Ішкі істер органдарының учаскелік полиция инспекторларының қоғамдық тәртіпті сақтаудағы және қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі рөлін арттыру туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1996 жылғы 24 желтоқсандағы N 1598 қаулысы.
7. Учаскелік полиция инспекторларын тағайындау ережесін бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2014 жылғы 17 шілдедегі № 438 бұйрығы.
8. Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы. Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 23 қаңтардағы № 148 Заңы.
9. ҚР Ішкі істер органдарын жаңғырту жөніндегі 2019 – 2021 жылдарға арналған Жол картасын бекіту туралы. ҚР Үкіметінің 2018 жылғы 27 желтоқсандағы № 897 қаулысы.
10. Облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың полиция департаменті, қалалық, аудандық, қаладағы аудандық полиция органы бастығының және учаскелік полиция инспекторының халық алдында есеп беруін ұйымдастыру мен өткізу қағидаларын бекіту туралы. ҚР Үкіметінің 2018 жылғы 6 қарашадағы № 723 қаулысы
11. Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 12 қаңтардағы N 221 Заңы
12. Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуге азаматтардың қатысуы туралы. Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 шілдедегі № 590 Заңы.

6. Учаскелік полиция инспекторларының заңды тұлғаларды әкімшілік жауаптылыққа тарту тәртібі жөніндегі әдістемелік ұсынымдар

Әдістемелік ұсынымдарда ішкі істер органдары қызметкерлерінің бұрын оқу және әдістемелік әдебиеттерде өз көрінісін таппаған заңды тұлғаларды әкімшілік жауапкершілікке тарту жөніндегі әкімшілік-іс жүргізу қызметінің тетігі туралы материалдар бар.

Әкімшілік юрисдикциялық өкілеттіктер берілген ІІО лауазымды адамдарының кәсіби және қызметтік даярлық жүйесінде және практикалық қызметінде сабақтар өткізу кезінде әкімшілік жазалар қолдану және заңды тұлғаларға қатысты өз өкілеттіктері шегінде әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қозғау ұсынылады.

Мазмұны

Кіріспе
6.1. Заңды тұлғаның әкімшілік жауапкершілік субъектісі ретіндегі ұғымы
6.2. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғау
6.3. Заңды тұлғалар жасаған әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарау
6.4. Заңды тұлғаларға әкімшілік жаза қолдану туралы қаулыларды орындау
Қорытынды
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі
Қосымша А
Қосымша Б
Қосымша В
Қосымша Г

Кіріспе

Әкімшілік жауапкершілік мәжбүрлеудің негізгі түрі ретінде мемлекеттік басқару органдарының әкімшілік қызметінің негізгі әдістерінің бірі ретінде әрекет етеді және сендіру әдісімен салыстырғанда бүгінгі күні әкімшілік заңнаманы бұзушылармен күресте үлкен әсер етеді. Осыған байланысты мемлекет жеке адамның қол сұғылмаушылығын, оның құқықтары мен бостандықтарын, сондай-ақ азаматтардың, кәсіпорындардың, мекемелер мен ұйымдардың заңды мүдделерін қорғай және қорғай отырып, лауазымды адамдарға сендіру шаралары ешқандай әсер етпеген адамдарға мәжбүрлеуді қолдануға уәкілеттік береді. Заңды тұлғаларға әкімшілік жаза көбінесе сендіргеннен кейін, Әкімшілік құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды жою туралы ұсыныс жасау арқылы қолданылады.

Заңды тұлғалар жасаған әкімшілік құқық бұзушылықтарға қарсы күрестің тиімділігі Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуді қозғаудың құқықтық ережелерін сақтаумен, әкімшілік жазаларды қолдану процесімен, сондай-ақ құқық бұзушылықтар жасауға және заңдылықты сақтауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтаумен және жоюмен тығыз байланысты.

Қазақстанда қарастырылып отырған институттың пайда болуы қалыптасқан объективті қажеттіліктен туындады. 2001 жылғы 30 қаңтар - заңды тұлғаның әкімшілік жауапкершілік субъектісі ретінде танылған күні, ҚРӘҚтК күшіне енген күні [1].

Экономиканың жаңа өмір салтын қалыптастыру, нарықтық қатынастардың дамуы, көптеген заңды тұлғалардың пайда болуы және олардың біртіндеп нығаюы мемлекеттің осы субъектілердің қызметін бақылаудың, оларға әсер етудің, соның ішінде әдістердің бірі ретінде таңдаудың шұғыл қажеттілігіне тап болуына әкелді. – әкімшілік жауапкершілікке тарту. Бұрын мүмкін емес деп саналған жеке және заңды тұлғалардың әкімшілік жауапкершілігі туралы нормаларды бірлескен кодификациялау қолданыстағы ҚРӘҚБтК шеңберінде қазіргі жағдайларда жүзеге асырылды.

ҚР ӘҚБтК-нің 28-бабына сәйкес, жеке тұлғалардан басқа заңды тұлғалар әкімшілік жауапкершілікке тартылады. ҚР ӘҚБтК-нің Ерекше бөлімінде 300-ден астам құқық бұзушылық құрамы бар, олардың субъектісі заңды тұлға болып табылады: азаматтардың құқықтарына, олардың денсаулығына, азаматтардың санитарлық-эпидемиологиялық салауаттылығына, қоғамдық имандылыққа, меншікке және т.б. қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. [2].

Сондай-ақ, заңды тұлғалардың әкімшілік жауапкершілігі құқықтың әртүрлі салаларының ережелерін бұзғаны үшін де туындайды: салық, кеден, қаржы және т.б. алайда, бүгінгі таңда заңды тұлғалардың әкімшілік жауапкершілігі ҚР ӘҚБК жүйеленген және регламенттелген, бұл, әрине, әкімшілік өндірісті жеңілдетеді.

Сондықтан біз заңды тұлғалардың міндеттерін тиісті салаларда бекіту қажет деп санаймыз, оларды бұзғаны үшін әкімшілік жауапкершілік қарастырылған, тек заңды тұлғалардың әкімшілік жауапкершілігі туралы бланкілік нормалар ғана болады, бұл заңды тұлғалардың жауапкершілігін көздейтін ҚР ӘҚБК нормаларының және басқа да құқық салаларының нормаларының қайталануын және қарама-қайшылығын болдырмайды, оларды бұзғаны үшін әкімшілік жауапкершілік қарастырылған.

Осы Әдістемелік ұсынымдар заңды тұлғалар жасаған әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша ішкі істер органдары қызметкерлерінің әкімшілік іс жүргізу қызметінің барлық сатыларын жүзеге асыру тетігі туралы материалдарды қамтиды. Әкімшілік қызметті жүзеге асырудың құқықтық негіздерінен басқа, жұмыста полиция қызметкерлерінің іс-әрекеттерінің үлгі алгоритмі және заңды тұлғалар жасаған әкімшілік құқық

бұзушылықтарды құжаттау кезінде қолданылатын қызметтік іс жүргізу сипатталған.

Осы ұсынымдарды әкімшілік юрисдикциялық өкілеттіктер берілген Ішкі істер органдарының кәсіби және қызметтік даярлық жүйесінде сабақтар өткізу кезінде әкімшілік жазалар қолдану және заңды тұлғаларға қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қозғау ұсынылады.

6.1 Заңды тұлғаның әкімшілік жауапкершілік субъектісі ретіндегі түсінігі

Өкінішке қарай, ҚР ӘҚБК-де заңды тұлғаға әкімшілік жауапкершілік субъектісі ретінде түсінік берілген жоқ. Осыған байланысты заңды тұлға ұғымы азаматтық айналымның және оны реттейтін азаматтық құқық нормаларының өнімі болып табылады.

ҚР Азаматтық кодексінің 33 бабына сәйкес «меншік, шаруашылық жүргізу немесе жедел басқару құқығында оқшауланған мүлкі бар ұйым заңды тұлға болып танылады...» [3].

Меншік құқығы дегеніміз-субъектінің өзіне тиесілі мүлікті өз қалауы бойынша иелену, пайдалану және оған билік ету құқығы. Меншік құқығы мәміле жасалған кезде болған барлық ауыртпалықтармен басқа тұлғаға беріледі (ҚР АК 188-б.).

Шаруашылық жүргізу құқығы мемлекеттен мүлікті меншік иесі ретінде алған және осы Кодексте және Қазақстан Республикасының өзге де заңнамалық актілерінде белгіленген шектерде осы мүлікті иелену, пайдалану және оған билік ету құқығын жүзеге асыратын мемлекеттік кәсіпорынның заттық құқығы болып табылады. Мемлекеттік кәсіпорындардың шаруашылық жүргізу құқығын жүзеге асыру ерекшеліктері «Мемлекеттік мүлік туралы» Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 1 наурыздағы №413 Заңымен айқындалады (ҚР АК 196-б.).

Жедел басқару құқығы меншік иесінің қаражаты есебінен қаржыландырылатын мекеменің және меншік иесінен мүлік алған және өз қызметінің мақсаттарына, меншік иесінің тапсырмаларына және мүліктің мақсатына сәйкес Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде белгіленген шекте осы мүлікті иелену, пайдалану және оған билік ету құқығын жүзеге асыратын қазыналық кәсіпорынның заттық құқығы болып табылады (ҚР АК 202-б.).

Өз қызметінің негізгі мақсаты ретінде табыс алуды көздейтін не осындай мақсат ретінде табыс алуды көздемейтін және алынған таза табысты қатысушылар арасында бөлмейтін ұйым (коммерциялық емес ұйым) заңды тұлға бола алады.

Коммерциялық ұйым болып табылатын заңды тұлға мемлекеттік кәсіпорын, шаруашылық серіктестігі, акционерлік қоғам, өндірістік кооператив нысанында ғана құрылуы мүмкін.

Коммерциялық емес ұйым болып табылатын заңды тұлға мекеме, қоғамдық бірлестік, акционерлік қоғам, тұтыну кооперативі, қор, діни

бірлестік нысанында және заң актілерінде көзделген өзге де нысанда құрылуы мүмкін.

Коммерциялық емес ұйым ұғымы «коммерциялық емес ұйымдар туралы» 2001 жылғы 16 қаңтардағы №142 ҚР Заңының 2-бабында берілген. Кіріс алудың негізгі мақсаты жоқ және алынған таза табысты қатысушылар арасында бөлмейтін заңды тұлға коммерциялық емес ұйым деп танылады. Мұндай ұйымдар Саяси партиялар, кәсіптік одақтар және т.б. бола алады. [4].

Коммерциялық емес ұйым болып табылатын және мемлекеттік бюджеттің есебінен ғана ұсталатын заңды тұлға тек қана мемлекеттік мекеме нысанында құрылуы мүмкін.

«Акционерлік қоғамдар туралы» Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 13 мамырдағы №415 Заңының 3-бабына сәйкес өз қызметін жүзеге асыру үшін қаражат тарту мақсатында акциялар шығаратын заңды тұлға акционерлік қоғам болып танылады [5].

Заңды тұлғалар өздерінің Кәсіпкерлік қызметін үйлестіру, сондай-ақ ортақ мүдделерін білдіру мен қорғау мақсатында қауымдастықтар (одақтар) құра алады. Коммерциялық емес ұйымдар осы ұйымдардың қауымдастықтарына (одақтарына) ерікті түрде біріге алады. Қауымдастық (одақ) мүшелері өз дербестігін және заңды тұлға құқығын сақтайды [4].

Осылайша, ҚР Азаматтық кодексінен басқа, заңды тұлғалардың түсінігі мен құқықтық мәртебесі олардың әрқайсысының ерекшелігін айқындайтын көптеген нормативтік актілермен бекітіледі: Кәсіпкерлік кодекс, "өндірістік кооперативтер туралы", "Акционерлік қоғамдар туралы", "Коммерциялық емес ұйымдар туралы" және т. б. заңдар.

Айта кету керек, заңды тұлға құрылтай құжаттарында көрсетілген қызмет мақсаттарына сәйкес келетін белгілі бір азаматтық құқықтарға ие және осы қызметке байланысты міндеттерді атқара алады. Заңды тұлғалардың заңға қайшы келмейтін қызметтің кез келген түрін жүзеге асыруға құқығы бар. Заңмен тыйым салынған қызметті белгілі бір заңды тұлғаның құрылтай құжаттарында көрсету мүмкін емес екендігі белгілі болды. Сондықтан заңды тұлғалар өз қызметін жүзеге асыру үшін мемлекеттік тіркеуден өтуге міндеттелді, оны жүзеге асыру тәртібі Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген.

Заңды тұлғаны мемлекеттік тіркеудің негізгі мақсаттарының бірі оның негізгі экономикалық, басқарушылық және құқықтық сипаттамаларын азаматтық айналымға қатысушы ретінде ресімдеу болып табылатыны сөзсіз: шаруашылық серіктестігі, акционерлік қоғам, өндірістік кооператив, мемлекеттік кәсіпорын және т.б.; атауы, орналасқан жері, қызметінің мақсаты және басқару тәртібі.

Мемлекеттік тіркеу туралы мәліметтер, оның ішінде заңды тұлғалардың атауы, ал коммерциялық ұйымдар үшін – фирмалық атауы бизнес-сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізіліміне енгізіледі. Бұл ереже заңды тұлғалардың заңсыз мінез-құлқына байланысты мәселелерді талдауда өте маңызды.

Заңды тұлғаның құқық қабілеттілігі ол құрылған кезде, яғни ол мемлекеттік тіркеуден өткен сәттен бастап пайда болады, сондықтан ол тіркеу аяқталғаннан кейін ғана әкімшілік жауапкершілікке тартылуы мүмкін. Егер қылмыстық қоғамдастық немесе ұйымдасқан топтар заңмен тыйым салынған қызметті жүзеге асырса, онда заңды тұлғаны ғана емес, жеке тұлғаларды да жауапқа тарту керек.

Әкімшілік құқықтағы құқықтық қабілеттілік шарттары Азаматтық құқықтағы құқықтық қабілеттілік шарттарымен бірдей екендігі белгілі болды. Әкімшілік-деликтілік құқықтық қатынастардағы заңды тұлғаның міндетті белгісі ретінде азаматтық құқық пен субъективтілік қолданылады.

Баяндалғанның негізінде, жөн:

1) біріншіден, әкімшілік құқық субъектілігі бар әрбір ұйым әкімшілік жауапкершілік субъектісі ретінде әрекет ете алмайды. Мысалы, мұндай ұйымдарға заңды тұлғалар ретінде тіркелмеген қоғамдық бірлестіктер (діни топтар, қозғалыстар және т. б.), филиалдары біздің еліміздің аумағында орналасқан халықаралық ұйымдар жатпайды;

2) екіншіден, заңды тұлғалардың әкімшілік жауапкершілігі тек шаруашылық жүргізуші субъектілерге ғана емес, сондай-ақ заңды тұлғалар мәртебесі бар Жария құқық субъектілеріне де қолданылуы мүмкін, мысалы, үкіметтік емес ұйымдар (ҮЕҰ), саяси партиялар, Қоғамдық ұйымдар және т. б. әкімшілік құқық бұзушылық субъектілері болып табылуы мүмкін.

Бұл жағдайда біз негізгі мақсаты кәсіпкерлік қызметпен айналысу емес, қоғамдық бастаманың әртүрлі формаларын құру арқылы қоғамдық сипаттағы міндеттерді шешу болып табылатын қоғамдық-құқықтық құрылымдар туралы айтамыз. Осындай екі топты бөліп көрсету керек:

а) ҚР АК-да заңды тұлға ретінде айтылатын ұйымдар;

б) ҚР АК-да заңды тұлға ретінде аталмаған, бірақ әртүрлі құқықтық актілер негізінде осы мәртебеге ие болатын ұйымдар.

Егер заңды тұлға ресми тіркеусіз әкімшілік жауапкершілік субъектісі бола алмаса, онда ҚР ӘҚБК нормаларының кейбір ережелерін қате деп тану керек:

- 155-бап «Заңсыз банк қызметі» - тіркеусіз немесе арнайы рұқсатсыз (лицензиясыз) банк қызметін (банк операцияларын) жүзеге асыру);

- 561-бап «темір жол жылжымалы құрамын мемлекеттік тіркеусіз немесе қайта тіркеусіз пайдалану» - темір жол жылжымалы құрамын мемлекеттік тіркеусіз пайдалану [2].

Әкімшілік жауапкершілік субъектілері ретінде мемлекеттік және мемлекеттік емес заңды тұлғалар (кооперативтік, қоғамдық, кәсіпорындар мен мекемелер) олардың бұзғаны үшін жауапкершілік көзделген міндеттердің оларға қолданылатынына қарай әрекет ете алады.

Бүгінгі таңда ҚР ӘҚБК Ерекше бөлім санкцияларында әртүрлі ұйымдық-құқықтық нысандары бар заңды тұлғаларға қатысты әкімшілік жауапкершілікті көздейді. Оларға:

1) шағын кәсіпкерлік субъектілері - заңды тұлға құрмаған дара кәсіпкерлер және жұмыскерлерінің жылдық орташа саны 100 адамнан аспайтын және жылдық орташа табысы үш жүз мың еселенген АЕК-тен аспайтын, кәсіпкерлікті жүзеге асыратын заңды тұлғалар;

2) орта кәсіпкерлік субъектілері-кәсіпкерлікті жүзеге асыратын, шағын және ірі кәсіпкерлік субъектілеріне жатпайтын дара кәсіпкерлер және заңды тұлғалар;

3) ірі кәсіпкерлік субъектілері – кәсіпкерлікті жүзеге асыратын және олардың бір немесе екі өлшеміне: жұмыскерлерінің жылдық орташа саны 250 адамнан асатын және (немесе) жылдық орташа табысы үш миллион еселенген АЕК-тен асатын дара кәсіпкерлер мен заңды тұлғалар [6].

Бүгінгі таңда заңды тұлғалар келесі негізгі қызметтерді атқарады:

1) ұжымдық мүдделерді орындау функциясы – заңды тұлғалар қатысушылар арасындағы қатынастардың белгілі бір ішкі құрылымын құрып, оларды бүкіл ұйымның еркіне айналдырады, бұл оған азаматтық айналымда өз атынан-заңды тұлғаның атынан әрекет етуге мүмкіндік береді;

2) капиталды біріктіру функциясы-заңды тұлғаның сыртқы экономикалық нарықта кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыру үшін қажет капиталды ұзақ мерзімді орталықтандырудың оңтайлы нысаны болып табылатындығында;

3) кәсіпкерлік тәуекелді шектеу функциясы-заңды тұлғалар нақты қатысушының мүліктік тәуекелін кәсіпорын капиталына салым сомасымен шектеуге мүмкіндік беретіндігінде ашылады;

4) капиталды басқару функциясы - заңды тұлға институты кәсіпкерлік қызметтің әртүрлі салаларында бір адамға тиесілі капиталды неғұрлым икемді пайдалану үшін құрылғандығында.

Сонымен бірге, заңды тұлғаның бірқатар қасиеттері бар екенін атап өткен жөн, олардың әрқайсысы ұйымның азаматтық, әкімшілік құқық субъектісі ретінде танылуы үшін қажет. Оларға:

1) белгілі бір иерархияда, құрылымдық басқару органдарының бағыныштылығында, оның қатысушылары арасындағы қатынастарды нақты регламенттеуде көрінетін заңды тұлғаның ұйымдық бірлігі. Бұл қасиет құқықтық жағдайды және ұйымдық-құқықтық нысанды реттейтін заңды тұлғаның құрылтай құжаттарында нақты көрсетілген.

2) бірнеше институттардың (техника заттарының, білімнің, ақша қаражатының және т.б.) оның қызметінің материалдық базасын қалыптастыру үшін бірыңғай кешенді мүліктік кешенге біріктірілуін білдіретін заңды тұлғаның мүліктік оқшауланuы. Сонымен қатар, заңды тұлғалардың әртүрлі ұйымдық-құқықтық нысандарындағы мүліктің оқшаулану дәрежесі өте әртүрлі.

3) заңды тұлғаның азаматтық айналымда және әкімшілік процесте өз атынан әрекет етуі. Бұл қасиет заңды тұлғаның өз атынан азаматтық құқықтарды иемдену, жүзеге асыру, міндеттерді орындау, сондай-ақ сотта

азаматтық қана емес, сонымен бірге әкімшілік тәртіпте де талапкер және жауапкер болу мүмкіндігінде жатыр.

Жеке тұлға сияқты азаматтық-құқықтық қатынастардың субъектісінен айырмашылығы, заңды тұлға олардың құрылтай құжаттарында тікелей жазылған құқықтар мен міндеттердің болуын ғана қамтамасыз ететін арнайы құқықтық қабілетке ие. Жоғарыда атап өткеніміздей, заңды тұлғалардың құқық қабілеттілігі олар құрылған кезде ғана пайда болады, ол осындай ұйымның мемлекеттік тіркеуіне сәйкес келеді және оны заңды тұлғалардың бірыңғай мемлекеттік тізілімінен шығарған кезде тоқтатылады.

Заңды тұлғаның құқықтық қабілеттілігінің көлемі оның жалпы немесе ерекше сипатымен ғана емес анықталады. Мысалы, қызметтің кейбір түрлерін жүзеге асыруға мемлекеттен арнайы рұқсаттар (лицензиялар) алу талап етіледі. Құқықтар мен міндеттерді иемдену және белгілі бір дәрежеде жүзеге асыру-бұл арнайы өкілеттіктерсіз басқа құқық субъектілерімен қарым – қатынаста заңды тұлғаның мүдделерін білдіретін заңды тұлға, тұлға (Жеке орган) немесе тұлғалар тобы (алқалы орган) деп аталатын органның құзыреті. ҚР АК негізінде заңды тұлға өзінің жеке органдары арқылы азаматтық құқықтарға ие болады және міндеттерді қабылдайды. Сондықтан органның әрекеті заңды тұлғаның әрекеті ретінде қарастырылады.

Заңды тұлғаны бірыңғай кодификацияланған заңнамалық акт деңгейінде әкімшілік жауаптылық субъектісі деп тану, заңды тұлға әкімшілік жауаптылыққа тартылған жағдайда, оған тең дәрежеде жалпы міндеттер, заңнама қағидаттары, жазаларды тағайындау қағидалары, оларды жауапқа тарту туралы шешімдерді қозғаудың, қараудың және шығарудың процестік тәртібі қолданылатынын білдіреді.

Мысалы, заңды тұлға да, жеке тұлға да бір әкімшілік құқық бұзушылық үшін екі рет әкімшілік жауаптылықта бола алмайды; әкімшілік жазаға және іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларына тартылуы мүмкін; Әкімшілік құқық бұзушылық жасалған уақытта және орны бойынша қолданылған заңнама негізінде жауаптылыққа жатады. Бұған ӘҚБК Ерекше бөлігінің нақты нормалары жеке тұлғаларға ғана қолданылуы мүмкін жағдайлар (есі кіресілі-шығасылы, адамдар тобының құқық бұзушылық жасауы және т.б.) жатпайды.

6.2 Заңды тұлғалар жасайтын әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істерді қозғау

Қазақстан Республикасының Әкімшілік заңнамасы 2018 жылдан бастап Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғау фактілері болып табылатын жаңа бастапқы сәттерді белгіледі. ҚР ӘҚБтК-нің 802-бабы 4-бөлігінің негізінде Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған болып есептелгенде сегіз құқықтық негіз көзделген. Қазіргі уақытта әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғау тәсілдері:

1) Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша хаттама жасау (ҚР ӘҚБК 803-бабы);

2) Егер әкімшілік құқық бұзушылық автоматты режимде жұмыс істейтін сертификатталған арнайы техникалық бақылау-өлшеу құралдарымен және аспаптарымен тіркелген болса, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама шығару (ҚР ӘҚБК 807-бабының 1-бөлігінің 2-тармағы););

3) егер адам құқық бұзушылық жасау фактісін мойындаса, ескерту түрінде әкімшілік жаза қолдануға әкеп соғатын әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жағдайларда қаулы шығару (ҚР ӘҚБК 807-б. 2-Б.););

4) Егер адам әкімшілік құқық бұзушылық жасау фактісін мойындаған және жаза қолдануға сәйкес мемлекеттік кіріс органдары қарайтын әкімшілік құқық бұзушылықтар жасалған кезде хабарлама немесе хабарлама жіберу (ҚР ӘҚБК 807-бабының 1-бөлігінің 3-тармағы және 897-бабы);

5) ҚР ӘҚБтК-нің 807-бабының 1-бөлігінің 4-тармағында көзделген баптар бойынша бұзылған құқықтар туралы Жеке тұлғалардың сотқа берген арызы, оларды сот құқық бұзушылық туралы хаттама жасамай қарайды;

6) ҚРӘҚтК 805-бабының 1 және 2-бөліктерінде көзделген баптар бойынша прокурордың әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс қозғауы туралы қаулы шығаруы (ҚРӘҚтК 807-бабының 1-бөлігінің 5-тармағы);

7) ҚР ӘҚБК 684-бабының 3-бөлігінде көзделген жағдайларда судья (сот) тікелей соттың қарауы барысында сотқа құрметтемеушілік білдіру фактісін анықтаған кезде судьяның қаулы шығаруы. Сот талқылауы барысында анықталған процеске қатысушы кез келген адам құқық бұзушылық субъектілері бола алады (ҚР ӘҚБК 684-Б. 3-б.);

8) осы Кодекстің 785-бабында көзделген әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану туралы бірінші хаттаманы жасау (ҚР ӘҚБК 802-бабының 4-бөлігі) [2].

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қозғаудың жоғарыда аталған тәсілдері ІІО үшін тек 1-4 және 8-ге ғана өзекті. Осыған байланысты біз оларды толығырақ қарастырамыз.

Заңды тұлғалар үшін ҚР ӘҚБК 785-бабында көзделген әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз етудің он бір шарасынан заңды тұлғаға қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз етудің мынадай шаралары қолданылуы мүмкін:

Кесте: заңды тұлғаларға қолданылатын әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын ресімдеу

№ р\н	Заңды тұлғаларға қолданылатын қамтамасыз ету шаралары	Құжаттау нысаны
1	үй-жайларды, аумақтарды, ондағы тауарларды, көлік құралдарын және өзге де мүлікті, сондай-ақ тиісті құжаттарды қарау	Хаттама (798-бап)

2	Құжаттарды тәркілеу	көшірмесі өкілге тапсырылатын не әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамаға тиісті жазба жасалатын хаттама (795, 799-баптар.
3	тауарларға, көлік құралдарына және өзге де мүлікке тыйым салу немесе алып қою	Хаттама, тізімдемесін білдіретін жазба (800-бап)
4	ҚР ӘҚБК 48-бабының тәртібімен қызметті немесе оның жекелеген түрлерін тоқтата тұру не оған тыйым салу	Акт (801 бап)

Заңды тұлғаға тиесілі аумақтарды, үй-жайларды, тауарларды, өзге де мүлікті, сондай-ақ тиісті құжаттарды қарап-тексеру екі куәгердің қатысуымен заңды тұлға өкілінің қатысуымен жүргізіледі. Қарап-тексеруді жүргізу туралы хаттама жасалады. Хаттаманың көшірмесі өзіне қатысты іс жүргізіліп жатқан заңды тұлғаның өкіліне тапсырылады (А-қосымша).

Заңды тұлғаға тиесілі аумақтарды, үй-жайларды, тауарларды, өзге де мүлікті, сондай-ақ тиісті құжаттарды қарап тексеру хаттамасына оны жасаған лауазымды адам, өкіл не кейінге қалдыруға болмайтын жағдайларда заңды тұлғаның қызметкері, сондай-ақ куәгерлер қол қояды. Аталған заңды тұлғаның өкілі немесе өзге қызметкері хаттамаға қол қоюдан бас тартқан жағдайда, онда «куәгерлердің қатысуымен қол қоюдан бас тартты»деген тиісті жазба жазылады.

Әкімшілік құқық бұзушылық жасау құралы не нысанасы болған, заңды тұлғаға тиесілі, әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жерден не заңды тұлғаға тиесілі аумақтарды, үй-жайларды, көлік құралдарын, тауарларды, өзге де мүлікті қарап тексеру кезінде табылған құжаттарды, тауарларды, өзге де мүлікті, заттарды алып қою екі куәгердің қатысуымен және ҚР ӘҚБтК-нің 795-бабының тәртібімен жүзеге асырылады.

Ерекше жағдайларда (жету қиын жерде, тиісті қатынас құралдары болмаған кезде немесе басқа да объективті себептерге байланысты жеке тұлғаларды куәгерлер ретінде тартуға мүмкіндік болмаған кезде) алып қою куәгерлердің қатысуынсыз, бірақ бұл ретте оның барысы мен нәтижелерін тіркеудің техникалық құралдарын қолдана отырып жүзеге асырылуы мүмкін.

Алып қою туралы хаттама жасалады, оның көшірмесі өзіне қатысты іс жүргізіліп жатқан адамға немесе оның өкіліне тапсырылады не әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамаға (Б- қосымшасы) тиісті жазба жазылады.

Алып қойылған заттар, тауарлар мен құжаттар әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қаралғанға дейін алып қоюды жүргізген лауазымды адам айқындайтын орындарда тиісті уәкілетті мемлекеттік орган айқындайтын тәртіппен сақталады.

Алып қойылған атыс қаруы және өзге де қару, сондай-ақ оқ-дәрілер, арнайы жедел-іздестіру іс-шараларын жүргізуге арналған арнайы техникалық құралдар және ақпаратты қорғаудың криптографиялық құралдары Қазақстан

Республикасының Ішкі істер министрлігі айқындайтын тәртіппен сақталады немесе жойылады. Мысалы, алып қойылған, ерікті түрде тапсырылған, тауып алынған қаруды, оқ-дәрілерді, жарылғыш материалдарды ішкі істер органдарында қабылдау, есепке алу, сақтау және олардың сақталуын қамтамасыз ету қағидалары Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2015 жылғы 24 ақпандағы № 150 бұйрығымен бекітілген.

Әкімшілік және азаматтық істер бойынша алып қойылған, ерікті түрде тапсырылған, тауып алынған қаруды, оқ-дәрілерді, жарылғыш материалдарды қабылдауды ұйымдастыру үшін, сондай-ақ оны қабылдау, есепке алу, сақтау және сақтау тәртібін бақылауды жүзеге асыру мақсатында Астана, Алматы қалаларының, облыстардың және Көліктегі Ішкі істер департаменттерінде, ішкі істер органдарының қалалық, аудандық және желілік бөлімшелерінде ПД, КПД(т) бастықтарының бұйрықтарымен әкімшілік және азаматтық істер бойынша алып қойылған, ерікті түрде тапсырылған, тауып алынған қаруды, оқ-дәрілер, жарылғыш материалдар [7].

Заңды тұлғаға тиесілі, әкімшілік құқық бұзушылық жасау құралдары не заттары болып табылған тауарларға, көлік құралдарына және өзге де мүлікке тыйым салу өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз етудің осы шарасы қолданылған заңды тұлғаның өкіліне оларға билік етуге (ал қажет болған жағдайларда пайдалануға) тыйым салу туралы хабарлана отырып, аталған тауарлардың, көлік құралдарының және өзге де мүліктің тізімдемесін білдіреді және егер осы тауарлар әкімшілік құқық бұзушылық туралы, Көлік құралдарын және өзге де мүлікті алып қою мүмкін емес және (немесе) олардың сақталуы алып қоймай қамтамасыз етілуі мүмкін. Тыйым салынған тауарлар, көлік құралдары және өзге де мүлік тыйым салған лауазымды адам тағайындаған басқа адамдарға жауапкершілікпен сақтауға берілуі мүмкін.

Заңды тұлғаға тиесілі тауарларға, көлік құралдарына және өзге де мүлікке тыйым салу тауар, көлік құралы және өзге де мүлік иесінің және екі куәгердің қатысуымен жүзеге асырылады. Кейінге қалдыруға болмайтын жағдайларда тауарларға, көлік құралдарына және өзге де мүлікке тыйым салу олардың иесі болмаған кезде жүзеге асырылуы мүмкін. Қажет болған жағдайларда фото - және киноға түсіру, бейнежазба қолданылады. Заңды тұлғаға тиесілі тауарларға, көлік құралдарына және өзге де мүлікке тыйым салу туралы хаттама (В қосымшасы) жасалады.

Қажет болған жағдайларда тыйым салынған тауарлар, көлік құралдары және өзге де мүлік буып-түйіледі және (немесе) оларға мөр басылады. Заңды тұлғаға тиесілі тауарларға, көлік құралдарына және өзге де мүлікке тыйым салу туралы хаттаманың көшірмесі өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз етудің осы шарасы қолданылған заңды тұлғаның өкіліне тапсырылады.

Қызметті немесе оның жекелеген түрлерін тоқтата тұруға не оған тыйым салуға үш тәуліктен аспайтын мерзімге жол беріледі. Көрсетілген

мерзімде орган (лауазымды адам) әкімшілік құқық бұзушылық туралы материалдарды сотқа жіберуге міндетті.

Қызметті немесе оның жекелеген түрлерін тоқтата тұру не оған тыйым салу туралы акт жасалады және сот шешімі шығарылғанға дейін қолданылады (г қосымшасы).

Қызметті немесе оның жекелеген түрлерін тоқтата тұру не оған тыйым салу туралы актіге оны жасаған лауазымды адам, қызметі уақытша тоқтатылған жеке тұлға немесе заңды тұлғаның өкілі қол қояды. Егер аталған адамдардың біреуі актіге қол қоймаған жағдайда, лауазымды адам оған тиісті жазба жасайды. Қызметті немесе оның жекелеген түрлерін тоқтата тұру не оған тыйым салу туралы актінің көшірмесі қызметі уақытша тоқтатылған тұлғаға қолхат ала отырып табыс етіледі.

Қызметті немесе оның жекелеген түрлерін тоқтата тұру не оған тыйым салу туралы актіні жасаған лауазымды адам пломбалар салуды, үй-жайларға, тауарлар мен өзге де материалдық құндылықтарды сақтау орындарына, кассаларға мөр қоюды жүргізеді, сондай-ақ актіде көрсетілген тұлғалардың қызметті уақытша тоқтату үшін қажетті іс-шараларды орындауы жөніндегі басқа да шараларды қолданады.

Заңды тұлға өкілінің талап етуі бойынша оған өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған және іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шаралары қолданылған адамның құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету үшін қажетті тиісті хаттамалардың және өзге де материалдардың көшірмелері дереу тапсырылады.

Жоғарғы Соттың 2016 жылғы 22 желтоқсандағы № 12 нормативтік қаулысымен осы қамтамасыз ету шараларын қолдану тәртібі түсіндірілді. Пайдаланылуы заңнама нормаларын бұза отырып жүзеге асырылатын объектілерді (ғимараттар мен құрылыстарды, агрегаттарды) ғана пайдалану тоқтатыла тұруға не тыйым салуға жатады. Заңды тұлғаның филиалдарының, өкілдіктерінің, құрылымдық бөлімшелерінің, өндірістік учаскелерінің қызметі осындай бұзушылықтар анықталған, оларды жасағаны үшін осындай жаза түрінде әкімшілік жауаптылық көзделген ғана тоқтатыла тұруға не тыйым салуға жатады (ӘҚБтК-нің 48-бабының бірінші бөлігі) [8].

Ішкі істер органдары қызметкерлерінің әкімшілік юрисдикциялық өкілеттіктері қызметкерлерге әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша, оның ішінде заңды тұлғаларға да іс жүргізуді қозғау құқығы (ҚР ӘҚБК 804-бабы 1-бөлігі) және олар бойынша әкімшілік жазалар қолдану құқығы (ҚР ӘҚБК 685-бабы) берілгендігінен тұрады.

Заңды тұлғалар жасаған әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғауға себептер болып табылады:

1) уәкілетті лауазымды адамның Әкімшілік құқық бұзушылық жасау фактісін тікелей анықтауы;

2) Құқық қорғау органдарынан, сондай-ақ басқа да мемлекеттік органдардан, жергілікті өзін-өзі басқару органдарынан келіп түскен материалдар қоса беріледі;

3) Жеке және заңды тұлғалардың хабарламалары немесе өтініштері, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдарындағы хабарламалар;

4) автоматты режимде жұмыс істейтін және жол жағдайын фото-, бейнетүсірілім, көлік құралы қозғалысының жылдамдығы мен бағытын айқындау, жол жүрісіне басқа да қатысушылардың іс-қимылдары арқылы автомобиль көлігі және жол жүрісі қауіпсіздігі саласында әкімшілік құқық бұзушылық жасауды тіркейтін арнайы автоматтандырылған өлшеу құралдарының, сондай-ақ сертификатталған арнайы бақылау-өлшеу техникалық құралдары мен бақылау аспаптарының көрсеткіштері қоса беріледі;

5) Бақылау-өлшеу аппаратурасының және (немесе) радиотехникалық бақылау құралдарының көрсеткіштері.

ӘҚБтК-нің 741-бабында көзделген іс бойынша іс жүргізуді болдырмайтын мән-жайлар болмаған кезде әкімшілік құқық бұзушылық белгілерін көрсететін жеткілікті деректердің болуы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғау үшін негіз болып табылады.

ҚР ӘҚБК 803-бабы негізінде хаттаманы қалдыру жолымен әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуді қозғау тәртібі реттелген. ҚР ӘҚБтК-нің 807-бабында көзделген, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасау міндетті емес жағдайларды қоспағанда, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы оған уәкілетті лауазымды адам жазбаша нысанда жасайды. Жазбаша нысанмен қатар Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманың электрондық нысаны пайдаланылуы мүмкін.

Заңды тұлғалар жасаған әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы хаттамаларды Ішкі істер органдарының қызметкерлері ҚР ӘҚБК 69 бабы бойынша жасайды, оның 47 бабы бойынша әкімшілік жаза қолдану құқығы берілген. Құқық бұзушылықтар құрамының нақты тізбесі ҚР ӘҚБК 685 және 804-баптарында айқындалған.

Заңды тұлға жасаған әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамада:

1) хаттаманың жасалған күні мен орны;

2) хаттама жасаған адамның лауазымы, тегі және аты-жөні;

3) заңды тұлғалар үшін-заңды тұлғаның атауы, орналасқан жері, мемлекеттік тіркелген (қайта тіркелген) нөмірі мен күні, сәйкестендіру нөмірі мен банктік деректемелері, телефонның, факстың, ұялы байланыстың абоненттік нөмірі және (немесе) электрондық мекенжайы (егер олар бар болса) көрсетіледі);

4) Әкімшілік құқық бұзушылықтың жасалу орны, уақыты және мәні;

5) Осы құқық бұзушылық үшін әкімшілік жауаптылықты көздейтін ҚР ӘҚБК 2-бөлімінің Ерекше бөлігінің бабы; куәлардың және жәбірленушілердің, егер олар бар болса, Тегі, Аты, Әкесінің аты (бар болса), мекенжайлары;

6) өзіне қатысты іс қозғалған заңды тұлға өкілінің түсіндірмесі; егер ол Әкімшілік құқық бұзушылықты анықтау және тіркеу кезінде пайдаланылса,

метрологиялық тексерудің атауы, нөмірі, күні, техникалық құралдың көрсеткіштері;

7) істі шешу үшін қажетті өзге де мәліметтер, сондай-ақ Әкімшілік құқық бұзушылық жасау фактісін растайтын құжаттар қоса беріледі.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамаға оны жасаған адам және заңды тұлғаның өкілі болмаған жағдайларды қоспағанда, өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізіліп жатқан адам (заңды тұлғаның өкілі) қол қояды. Жәбірленушілер мен куәлар болған кезде, сондай-ақ куәгерлер қатысқан жағдайларда хаттамаға осы адамдар да қол қояды.

Өзіне қатысты іс қозғалған заңды тұлғаның тиісті түрде хабардар етілген өкілі болмаған немесе келмеген жағдайда, Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамаға оған қатысты іс қозғалған адамның жоқтығы немесе келмейтіні туралы белгі соғылып, оны жасаған адам қол қояды. Заңды тұлғаның өкілі Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша хаттаманы қолхатпен қабылдаудан бас тартқан жағдайда, оны жасаған адам хаттамаға тиісті жазба жасайды.

Өзіне қатысты іс қозғалған заңды тұлғаның өкіліне әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамамен танысуға мүмкіндік берілуге тиіс. Аталған адам хаттаманың мазмұны бойынша түсініктемелер мен ескертулер беруге, сондай-ақ хаттамаға қоса берілетін оған қол қоюдан өзінің бас тарту себептерін баяндауға құқылы. Өзіне қатысты іс қозғалған адамның хаттамаға қол қою фактісі осы адамның хаттамамен танысқанын куәландырады және оның әкімшілік құқық бұзушылық жасаудағы кінәсін мойындау болып табылмайды.

ҚР ӘҚБК 807-бабында әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалмайтын жағдайлар көзделген. ІІО-ның юрисдикциялық өкілеттіктеріне сүйене отырып, заңды тұлғаларға қатысты мұндай жағдайлар мыналар болуы мүмкін:

1) Егер заңды тұлға (оның өкілі) құқық бұзушылық жасау фактісін мойындаса, ескерту түрінде әкімшілік жаза қолдануға әкеп соғатын әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жағдайларда жол беріледі;

2) Егер әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізу ҚР ӘҚБК 805-бабында көзделген тәртіппен прокурордың қаулысымен қозғалса [2].

Қаржы және сауда саласындағы құқық бұзушылықты қоспағанда, ескерту түріндегі жазаны оған уәкілетті лауазымды адам әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жерде ресімдейді. Әкімшілік құқық бұзушылық жасаған заңды тұлға (оның өкілі) ескерту шығару туралы қаулының екінші данасына қол қою арқылы қолданылған жазаға өзінің келісімін растайды.

6.3 Заңды тұлғалармен жасалған әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істерді қарау

Жоғарыда атап өткеніміздей, ішкі істер органдарының қызметкерлеріне Әкімшілік құқық бұзушылықтардың 83 құрамын біріктіретін ҚР ӘҚБтК-нің 45 бабы бойынша заңды тұлғаларға әкімшілік жазалар қолдануға кең юрисдикциялық өкілеттіктер берілген.

Осы Кодекстің ішкі істер органдарының ведомстволық бағыныстылығына жатқызылған барлық баптары бойынша Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға және ішкі істер органдарының атынан әкімшілік жазалар қолдануға құқылы:

1) ішкі істер министрлігі комитеттерінің төрағалары және департаменттерінің бастықтары;

2) аумақтық ішкі істер органдарының бастықтары және олардың орынбасарлары;

3) облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың әкімшілік, көші-қон полициясы бөлімшелерінің, жергілікті полиция қызметінің бастықтары, олардың орынбасарлары.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға және әкімшілік жазалар қолдануға ішкі істер органдарының ведомстволық бағыныстылығына жатқызылған баптардың тізбесі:

1.156-бап.Қазақстан Республикасының мәдениет туралы заңнамасының талаптарын бұзу

2. 190-баптың 1-бөлігі. Тұтынушыларды алдау

3. 197- бап. Темекі бұйымының маркасын пайдалану

4. 198- бап. Темекі және темекі бұйымдары туралы ақпарат туралы заңнама талаптарын бұзу

5. 230- бап 2-бөлігі. Қазақстан Республикасының міндетті сақтандыру туралы заңнамасын бұзу (көлік құралдарының иелері мен тасымалдаушылар автомобиль көлігінде және қалалық рельстік көлікте жасаған құқық бұзушылықтар бөлігінде)

6. 359-бап. Су шаруашылығы құрылыстарын, құрылғыларын және сумен жабдықтаудың өртке қарсы жүйелерін бүлдіру, оларды пайдалану қағидаларын бұзу

7. 364- бап. Ортақ су пайдалану қағидаларын бұзу

8. 382-баптың 1-бөлігі. Жануарлар дүниесін пайдалану талаптарын және аң аулау қағидаларын бұзу

9. 383-баптың 1 және 2-бөліктері. Балық аулау және балық ресурстары мен басқа да су жануарларын қорғау қағидаларын бұзу

10. 386 бап. Жасыл екпелерді күтіп-ұстау және қорғау қағидаларын бұзу

11. 396-баптың 1-бөлігі. Қазақстан Республикасының континенттік қайраңының, аумақтық суларының (теңізінің) және ішкі суларының минералдық және биологиялық ресурстарын заңсыз беру

12. 420-бап. Жабайы сораны жоюға шаралар қолданбау

13. 421-бап. Құрамында есірткі бар егістіктерді күзетуді қамтамасыз етуге шаралар қолданбау

14. 423-баптың 1-бөлігі. Есірткі құралдарын, психотроптық заттар мен прекурсорларды насихаттау және заңсыз жарнамалау

15. 432-бап. Медициналық, фармацевтикалық қызметпен айналысуға рұқсат беру құжаттарын алу кезінде көрінеу жалған мәліметтер мен ақпарат беру

16. 437-бап. Тыныштықты бұзу

17.441-баптың 3-бөлігі. Жекелеген қоғамдық орындарда темекі бұйымдары мен электрондық сигареттерді тұтынуға тыйым салуды бұзу

18. 464-баптың 1-бөлігі. Лицензиялау нормаларын бұзу (қысқартылған өндіріс қолданылмайды)

19. 469-баптың 1-бөлігі. Күзет сигнализациясы құралдарын монтаждау, баптау және оларға техникалық қызмет көрсету жөніндегі қызметке қойылатын талаптарды бұзу

20. 470-баптың 1-бөлігі. Қазақстан Республикасының күзет қызметі саласындағы заңнамасын бұзу

21. 484-бап. Азаматтық, қызметтік, марапаттық, коллекциялық қаруды, оның патрондарын сатып алу, беру, есепке алу, сақтау, пайдалану, тасымалдау, Қазақстан Республикасының аумағына әкелу, Қазақстан Республикасының аумағынан әкету және Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзиттеу тәртібін бұзу

22. 485-1 бап. Атыс тирлері (атыс орындары) мен стендтерін ашу және олардың жұмыс істеу тәртібін бұзу

23. 486-бап. Азаматтық, қызметтік, марапаттық, коллекциялық қаруды тіркеу (қайта тіркеу) не оны есепке қою тәртібін бұзу

24. 489-баптың 1-бөлігі. Қазақстан Республикасының қоғамдық бірлестіктер туралы заңнамасын бұзу, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен тіркелмеген қоғамдық, діни бірлестіктерге басшылық жасау, олардың қызметіне қатысу, олардың қызметін қаржыландыру

25. 493-бап. Тұрғынжай меншік иесінің немесе қарамағында тұрғынжайлар, ғимараттар және (немесе) үй-жайлар бар басқа да тұлғалардың оларда нақты тұрмайтын жеке тұлғаларды тіркеуге жол беруі не меншік иесіне тиесілі немесе басқа да тұлғалардың қарамағындағы тұрғынжайларда, ғимараттарда және (немесе) үй-жайларда тіркелген және тұрмайтын жеке тұлғаларды тіркеуден шығару жөнінде шаралар қолданбауы не жеке тұлғалардың тіркеусіз тұруына жол беруі

26. 505- бап. Қалалар мен елді мекендердің аумақтарын абаттандыру қағидаларын бұзу, сондай-ақ қалалар мен елді мекендердің инфрақұрылым объектілерін бұзу, жасыл екпелерін жою және бүлдіру

27. 510-баптың 2-бөлігі. Шекара аймағында шекара режимін және жекелеген жерлерде болу тәртібін бұзу

28. 512-баптың 1-бөлігі. Қазақстан Республикасы аумақтық суларының (теңізінің) және ішкі суларының режимдерін бұзу

29. 514-баптың 1-бөлігі. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік шекара режимін бұзу

30. 518 бап. Шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдарды қабылдайтын жеке немесе заңды тұлғалардың Қазақстан Республикасының Халықтың көші-қоны саласындағы заңнамасын бұзуы

31. 519-баптың 1 және 3-бөліктері. Шетелдік жұмыс күшін және еңбекші көшіп келушілерді Қазақстан Республикасының заңнамасын бұза отырып тарту

32. 559-баптың 2-бөлігі. Темір жол көлігіндегі қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз ету қағидаларын бұзу

33. 571-баптың 2 және 3-бөліктері. Жолаушыларды, багажды және жүктерді тасымалдау қағидаларын бұзу

34. 573-бап. Қазақстан Республикасында автомобильмен тасымалдаудың рұқсат беру жүйесін халықаралық қатынаста қолдану қағидаларын бұзу

35. 590-баптың 3 және 8-бөліктері. Көлік құралдарын пайдалану қағидаларын бұзу

36. 603-баптың 3-бөлігі. Көлік құралына арнайы жарық және (немесе) дыбыс сигналдарын беруге арналған құрылғыларды орнату қағидаларын бұзу не жедел және арнайы қызметтер автомобильдерінің арнайы түсті-графикалық схемаларын заңсыз жазу

37. 604-баптың 1-бөлігі. Көлік құралдары жүргізушілерін даярлау қағидаларын бұзу

38. 605-баптың 1 және 3-бөліктері. Қазақстан Республикасының Жол жүрісі туралы заңнамасын бұзу

39. 617 бап. Техникалық ақаулары бар көлік құралдарын пайдалануға шығару және пайдалану қағидаларын өзге де бұзушылықтар

40. 619 бап. Көлік құралдарын, сол сияқты тиісті санаттағы көлік құралдарын басқару құқығы жоқ не одан айырылған жүргізушіні көлік құралын басқаруға жіберу

41. 619-1 бап. Мас күйдегі жүргізушіні көлік құралын басқаруға жіберу

42. 630-бап. Жолдарды, теміржол өтпелерін және басқа да жол құрылыстарын бүлдіру

43. 631 бап. Жолдарды, теміржол өтпелерін және басқа да жол құрылыстарын күтіп-ұстау қағидаларын бұзу

44. 632-бап. Жер асты коммуникацияларының қарау құдықтарын күтіп-ұстау қағидаларын жол жүрісі қауіпсіздігіне қатер төндіре отырып бұзу

45. 635-баптың 1 және 2-бөліктері. Магистральдық құбырларды қорғау қағидаларын бұзу.

Сондай-ақ әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға және заңды тұлғаларға әкімшілік жазалар қолдануға құқығы бар:

1) ауданның (қаланың, қаладағы ауданның) әкімшілік, көші-қон полициясы бөлімдерінің, бөлімшелерінің, жергілікті полиция қызметінің бастықтары және олардың 156, 190 (бірінші бөлігінде), 359, 396 (бірінші бөлігінде), 420, 421, 423 (бірінші бөлігінде), 432, 437, 464 (бірінші бөлігінде), 469 (бірінші бөлігінде), 470 (бірінші бөлігінде), 484, 486, 489 (бірінші бөлігінде), 493, 505 (екінші бөлігі), 510 (екінші бөлігі), 512 (бірінші бөлігі), 514 (бірінші бөлігі), 518, 519 (бірінші, үшінші бөліктері), 571 (үшінші бөлігі), 590, 603 (үшінші бөлігі), 604 (бірінші бөлігі), 605 (бірінші және үшінші бөліктері), 617, 619, 619-1, 630, 631, 632, 635 (бірінші және екінші бөліктер);

2) ішкі істер органдары желілік бөлімдерінің, бөлімшелерінің, полиция пункттерінің бастықтары және олардың 197, 420, 484 (бірінші және екінші бөліктерінде), 510 (бірінші бөлігінде), 514 (бірінші бөлігінде), 518, 519 (бірінші, үшінші бөліктерінде), 559 (екінші бөлігінде), 630 (бірінші бөлігінде) - баптар бойынша орынбасарлары);

3) 230 (екінші бөлігінде) (автомобиль көлігінде және қалалық рельстік көлікте көлік құралдарының иелері мен тасымалдаушылар жасаған құқық бұзушылықтар бөлігінде), 364, 382 (бірінші бөлігінде), 383 (бірінші және екінші бөліктерінде), 386, 437 (бірінші бөлігінде), 493, 505 (бірінші бөлігінде), 571 (екінші бөлігінде), 573 (төртінші бөлігінде) - баптар бойынша арнаулы атақтары бар ішкі істер (полиция) органдарының);

4) 396-бапта (бірінші бөлікте) көзделген әкімшілік құқық бұзушылық үшін ішкі істер органдарының балық қорына қылмыстық қол сұғушылыққа қарсы күрес жөніндегі мамандандырылған полиция бөлімшелерінің бастықтары мен олардың орынбасарлары [2].

ҚР ӘҚБтК-нің 812-бабына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс оның жасалған жері бойынша, ал ҚР ӘҚБтК-де көзделген әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау ведомстволық бағыныстылығына жататын ІІО лауазымды адамының орналасқан жері бойынша қаралады. Өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізіліп жатқан адамның өтінішхаты бойынша іс оның орналасқан (тіркелген) жері бойынша қаралуы мүмкін.

ІІО-ның лауазымды адамы әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарауға дайындау кезінде мынадай мәселелерді анықтайды:

1) осы істі қарау олардың құзыретіне жата ма? ;

2) Осы істі лауазымды адамның қарау мүмкіндігін болғызбайтын мән-жайлар бар ма? ;

4) әкімшілік процеске қатысатын адамдар істің қаралатын орны мен уақыты туралы хабардар етілгенін-берілмегенін тексереді.

ӘҚБтК-нің 816-бабының негізінде Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарауға дайындық кезінде ІІО-ның лауазымды адамы мынадай шешім қабылдайды:

1) істі қараудың уақыты мен орнын тағайындау туралы;

2) қажет болған жағдайда адамдарды шақыру, іс бойынша қажетті қосымша материалдарды талап етіп алдыру, сараптама тағайындау туралы;

3) істі қарауды кейінге қалдыру туралы;

4) Егер әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы және істің басқа да материалдарын қарау оның құзыретіне жатпаса не судьяға, лауазымды адамға қарсылық білдіру туралы ұйғарым шығарса, ведомстволық бағыныстылығы бойынша қарауға беру туралы шешім қабылдайды;

5) заңды тұлғаның тіркелген жері бойынша немесе әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жер бойынша істі мәні бойынша қарау үшін беру туралы шешімдердің бірін қабылдайды.

Осы баптың бірінші бөлігінде көзделген шешімдер ұйғарым түрінде шығарылады.

Егер әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға уәкілетті ІІО-ның лауазымды адамы іс жүргізуде бір заңды тұлғаға қатысты қозғалған екі және одан да көп істің бар екенін анықтаса, бірлесіп қарау үшін бұл істерді бір іс жүргізуге біріктіруге құқылы.

Жауапқа тартылатын адамның, оның өкілінің, куәнің дәлелді себептерсіз келмеуіне байланысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қайта қарауға дайындық кезінде істі қарайтын ІІО-ның лауазымды адамы аталған адамдарды күштеп әкелу туралы ұйғарым шығаруға құқылы.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер істі қарауға құқылы ІІО лауазымды адамы әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы және істің басқа да материалдарын алған күннен бастап он бес тәулік ішінде қаралады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардан өтінішхаттар келіп түскен жағдайда не істің мән-жайларын қосымша анықтау қажет болған кезде істі қарайтын ІІО-ның лауазымды адамы істі қарау мерзімін ұзартуы мүмкін, бірақ ол бір айдан аспауға тиіс. Мерзімді ұзарту туралы уәжді ұйғарым шығарылады.

Егер өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған заңды тұлға тексеру нәтижелеріне және олардың негізінде лауазымды адам әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғаған өзге де мән-жайларға шағым жасаса, әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау мерзімі шағымды қарайтын ІІО лауазымды адамының тиісті шешімі шығарылғанға және заңды күшіне енгенге дейін ұзартылады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарауға кіріскен ІІО-ның лауазымды тұлғасы:

1) істі кім қарайтынын, қандай іс қаралуға жататынын, ҚР ӘҚБК қандай бабы негізінде және кім жауапкершілікке тартылатынын хабарлайды;

2) әкімшілік жауаптылыққа тартылатын заңды тұлға өкілінің, сондай-ақ істі қарауға қатысатын өзге де адамдардың келуін куәландырады;

3) іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардың жеке басын анықтайды және заңды тұлғаның заңды өкілдерінің, қорғаушының өкілеттіктерін тексереді;

4) іс жүргізуге қатысушылардың іс бойынша келмеу себептерін анықтайды және істі көрсетілген адамдар болмаған кезде қарау туралы не істі қарауды кейінге қалдыру туралы шешім қабылдайды;

5) қажет болған жағдайларда істі қарау кезінде қатысуы міндетті болып табылатын адамды күштеп әкелу туралы ұйғарым шығарады, аудармашыны тағайындайды;

6) істі қарауға қатысатын адамдарға олардың ҚРӘҚБтК көзделген құқықтары мен міндеттерін, оның ішінде мемлекеттік бюджет қаражаты есебінен тегін заң көмегін алу құқығын түсіндіреді;

7) іс жүргізу тілін айқындайды, мәлімдемелер жасау, түсініктемелер мен айғақтар беру, өтінішхаттар мәлімдеу, шағымдар келтіру, іс материалдарымен танысу, оны қарау кезінде ана тілінде немесе өзіне қатысты іс жүргізіліп жатқан адам білетін басқа тілде сөйлеу, аудармашының қызметтерін тегін пайдалану құқығын түсіндіреді;

8) мәлімделген қарсылық білдірулер мен өтінішхаттарды шешеді;

9) әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы, ал қажет болған жағдайда істің өзге де материалдарын жария етеді;

10) өзіне қатысты іс бойынша іс жүргізіліп жатқан адамның түсініктемелерін, іс жүргізуге қатысатын басқа да адамдардың айғақтарын, маманның түсініктемелерін және сарапшының қорытындысын тыңдайды, өзге де дәлелдемелерді зерттейді, ал прокурор істі қарауға қатысқан жағдайда оның қорытындысын тыңдайды;

11) егер істі мәні бойынша қарауға қарсылық білдірсе, істі қарайтын лауазымды адамнан өздігінен бас тарту немесе қарсылық білдіру туралы арызбен; егер көрсетілген қарсылық білдіру істі мәні бойынша қарауға кедергі келтірсе, қорғаушыдан, уәкілетті өкілден, сарапшыдан немесе аудармашыдан бас тартумен; істі қарауға қатысатын адамдардың келу қажеттілігімен немесе іс бойынша қосымша материалдарды талап етумен, сондай-ақ ҚР ӘҚБтК-нің 51-бабының 2-бөлігінде көзделген жағдайларда істі қарауды Қажет болған жағдайда орган (лауазымды адам) сараптама тағайындау туралы ұйғарым шығарады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғаған лауазымды адам немесе өкілдерінің әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғауға құқығы бар мемлекеттік органның өкілі істі қарауға қатысқан жағдайда, олар құқық бұзушылықтың мәні бойынша түсініктемелерді және адамның оны жасаудағы кінәлілігінің дәлелдемелерін бірінші болып ұсынады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау кезінде әкімшілік құқық бұзушылық жасалған ба, осы адам оны жасауға кінәлі ме, ол әкімшілік жауаптылыққа жатады ма, жауаптылықты жеңілдететін және ауырлататын мән-жайлар бар ма, мүліктік залал келтірілген бе, әкімшілік іс жүргізуді тоқтатудың мән-жайлары болып табылатын мән-жайлар ма, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама және осы Кодексте көзделген басқа да хаттамалар дұрыс жасалған ба, істің өзге материалдары дұрыс ресімделген бе, істің өзге де материалдары, іс бойынша іс жүргізуді болдырмайтын мән-жайлар, сондай-ақ адамды әкімшілік жауаптылыққа тартпауға, сондай-ақ істі дұрыс шешу үшін маңызы бар басқа да мән-жайларды анықтауға мүмкіндік беретін мән-жайлар ескерілмейді.

Осы баптың бірінші бөлігінде көрсетілген мән-жайлардың анықталуын ескере отырып, өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған адамға салынған әкімшілік айыппұлдың мөлшерін қысқартуға, бірақ айыппұлдың жалпы сомасының отыз пайызынан аспайтын мөлшерде қысқартуға құқылы. "Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша соттың қаулысы туралы" Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2018 жылғы 20 сәуірдегі № 5 нормативтік қаулысының 23-тармағына сәйкес айыппұлдың жалпы сомасын азайту тәртібі түсіндірілді.

ҚР ӘҚБтК-нің 829-11-бабының екінші бөлігінің негізінде қысқартудың шектеу шегін сақтай отырып (әкімшілік айыппұлдың жалпы мөлшерінің 30% - ынан аспайтын), өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған тұлғаға салынған әкімшілік айыппұл мөлшерін қысқарту құқығы көзделген. Қаулының сипаттау-дәлелдеу бөлігінде ҚР ӘҚБК 829-11-бабының бірінші бөлігінде көзделген белгіленген мән-жайларды ескере отырып, әкімшілік айыппұл мөлшерін қысқарту туралы қабылданған шешімнің уәждерін келтірген жөн. Әкімшілік айыппұл мөлшері қысқартылған жағдайда қаулының қарар бөлігінде өндіріп алынуға жататын әкімшілік айыппұлдың түпкілікті мөлшерін есептеу жүргізбей көрсету жеткілікті, ол қаулының сипаттау-дәлелдеу бөлігінде көрсетілуге тиіс [9].

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарап, лауазымды адам мынадай қаулылардың бірін шығаруға тиіс:

1) әкімшілік жаза қолдану;

2) іс бойынша іс жүргізу тоқтатылған жағдайларда жүргізіледі.

Істі қарау нәтижесінде жасалған әрекетті заңдық тұрғыдан дұрыс емес деп тани отырып, орган (лауазымды адам) құқық бұзушылықтың сараласуын Заңның онша қатаң емес әкімшілік жаза көзделетін бабына немесе бабының бөлігіне өзгертуге міндетті.

Заңды тұлғаға қатысты іс бойынша іс жүргізуді тоқтату туралы қаулы мынадай жағдайларда шығарылады:

1) ҚР ӘҚБК 741-бабында көзделген іс бойынша іс жүргізуді болдырмайтын мән-жайлардың болуы;

2) ҚР ӘҚБтК-нің 742-бабында көзделген әкімшілік жауаптылыққа тартпауға мүмкіндік беретін мән-жайлар болған жағдайларда тоқтатылады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жөніндегі қаулыда мыналар көрсетілуге тиіс:

1) қаулыны шығарған лауазымды адамның лауазымы, тегі, аты-жөні;

2) істің қаралатын күні мен орны;

3) заңды тұлғалар үшін өзіне қатысты іс қаралған тұлға туралы мәліметтер-атауы, ұйымдық-құқықтық нысаны, орналасқан жері, заңды тұлға ретінде мемлекеттік тіркелген нөмірі мен күні, сәйкестендіру нөмірі мен банктік деректемелері;

4) қаралатын іс бойынша іс жүргізу тілі;

5) Әкімшілік құқық бұзушылық үшін жауаптылықты көздейтін ҚР ӘҚБК бабы;

6) істі қарау кезінде анықталған мән-жайлар;

7) іс бойынша шешім;

8) қаулыға шағым жасау тәртібі мен мерзімдері;

9) айыппұлды ерікті төлеу немесе әкімшілік жазаның өзге де түрін орындау мерзімдері көзделуге тиіс.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулы заңды және негізді болуға тиіс.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жөніндегі қаулыда заңды тұлғаға тиесілі алып қойылған құжаттар мен мүлік туралы мәселелер шешілуге және көрсетілуге тиіс, бұл ретте:

1) Әкімшілік құқық бұзушылық жасау құралдары не заттары болып табылған және әкімшілік жауаптылыққа тартылған заңды тұлғаға тиесілі нәрселер ӘҚБтК-нің Ерекше бөлігі нормаларының санкцияларында көзделген жағдайларда тиісті мекемелерге беріледі немесе жойылады; қалған жағдайларда тиесілілігі бойынша қайтарылады;

2) айналысқа тыйым салынған заттар тиісті мекемелерге беріледі немесе жойылады;

3) құндылығы жоқ және пайдаланылуы мүмкін емес заттар жойылуға жатады, ал мүдделі тұлғалардың өтінішхаттары болған жағдайларда, оларға берілуі мүмкін;

4) заттай дәлелдемелер болып табылатын құжаттар оны сақтаудың бүкіл мерзімі ішінде істе қалады не мүдделі тұлғаларға беріледі.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау нәтижелері бойынша шығарылған қаулы жазбаша ресімделеді және оған осындай қаулыны шығарған ІІО-ның лауазымды адамы қол қояды не осындай қаулыны шығарған лауазымды адамның электрондық цифрлық қолтаңбасы арқылы куәландырылған электрондық құжат нысанында ресімделеді.

ҚР ӘҚБтК-нің 822-1-бабына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау нәтижелері айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама түрінде ресімделуі мүмкін. Айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамада мыналар көрсетілуге тиіс:

1) айыппұл төлеу қажеттігі туралы Нұсқаманы ресімдеген органның атауы, орналасқан жері;

2) айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама ресімделген көлік құралының меншік иесі (иесі) туралы мәліметтерді қамтуға тиіс. Заңды тұлғалар үшін-атауы, ұйымдық-құқықтық нысаны, орналасқан жері;

3) көлік құралы туралы мәліметтер: маркасы, моделі, мемлекеттік тіркеу нөмірлік белгісі;

4) Әкімшілік құқық бұзушылықтың күні, уақыты, орны, мәні, осы кодекстің Әкімшілік құқық бұзушылық үшін жауаптылықты көздейтін бабы;

5) автоматты режимде жұмыс істейтін сертификатталған арнайы бақылау-өлшеу техникалық құралы мен аспабының көрсеткіштері;

6) автоматты режимде жұмыс істейтін сертификатталған арнайы бақылау-өлшеу техникалық құралы мен аспабының атауы, нөмірі, метрологиялық салыстырып тексеру күні;

7) айыппұл сомасы;

8) айыппұлды ерікті түрде төлеу мерзімі немесе қысқартылған өндіріс тәртібімен;

9) нұсқамаға шағым жасау тәртібі мен мерзімдері;

10) электрондық цифрлық қолтаңба.

Жазбаша нысанмен қатар айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманың электрондық нысаны пайдаланылуы мүмкін. Белгіленген үлгідегі квитанциямен айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама Көлік құралының меншік иесіне (иеленушісіне) әкімшілік құқық бұзушылық тіркелген күннен бастап он тәулік ішінде жіберіледі.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша Қаулы істі қарау аяқталғаннан кейін дереу хабарланады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулы шығарған ІІО-ның лауазымды адамы іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардың, сот орындаушысының, әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыны орындайтын органның (лауазымды адамның) арызы бойынша немесе өз бастамасы бойынша қаулыда жіберілген жаңылыс жазуларды, жаңсақ жазуларды және арифметикалық қателерді қаулының мазмұнын өзгертпей түзетуге құқылы.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға шағымды, апелляциялық өтінішхатты, прокурордың наразылығын қарау нәтижелері бойынша қабылданған қаулыдағы қате жазуларды, қате жазуларды және арифметикалық қателерді түзету ӘҚБтК-де белгіленген тәртіппен жүргізіледі. Қате жазуларды, қате жазуларды және арифметикалық қателерді түзету туралы өтінішті қарау өтініш келіп түскен күннен бастап үш тәулік ішінде жүргізіледі. Қате жазуларды, қате жазуларды немесе арифметикалық қателерді түзету анықтама түрінде жүргізіледі. Үйғарымның көшірмесі ол шығарылған күннен бастап үш тәулік ішінде іс бойынша іс жүргізуге қатысушыларға, сот орындаушысына, қаулыларды орындайтын органға (лауазымды адамға), сондай-ақ Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасаған органға (лауазымды адамға) жіберіледі.

Айта кету керек, заңды тұлғаға қатысты ҚР ӘҚБК 810-811 баптарымен реттелген әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қысқартылған іс жүргізуді қолдануға болады. Қысқартылған іс жүргізу ол үшін айыппұл түріндегі әкімшілік жаза көзделген әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша жүзеге асырылады, сондай-ақ оны жасаған адам анықталды, ол оның жасалу фактісін таниды және санкцияда көрсетілген ҚР ӘҚБтК-нің Ерекше бөлігінің елу пайызы мөлшерінде айыппұл төлей отырып, ұсынылған дәлелдемелерге шағым жасамайды. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қысқартылған іс жүргізуді ІІО мынадай жағдайларда қолданбайды:

1) баптың санкциясымен ескертуді қоспағанда, жазаның өзге де түрлері көзделгенде;

2) артықшылықтары мен иммунитеті бар адамдар құқық бұзушылық жасаған жағдайларда бұзылуы мүмкін.

Әкімшілік құқық бұзушылық анықталған және оны жасаған адам анықталған кезде әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасауға құқығы бар уәкілетті адам әкімшілік іс жүргізуді қозғайды және адамға санкцияда көрсетілген айыппұл сомасының елу пайызы мөлшерінде айыппұл төлеу құқығын жеті тәулік ішінде түсіндіреді. Хаттама жасаған уәкілетті адам әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманың көшірмесін белгіленген үлгідегі түбіртекпен бірге адамға тапсырады.

Егер әкімшілік құқық бұзушылық автоматты режимде жұмыс істейтін сертификатталған арнайы бақылау-өлшеу техникалық құралдарымен және аспаптарымен тіркелсе, тұлғаның айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама белгіленген үлгідегі квитанциямен тиісті түрде жеткізілген кезден бастап жеті тәулік ішінде айыппұлдың көрсетілген сомасының елу пайызы мөлшерінде айыппұл төлеуге құқығы бар.

Көрсетілген айыппұл сомасының елу пайызы мөлшеріндегі айыппұлды жеті тәулік ішінде төлеген жағдайда іс мәні бойынша қаралды, шешім - заңды күшіне енді, ал адам - әкімшілік жауаптылыққа тартылды деп есептеледі. Осы баптың бірінші бөлігінде көзделген құқық пайдаланылмаған немесе тиісінше пайдаланылмаған жағдайда Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізу жалпы тәртіппен жүзеге асырылады [2].

6.4 Заңды тұлғаларға әкімшілік жаза қолдану туралы қаулыларды орындау

ҚР ӘҚБтК-нің 883-бабына сәйкес заңды тұлғаға қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша Қаулы, сондай-ақ айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама заңды күшіне енеді:

1) Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағым жасау үшін белгіленген мерзім өткеннен кейін, егер оған шағым жасалмаса немесе наразылық келтірілмесе, айыппұл төлеуге міндетті;

2) шағым, наразылық бойынша Қаулы, сондай-ақ ҚР ӘҚБтК 839-бабында көзделген жағдайда қаулы шығарылғаннан кейін дереу, атап айтқанда:

- қаулыны өзгеріссіз, ал шағымды, апелляциялық өтінішхатты қанағаттандырусыз қалдыру;
- қаулының өзгеруі;
- ҚР ӘҚБК 741 және 742-баптарында көзделген мән-жайлар болған кезде, сондай-ақ қаулы шығаруға негіз болған мән-жайлар дәлелденбеген кезде қаулының күшін жою және істі тоқтату;
- қаулының күшін жою және іс бойынша жаңа қаулы шығару;

3) әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қысқартылған іс жүргізу тәртібімен дереу жүргізіледі. Көрсетілген айыппұл сомасының елу проценті мөлшерінде айыппұлды жеті тәулік ішінде төлеген жағдайда іс мәні бойынша қаралды, шешім - заңды күшіне енді, ал тұлға - әкімшілік жауаптылыққа тартылды (ҚР ӘҚБК 811-бабы 2-бөлігі) [2].

Егер баптың санкциясы айыппұлдан басқа ескертуден басқа өндіріп алудың өзге де түрлерін көздейтін болса, полиция қызметкері заңды тұлғаға қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қысқартылған іс жүргізуді қолдана алмайды (ҚР ӘҚБК 810-бабы). ІІО-ның әкімшілік юрисдикциясы саласында заңды тұлғаға қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қысқартылған іс жүргізуді қызметкер 464 "лицензиялау нормаларын бұзу"деген бір бап бойынша ғана қолдана алмайды.

ҚР ӘҚБтК-нің 884-бабына сәйкес әкімшілік жаза қолдану туралы қаулы барлық заңды тұлғалардың орындауы үшін міндетті. Әкімшілік жаза қолдану туралы қаулы, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама олар заңды күшіне енген кезден бастап орындалуға жатады.

ҚР ӘҚБтК-нің 885-бабының негізінде заңды тұлғаға әкімшілік жаза қолдану туралы қаулыны қолдану қаулыны шығарған органға (лауазымды адамға) жүктеледі. ІІО-ның лауазымды адамы ол заңды күшіне енген күннен бастап бір тәулік ішінде қаулыны орындауға кірісуге тиіс. Заңды тұлғаның әкімшілік жазаны ерікті түрде орындаудан жалтаруы бұл жазаны ҚР ӘҚБтК-нің 52-тарауына сәйкес мәжбүрлеу тәртібімен орындауға әкеп соғады.

Заңды тұлғаға әкімшілік жаза қолдану туралы қаулы шығарған ІІО-ның лауазымды адамы қаулының орындалуын тоқтатуға және әкімшілік жазадан босатуға тиіс:

1) әкімшілік жауаптылықты белгілейтін заңның немесе оның жекелеген ережелерінің күшін жою;

2) Қазақстан Республикасы Конституциясының заңдардан және өзге де құқықтық актілерден басымдығын көздейтін, ҚР ӘҚБК 8-бабының 2-бөлігінде көзделген жағдайларда;

3) әкімшілік жаза қолдану туралы қаулыны, ҚР ӘҚБК 890-бабында белгіленген айыппұл төлеу қажеттігі туралы Нұсқаманы орындаудың ескіру мерзімі өткен жағдайларда тоқтатылады. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулы, егер ол заңды күшіне енген күннен бастап бір жыл ішінде, ал салық салу және Қазақстан Республикасының монополияға қарсы заңнамасы саласындағы құқық бұзушылықтар үшін ол заңды күшіне енген күннен бастап бес жыл ішінде орындалмаса, орындалуға жатпайды.

Шағым беруге немесе прокурордың апелляциялық өтінішхатын келтіруге байланысты қаулының орындалуы тоқтатыла тұрған жағдайда, шағым, апелляциялық өтінішхатты, прокурордың наразылығын қарағанға дейін ескіру мерзімінің өтуі тоқтатыла тұрады. Прокурордың апелляциялық өтінішхат келтіруі қаулының орындалуын ол қаралғанға дейін тоқтата тұрады.

Егер әкімшілік жауаптылыққа тартылған адам оны орындаудан жалтарса, ескіру мерзімінің өтуі үзіледі. Бұл жағдайда ескіру мерзімін есептеу осы адам анықталған күннен бастап қайта басталады. ҚР ӘҚБтК-нің 888-бабына сәйкес қаулының орындалуы кейінге қалдырылған жағдайда ескіру мерзімінің өтуі кейінге қалдыру мерзімі аяқталғанға дейін тоқтатыла тұрады, ал қаулының орындалуы кейінге қалдырылған кезде ескіру мерзімінің өтуі мерзімін ұзарту мерзіміне ұзартылады.

Әкімшілік жаза қолдану туралы қаулыны орындау бойынша іс жүргізудің аяқталуы ҚР ӘҚБК 891-бабымен регламенттелген. Жаза толық жүргізілген әкімшілік жаза қолдану туралы қаулыны жүргізілген жаза туралы белгімен қаулыны орындаған орган қаулыны шығарған судьяға, органға (лауазымды адамға) қайтарады.

Орындау жүргізілмеген немесе орындау толық жүргізілмеген әкімшілік жаза қолдану туралы қаулы "Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 2 сәуірдегі №261 Заңында көзделген жағдайларда және тәртіппен әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасаған қаулыны шығарған органға (лауазымды адамға) қайтарылады.

Жазалардың жекелеген түрлерін орындау тәртібі ҚР ӘҚБтК-нің 52-тарауында регламенттелген.

Қорытынды

Осы Әдістемелік ұсынымдар ішкі істер органдарының лауазымды тұлғаларының заңды тұлғаларды әкімшілік жауапкершілікке тарту мәселелерін зерттеу шеңберінде дайындалған, әдістемелік ұсынымдарда бұрын оқу және әдістемелік әдебиеттерде өз көрінісін таппаған заңды тұлғаларды әкімшілік жауапкершілікке тарту тетігі бойынша ішкі істер органдары қызметкерлерінің әкімшілік-іс жүргізу қызметін жүзеге асыру тәртібі туралы материалдар бар.

Жұмыста құқық бұзушылық субъектілері заңды тұлғалар болып табылатын істер бойынша әкімшілік іс жүргізуді жүзеге асыру тетігін нақтылайтын ұсынымдар бар. Осы Әдістемелік ұсынымдарды пайдалану барысында полиция қызметкерлері заңды тұлғаларды әкімшілік жауапкершілікке тарту процесінде туындауы мүмкін кейбір мәселелерді шеше алады.

1. Әкімшілік құқық бұзушылықты саралаған кезде ІІО лауазымды адамы заңды тұлғаның мәртебесін анықтауы керек, өйткені бұл әкімшілік жазаның мөлшерін анықтауға тікелей әсер етеді. Бүгінгі таңда ҚР ӘҚБК Ерекше бөлім санкцияларында әртүрлі ұйымдық-құқықтық нысандары бар заңды тұлғаларға қатысты әкімшілік жауапкершілікті көздейді. Оларға шағын орта және ірі кәсіпкерлік субъектілері жатады және Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік кодексіне сәйкес айқындалады.

2. Әдістемелік ұсынымдар проблемалық сұраққа жауап береді: «қандай жағдайларда жеке тұлғаларды емес, заңды тұлғаларды тарту керек?».

3. Заңды тұлға да, жеке тұлға да бірдей Әкімшілік құқық бұзушылық үшін екі рет әкімшілік жауаптылықта бола алмайды.

4. Заңды тұлға әдістемелік ұсынымдарда көрсетілген ерекшеліктерді ескере отырып, әкімшілік жауаптылықтың басқа субъектілері сияқты әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларына және әкімшілік жазаға тартылуы мүмкін

5. Заңды тұлға әкімшілік құқық бұзушылық жасалған уақытта және орны бойынша қолданылған заңнама негізінде әкімшілік жауаптылыққа жатады. Бұған ӘҚБК Ерекше бөлігінің нақты нормалары жеке тұлғаларға ғана қолданылуы мүмкін жағдайлар (есі кіресілі-шығасылы, адамдар тобының құқық бұзушылық жасауы және т.б.) жатпайды.

6. Ұсыныстарда заңды тұлғаларға қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қозғаудың тәсілдері туралы материал нақты жүйеленген және осы процестерді іс жүргізу кезінде құжаттардың мәртебесі айқындалған.

7. Жұмыста әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қозғау және заңды тұлғаларға қатысты әкімшілік жазалар қолдану құқықтары берілген Ішкі істер органдарының лауазымды адамдарының юрисдикциялық өкілеттіктері нақты айқындалған.

8. 2018 жылдан бастап ғана мүмкін болған әкімшілік құқық бұзушылықтың ұжымдық шаруашылық жүргізуші субъектілеріне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қысқартылған іс жүргізу тетігі сипатталған.

Бұдан басқа, әдістемелік ұсынымда әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану процесінде пайдаланылуы тиіс құжаттардың үлгілері орналастырылған төрт қосымша көзделген, онда заңды тұлғалар Әкімшілік құқық бұзушылық субъектілері болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 30 қаңтардағы №155 Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексі
2. Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 5 шілдедегі №235 әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексі.
3. Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі (Жалпы бөлім) 1994 жылғы 27 желтоқсандағы №268.
4. Коммерциялық емес ұйымдар туралы. Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 16 қаңтардағы №142 Заңы.
5. Акционерлік қоғамдар туралы. Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 13 мамырдағы №415 Заңы.
6. Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 29 қазандағы № 375 кәсіпкерлік кодексі.

7. Алып қойылған, ерікті түрде тапсырылған, тауып алынған қаруды, оқ-дәрілерді, жарылғыш материалдарды ішкі істер органдарында қабылдау, есепке алу, сақтау және олардың сақталуын қамтамасыз ету қағидаларын бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2015 жылғы 24 ақпандағы № 150 бұйрығы.
8. Соттардың Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексінің жалпы бөлігінің нормаларын қолдануының кейбір мәселелері туралы. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2016 жылғы 22 желтоқсандағы № 12 нормативтік қаулысы.
9. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша соттың қаулысы туралы. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2018 жылғы 20 сәуірдегі № 5 нормативтік қаулысы.

Қосымша А

Заңды тұлғаға тиесілі аумақтарды, үй-жайларды, тауарларды, өзге де мүлікті, сондай-ақ тиісті құжаттарды қарап-тексеру ХАТТАМАСЫ

Толтыру мерзімі мен уақыты 20 ___ ж. «____» _____
сағ.___мин._____
Толтыру орны___

Мен, _____,
(қаулыны толтырған тұлғаның лауазымы, бөлімшесі, атағы, Т.Е.Ә.)
_____
Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 798-бабына сәйкес аталмыш қарап-тексеру хаттамасын толтырдым _____
(заңды тұлғаға
_____
тиесілі аумақтарды, үй-жайларды, тауарларды, өзге де мүлікті, сондай-ақ тиісті құжаттар)
Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 755 бабына сәйкес олардың құқықтары мен міндеттері түсіндірілген куәгерлердің қатысуымен:
1. Т.Е.Ә. _____, мекен-жайы _____
2. Т.Е.Ә. _____, мекен-жайы _____
Куәгерлердің қолдары: 1. _____ 2. _____
Тексеріп-қарау барысында: _____
(қарап-тексерілген аумақтар мен үй-жайлар, саны,
_____
тауарлар мен басқа да заттардың түрлері, өзге де сәйкестендіру белгілері,
_____
құжаттардың түрлері мен деректемелері туралы мәліметтер)
анықталды.
Тексеріп-қарау барысында: _____
_____

(объектілер қапталған, мөрленген, зақымданусыз алып қойылуы мүмкін)
табылып, алып қойылды.
Қарау кезінде келіп-түскен өтініштер: _____
Тексеру барысында: _____
_____қолданылды.
(фото- және кинотүсірілім, бейнежазба, басқа тіркеу тәсілдері)
Тексеріп-қарау хаттамасына _____
(тексерілудегі объектілердің жобасы мен кестесі,
_____
және де басқа құралдармен фотоға түсіру, сақтап қалу)
Қолдары: _____ (тексеріп-қарау өткізген лауазымды тұлға)
_____ (тексеріп-қарауға қатысқан басқа тұлғалар)
Куәгерлер: 1. _____ 2. _____
Хаттама көшірмесін алдым _____
(тұлғаның не оның заңды өкілінің Т.Е.Ә., қолы)

Қосымша Б

Заңды тұлғаға тиесілі құжаттар мен мүлікті алып қою
ХАТТАМАСЫ

_____ ж. ___ _____ _____
(толтыру мерзімі) (толтыру орны)

Мен, _____
(лауазымды тұлғаның лауазымы, Т.Е.Ә.)
_____
__
Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 755-бабына сәйкес құқықтары мен міндеттері түсіндірілген куәгерлердің қатысуымен:

1._____
(куәгердің Т.Е.Ә., мекен-жайы)

2. _____
(куәгердің Т.Е.Ә., мекен-жайы)

және _____
(алып қоюға қатысқан тұлғалардың Т.Е.Ә.)
_____
_____
қатысуымен,
сонымен бірге қатысушы тұлғаларға техникалық құралдардың қолданылуы туралы хабарланды: _____
(нақты қандай, нақты кіммен)
_____
Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 799-бабына сәйкес, келесі мүлікті алып қойдым:

_____
(заңды тұлғаға тиесілі құжаттар, тауарлар, өзге де мүлік,
_____
әкімшілік құқық бұзушылық жасау құралы болып табылған заттар)

Алып қойылған заттар мен құжаттар әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қарастырылуға дейін _____
сақталады.

Хаттамаға ескертпе _____
(ескертпенің мазмұны не оның болмауы)
_____
Хаттама оқылды _____
(полиция қызметкерімен жеке және дауыстап)

Куәгерлер: _____

(куәгердің қолы)

_____

(куәгердің қолы)

Басқа қатысушы тұлғалар: _____

(қолы)

_____

(қолы)

Мүлкі алып қойылған тұлға _____

(қолы)

Хаттаманы толтырған тұлға _____

(қолы)

Хаттаманың көшірмесін алдым _____

_____

(заттар, құжаттар алып қойылған тұлғаның не оның заңды өкілінің Т.Е.Ә.)

20 ___ ж. «____» _____

_____

(хаттаманы алған тұлғаның қолы)

Қосымша В

Заңды тұлғаға тиесілі тауарларға, көлік құралдарына және өзге де мүлікке тыйым салу ХАТТАМАСЫ

_____ ж. ___ _____ _____
(толтыру мерзімі) (толтыру орны)

Мен, _____
(лауазымды тұлғаның лауазымы, Т.Е.Ә.)
_____
__
Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 755-бабына сәйкес құқықтары мен міндеттері түсіндірілген куәгерлердің қатысуымен:
1. Т.Е.Ә. _____, мекен-жайы _____
2. Т.Е.Ә. _____, мекен-жайы _____
Куәгерлердің қолдары: 1. _____ 2. _____
_____ қатысты
(жеке тұлға немесе заңды тұлғаның өкілі)
_____ ж. №___ әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша материалдарды қарастырып, Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 800-бабының негізінде тыйым салу туралы хаттаманы толтырдым _____
тыйым салынған мүліктің сәйкестілік белгілері және тізімдемесі
_____
_____

Тыйым салу барысында фото- және кинотүсірілім, бейнежазба және басқа да заттай дәлелдемелерді тіркеу тәсілдері қолданылды
_____
__
(фото- және кинотүсірілім, бейнежазбаның техникалық құралдары,
_____
басқа да заттай дәлелдемелерді тіркеу тәсілдері)

Хаттаманы толтырғанға қатысқан тұлғалар мен куәгерлердің қолдары:
_____, _____,
_____
Хаттаманы толтырған тұлға _____
Хаттаманың көшірмесін алдым _____

Қосымша Г

Қызметті немесе оның жекелеген түрлерін тоқтата тұру не оған тыйым салу
АКТІСІ

20 ___ ж. «____» _____сағ.___мин._____ _____
толтыру орны

Мен, _____
(актіні толтырған тұлғаның лауазымы, атағы, Т.Е.Ә.)

1._____
(жеке тұлғаның Т.Е.Ә. мен мекен-жайы)

2. _____
(қызмет атқаруы тоқтата тұрылған заңды тұлға өкілінің Т.Е.Ә.)

қатысуымен, Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 801-бабына сәйкес, _____
(әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізілудегі

_____
тұлғаға қатысты мәліметтер,уақытша тыйым салынған қызмет объектісі)

_____ мерзіміне
(қызметтің тоқтатылуының нақты уақыты, 3 тәуліктен аспайтын)

қызметті тоқтата тұру не оған тыйым салу актісін толтырдым.

Аз. _____ түсініктемесі бойынша _____

_____
(қызметі тоқтатылған немесе тыйым салынған объектідегі кемшіліктерді,

_____
мерзімін атап (3 күннен аспайтын), жою туралы тұлғаның түсініктемесі)

Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 801-бабының 5-тармағы негізінде, қызметті төқтата тұру не оған тыйым салу келесі жолмен жүзеге асырылды: _____
пломбаларды салуды, үй-жайларға, тауарлар мен

_____
өзге де материалдық құндылықтар сақталатын орындарға, кассаларға мөр басуды жасайды,

_____
сондай-ақ актіде көрсетілген тұлғалардың қызметті уақытша тоқтатуға қажетті іс-шараларды

_____
орындау бойынша басқа да іс-шаралар)

Қатысушылар _____
(қолдары)

Лауазымды тұлға _____
(актіні толтырған тұлғаныңның қолы, Т.Е.Ә.)

Акт көшірмесін алдым _____
(қызметі тоқтатылған тұлғаның Т.Е.Ә.)

20 ___ ж. «____» _____ _____
(актіні алған тұлғаның қолы)

7. Ішкі істер органдары қызметкерлерінің әкімшілік бұлтартпаудың жекелеген шараларын қолдануы жөніндегі әдістемелік ұсынымдар

Мазмұны

5.1 Жалпы ережелер

5.2 Ішкі істер органдары қолданатын әкімшілік бұлтартпау шаралары.

5.3 Әкімшілік бұлтартпау шараларын қолдану кезіндегі ІІО қызметкерлерінің іс-әрекеттері

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

7.1 Жалпы ережелер

Әдістемелік ұсынымдар Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 30 тамыздағы Конституциясына, Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 5 шілдедегі № 235-V Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне, «Құқық қорғау қызметі туралы» Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 6 қаңтардағы № 380-IV Заңына, Қазақстан Республикасының «Ішкі істер органдары туралы» 2014 жылғы 23 сәуірдегі № 199-V Заңына, әкімшілік бұлтартпау шараларын қолдану мәселелерін реттейтін басқа да нормативтік құқықтық актілерге сәйкес әзірленді.

Әдістемелік ұсынымдар Ішкі істер органдарының практикалық қызметкерлері үшін, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі білім беру ұйымдарының курсанттарына және біліктілікті арттырудың бейінді курстарында білім алушылары үшін пайдалы болады.

7.2 Ішкі істер органдары қолданатын әкімшілік бұлтартпау шаралары

Әкімшілік бұлтартпау шаралары құқықтық тәртіпті, заңдылықты қорғау мен сақтауда, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғауда, мемлекет пен қоғамның қауіпсіздігін қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады.

Алдын алу шараларын қолдана отырып, құқық бұзушылықтың алдын алуға, зиянды салдардың басталуын болдырмауға және кінәлілерді жауапқа тартуға болады. Әкімшілік алдын алу шараларынан айырмашылығы, қарастырылған шаралар құқық бұзушылықтар жасауға байланысты және тікелей оларды жасаған субъектілерге қолданылады. Алдын алу шаралары әкімшілік жауапкершілік шаралары емес, олар мұндай шараларды қолдану мүмкіндігін қамтамасыз етуге бағытталған және әдетте олардан бұрын болады.

Біздің ойымызша, ішкі істер органдары қызметкерлерінің әкімшілік бұлтартпау шараларын қолдануының басты ерекшелігі - олардың құқық

бұзушылықты дереу тоқтату және осыған байланысты туындаған қоғамдық қауіпті жою мақсатында құқық бұзушыға қатысты белгілі бір белсенді әрекеттерді, оның ішінде физикалық әсер ету. Әкімшілік құқық бұзушылық жасау фактісі әкімшілік-жолын кесу шараларын қолданудың міндетті шарты болып табылады.

Алдын алу шараларын қолдану тек мемлекеттік мүдделерді ғана емес, сонымен бірге құқық бұзушының мүдделерін де қолдауға бағытталған. Бұл субъектінің іс-әрекеттеріне тікелей әсер етіп оның әрекетін уақтылы тоқтатуға мүмкіндік беріп, тиісті жауапкершілікке әкеп соғатын неғұрлым маңызды зардап салдарына әкелуі мүмкін.

Ішкі істер органдарының қызметкерлері өз қызметінің ерекшелігі бойынша мұндай шараларды жиі қолданады, сондықтан олар адамның құқықтары мен бостандықтарын бұзу мүмкіндігін болдырмайтын нақты жағдайларды қамтамасыз етуге міндетті. Мұндағы ерекшелік - бұлтартпау шараларын қолданудың негізі құқық бұзушылық фактісін анықтау болып табылады, ал анықталған заңсыз әрекетті жою үшін жедел әрекет ету қажеттілігін ескере отырып, кез-келген жазбаша шешімдер мен қаулылар шығарылмайды.

Әкімшілік алдын алу шаралары әкімшілік мәжбүрлеу шараларының бір түрі бола отырып, мәжбүрлеу шараларының басқа түрлерінен өзіндік ерекшеліктері мен айырмашылықтарына ие. Мысалы, әкімшілік жазадан айырмашылығы, алдын-алу шаралары олар қолданылатын азаматтардың физикалық дене бітіміне қол сұқпаушылығын бұзуы мүмкін. Әкімшілік алдын-алу шараларының нақты және толық тізімін дәл анық атауға болмайды, ал әкімшілік жаза түрлерінің тізімі нормативтік құқықтық актілерде бар және заңды түрде бекітілген. Мұнда бұл ерекшелік алдын-алу шараларын қолдану көбінесе қажетті қорғаныс немесе төтенше қажеттілік жағдайында жүзеге асырылатындығымен негізделген, сондықтан полиция қызметкерінің әрекеттері жағдайдың өзінен туындайды. Әкімшілік мәжбүрлеу шаралары жүйесінің өзі бірыңғай емес, әртүрлі нормативтік актілермен реттелетініне назар аударmағаңымыз болмайды.

Алдын алу шараларының кейбір түрлері сол жерде жүзеге асырылады, өйткені олар полиция қызметкерінің құқық бұзушылыққа дереу әрекет етуіне арналған. Басқа шаралар біртіндеп жүзеге асырылады және адамның белгілі бір қоғамға қарсы өмір салтын, оның заңсыз жағдайын тоқтатуға бағытталған. Жалпы алғанда, әкімшілік алдын-алу шараларының жүйесі әртүрлі және құқық бұзушыға психикалық және физикалық әсер ету құралдарын қамтиды.

Әкімшілік бұлтартпау шаралары жүйесінде жалпы және арнайы бұлтартпау шараларын, сондай-ақ процессуалдық бұлтартпау шараларын бөліп көрсету әдетке айналған.

Әкімшілік бұлтартпаудың жалпы шаралары жеке тұлғаға да, ұжымдық субъектіге де (жеке және заңды тұлғаға) қолданылуы мүмкін. Әкімшілік алдын-алудың арнайы шаралары тек жеке субъектіге – жеке

тұлғаға қолданылады. Әкімшілік бұлтартпаудың жалпы шараларының ерекше ерекшелігі – алғашқы құқық бұзушыға қолданған кезде тікелей физикалық зиян келтірілмейді.

Құқық бұзушыларға дене күшін, арнайы құралдарды, атыс қаруын және басқа да қаруды қолдану деп түсінілетін **арнайы мақсаттағы бұлтартпау шараларын** қарастыра отырып, олардың адамның заңсыз әрекетін физикалық әсер ету арқылы дереу тоқтатуға, яғни оның жеке басының қол сұғылмаушылығын бұзуға бағытталғанын атап өтуге болады.

Ішкі істер органдары қызметкерлерінің әкімшілік бұлтартпаудың арнайы шараларын қолдану мақсаттары, тәртібі мен ережелері «Құқық қорғау қызметі туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 8-тарауында егжей-тегжейлі қаралды.

Сонымен, дене күш, арнаулы құралдар мен атыс қаруын қолданудың мақсаты қоғамға қауіпті әрекеттерді тоқтату, оларды жасаған адамдарды ұстау және ішкі істер органдарына жеткізу болып табылады. Бұл ретте арнайы бұлтартпау шараларын қолдану құқық бұзушылықтардың сипаты мен нақты жағдайларды ескере отырып жүзеге асырылады, яғни полиция қызметкеріне өзі жасаған әрекеттің қауіптілік дәрежесіне қарай құқық бұзушыға заңмен берілген қандай шараларды қолдану керектігін дербес шешуге мүмкіндік беріледі.

Ішкі істер органдары қызметкерінің заңнамалық деңгейде бекітілген арнайы әкімшілік бұлтартпау шараларын қолданудың бірнеше ережелері бар. Басты және негізгі ережелердің бірі – оның полицияға тиесілігін анық және нақты белгілеу және «Заң атымен» сөздермен бірге заңсыз әрекеттерді тоқтату талабы. Келесі ереже – құқық бұзушыға оның жоғарыда аталған талапқа бағынбауының салдары туралы ескерту – полиция қызметкерінің дене күшін, арнайы құралдар мен атыс қаруын қолдану құқығы. Әкімшілік мәжбүрлеуді қолданудың алдында алдын алу шаралары болуы тиіс, олардың бірі – күштеп мәжбүрлеу қатерімен бұйрық беру. Артықшылығы бойынша мұндай шаралар қоғамдық тәртіпке және басқарудың белгіленген тәртібіне қол сұғатын неғұрлым ауыр әкімшілік құқық бұзушылықтардың жолын кесу немесе алдын алу үшін қажет. Өкімге бағынбаған жағдайда, полиция қызметкерінің құқық бұзушы жасаған әрекеттің қоғамдық қауіптілік дәрежесіне сәйкес құқық бұзушыға арнайы бұлтартпау шараларын қолдануға барлық негізі бар.

Дене күші мен арнаулы құралдарды ішкі істер органдарының қызметкерлерімен:

1) Жеке тұлғаларға, қызметкерлерге және қоғамдық тәртіпті қорғау, қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және қылмыстылыққа қарсы іс-қимыл бойынша қызметтік немесе қоғамдық борышын атқарып жүрген өзге де адамдарға жасалған шабуылдарға тойтарыс беру;

2) кепілге алынған адамдарды босату, жаппай тәртіпсіздіктердің және қоғамдық тәртіпті топтасып бұзудың (қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінде ұстаудың белгіленген режимін топтасып бұзушылықтарды),

сондай-ақ сотталғандар, күдіктілер және айыпталушылар түзеу мекемелерінен және тергеу изоляторларынан қашқан кездегі немесе қашқандарды ұстау кезіндегі құқыққа қарсы әрекеттердің жолын кесу;

3) жеке тұлғаларға, ұйымдарға және мемлекеттік органдарға тиесілі үйлерге, үй-жайларға, ғимараттарға, көлік құралдарына, жер телімдеріне жасалған шабуылды тойтару, сол сияқты оларды басып алудан босату;

4) егер құқық бұзушылар (сотталғандар, күдіктілер, айыпталушылар және әкімшілік құқық бұзушылық жасағандар) қызметкерлерге, қоғамдық тәртіпті қорғау, қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша өздеріне жүктелген міндеттерді атқарып жүрген өзге де адамдарға бағынбаса немесе қарсылық көрсетсе, оларды құқық қорғау органдарына жеткізу үшін ұстау үшін, ұсталған, күзет қойылған адамдарды, сондай-ақ әкімшілік қамауға алынған, сотталған, күдікті және айыпталушы адамдарды, не олардың қашып кетуі немесе айналадағыларға немесе өзіне зиян келтіруі мүмкін деп санауға жеткілікті негіздемелер болса, сондай-ақ қызметкерлердің өздеріне заңмен жүктелген міндеттерді жүзеге асыруына қасақана кедергі келтіретін адамдарға қатысты күзетпен апару және күзету;

5) қызметкердің өзін-өзі қорғау немесе өзінің отбасының мүшелерін қорғау мақсатында оған және (немесе) олардың денсаулығына немесе өміріне ауыр зиян келтірудің нақты қаупі төнген кезде шабуылды тойтару;

6) қажетті қорғаныс, аса қажеттілік жағдайында;

7) егер бұл құқық бұзушылықтың жолын кесу, құқық бұзушының жеке басын анықтау, сондай-ақ егер хаттама жасау міндетті болып табылса, оны сол орында жасау мүмкін болмаған кезде әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасау мақсатында қажет болса, құқық бұзушыларды жеткізу;

8) егер жүргізуші қызметкердің тоқтату жөніндегі заңды талаптарына бағынбаса, көлік құралдарына ақау келтіру арқылы оларды тоқтату мақсатында қолданылуы мүмкін.

«Құқық қорғау қызметі туралы» Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 6 қаңтардағы №380 Заңында атыс қаруын және өзге де қаруды қолдану рұқсат етілген барлық жағдайларда дене күшін, оның ішінде жауынгерлік күрес тәсілдерін, сондай-ақ арнайы құралдарды қолдануға құқығы бар. Арнайы құралдың түрі, оны қолдану уақытының басталуы мен қарқындылығы орын алған жағдай, құқық бұзушылықтың сипаты және құқық бұзушының жеке басы ескеріле отырып айқындалады.

Заңда азаматтардың жекелеген санаттарына қатысты дене күшін және арнайы құралдарды қолдануға тыйым салу көзделген:

- әйелдерге;
- мүгедектік белгілері анық білініп тұрған адамдарға;
- жас балаларға.

Бұл тыйым салу осы адамдар айналасындағылардың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретін шабуыл, топтасқан шабуыл жасаған не қарулы қарсылық көрсеткен жағдайларда қолданылмайды.

Тәжірибе көрсеткендей, дене күші ең тиімді, сондықтан әкімшілік алдын алудың арнайы шарасы жиі қолданылады. Бұл іс-әрекеттің жолын кесу үшін көбінесе бұл жеткілікті мәжбүрлеу шарасы болғандықтан.

Ішкі істер органдары қызметкерлерінің құқық бұзушылықтардың алдын-алуда дене күшін қолданудың рөлі туралы айта отырып, арнайы құралдар мен атыс қаруларынан айырмашылығы, олардың алдын-алу әсері полиция қызметкерлерінің оларды ашық алып жүруінде көрінеді, дене күші мұндай сыртқы белгілерге ие емес және тек құқық бұзушымен тікелей физикалық байланыста болады. Бұл жағдайда профилактикалық әсердің дәрежесі басқа факторларға байланысты: физикалық мәжбүрлеу күшінің көрсетілген қарсылықтың қауіптілік дәрежесіне сәйкестігі, құқық бұзушының оған қолданылатын мәжбүрлеуге реакциясы, психологиялық фактор және т. б.

Алайда, полиция қызметкеріне берілген құқықтарды түсіндіруде жиі қиындықтар туындайды, атап айтқанда – құқық бұзушыға ІІО қызметкерінің заңды талабына қасақана бағынбау, белсенді физикалық қарсылық көрсету немесе физикалық зорлық-зомбылық шараларын қолдану кезінде физикалық әсер етудің күші қандай болуы керек?

Мұндай жағдайда физикалық күш қолданған кезде, сөзсіз, қажетті қорғаныс және төтенше қажеттілік сияқты екі элемент бар, олардың жағдайында полицей оған қарсы бағытталған бағынбау мен агрессияға тап болады. Полиция қызметкерлерінің дене күшін қолдануына қатысты Қазақстан Республикасы ӘҚБтК-нің және Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің қажетті қорғаныс және аса қажеттілік ұғымдарын беретін ережелеріне сәйкес Заңның бұл ережелері ІІО қызметкерлерінің әкімшілік мәжбүрлеу шараларының ерекше түрін, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қатаң сақтауды тиімді қолдануының қажетті шарты болып табылатынын атап өтуге болады.

Полицей жеке тұлға жасайтын құқыққа қарсы қолсұғушылықтың қауіптілік дәрежесін дұрыс бағалай білуге және өзінің көлемі бойынша жол берілмейтін зиянның дәрежесіне сәйкес қажетті шараларды қабылдай білуге міндетті. Қажетті қорғаныс жағдайында да адам өзінің шамадан тыс агрессивтілігін ынталандырмауы керек, өйткені бұл жағдайда ол өз әрекеттерін нашар басқарады және шабуылдың қауіптілігіне сәйкес келмейтін шамадан тыс зиян келтіруге қабілетті. Сондай-ақ, айналасындағылар үшін қауіпті зардаптардың болуы, құқық бұзушыға физикалық мәжбүрлеу құралдарын сауатсыз қолдану салдарынан бөтен азаматтардың конституциялық құқықтарының, бостандықтары мен мүдделерінің бұзылуы мүмкін екенін ескермеуге болмайды.

Ішкі істер органдарының қызметкерлері үшін қажетті қорғанысты жүзеге асыру құқықтық міндет болып табылатынын, оны орындамау тәртіптік немесе қылмыстық жауаптылыққа әкеп соғатынын атап өту маңызды. Сондықтан құқық бұзушыға қажетті қорғаныс жағдайында немесе полиция қызметкері үшін өте қажет болған жағдайда дене күшін қолдану

азамат ретінде конституциялық құқық қана емес, сонымен қатар құқық қорғау органдарының күзетшісі ретінде де міндет болып табылады.

Әдетте, полицейлер құқық бұзушылықтың жолын кесу кезінде (ұсақ бұзақылық, қоғамдық орындарға мас күйінде келу және т.б.) бағынбаушылыққа жиі тап болады, онда ішкі істер органдары қызметкерінің талаптарына бағынбау ілеспе мән-жай ретінде әрекет етеді, бұл оның қоғамдық қауіптілігін азайтып қана қоймай, арттырады, өйткені қол сұғу объектілерінің ауқымы едәуір кеңейеді. Сондықтан, полиция қызметкері заңсыз әрекеттерді тоқтату туралы заңды бұйрық шығарғаннан кейін, құқық бұзушы қол сұғушылықты жалғастырған кезде, дене күшін дереу қолдану сияқты өзекті мәселеге тоқталайық. Бұл жағдайда қоғамдық қауіпті ескере отырып, полицей бағынбау фактісі анықталған кезден бастап құқық бұзушыға қатысты дене күшін оны қолдану ниеті туралы ескерту жасамай-ақ дереу қолдануға құқылы. Мұндай жағдайда полиция төтенше жағдайда әрекет ету ережелерін басшылыққа алады, ал шабуылдаушының қауіп-қатері немесе агрессиясы оған қарсы бағытталған жағдайда – қажетті қорғаныс.

Мұндай тактиканы қолданудың ақталуында құқық бұзушының қол сұғушылықтың шынайылығы мен сөзсіздігі, полиция қызметкері кешіктіруге жол берілмейтін және қауіпті салдардың басталуына әкелуі мүмкін оқиғаның нақты болуы маңызды рөл атқарады.

Әдетте, бағынбаған адамға дене күшін қолдану рәсімі қауіпті әрекеттің жолын кесу, құқық бұзушыны одан әрі ұстау және оны ішкі істер органдарына жеткізу сәтінен бастап аяқталады.

Полиция қызметкерінің атыс қаруын және өзге де қаруды қолдануы арнайы әкімшілік бұлтартпау шарасының тағы бір түрі болып табылады.

Ғалымдар оны қолданудың екі мақсатын қарастырады:

1) адамдарды соққыға алып;

2) адамдарды соққыға алмай.

Атыс қаруын қолданудың жалпы мақсаттарына сүйене отырып, адамдарды соққыға алу үшін қару қолданылатындығын атап өтеміз:

1) жеке адамдардың өмірі мен денсаулығына қатер төнген жағдайда оларды қылмыстық қол сұғушылықтан қорғау, сол сияқты кепілге алынғандарды босату;

2) қызметкерлерге және олардың отбасы мүшелеріне, қоғамдық тәртіпті қорғау, қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және қылмыстылыққа қарсы іс-қимыл бойынша қызметтік немесе қоғамдық борышын атқарып жүрген адамдарға жасалған шабуылға тойтарыс беру;

3) құқық қорғау органының атыс қаруын және өзге де қаруды, арнайы көлік құралын тартып алу әрекеттерінің жолын кесу арқылы жүзеге асырылады;

4) жеке тұлғалардың тұрғын үй-жайларына, құқық қорғау органдары күзететін объектілерге, мемлекеттік ұйымдардың үй-жайларына жасалған

шабуылға тойтарыс беру, қызметтік немесе әскери нарядқа жасалған шабуылға тойтарыс беру;

5) қарсылық көрсететін не қылмыс жасау кезінде қолға түскен, қамаудан қашып жүрген адамдарды ұстау (әкімшілік қамақта ұсталатындардан басқа), қарулы адамдарды ұстау арқылы жүзеге асырылады.

Адамдарды зақымдамау мақсатында атыс қаруы қолданылады:

1) егер жүргізуші қызметкердің заңды талаптарына бағынбаса және жеке тұлғалардың өмірі мен денсаулығына қатер төндірсе, көлік құралдарына ақау келтіру арқылы оларды тоқтату арқылы жүргізіледі;

2) өміріне немесе денсаулығына нақты қатер төнген жағдайларда жануарлардың шабуылынан қорғану үшін қолданылады;

3) азаматтарға қару қолдану ниеті туралы ескерту, дабыл белгісін беру немесе көмекке шақыру үшін қолданылады.

Атыс қару-жарағын қажетті қорғаныс жағдайында және төтенше жағдайда қолдану, біздің ойымызша, жағдайға байланысты адамдарды соққыға алу үшін де, соққыға алму үшін де қолданыла алады.

Әйелдерге, анық мүгедектік белгілері бар адамдарға, жасы белгілі немесе анық болған кезде кәмелетке толмағандарға қатысты, олар қарулы шабуыл жасаған, қарулы қарсылық көрсеткен, адамдарды кепілге, көлік құралдарын, оның ішінде әуе кемесін басып алған не топтасып шабуыл жасаған жағдайларды қоспағанда, қару қолдануға тыйым салынады.

Ішкі істер органдарының қызметкері қару қолданған барлық жағдайларда айналадағы азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету, зардап шеккендерге шұғыл медициналық көмек көрсету үшін қажетті шаралар қолдануға, қару қолданғаны туралы тікелей бастығына баяндауға міндетті.

Адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарының сақталуына кепілдік ретінде заңда адамдардың қаза табуына немесе өзге де ауыр зардаптарға әкеп соққан қару мен арнайы құралдар қолданылған әрбір жағдай туралы прокурорға дереу хабар беріледі.

Бұлтартпау шараларын қолдана отырып, ішкі істер органдарының қызметкерлері құқық бұзушыға ең аз зиян келтіретін құралдарды пайдалануды талап ететін заңдылық пен орындылық қағидаттарын басшылыққа алуға міндетті, яғни қолданылатын бұлтартпау шаралары көлемінің арақатынасы жолын кесілетін әрекеттің сипатына сәйкес келуі тиіс.

Осылайша, әкімшілік алдын-алу шаралары құқық бұзушылықтарды мәжбүрлеп тоқтату және олардың зиянды салдарын болдырмау құралы ретінде қолданылады. Оларды қолдану құқыққа қарсы мінез-құлықты мәжбүрлеп тоқтатуға, зиянды салдарларды болдырмауға және жоюға, кінәлі адамдарды әкімшілік жауаптылыққа ықтимал тарту үшін жағдайлар жасауға бағытталған.

Ішкі істер органдары қызметкерлерінің әкімшілік бұлтартпау шараларын қолдануының әкімшілік мәжбүрлеу шараларының басқа түрлерін қолданудан басты ерекшелігі құқық бұзушыға құқық бұзушылықты дереу

тоқтату және осыған байланысты туындаған қоғамдық қауіпті жою мақсатында оған қатысты белгілі бір белсенді іс-әрекеттерді, оның ішінде физикалық әсер етуді жасау болып табылады. Әкімшілік құқық бұзушылық жасау фактісі әкімшілік бұлтартпау шараларын қолданудың міндетті шарты болып табылады.

Қарастырылып отырған шаралардың тағы бір түрі **іс жүргізу мақсатындағы алдын-алу шаралары болып табылады**, олар әкімшілік алдын-алудың іс жүргізу шаралары және әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуді қамтамасыз ету шаралары деп те аталады.

Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексінің (бұдан әрі – ҚР ӘҚБтК) 785-бабының 1-бөлігі мақсатында уәкілетті лауазымды тұлға:

әкімшілік құқық бұзушылықтың жолын кесу тәртібі;

құқық бұзушылық жасаған күдіктінің жеке басын анықтау себептері;

әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жерде оны жасау мүмкін болмаған кезде әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасау әдістері;

істі уақтылы және дұрыс қарауды және іс бойынша қабылданған қаулының орындалуын қамтамасыз ету;

адамдардың өміріне немесе денсаулығына тікелей қауіп төндірудің, авария немесе техногендік апаттар қаупінің алдын алу шаралары.

Өз өкілеттіктері шегінде мынадай процестік бұлтартпау шараларын қолдануға құқылы:

1) әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалған жерге жеткізу;

2) әкімшілік ұстап алу;

3) күштеп әкелу;

4) жеке басын жете тексеру және жеке тұлғаның заттарын жете тексеру;

5) көлік құралдарын, шағын көлемді кемелерді жете тексеру;

6) құжаттарды, заттар мен тауарларды алып қою;

7) көлік құралын немесе шағын көлемді кемені басқарудан шеттету және оның алкогольден, есірткіден, уытқұмарлықтан масаң күйін куәландыру;

8) көлік құралын немесе шағын көлемді кемені ұстап алу, жеткізу және пайдалануға тыйым салу;

9) қарап-тексеру;

10) жеке тұлғаның алкогольден, есірткіден немесе уытқұмарлықтан масаң күйін медициналық куәландыру;

11) ӘҚБтК-нің 48-бабының тәртібімен қызметті немесе оның жекелеген түрлерін тоқтата тұру не оған тыйым салу.

«Ішкі істер органдары туралы» 2014 жылғы 23 сәуірдегі № 199-V Қазақстан Республикасы Заңының 6-бабының 2-бөлігіне сәйкес ішкі істер органдары өз құзыреті шегінде:

10 т. – психикаға белсенді әсер ететін заттарды тұтыну фактісін және масаң күйде болғанын анықтау үшін адамдарға куәландыру жүргізуге, ал, мүмкін болмаған жағдайда – куәландыру үшін медициналық мекемелерге жеткізуге;

11 т. – көлік құралдарын тоқтатуға және тексеріп қарауға, адамдарды көлік құралдарын басқарудан шеттетуге, көлік құралдарын пайдалануға тыйым салуға, көлік құралдары мен жаяу жүргіншілердің жүрісін уақытша шектеуге немесе оған тыйым салуға;

21 т. – жеке тұлғаларды әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны үшін ішкі істер органдарына жеткізуге;

22 т. – қылмыстық немесе әкімшілік құқық бұзушылықтар жасаған әскери қызметшілерді ұстауға және оларды әскери полиция органдарына, әскери бөлімдер командирлеріне немесе жергілікті әскери басқару органдарының бастықтарына тапсыруға құқылы.

Құқық бұзушылықтың жолын кесу, құқық бұзушының жеке басын анықтау, сондай-ақ әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасау не егер хаттама жасау міндетті болып табылса, оларды әкімшілік құқық бұзушылық анықталған жерде жасау мүмкін болмаған кезде қорғау нұсқамасын шығару мақсатында жеке адамды, заңды тұлғаның өкілін, лауазымды адамды **жеткізу**, яғни мәжбүрлеп алып жүру.

Басқаша айтқанда, жеткізу – бұл әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы жасау үшін ғана қолданылатын, оны орнында жасау мүмкін болмаған жағдайда қолданылатын мәжбүрлеу сипатының қозғалысы. Сонымен бірге, әкімшілік жеткізу: әкімшілік құқық бұзушылықтың жолын кесу; құқық бұзушының жеке басын анықтау; әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі уақтылы және дұрыс қарауды қамтамасыз ету; іс бойынша қабылданған қаулының орындалуын қамтамасыз ету мақсаттарына да қол жеткізуге ықпал етуі мүмкін.

Жеткізу ҚР ӘҚБтК-нің 786-бабына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамдарға ғана қолданылады. Егер осы адамның өзімен бірге оның жеке басын куәландыратын және тұратын немесе болатын жерін көрсететін құжаттары болса, егер осы адам алкогольдік масаң күйде болмаса және өзінің құқығын пайдалана отырып болған жағдайға түсініктеме бере алса, жеткізуге негіз жоқ. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама ол анықталған жерде дереу жасалады (ҚР ӘҚБтК-нің 806-бабының 1-бөлігі).

Жеткізу мерзімі туралы мәселені де қозғаған жөн. ҚР ӘҚБтК-нің 786-бабының 3-бөлігіне сәйкес жеткізу мүмкіндігінше қысқа мерзімде жүргізілуі тиіс. Заң шығарушы бұл «мүмкіндігінше қысқа мерзім» қандай болуы керек екенін анықтамайды. Жеткізудің қандай да бір нақты мерзімін бекіту қазіргі уақытта мүмкін емес болып көрінеді, өйткені нақты жағдайларда жеткізу ұзақтығы еңсеру қажет маршруттардың әртүрлі ұзақтығына, көлік құралдарының болуына немесе болмауына, ауа райы жағдайларына және т. б. байланысты айтарлықтай ерекшеленуі мүмкін.

Жеткізу туралы хаттама жасалады не әкімшілік құқық бұзушылық немесе әкімшілік ұстап алу туралы хаттамаға тиісті жазба жасалады.

Жеткізу туралы хаттамада көрсетілуі тиіс:

- хаттаманың жасалған күні мен орны;
- хаттама жасаған адамның лауазымы, тегі және аты-жөні;
- жеткізілген тұлға туралы мәліметтер;
- жеткізу уақыты, орны және себептері;
- хаттамаға оны жасаған лауазымды адам және жеткізілген адам қол қояды. Жеткізу туралы хаттаманың көшірмесі жеткізілген адамға тапсырылады.

Жеткізу фактісін бекітудің негізгі нұсқамалары:

1) жеткізу туралы хаттама жасау;

2) әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамаға жазба;

3) әкімшілік ұстап алу туралы хаттамаға жазба (егер жүргізілген болса) болып табылады.

Көрсетілген құжаттарда осы шараны қолдану себептері міндетті түрде көрсетілуге тиіс.

ҚР ӘҚБтК-нің 802-бабының 4-бөлігіне сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану туралы бірінші хаттама жасалған кезден бастап қозғалған болып есептелетіндіктен, сол кезден бастап жеткізілген адам ҚР ӘҚБтК-нің 744-бабының 1-бөлігінде көзделген құқықтарды пайдалана бастайды, атап айтқанда: хаттамамен және істің басқа материалдарымен танысу, түсініктемелер беру, дәлелдемелер ұсыну, өтініштер мен қарсылық білдіру, қорғаушының құқықтық көмегін пайдалану, іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларының қолданылуына шағымдану.

Жеткізу фактісі бойынша міндетті түрде әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалуға тиіс, онда құқық бұзушылық оқиғасы мен құрамы көрсетіледі. Олай болмаған жағдайда, лауазымды адамның әрекеті заңсыз болады және оның заңсыз әрекеттеріне шағымданғаннан кейін ол Заңмен белгіленген жауапкершілікке тартылуы мүмкін.

Құқық бұзушыларды жеткізу үшін, егер бұл құқық бұзушылықтың жолын кесу, құқық бұзушының жеке басын анықтау, сондай-ақ егер хаттама жасау «Құқық қорғау қызметі туралы» 2011 жылғы 6 қаңтардағы № 380-IV Қазақстан Республикасы Заңының 60-бабы 1-бөлігінің 7-тармағына сәйкес міндетті болып табылса, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы жасау мақсатында қажет болса, қызметкердің арнайы құралдар мен дене күшін қолдануға құқығы бар. Бірақ арнайы құралдар мен дене күшін қолдануды кешіктіру азаматтардың, қызметкерлердің өмірі мен денсаулығына тікелей қауіп төндіретін, өзге де ауыр зардаптарға әкеп соғуы мүмкін немесе қалыптасқан жағдайда мұндай ескерту орынсыз немесе мүмкін емес болып табылатын жағдайларды қоспағанда, оларға бұл талаптарды орындау үшін жеткілікті уақыт бере отырып, өздеріне қатысты

қолдану көзделетін адамдарды ескерту қажет («Құқық қорғау қызметі туралы» 2011 жылғы 6 қаңтардағы № 380-IV Қазақстан Республикасы Заңының 62-бабы 4-бөлігінің 1-тармағы) [3] .

Айналадағылардың өмірі мен денсаулығына қатер төндіретін шабуыл, топтасып шабуыл жасау не қарулы қарсылық көрсету жағдайларын қоспағанда, әйелдерге, мүгедектік белгілері анық білінетін адамдарға және жас балаларға қатысты арнаулы құралдар мен жауынгерлік тәсілдерді заңсыз қолдану (60 бап. 2 б.)

Әкімшілік ұстап алу, яғни құқық бұзушылықтың жолын кесу немесе іс жүргізуді қамтамасыз ету мақсатында жеке тұлғаның, заңды тұлға өкілінің, лауазымды адамның жеке бас бостандығын қысқа мерзімге шектеу (ҚР ӘҚБтК-нің 787-бабы).

ҚР ӘҚБтК-нің 789-бабының 1-бөлігіне сәйкес әкімшілік ұстап алу ҚР ӘҚБтК-нің 785-бабында көрсетілген мақсаттарға қол жеткізу үшін қажетті уақыт ішінде жүзеге асырылады және 3 сағаттан аспайтын уақытқа созылуы мүмкін. Заңның «үш сағаттан аспайтын уақытқа созылуы мүмкін» деген тұжырымы бұл мерзімдерді барынша мүмкін деп түсінуге негіз береді, дегенмен мүмкіндігінше ұзақ емес.

Ұстап алу уақыты ұстап алынған адамға қандай да бір процестік мәртебе берілуіне немесе өзге де формальды рәсімдердің орындалуына қарамастан, ұстап алынған адамның бас бостандығын шектеу нақты болған сағатқа дейінгі дәлдікпен есептеледі. Бұл сәт әкімшілік ұстау туралы хаттамада жазылуы керек.

Әкімшілік ұстауды қолдану кезінде хаттама жасалады. Оған қойылатын талаптар ҚР ӘҚБтК-нің 788-бабында айқындалған. ҚР ӘҚБтК-нің 788-бабының 1-бөлігіне сәйкес хаттамада мыналар көрсетіледі:

- жасалған күні;
- құрастыру уақыты (минутқа дейінгі дәлдікпен);
- құрастыру орны;
- хаттама жасаған адамның лауазымы, тегі және аты-жөні;
- ұсталған адамның жеке басы туралы мәліметтер;
- ұстау уақыты;
- ұстау орны;
- ұстау негіздері.

Әкімшілік ұстап алу туралы хаттамаға оны жасаған лауазымды адам және ұстап алынған адам қол қояды. Егер ұсталған адам хаттамаға қол қоюдан бас тартқан жағдайда, әкімшілік ұстап алу туралы хаттамаға тиісті жазба жасалады. Әкімшілік ұстап алу туралы хаттаманың көшірмесі әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны үшін ұстап алынған адамға тапсырылады.

ҚР ӘҚБтК-нің 788-бабының 2-бөлігіне сәйкес ұсталған адамның өтініші бойынша оның туыстары, жұмыс немесе оқу орнының әкімшілігі, сондай-ақ қорғаушысы дереу хабардар етіледі. Кәмелетке толмағанның ата-анасын немесе оларды алмастыратын адамдарды ұстау туралы хабарлама

кәмелетке толмағанның өзінің бұл туралы өтінішінің болуына қарамастан міндетті түрде жүргізіледі. Оның үстіне, кәмелетке толмаған адамның ата-анасын немесе өзге де заңды өкілдерін хабардар ету, егер ол оларға құқық бұзушылық жасаған жағдайда ұсталғаны туралы хабарламауды өтінсе де, жүзеге асырылуға тиіс. Кәмелетке толмаған адамның ата-анасын немесе өзге де заңды өкілдерін хабардар ету кез келген жағдайда, оның ішінде, егер ұстап алу кезеңінде оларды хабардар ету мүмкін болмаса, ұстап алу мерзімі өткеннен кейін де жүргізілуге тиіс.

Ұсталған адамға ҚР ӘҚБтК-нің 788-бабының 4-бөлігіне сәйкес оның құқықтары мен міндеттері түсіндіріледі, бұл туралы хаттамада тиісті жазба жасалады.

Ұсталған адамға оның құқықтары мен міндеттерін түсіндірмеу әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді елеулі бұзу болып табылады және Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген жауаптылыққа әкеп соғады (ҚР ӘҚБтК-нің 788-бабының 5-бөлігі).

ҚР ӘҚБтК-нің 802-бабының 4-бөлігіне сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану туралы бірінші хаттама жасалған кезден бастап Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған болып есептелетіндіктен, осы кезден бастап адам ҚР ӘҚБтК-нің 744-бабының 1-бөлігінде көзделген құқықтарды пайдаланады.

Әрбір ұсталған адамның Қазақстан Республикасы Конституциясының 16-бабының 3-бөлігіне сәйкес, ұсталған кезінен бастап адвокаттың (қорғаушының) көмегін пайдалануға құқығы бар.

Әскери қызметшіні немесе әскери жиындарға шақырылған азаматты әкімшілік ұстап алу туралы (ҚР ӘҚБтК-нің 788-бабының 3-бөлігі) ұстап алынған адам әскери жиындарды (әскери қызметті) өткеретін әскери комендатура немесе әскери бөлім дереу хабардар етіледі, бұл ретте әкімшілік ұстап алу туралы хаттама және әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалады. Әскери қызметші іс материалдарымен бірге әскери комендатураның немесе әскери бөлімнің өкілдеріне беріледі, өйткені «Әскери қызмет және әскери қызметшілердің мәртебесі туралы» 2012 жылғы 16 ақпандағы № 561-IV ҚРЗ Заңының 54-бабына сәйкес әскери қызметті өткеру немесе әскери жиындарда болу кезінде жасалған әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін жоғарыда аталған адамдар Қазақстан Республикасы Президентінің 2007 жылғы 5 шілдедегі № 364 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының тәртіптік жарғысы негізінде тәртіптік жауаптылықта болады.

Дипломатиялық иммунитетті пайдаланбайтын шетелдік азаматтар және азаматтығы жоқ адамдар құқық бұзушылық жасаған жағдайда жалпы негіздерде әкімшілік ұстауға тартылуы мүмкін.

Күштеп әкелу – бұл өздеріне қатысты әкімшілік іс бойынша іс жүргізіліп жатқан жеке тұлғаны не заңды тұлғаның өкілін, әкімшілік

жауаптылыққа тартылатын кәмелетке толмаған адамның өкілін судьяның немесе органның (лауазымды адамның) шақыруы бойынша келуден жалтарған жағдайда, сотқа немесе әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарайтын органға мәжбүрлеп алып бару.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарайтын судьяның, органның (лауазымды адамның) ұйғарымы күштеп әкелуге негіз болып табылады.

Күштеп әкелу лауазымды адамдардың ауызша нұсқауы бойынша, күштеп әкелу туралы анықтамалардың тиісті түрде расталмаған көшірмелері, сондай-ақ факсимильді байланыс арқылы берілген күштеп әкелу туралы анықтамалардың көшірмелері негізінде жүзеге асыруға жол берілмейді.

Күштеп әкелуге жататын адам нақты орналасқан жерге келгеннен кейін ІІО қызметкері оның жеке басын құжаттар бойынша анықтайды, оған қолын қойғызып, күштеп әкелу туралы ұйғарым жариялайды.

Күштеп әкелуге жататын адам қол қоюдан бас тартқан жағдайда күштеп әкелуді орындайтын ІІО қызметкері күштеп әкелу туралы ұйғарымға тиісті жазба жасайды.

Күштеп әкелуді жүзеге асыру кезінде ІІО қызметкері мынадай мақсаттарда қырағылық танытуы тиіс:

1. күштеп әкелуге жататын адам тарапынан құқыққа қарсы іс-әрекеттерді болғызбау;

2. әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарайтын сотқа немесе органға келуден жалтару мүмкіндігін болдырмау;

3. өзіне немесе басқаларға зиян келтіру мүмкіндігін болдырмау.

Күштеп әкелуге жататын адамның ар-намысы мен қадір-қасиетін қорлайтын іс-әрекеттерге жол беруге үзілді-кесілді тыйым салынады.

Күштеп әкелуді орындауға кедергі келтіретін мән-жайлар (ауру, табиғи апат, оларға күтім жасауды біреуге тапсыру мүмкін болмаған кезде жас балалардың болуы және т.б.) туралы ІІО қызметкері бұл туралы сотқа немесе әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарайтын органға жазбаша баянатпен хабарлайды. Баянатқа көрсетілген мән-жайларды растайтын құжаттардың көшірмелері қоса беріледі.

ҚР ӘҚБтК-нің 791-бабының 1-бөлігіне сәйкес жеке тексеру – бұл құқық бұзушылықтарды анықтау және алдын алу, әкімшілік құқық бұзушылық жасау құралы не оның нысанасы болған құжаттарды, заттарды және басқа да нәрселерді табу және алып қою мақсатында адамның денесін және оның киімін мәжбүрлеп зерттеп-қарау.

ҚР ӘҚБтК-нің 791-бабының 2-бөлігіне сәйкес жеке тұлғаның өзімен бірге алып жүрген заттарын жете тексеру – бұл жеке тұлғаның өзімен бірге алып жүрген заттарын құрылымдық тұтастығын бұзбай тексеру.

Тексеру кезінде заңдылықты сақтаудың кепілі – екі куәгердің міндетті болуы туралы талап. Куәгерлер болмаған кезде жеке қарап тексеруге және заттарды қарап тексеруге жеке адамның жанында айналадағылардың өмірі мен денсаулығына зиян келтіру үшін пайдаланылуы мүмкін қару немесе өзге де заттар бар деп пайымдауға жеткілікті негіздер болған жағдайларда ғана

жол беріледі, жеке қарап тексеруге, заттарды қарап тексеруге бұл туралы прокурорға жиырма төрт сағат ішінде хабарлай отырып, куәгерлерсіз жүргізілуі мүмкін.

Жеке басты тексеріп қарауды тексеріп қаралушымен жынысы бірдей адам және жынысы осындай екі куәгердің қатысуымен жүргізіледі.

Жеке басты жете тексеру және жеке тұлғаның өзімен бірге алып жүрген заттарын жете тексеру әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізу кезеңінде ғана жүргізілуі мүмкін. Адамның әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны жеке басты жете тексеруді және жеке тұлғаның өзімен бірге алып жүрген заттарын жете тексеруді жүргізуге негіз болып табылады.

Тексеру жүргізілгенге дейін ІІО қызметкері қарап тексеруге жататын адамды ҚР ӘҚБтК-нің 744-бабына сәйкес оның құқықтарымен таныстыруға және қарап тексеруге жататын адамға жеке басын растайтын құжаттарды, сондай-ақ басқа да заттар мен нәрселерді ұсынуға міндетті.

Жеке тұлғаның өзімен бірге алып жүрген заттарын (қол жүгін, багажын, аң және балық аулау құралдарын, олжалаған өнімі мен өзге де нәрселерін) тексеріп-қарау осы заттардың меншік иесі немесе иелігіндегі тұлғаның қатысуымен және екі куәгердің қатысуымен жүргізіледі.

Жеке басты жете тексеруді және жеке тұлғаның өзімен бірге алып жүрген заттарын жете тексеруді (жетуге қиын жерде, тәуліктің түнгі уақытында, төтенше жағдайда немесе соғыс жағдайында) жүргізуге куәгерлердің қатысуы шын мәнінде мүмкін болмаған кезде, оның барысын және нәтижелерін тіркеудің техникалық құралдары міндетті түрде қолданыла отырып, куәгерлердің қатысуынсыз жүргізілуі мүмкін.

Жеке басты жете тексеру, жеке тұлғаның өзімен бірге алып жүрген заттарын жете тексеру туралы хаттама жасалады. Хаттамада мыналар көрсетіледі:

- жасалған күні;
- жасалған уақыты;
- жасалған орны;
- хаттама жасаған адамның лауазымы, тегі және аты-жөні;
- жеке басы тексерілген адам туралы мәліметтер;
- заттардың түрі, саны және өзге де сәйкестендіру белгілері;
- қарудың тұрпаты, маркасы, моделі, калибрі, сериясы, нөмірі, белгісі;
- оқ-дәрілердің, арнаулы жедел-іздестіру іс-шараларын жүргізуге арналған арнайы техникалық құралдардың және ақпаратты қорғаудың криптографиялық құралдарының саны мен түрі.

Жеке басты жете тексеру, заттарды жете тексеру хаттамасына оны жасаған лауазымды адам, жеке басы жете тексерілген адам, жете тексерілген заттар иесі, куәгерлер қол қояды. Жеке басы жете тексерілген адам, жете тексерілген заттардың иесі хаттамаға қол қоюдан бас тартқан жағдайда, хаттамаға тиісті жазба жасалады.

Барлық алып қойылатын заттар мен нәрселер, оның ішінде ақша қаражаты (ақша сомасы мен номиналдары) жеке басын жете тексеру және жеке тұлғаның өзімен бірге алып жүрген заттарын жете тексеру хаттамасына енгізілуге тиіс.

Қажет болған жағдайларда фото - және кинотүсірілім, бейнежазба жүргізіледі, құжаттарды тіркеудің белгіленген өзге де тәсілдері қолданылады, бұл туралы тексеріп қарау хаттамасында тиісті жазба жасалады.

Әкімшілік құқық бұзушылық жасау құралдары немесе заттары болып табылған заттар және жеке қарап тексеруді, жеке тұлғаның өзімен бірге алып жүрген заттарын қарап тексеруді жүзеге асыру кезінде табылған әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша дәлелдемелердің мәні бар құжаттар ҚР ӘҚБтК-нің 795-бабына сәйкес алып қоюға жатады.

Көлік құралдарын, шағын көлемді кемелерді жете тексеру – көлік құралын, шағын көлемді кемені олардың құрылымдық тұтастығын бұзбай жүргізілетін зерттеп-қарау құқық бұзушылық жасау құралдарын не әкімшілік құқық бұзушылық заттарын табу және алып қою мақсатында жүзеге асырылады.

Көлік құралдарын тексеріп қарауды екі куәгердің қатысуымен ҚР ӘҚБтК-нің 787-бабында санамаланған, осыған уәкілеттік берілген лауазымды адамдар жүргізеді.

Ерекше жағдайларда тексеру куәгерлердің қатысуынсыз, бірақ бұл ретте оның барысы мен нәтижелерін тіркеп тұратын техникалық құралдарды қолдана отырып жүргізуге жол беріледі. Ерекше жағдайларға жергілікті жердің қолжетімділігі, тиісті қатынас құралдарының болмауы, куәгерлер ретінде жеке тұлғаларды тарту үшін мүмкіндік болмайтын басқа да объективті себептер жатады.

Көлік құралдарын, шағын көлемді кемелерді жете тексеруді оларды иеленуші тұлғалардың не оның өкілінің немесе көлік құралын, шағын көлемді кемені заңды негізде басқаратын тұлғаның қатысуымен жүргізіледі. Кейінге қалдыруға болмайтын жағдайларда, оларға аталған тұлғалардың қатысуынсыз жете тексеру жүргізілуі мүмкін.

Көлік құралдарын, шағын көлемді кемелерді тексеріп қарауды жүргізу үшін негіздер:

1) көлік құралында, шағын көлемді кемеде әкімшілік құқық бұзушылық жасау құралдары не нәрселер бар деп есептеуге жеткілікті негіздердің болуы;

2) алкогольден, есірткіден, уытқұмарлықтан масаң күйдегі жүргізушінің көлік құралын басқаруы, егер жүргізуші уәкілетті лауазымды адамдардың заңды талаптарына бағынбаса;

3) уәкілетті лауазымды адамдардың іздеудегі көлік құралдарын, шағын көлемді кемелерді ұстап алу жөніндегі іс-шараларды жүргізуі;

4) егер көлік құралымен, шағын көлемді кememен тасымалданатын жүк ұсынылған құжаттарға сәйкес келмейді деп есептеуге жеткілікті негіздер болса;

5) көлік құралының, шағын көлемді кеменің тораптар мен агрегаттарын ұсынылған құжаттарға сәйкес деректермен салыстыруды жүргізу қажеттігінің болуы;

6) көлік құралының, шағын көлемді кеменің пайдалануға тыйым салынған ақауы болуының анықталуы;

7) көлік құралын ұстап алу, оны пайдалануға тыйым салу болып табылады.

Көлік құралдары мен шағын көлемді кемелерді жете тексеру кезінде анықталған заттарды тіркеу мақсатында қажет болған жағдайларда фото-, кинотүсірілімі, бейнежазба жүргізіледі.

Көлік құралын тексеруді жүзеге асыру фактісі және оның нәтижелері хаттамада міндетті түрде тіркеледі. Хаттаманың көшірмесі тексерілетін көлік құралының, шағын көлемді кеменің иесіне не оның өкіліне немесе көлік құралын, шағын көлемді кемені заңды негізде басқаратын адамға табыс етіледі.

Құжаттар мен заттарды алып қою – жеке немесе заңды тұлғаны осы құжаттар мен заттарды пайдалану және оларға билік ету мүмкіндігінен мәжбүрлеп айырудан тұратын әкімшілік-құқықтық ықпал ету шарасы.

ҚР ӘҚБтК-нің 795-бабына сәйкес құқық бұзушылықтың құралы не нысанасы болып табылатын құжаттар мен заттарды алып қоюға жол беріледі не ҚР ӘҚБтК-нің 785-бабында көзделген әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану кезінде тиісті бұлтартпау шараларын қолдануға уәкілеттік берілген лауазымды адамдар екі куәгердің қатысуымен жүзеге асырады.

Құжаттар мен заттарды алып қою әкімшілік құқық бұзушылықтың жолын кесу және әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі уақтылы және дұрыс қарауды, іс бойынша қабылданған қаулыны орындауды қамтамасыз ету мақсатында жүзеге асырылады. Кейбір жағдайларда құжаттарды алып қою заңсыз әрекетті жасаған адамның жеке басын анықтау үшін қажет.

Шығарылған қаулыға сәйкес іс қаралғаннан кейін алып қойылған құжаттар мен заттар:

1) иесіне қайтарылады;

2) тәркіленеді;

3) өткізіледі;

4) сақталады;

5) жойылады

Жол жүрісі саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істер бойынша алып қойылған құжаттар мен заттар іс бойынша қабылданған қаулы орындалғанға дейін сақталады.

Алып қойылған заттар мен құжаттар әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қаралғанға дейін алып қоюды жүргізген лауазымды адам айқындайтын орындарда тиісті уәкілетті мемлекеттік орган айқындайтын тәртіппен сақталады.

Алып қойылған атыс қаруы мен өзге де қару, сондай-ақ оқ-дәрілер, арнаулы техникалық құралдары Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрлігі айқындайтын тәртіппен сақталады.

Көлік құралын басқару құқығына жүргізуші куәлігі санкциясы көлік құралын басқару құқығынан айыруды көздейтін әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жағдайларда ғана алып қойылады. Қалған барлық жағдайларда әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама толтырылғаннан кейін көлік құралын басқару құқығына арналған жүргізуші куәлігі дереу иесіне қайтарылады.

Сонымен бірге, уәкілетті лауазымды адам жүргізуші куәлігін немесе жүргізуші жол жүрісі қағидаларын білуін тексеруге жіберген жағдайларда жүргізуші куәлігінің орнына көлік құралын жүргізу құқығына берілген куәлікті алып қоюға құқылы. Алынған құжаттар емтихан тапсырған жағдайда жүргізушіге қайтарылады.

Емтихан тапсырмаған кезде лауазымды адам жол жүрісі қағидаларын білуін тексеруге жіберу туралы қаулыны алған күннен бастап екі ай ішінде Қазақстан Республикасының жол жүрісі қауіпсіздігі саласындағы заңнамасында көзделген шараларды қабылдайды.

Көлік құралдарының мемлекеттік нөмірлері екі куәгердің және (немесе) көлік құралы иесінің қатысуымен алынады.

Мемлекеттік нөмірлерді алып қою кезінде лауазымды адам міндетті түрде көлік құралының иесіне алып қоюды жүргізудің негізін түсіндіруге міндетті.

ҚР ӘҚБтК көзделмеген мақсаттарда заттар мен құжаттарды алып қою заңнамада көзделген жауаптылыққа әкеп соғады.

Заттар мен құжаттарды алып қою туралы хаттама жасалады. Хаттаманың көшірмесі өзіне қатысты іс жүргізіліп жатқан адамға немесе оның өкіліне табыс етіледі.

Жүргізушілер мен кеме жүргізушілерін көлік құралын немесе шағын көлемді кемені жүргізуден шеттету және олардың масаң күйін куәландыру аталған адамдар масаң күйде деп пайымдауға жеткілікті негіздер болған кезде жүргізіледі.

Көлік құралының жүргізушісі масаң күйде деп пайымдауға жеткілікті негіздер мынадай бір немесе бірнеше белгілердің болуы болып табылады:

- ауыздан алкогольдің иісі
- поза тұрақсыздығы
- сөйлеудің бұзылуы
- бет терісінің түсінің күрт өзгеруі
- жағдайға сәйкес келмейтін мінез-құлық

Жүргізушінің, кеме жүргізушісінің масаң күйін куәландыру уәкілетті лауазымды адамдардың жазбаша жолдамасы бойынша жүргізіледі.

Масаң күйін куәландыруға жіберу және оның нәтижелерін ресімдеу «Мас күйін куәландыруға жіберу, мас күйін куәландыру және оның

нәтижелерін ресімдеу ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 4 маусымдағы № 528 қаулысына сәйкес жүргізіледі.

Масаң күйін куәландыру үшін көлік құралын, шағын көлемді кемені жүргізуден шеттету туралы әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамада белгі жасалады, онда шеттету күні, уақыты, орны, негізі көрсетіледі. Хаттаманың көшірмесі өзіне қатысты іс бойынша іс жүргізіліп жатқан адамға не оның заңды өкіліне табыс етіледі.

Міндетті түрде тиісті хаттамаға мас күйін куәландыру актісі қоса беріледі.

Көлік құралын немесе шағын көлемді кемені ұстау, жеткізу және пайдалануға тыйым салу жүзеге асырылады

Оларды уақытша сақтау үшін арнайы алаңдарға, тұрақтарға немесе стационарлық көліктік бақылау бекетіне іргелес алаңдарға жеткізу жолымен, оның ішінде басқа көлік құралын (эвакуаторды), кемені немесе шағын көлемді кемені пайдалана отырып:

- ұстау себептерін жойғанға дейін;
- әкімшілік жаза қолдану туралы қаулы орындалғанға дейін;
- көлік құралын пайдалануға тыйым салу себептерін жойғанға дейін мемлекеттік тіркеу нөмірі белгілерін алып қою арқылы.

Сонымен бірге, уәкілетті лауазымды адамдар көлік құралын уақытша сақтау үшін арнаулы алаңдарда, тұрақтарға немесе стационарлық көліктік бақылау бекетіне іргелес жатқан алаңдарға жеткізуді (эвакуациялауды) көлік құралының жүргізушісі тоқтау немесе тоқтап тұру қағидаларын бұзған және өздері сол жерде болмаған жағдайларда, сондай-ақ жүргізушілер жолда қараусыз қалдырған көлік құралдарына, олардың орналасқан жерін анықтау мүмкін болмаған кезде жүзеге асыруға құқылы.

Көлік құралын немесе шағын көлемді кемені ұстауды, жеткізуді және пайдалануға тыйым салуды жүзеге асыруға уәкілетті лауазымды адамдар:

1) ішкі істер органдарының қызметкерлері;

2) Қазақстан Республикасының Мемлекеттік шекарасын күзету және қорғау кезіндегі Ұлттық қауіпсіздік комитеті Шекара қызметінің қызметкерлері;

3) әскери полиция қызметкерлері (әкімшілік құқық бұзушылық жасаған кезде Ұлттық қауіпсіздік органдарының, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, Қазақстан Республикасының басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының көлік құралын басқаратын адам);

4) көліктік бақылау органдарының қызметкерлері (өз өкілеттіктері шегінде);

5) Орман және аңшылық шаруашылығы, ерекше қорғалатын табиғи аумақтар, балық қорғау органдарының лауазымды адамдары (орман, балық, аңшылық шаруашылығы, ерекше қорғалатын табиғи аумақтар саласындағы заңнама бұзылған кезде);

6) мемлекеттік кірістер органдарының лауазымды адамдары (өз өкілеттіктері шегінде).

Ұсталған көлік құралын, шағын көлемді кемені сақтау жергілікті атқарушы органдардың шешімі бойынша құрылатын және коммуналдық меншік болып табылатын арнайы алаңдарда немесе тұрақтарда ғана жүзеге асырылады. Ұсталған көлік құралын кез келген басқа жабдықталмаған алаңдарда немесе тұрақтарда сақтауға тыйым салынады.

Қарап-тексеру – көлік құралын, сол жерді, нәрселерді, Қазақстан Республикасының аумағына импортталған тауарларды, сондай-ақ Қазақстан Республикасының аумағы арқылы өткізілетін құжаттарды, тірі адамдарды көріп зерттеу әкімшілік құқық бұзушылық іздерін, өзге де материалдық объектілерді, сондай-ақ әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы жасау үшін маңызы бар мән-жайларды анықтау мақсатында жүргізіледі.

Қажеттілік туындаған жағдайда кідіртілмей жүргізіледі.

Тексеру түрлері:

1. Тірі адамдарды қарап-тексеру – тексеріп қаралушымен жынысы бірдей адам және жынысы осындай екі куәгердің қатысуымен жүргізеді.

2. Тірі адамның өзімен бірге алып жүрген заттарын тексеру – олардың құрылымдық тұтастығын бұзбай, осы заттар меншігінде немесе иелігінде тұрған адамның қатысуымен және екі куәгердің қатысуымен жүргізіледі. Тірі адамның қолында айналасындағылардың өмірі мен денсаулығына зиян келтіру үшін пайдаланылуы мүмкін қару немесе өзге де заттар бар деп пайымдауға негіз болған жағдайларда, қарап-тексеру 24 сағат ішінде прокурорға бұл жөнінде хабарланып, куәгерлерсіз жүргізілуі мүмкін.

3. Жергілікті жерді, заттарды, құжаттарды (жеке тұлғаның алып жүрген заттарын қоспағанда) қарап-тексеру куәгерлердің қатысуымен жүргізіледі. Тиісті қатынас құралдары болмаған кезде немесе басқа да объективті себептерге байланысты жеке тұлғаларды куәгер ретінде тартуға мүмкіндік болмаған кезде, бірақ оның барысы мен нәтижелерін тіркеудің техникалық құралдары қолданыла отырып, қол жеткізу қиын жерде куәгерлердің қатысуынсыз жүргізіледі.

4. Табылған іздерді және өзге де материалдық объектілерді қарап-тексеру - әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жерде жүзеге асырылады. Қосымша уақыт талап етілсе немесе табылған жерде қарап-тексеруге елеулі қиындықтар туындайтын болса, объектілер алып қойылуы және оралған, мөр басылған күйінде, зақым келтірілмей, қарап-тексеруге қолайлы жерге жеткізілуі мүмкін.

Қажет болған жағдайларда тексеру кезінде:

1) қарап-тексерілетін объектілер өлшенеді;

2) жоспарлары мен схемалары жасалады;

3) суретке түсіріледі және өзге де құралдармен түсіру жүргізіледі.

Қажет болған кезде, сондай-ақ қарап-тексеруге қатысушылардың талап етуі бойынша хаттама жасалады. Қарап-тексеру хаттамасының көшірмесі өзіне қатысты іс бойынша іс жүргізіліп жатқан адамға не оның өкіліне тапсырылады.

Жеке тұлғаны алкогольден, есірткіден немесе уытқұмарлықтан масаң күйде медициналық куәландыру Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2003 жылғы 11 маусымдағы № 446 бұйрығымен бекітілген психикаға белсенді әсер ететін заттарды тұтыну фактісін және масаң күйде болғанын анықтау үшін медициналық куәландыруды жүргізу жөніндегі нұсқаулықтың негізінде жүргізіледі. Медициналық куәландыру міндетті түрде медициналық куәландыру қорытындысы түрінде ресімделеді.

Көлік құралын жүргізуші адам медициналық куәландырудан өтуден жалтарған жағдайларда, оған қатысты ҚР ӘҚБтК-нің 613-бабының 4-бөлігі бойынша әкімшілік іс жүргізу қозғалады.

Барлық жағдайларда куәландыруды жүргізетін дәрігерге ІІО қызметкерлері куәландырудың қажеттілігін тудырған себептерді және оның мақсаттарын хабарлауы тиіс.

ІІО қызметкерлері медициналық куәландыруға жататын адамдарды куәландыру жүргізілетін жерге жол-көлік оқиғасы болған немесе мас болу белгілері анықталған кезден бастап **екі сағаттан кешіктірмей** жеткізуге тиіс

Куәландырылушыны жеткізген лауазымды адам оның жеке басын анықтауға шаралар қолдануға міндетті (жеке басын анықтау мүмкін болмаған жағдайда куәландырылушыны суретке түсіруге жол беріледі). Дәрігер куәландырылушының құжаттарымен (паспорт, жеке куәлік, жүргізуші куәлігі және басқалары) танысып, оның жеке басына көз жеткізуге міндетті. Құжаттардың болмауы куәландыруды жүргізбеуге негіз болмайды. Мұндай құжаттар болмаған кезде медициналық куәландыру қорытындысында тексерілушінің белгілері және куәландырылушының жеке басы туралы деректер оның сөздерінен жазылғандығы көрсетіледі. Қажет болған кезде куәландырылушы туралы мәліметтер Ішкі істер органдарында нақтыланады және медициналық ұйымға хабарланады.

Медициналық куәландыру негізінде қорытынды жасалады, онда куәландырылушының тексеру кезіндегі жай-күйі нақты сипатталуы тиіс.

Дәрігер (фельдшер) қорытындыны жасау кезінде қолда бар клиникалық және (қажет болған жағдайда) зертханалық деректер негізінде мынадай жағдайлардың бірін белгілеуге тиіс:

1) мас емес (сау);

2) психикаға белсенді әсер ететін (қандай да бір) заттарды тұтыну фактісі, масаң күйде болу белгілері анықталды;

3) алкогольдік масаң күйі (жеңіл, орташа, ауыр дәрежеде);

4) тұтынудың әсерінен болған (есірткілік, уытқұмарлық) масаң күйі.

Медициналық куәландыру қорытындысы екі данада жасалады, куәландыру жүргізілген медициналық ұйымның дәрігерінің қолымен және мөрімен расталады. Бір данасы куәландырылушыны жеткізген лауазымды адамға беріледі, ал екінші данасы медициналық ұйымда қалады және ауру тарихымен және басқа да медициналық құжаттармен бірдей медициналық ұйымның мұрағат істерінде сақталады.

Куәландырудың әрбір жағдайы арнайы журналда тіркелуге жатады (Қағидалардың № 3 қосымшасы).

Куәландырылатын адам (не оны жеткізген лауазымды адам) куәландыру нәтижелерімен келіспеген кезде басқа дәрігер қайта куәландыруды не комиссиялық түрде жүргізеді.

Медициналық куәландырудың (бастапқы, қайталама) жолдамасымен, жүргізуімен және қорытындысымен келіспеген жағдайларда азаматтар құқық қорғау органдары қызметкерлерінің, куәландырылушының жұмыс орны бойынша кәсіпорындардың, ұйымдардың лауазымды адамдарының, медицина қызметкерлерінің іс-әрекеттеріне сот тәртібімен шағымдануға құқылы.

Әрбір белгіленген мас болу фактісі бойынша міндетті түрде әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалады. Осы фактіні жасырған жағдайда лауазымды тұлға ҚР заңнамасында көзделген жауапкершілікке тартылады.

7.3 Әкімшілік бұлтартпау шараларын қолдану кезіндегі ІІО қызметкерлерінің іс-әрекеттері

Заңдылық құқықтық мемлекеттің өмір сүруінің және дамуының маңызды шарттарының бірі болып табылады, оны Қазақстан Республикасы Конституцияның бірінші бабында бекітеді.

Әкімшілік бұлтартпау шараларын қолдану кезінде өкілеттіктерді жүзеге асыру кезінде лауазымды адам заң шеңберінде әрекет етуге тиіс. Әкімшілік бұлтартпау шараларын іс жүзінде оларды негізсіз зорлық-зомбылық, жеке тұлғаның бостандығын шектеу ретінде немесе оған психологиялық қысым көрсету мақсатында заңсыз қолдану.

Әкімшілік бұлтартпау шараларын заңда белгіленбеген мақсаттар үшін пайдалану азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын бұзудың негізіне айналады. Бірінші кезекте, жеке басына қол сұғылмаушылық пен бостандыққа, сондай-ақ жүріп-тұру бостандығына құқықтар.

Полиция қызметкері есте сақтауға міндетті:

1. Адам, оның құқықтары мен бостандықтары – ең жоғары құндылық, оларды тану, сақтау және қорғау – мемлекеттің міндеті, олар заңдардың мағынасын, мазмұнын және қолданылуын және мемлекеттік қызметшілердің қызметін анықтайды.

2. Полиция қызметкері өз міндеттерін орындай отырып және құқықтарын жүзеге асыра отырып, мемлекеттік биліктің өкілі ретінде әрекет етеді. Ол өз есебінен көшеде және қоғамдық орындарда айтылған ренішті және әділетсіз ескертулерді, орынсыз өткірліктерді, келеке-мазақтарды қабылдамауға, жанжалды жағдайға немесе жанжалға тартуға жол бермеуге тиіс, ол бұл айтылғандарды негізсіз зорлық-зомбылықпен немесе кек қайтарумен еңсеруге құқылы емес. Ол ерекше қоғамдық және мемлекеттік бақылауда екенін және оның заңға қайшы келетін кез-келген ұқыпсыз немесе

қасақана әрекеті қатты сынға ұшырайтынын түсінуі керек. Сондықтан ол кез-келген жағдайда өзін-өзі бақылау қабілетін талап етеді.

3. Қызметкердің қызметтік міндеттерін заңды түрде атқарудың кең құралдары мен тиімді құқықтық қорғау құралдары болған кезде оның заңсыз іс-әрекетін ақтауға ештеңе бола алмайды, тек заңнамаға жүгіну жеткілікті.

Полиция қызметкерінің әкімшілік бұлтартпау шараларын қолдануының заңдылығы мен негізділігі қызметкердің өз міндеттерін орындау басымдығы болып табылады.

ҚР ӘҚБтК-де көзделген әкімшілік құқық бұзушылық белгілері анықталған жағдайда **полиция қызметкерлері міндетті:**

1. Құқық бұзушыдан заңсыз әрекеттерді тоқтатуды дереу талап етіңіз және азаматқа ұстау туралы хабарлаңыз.

«Ішкі істер органдары туралы» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 23 сәуірдегі №199-V ҚРЗ Заңының 19-бабы, 5-бөлігіне сәйкес азаматқа жүгінген кезде полиция қызметкері міндетті:

1) жеке адамдармен қарым-қатынас кезінде өзін таныстыруға және қызметтік куәлігін көрсетуге;

2) ұсталғаннан кейін адамға оны ұстау негіздерін хабарлауға, оның өзіне және жақын туыстарына қарсы куәгер болмауға құқығы, бір рет телефон соғуға және қорғаушы алуға құқығы бар екенін түсіндіруге;

3) жеке адамның ұсталғаны туралы оның жақын туыстарына хабарлауға;

4) жеке тұлғалардың құқығы мен заңды мүдделерін сақтауға, азаптауды, зорлық-зомбылықты, қатыгез, адамгершілікке жатпайтын, қадір-қасиетін қорлайтын жаза қолданбауға, қасақана тән зардабын және жан азабын тарттырмауға міндетті. Қылмыстық немесе әкімшілік құқық бұзушылықты жасауға айғақ беруге және өзін кінәлімін деп мойындауға мәжбүрлеуге тыйым салынады.

2. ҚР ӘҚБтК-нің 788-бабына сәйкес ұсталған адамға оның Кодексте көзделген құқықтары мен міндеттері түсіндірілсін.

Ұсталған адамға оның құқықтары мен міндеттерін түсіндірмеу әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді елеулі бұзу болып табылатынын және Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген жауаптылыққа әкеп соғатынын есте сақтау қажет.

3. Ұсталған адамнан жеке басын куәландыратын құжаттарды көрсетуді сұраңыз, ал олар болмаған жағдайда полиция қызметкерлеріне өзіңізді таныстыруды сұраңыз. Қызметтік кітапшаға деректерді жазу.

4. Куәлар туралы деректерді (егер бар болса) белгілеу және жазу, куәларға ҚР ӘҚБтК-нің 754-бабында көзделген олардың құқықтары мен міндеттерін түсіндіру.

5. Іс бойынша анықтауға жататын мән-жайларды анықтау:

- әкімшілік құқық бұзушылық оқиғасының болуы;
- заңсыз әрекеттерді жасаған адам;
- адамның әкімшілік құқық бұзушылық жасаудағы кінәлілігі;

- әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді болдырмайтын мән-жайлардың тізбесі;

- істі дұрыс шешу үшін маңызы бар өзге де мән-жайлар, сондай-ақ әкімшілік құқық бұзушылық жасаудың себептері мен шарттары көрсетілуге тиіс.

6. ҚР ӘҚБтК-нің 803-бабының талаптарына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасау (оны ҚР ӘҚБтК-нің 786-бабына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық анықталған жерде жасау мүмкін болмаған кезде жеке тұлғаларды ең жақын ішкі істер органының қызметтік үй-жайларына немесе жергілікті өзін-өзі басқару органының үй-жайларына жеткізу жүзеге асырылады).

7. Әкімшілік бұлтартпау шарасын қолдану туралы хаттама жасау (ҚР ӘҚБтК көзделген жағдайларда). Көшірме өзіне қатысты осы шаралар қолданылған адамға табыс етіледі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 30 тамыздағы Конституциясы // Қазақстан Республикасы Парламентінің Жаршысы, 1996 ж., № 4, ст. 217.
2. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы: Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 5 шілдедегі № 235-V ҚРЗ // ҚР Парламентінің Жаршысы 2014 ж., № 18-II, ст. 92.
3. «Құқық қорғау қызметі туралы»: Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 6 қаңтардағы № 380-IV // «Казахстанская правда» Заңы, 19.01.2011 ж., № 17-18 (26438-26439)
4. Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы: Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 23 сәуірдегі № 199-V // Заңы ҚР Парламентінің Жаршысы 2014 ж., № 8, ст. 48.
5. Әскери қызмет және әскери қызметшілердің мәртебесі туралы: Қазақстан Республикасының 2012 жылғы 16 ақпандағы № 561-IV Заңы // «Казахстанская правда» 25.02.2012 ж. № 57 (26876)
6. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының жалпыәскери жарғыларын бекіту туралы: Қазақстан Республикасы Президентінің 2007 жылғы 5 шілдедегі № 364 // «Егемен Қазақстан» 2007 жылғы 10 шілдедегі № 104 Жарлығы (25349)
7. Мас күйін куәландыруға жіберу, мас күйін куәландыру және оның нәтижелерін ресімдеу ережесін бекіту туралы: Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 4 маусымдағы № 528 // қаулысы Қазақстан Республикасының ПҮАЖ-ы, 2003 ж., № 25, ст.233
8. Психикаға белсенді әсер ететін заттарды пайдалану және масаң күйде болу фактісін анықтау үшін медициналық куәландырудан өткізу жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы: Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2003 жылғы 11 маусымдағы № 446 бұйрығы.

9. О.Е. Бектурганов Формирование профессиональных навыков самозащиты у сотрудников правоохранительных органов // ҚазҰУ Хабаршысы. Заңды сериясы. – 2004. – № 3 (31). – 95-98 б.

10. В.И. Григорьев Қазақстан Республикасының әкімшілік құқығы. Жалпы бөлім: схемалар альбомы (оқу-көрнекі құрал). – Алматы: «Аян Эдет» баспасы, 2002. – 79 б.

11. Б.А. Жетписбаев Понятие, особенности и классификация мер института административного пресечения // Қазақстан Республикасының Мемлекеттік-құқықтық және әлеуметтік даму перспективалары: халықаралық қатынастар. ғылыми.-теорет. конф. - Қостанай: Қазақстан Республикасы ІІМ Қостанай заң институты, 2001. – 31-35 б.

12. Д.А. Ким Конституционные основы соблюдения прав и свобод граждан при применении органами внутренних дел мер обеспечения производства по делам об административных правонарушениях // Дис. … заң ғылымдарының кандидаты. - Алматы, 2010. – 130 б.

13. С.М. Рахметов, Н.Н. Турецкий Необходимая оборона. – Алматы: Жеті жарғы, 1996. – 112 б.

8. Әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін кәмелетке толмағандарға тәрбиелік ықпал ету шараларын қолдану жөніндегі ұсынымдар

Осы ұсынымдардың негізгі мақсаты Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша кәмелетке толмағандарға тәрбиелік ықпал ету шараларын қолдану өкілеттіктері берілген ІІО қызметкерлерінің практикалық дағдыларды алуы болып табылады.

Сондай-ақ оларды Қазақстан Республикасы құқық қорғау органдары оқу орындарының курсанттарын оқыту үшін пайдалану көзделеді, сонымен қатар ұсынымдар қызметтік даярлық жоспары бойынша сабақтарда практикалық ішкі істер органдарында пайдаланылуы мүмкін.

Мазмұны

Кіріспе
1. Заңды түсіндіру
2. Келтірілген зиянның есесін толтыру міндетін жүктеу
3. Кәмелетке толмағаның бос уақытын шектеу және мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу

Кіріспе

Қазақстан Республикасы кәмелетке толмағандардың құқықтары мен мүдделерін қорғауға бағытталған бірқатар халықаралық шарттардың қатысушысы болып табылады. Біріккен Ұлттар Ұйымы минималды ережелер стандарттарының 5-бабында "мөлшерлестік қағидатын"сақтау жөніндегі ұсыным бекітілген. Бұл принцип жазалау санкцияларын қолдануды шектеу құралы ретінде кеңінен танымал, бұл негізінен құқық бұзушылықтың ауырлығына сәйкес жазалау принципін қолдануда көрінеді. Жас құқық бұзушылардың әрекеттеріне реакциясы тек құқық бұзушылықтың ауырлығын ғана емес, сонымен бірге жеке басының ерекшеліктерін де ескеруге негізделуі керек. Құқық бұзушының жеке ерекшеліктері (мысалы, әлеуметтік мәртебесі, отбасындағы жағдайы, құқық бұзушының келтірген залалы және құқық бұзушының жеке басына байланысты өзге де факторлар) жауап әрекеттерінің шамаластығына әсер етуі тиіс (мысалы, құқық бұзушының жәбірленушіге келтірілген залалды өтеу ниетін немесе оның толық және пайдалы өмір сүруге ұмтылысын назарға алу) [1].

Айта кетсек, ішкі заңнамада тәрбиелік ықпал етудің мәжбүрлеу шаралары туралы түсінік жоқ. Алайда, оны шоғырландыру қажеттілігі қарастырылып отырған институтты дұрыс және біркелкі қолдану үшін қажет. Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 шілдедегі №591 Заңының 19-1-бабында кәмелетке толмағандарға қолданылатын тәрбиелік ықпал ету шаралары жеке профилактика шараларының құрамдас бөлігі болып табылады [2].

Шынында да, тәрбиелік ықпал етудің мәжбүрлеу шараларын қылмыстық жауапкершілікке балама ретінде қарастырған жөн, яғни тәрбиелік ықпал етудің әкімшілік шаралары кәмелетке толмағандардың әкімшілік жауапкершілігінің балама шаралары болып табылады.

Қарастырылып отырған институттың мақсаты кәмелетке толмағандарды түзету және олардың жаңа құқық бұзушылықтар жасауының алдын алу ғана емес, сонымен бірге жасөспірімнің жеке басының жағымды қасиеттерін қалыптастыру болып табылады, өйткені әкімшілік жазаға балама әсер ету шараларын жасөспірімге қолдану оған жазадан аулақ болуға мүмкіндік береді, жасалған әрекеттің зиянды салдарын түсінуге көмектеседі, ал мемлекет қоғамның сау мүшесін тәрбиелеуге және сақтауға мүмкіндік береді.

Тәрбиелік ықпал ету шараларының жүйесі ҚР ӘҚБК 69-бабында бекітілген:

1) заңды түсіндіру;

2) келтірілген зиянның есесін толтыру міндетін жүктеу;

3) кәмелетке толмағанның бос уақытын шектеу және мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу [3].

Кәмелетке толмаған құқық бұзушыға Әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны үшін бір мезгілде бірнеше тәрбиелік ықпал ету шаралары тағайындалуы мүмкін екенін атап өткен жөн. ӘҚБтК-нің 68-бабына сәйкес тәрбиелік ықпал ету шаралары алғаш рет әкімшілік құқық бұзушылық жасаған кәмелетке толмаған адамға тағайындалуы мүмкін [4].

Тәрбиелік ықпал ету шараларын тағайындау құқығы берілген:

1) сот;

2) әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға уәкілеттік берілген орган (лауазымды адам).

Заңнамада тәрбиелік ықпал ету шараларын тағайындаудың екі шарты көзделген:

1) әкімшілік жауаптылықтан босатылған кезде;

2) тағайындалған әкімшілік жазаны орындаудан босату кезінде [3].

Бұл институт өте тиімді, өйткені ол әкімшілік жазасыз жасөспірімнің санасына әсер етуге мүмкіндік береді. Жалпы, тәрбиелік ықпал ету шаралары кәмелетке толмаған баланы түзетуге бағытталған. Алайда, тергеу және сот практикасы кәмелетке толмағандар жасаған құқық бұзушылықтар үшін жазаны негізгі парадигма ретінде қолдана отырып, ең аз қарсылық жолымен жүреді. Қалыптасқан тәжірибе заңнамалық жүйенің жетілмегендігімен байланысты, онда тәрбиелік ықпал етудің әкімшілік шараларын қолдану өте қиын

Осы Әдістемелік ұсынымдар Қазақстан Республикасының әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуді жүзеге асыру процесінде кәмелетке толмағандарға тәрбиелік ықпал ету шараларын тағайындауға юрисдикциялық

өкілеттіктер берілген кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі учаскелік инспекторлар үшін үстел кітабы болуға тиіс.

8.1 Заңды түсіндіру

Заңды түсіндіру кәмелетке толмаған адамға оның іс-әрекетімен келтірілген зиянды және осы Кодексте көзделген құқық бұзушылықтарды қайталап жасаудың заңдық салдарын түсіндіруден тұрады.

Кәмелетке толмағандарға қатысты профилактикалық және әкімшілік іс жүргізу қызметі ата-аналардың және оларды алмастыратын адамдардың қатысуымен жүргізілетіндіктен, заңды түсіндіру оларға ішінара бағытталуы керек. Заңды түсіндіру "Кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың профилактикасы және балалардың қадағалаусыз және панасыз қалуының алдын алу туралы" Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 шілдедегі №591 Заңының 19-3-бабы негізінде профилактикалық әңгімелесу жүргізу шеңберінде жүргізіледі.

Заңнаманы түсіндірудің негізгі міндеті құқыққа қарсы мінез-құлықтың себептері мен жағдайларын анықтау, құқық бұзушылықтың әлеуметтік және құқықтық салдарын түсіндіру және заңға бағынатын мінез-құлық қажеттілігіне сендіру болып табылады.

Заңды түсіндіру кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтың, қадағалаусыз және панасыз қалудың алдын алу жүйесінің мемлекеттік органдарының қызметтік үй-жайларында, сондай-ақ тұрғылықты жері, оқу, жұмыс орны бойынша не тікелей құқық бұзушылық анықталған жерде жүргізіледі және бір сағаттан астам уақытқа созылмайды [2].

Заңнаманы түсіндіру барысында төменде көрсетілген ақпаратты жеткізуді ұсынамыз.

Баланың құқық бұзушылық жасау фактісі көптеген жағдайларда ата-аналар мен оларды алмастыратын адамдарға қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғауға, сондай-ақ оларды әкімшілік жауаптылыққа тартуға негіз болып табылады. Бірақ ол сонымен бірге баланы тәрбиелеу жағдайларын зерттеуге, оның құқық бұзушылық жасау себептерін анықтауға негіз болуы керек.

Кейде осы мән-жайларды тексеру кезінде ата-аналардың өздерінің ата-ана міндеттерін орындамайтыны немесе тиісінше орындамайтыны және олардың әрекеттері немесе әрекетсіздігі ҚР Қылмыстық кодексінің 140-бабында көзделген "Кәмелетке толмаған адамды тәрбиелеу жөніндегі міндеттерді орындамау" қылмыстық құқық бұзушылық белгілерін қамтуы мүмкін екені анықталады. Осы бап бойынша ата-аналардың кінәсі, егер ата-аналардың міндеттерін орындамау немесе тиісінше орындамау болса, қылмыстық құқық бұзушылық болып табылады:

1) кәмелетке толмағандардың алкогольдік ішімдіктерді пайдалануы;

2) кәмелетке толмағандардың есірткі, психотроптық заттарды, сол тектестерді пайдалануы;

3) қаңғыбастықпен немесе қайыршылықпен айналысу;

4) кәмелетке толмаған адам қасақана қылмыстық теріс қылық немесе қасақана әкімшілік құқық бұзушылық белгілері бар іс-әрекет жасаған жағдайларда бұзылуы мүмкін.

Мұндай құқық бұзушылық үшін ата-аналар екі жүз айлық есептік көрсеткішке дейінгі мөлшерде айыппұл салуға не сол мөлшерде түзеу жұмыстарына не жүз сексен сағатқа дейінгі мерзімге қоғамдық жұмыстарға тартуға не алпыс тәулікке дейінгі мерзімге қамаққа алуға жазаланады.

Егер ата-аналардың міндеттерін орындамауы немесе тиісінше орындамауы кәмелетке толмағандарға қатыгез қарым-қатынас жасаумен ұласса, олар үш жүз айлық есептік көрсеткішке дейінгі мөлшерде айыппұл салуға не сол мөлшерде түзеу жұмыстарына не екі жүз қырық сағатқа дейінгі мерзімге қоғамдық жұмыстарға тартуға не жетпіс бес тәулікке дейінгі мерзімге қамаққа алуға, үш жылға дейінгі мерзімге белгілі бір лауазымдарды атқару немесе белгілі бір қызметпен айналысу құқығынан айыра отырып немесе онсыз жазаланады [5].

Кәмелетке толмағандардың әкімшілік жауаптылығы 16 жастан басталады, бұл ретте кәмелетке толмаған адамға салынатын әкімшілік айыппұлдың мөлшерін ҚР ӘҚБК бабында (66-бап) көзделген айыппұл мөлшеріне қарамастан, он айлық есептік көрсеткіштен асыруға болмайды.

Кәмелетке толмаған адамның айыппұл төлеуге жеткілікті мүлкі болмаған кезде, айыппұл ата-анасына немесе оларды алмастыратын адамдарға салынады.

Ата-аналар не үшін заңды жауап береді?

ҚР заңнамасының ережелеріне сәйкес ата-аналар өздерінің кәмелетке толмаған балаларын қамтамасыз етуге міндетті:

1) оларды тәрбиелеу, білім беру, олардың денсаулығына қамқорлық жасау, балалардың дамуы және олардың әл-ауқаты ("Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы" ҚР Заңының 70-бабы) [6];

2) өмір сүру мен оқу үшін Саламатты және қауіпсіз жағдайлар, олардың зияткерлік және дене күшін дамыту, имандылық тұрғыдан қалыптасу;

3) балалардың оқу орнында сабаққа қатысуы (ҚР "Білім туралы" Заңының 49 бабы) [7];

4) жан-жақты даму, оның адами қадір-қасиетін құрметтеу ("Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы" ҚР Заңының 72-бабы) [6].

Егер ата-аналар жоғарыда аталған міндеттерді орындамаса, онда олар "Кәмелетке толмаған адамды тәрбиелеу және (немесе) оған білім беру жөніндегі міндеттерді орындамау" деген 127-бап бойынша әкімшілік жауаптылыққа жатады. Бұл ретте, егер алғаш рет жасалған мұндай құқық бұзушылық 3 айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғатын болса, онда әкімшілік жаза қолданылғаннан кейін бір жыл ішінде қайталап жасалғаны үшін,- алты айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде

айыппұл салуға не бес тәулікке дейін әкімшілік қамаққа алуға әкеп соғады [3].

ҚР ӘҚБК 128 - бабы тек ата-аналар мен оларды алмастыратын адамдардың ғана әкімшілік жауапкершілігін көздемейді, бірақ егер олар өз балаларымен бірлесіп құқық бұзушылық жасаса, онда кәмелетке толмаған адамды әкімшілік құқық бұзушылық жасауға тарту-жүз айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады [3].

Егер мұндай әрекеттер кәмелетке толмағанды қылмыстық құқық бұзушылықтар жасауға тартуға бағытталса, онда ата-аналар ҚР ҚК 132-бабының 2-бөлігі бойынша 3 жылдан 7 жылға дейін бас бостандығынан айыруға жазаланады. Ата-аналардың осындай заңсыз әрекеттері қылмыстық құқық бұзушылық болып табылады:

- күш қолдану немесе оны қолданамын деп қорқыту;
- кәмелетке толмаған адамды ауыр немесе аса ауыр қылмыс жасауға тарту;
- кәмелетке толмаған адамды қылмыстық топтың қылмыстық әрекетіне тарту (15 жасқа дейін бас бостандығынан айыру қарастырылған) [5].

Кәмелетке толмаған адамды масаң күйге жеткізгені үшін ата-аналар мен оларды алмастыратын адамдар ҚР ӘҚБтК-нің 131-бабына сәйкес 5 тәулікке дейінгі мерзімге бас бостандығынан айырылуы (яғни әкімшілік қамауға алынуы) немесе сот жиырма айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуы мүмкін [3].

ҚР ӘҚБК 430-бабы ата-аналардың немесе оларды алмастыратын адамдардың тізбесі Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 21 мамырдағы № 367 бұйрығымен айқындалатын айналасындағыларға қауіп төндіретін аурулармен ауыратын кәмелетке толмаған балалардың емделуден жалтарғаны үшін жауапкершілігін көздейді

"Әлеуметтік мәні бар аурулардың және айналадағыларға қауіп төндіретін аурулардың тізбесін бекіту туралы". Мұндай аурулар:

1. Адамның иммун тапшылығы вирусынан туындаған ауру және адамның иммун тапшылығы вирусын тасымалдаушылар
2. Геморрагиялық қызбалар
3. Дифтерия
4. Менингококк инфекциясы
5. Полиомиелит
6. Көбінесе жыныстық жолмен берілетін инфекциялар
7. Лепра
8. Безгек
9. Күйдіргі (өкпе түрі)
10. Құрт ауруы
11. Тырысқақ
12. Оба
13. Іш сүзегі

14. А вирустық гепатиті

15. Психикалық бұзылулар және мінез-құлық бұзылыстары [8].

ҚР ӘҚБК 435-бабы он төрттен он алты жасқа дейінгі кәмелетке толмаған адам жасаған, ұсақ бұзақылық немесе Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 293-бабының бірінші бөлігінде көзделген бұзақылық үшін ата-аналарға немесе оларды алмастыратын адамдарға жеті айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуды көздейді. ҚР ҚК - нің 293-бабы негізінде бұзақылық-бұл азаматтарға зорлық-зомбылық көрсетумен не оны қолданамын деп қорқытумен, сол сияқты бөтеннің мүлкін жоюмен немесе бүлдірумен не айрықша цинизммен ерекшеленетін әдепсіз әрекеттер жасаумен қатар жүретін, қоғамды айқын құрметтемеуді білдіретін қоғамдық тәртіпті ерекше батыл бұзу.

Егер жоғарыда аталған әрекеттерді 16 жасқа толған кәмелетке толмаған адам жасаса, онда ол өз бетінше қылмыстық жауапкершілікке, ал ұсақ бұзақылық үшін ҚР ӘҚБК 434-бабы бойынша әкімшілік жауапкершілікке тартылады. Ұсақ бұзақылық, яғни қоғамдық орындарда былапыт сөйлеу, жеке тұлғаларды қорлау, тұрғын үй-жайларды бүлдіру, ортақ пайдалану орындарын, саябақтарды, скверлерді ластау, оның ішінде белгіленбеген орындарда коммуналдық қалдықтарды шығару және басқаларды құрметтемеуді білдіретін, қоғамдық тәртіп пен жеке тұлғалардың тыныштығын бұзатын басқа да осындай әрекеттер.

Егер 16 жасқа дейінгі кәмелетке толмағандар пиротехникалық құрылғыларды тәркілей отырып, ата-аналарға немесе оларды алмастыратын адамдарға ескерту жасауды немесе оларға он айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуды көздейді:

1) елді мекендерде және бұл үшін бөлінбеген орындарда атыс қаруынан, газды (өзін-өзі қорғау жағдайларын қоспағанда), пневматикалық қарудан оқ атуға жол берілмейді;

2) елді мекендерде және бұл үшін бөлінбеген орындарда жеке тұлғалардың тыныштығын, белгіленген тәртіпті бұзатын және ірі материалдық залал келтіруге әкеп соқпаған арнайы және қолдан жасалған пиротехникалық құрылғылардың жарылысы [3].

Егер 14-тен 16 жасқа дейінгі кәмелетке толмағандар мемлекеттік өртке қарсы қызмет, полиция, жедел медициналық көмек органдарын, авариялық қызметтерді көрінеу жалған шақыруды жүзеге асырса, ӘҚБтК-нің 438-бабы ата-аналарға немесе оларды алмастыратын адамдарға он бес айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде ескерту жасауға немесе айыппұл салуға әкеп соғады. Сонымен қатар, азаматтық тәртіпте ата-аналар бұл жағдайда осы арнайы қызметтердің шығындарын жалған қоңырауға жауап беру үшін төлеуі керек [3].

ҚР ӘҚБтК-нің 440-бабының 2-бөлігі бойынша ата-аналардың жауапкершілігі он сегіз жасқа толмаған адамдардың қоғамдық орындарға масаң күйде келгені, сол сияқты олардың алкогольдік ішімдіктер ішкені үшін туындайды. Бұл ретте, егер бала осы құқық бұзушылықты бірінші рет жасаса,

ата-аналар 5 бес айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл төлеуге тиіс. Қайталап жасалған құқық бұзушылық үшін он айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салынады, ал үшінші осындай құқық бұзушылық үшін ата-ана бас бостандығынан айырылады, яғни оған 5 тәулік мерзімге әкімшілік қамау түріндегі жаза қолданылады.

Егер кәмелетке толмағандардың ата-аналары есеңгіретететін заттарды пайдалануға не уытқұмарлыққа, не спирттік ішімдіктерді бірнеше рет пайдалануға, не күш қолданып немесе оны қолданамын деп қорқытып, қаңғыбастықпен немесе қайыршылықпен айналысуға тартса, мұндай әрекеттер үшін ҚР ҚК 133-бабы бойынша қылмыстық жауапкершілік көзделген

Кәмелетке толмағандарды ата-аналарының жезөкшелікпен айналысуына тарту 7 жастан 12 жасқа дейін бас бостандығынан айыруға жазаланады (ҚР ҚК 134-бабы) [6].

Ең көп таралған әкімшілік құқық бұзушылық ҚР ӘҚБК 442-бабы "Кәмелетке толмағандардың заңды өкілдерінің еріп жүруінсіз түнгі уақытта ойын-сауық мекемелерінде немесе тұрғын үйден тыс жерде болуы" болып табылады»:

1. Кәмелетке толмағандардың заңды өкілдерінің еріп жүруінсіз түнгі уақытта сағат 22 - ден таңғы 6-ға дейін ойын-сауық мекемелерінде болуы-заңды өкілдеріне үш айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады.

2. Кәмелетке толмағандардың заңды өкілдерінің еріп жүруінсіз тұрғынжайдан тыс жерде сағат 23 - тен таңғы 6-ға дейін болуы-заңды өкілдеріне ескерту жасауға әкеп соғады.

3. Осы баптың бірінші және екінші бөліктерінде көзделген, әкімшілік жаза қолданылғаннан кейін бір жыл ішінде қайталап жасалған іс - әрекеттер-заңды өкілдерге он бес айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салуға әкеп соғады [3].

ҚР ӘҚБК 448-бабында ата-аналарға қатысты 15 айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде әкімшілік жаза көзделген, 16 жасқа дейінгі кәмелетке толмағандар вандализм жасаған. Вандализм-бұл ғимараттарды, басқа құрылыстарды, тарих пен мәдениет ескерткіштерін, мемлекет қорғайтын табиғи нысандарды, жазулармен немесе суреттермен немесе қоғамдық моральды қорлайтын басқа да әрекеттермен адамдарды жерлеу орындарын қорлау, сол сияқты көліктегі немесе басқа да қоғамдық орындардағы мүлікке қасақана зиян келтіру.

Кәмелетке толмағандарға қатысты экономикалық зорлық-зомбылық ҚР ҚК 139-бабы бойынша қылмыстық тәртіппен жазаланады. Егер ата-ана соттың шешімі бойынша кәмелетке толмаған балаларды, сол сияқты он сегіз жасқа толған еңбекке жарамсыз балаларды асырауға қаражат төлеу жөніндегі міндеттерін үш айдан артық орындамаса, екі жылға дейінгі мерзімге бас бостандығын шектеуге не сол мерзімге бас бостандығынан айыруға жазаланады [5].

Қорытындылай келе, баланың жеке басының қалыптасуына тек ата-аналар ғана әсер етпейтінін атап өткен жөн. Тәжірибе көрсеткендей, баланың құқық бұзушылық жасауы әрдайым ата-аналардың бала тәрбиелеу міндеттерін орындамауының немесе тиісінше орындамауының салдары бола бермейді. Алайда, ата-аналар мен оларды алмастыратын адамдардың әкімшілік жауапкершілігі көбінесе тәуелсіз негізге ие және жасөспірімдердің құқық бұзушылықтары үшін емес, олармен байланысты болатындығын атап өткен жөн.

8.2 Келтірілген зиянның есесін толтыру міндетін жүктеу

ҚР ӘҚБтК 70-бабының 3-бөлігі негізінде келтірілген зиянның есесін толтыру міндеті кәмелетке толмағанның мүліктік жағдайы және оның тиісті еңбек дағдыларының болуы ескеріле отырып жүктеледі [3].

Кәмелетке толмаған адамның мүліктік жағдайы, оған келтірілген зиянның орнын толтыру міндеті жүктелген жағдайда, оның жеке табысының, еңбек дағдыларының болуымен және еңбек қатынастарын ресімдеуге рұқсат етілген жасқа жетуімен анықталады.

Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 23 қарашадағы №414 Еңбек кодексінің 31-бабы негізінде еңбек қатынастарын жасауға рұқсат етілген жас белгіленді. Азаматтармен еңбек шартын жасасуға жол беріледі:

1) он алты жасқа толған адамдар;

2) орта білім беру ұйымдарында негізгі орта, жалпы орта білім алған жағдайларда, он бес жасқа толған азаматтар;

3) оқудан бос уақытта денсаулығына зиян келтірмейтін және оқу процесін бұзбайтын жұмысты орындау үшін он төрт жасқа толған оқушылармен белгіленуі мүмкін.

Тәуелсіз табыс деп тұрақты немесе уақытша жұмысты орындағаны үшін алынған төлемді, кәсіпкерлік қызметтен түскен кірісті ғана емес, сонымен қатар стипендияны және басқа төлемдерді де түсіну керек.

Кәмелетке толмағанның еңбек дағдылары әкімшілік құқық бұзушылықтан келтірілген зиянды өтеу мақсатында ҚР Еңбек кодексінің өзге де ережелерін ескере отырып пайдаланылады:

1) жұмыс ұзақтығын қысқарту туралы;

2) түнгі уақытта жұмыс істеуге тыйым салу туралы;

3) 18 жасқа толмаған адамдардың еңбегін пайдалануға тыйым салынатын жұмыстар туралы;

4) 18 жасқа толмаған қызметкерлерді үстеме жұмыстарға тартуға тыйым салу туралы;

5) жас жұмысшылар үшін өндіру нормалары туралы және т.б. [9].

Заң шығарушы зиянды толығымен жою мақсатын қоймайды. Тегістеу-бұл сонымен қатар жәбірленушіге жасалған әкімшілік құқық бұзушылықтан келтірілген зиянды азайтуды, жеңілдетуді білдіреді. Оның түрі заңмен анықталмаған, бірақ мағынасы бойынша ол материалдық және моральдық

болуы мүмкін. Алайда, ҚР ӘҚБК 59-бабына сәйкес келтірілген зиянды өтеу тек материалдық ғана көзделген.

Әкімшілік құқық бұзушылықтан келтірілген зиянды өтеу тетігі ҚР ӘҚБтК-нің 59-бабында көзделген. Егер зиянның мөлшері туралы дау болмаса, оны өндіріп алудың әкімшілік тәртібімен жүзеге асырылады. Әкімшілік құқық бұзушылықтан келтірілген мүліктік зиянның мөлшері туралы даулар азаматтық сот ісін жүргізу тәртібімен қаралады [3].

Іскерлік беделді қорғау немесе әкімшілік құқық бұзушылықтан келтірілген моральдық зиянды өтеу туралы талаптар Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде көзделген негіздер бойынша азаматтық сот ісін жүргізу тәртібімен қаралады.

Судья әкімшілік құқық бұзушылық туралы қаулы шығарған кезде кінәлінің мүліктік залалды өтеуі туралы мәселелерді шешуге тиіс. Мүліктік зиянды өтеу туралы жеке қаулы шығару заңнамада көзделмеген. "Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша сот қаулысы туралы" Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2018 жылғы 20 сәуірдегі № 5 нормативтік қаулысының 22-тармағында әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша сот қаулысын шығару тәртібі түсіндірілді. Бұл қаулыда судья өндіріп алуға жататын залалдың нақты мөлшерін көрсетуге тиіс.

Әкімшілік іс жүргізу шеңберінде залалды өтеу туралы мәселені шешу кезінде жәбірленуші мен құқық бұзушы арасында талап қоюшы мен жауапкерге тән қатынастар туындамайды. Залал оның мөлшері туралы дау болмаған жағдайда ҚР ӘҚБК 59-бабының бірінші бөлігіне сәйкес өндіріп алынуға жатады, бұл туралы қаулының сипаттау-дәлелдеу бөлігінде көрсету қажет. Залалды өтеу бойынша қабылданған шешімнің уәждерін сот қаулының сипаттау-дәлелдеу бөлігінде келтіреді. Материалдық залалды өтеу туралы даулар болған кезде осы мәселелер азаматтық сот ісін жүргізу тәртібімен шешіледі, бұл туралы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуге қатысушыларға міндетті түрде түсіндірілуі тиіс [10].

Меншік құқығы, оның азаматтық-құқықтық нысанына қарамастан, сот тәртібімен қорғалуы мүмкін. Мәселен, Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 9-бабының 2-тармағына сәйкес бұзылған құқықты қорғау үшін билік немесе басқару органына өтініш жасау, егер заңнамалық актілерде өзгеше көзделмесе, құқықты қорғау туралы талаппен сотқа жүгінуге кедергі келтірмейді [11].

Меншікті және басқа да мүліктік құқықтарды азаматтық-құқықтық қорғау деп осы құқықтарға қарсы жасалған бұзушылықтарға байланысты қолданылатын және олардың иелерінің мүліктік мүдделерін қалпына келтіруге немесе қорғауға бағытталған азаматтық заңдарда көзделген құралдардың жиынтығы түсініледі [12].

ҚР АІЖК 30-бабының 8-тармағына сәйкес әкімшілік жауапкершілікке заңсыз тартумен, процессуалдық мәжбүрлеу шараларын не әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын заңсыз қолданумен бұзылған мүліктік құқықтарды қалпына келтіру туралы

талап арыз талапкердің тұрғылықты немесе орналасқан жері бойынша берілуі мүмкін [13].

ҚР ӘҚБтК-нің 766-бабының 5-тармағына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылықтан келтірілген зияннның сипаты мен мөлшері әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша дәлелдеудің мән-жайы болып табылады [3].

Осылайша, әкімшілік құқық бұзушылықтан келтірілген зиянды өтеу кезінде жасөспірімнің тұрақты табысы бар-жоғын ескеру қажет. Бұл мүмкін, мысалы, егер он алты жасар жасөспірім қосымша ақша тапса немесе стипендия алса. Келтірілген зияннның есесін толтыру жөнінде нақты шара қолдану туралы қаулы қабылдай отырып, жасөспірімді міндеттемені орындау бойынша қиын жағдайға ұшыратпау және жаңа әкімшілік құқық бұзушылыққа немесе қылмысқа итермелемеу үшін оны асыра алмау маңызды.

Егер кінәлі жасөспірім өз қолымен қандай - да бір техниканы немесе тұрмыстық заттарды жөндесе, егер оның дағдылары болса және оны қалай жасау керектігін білсе, келтірілген зиянды қалпына келтіру міндеті орындалуы мүмкін. Сондай - ақ, зиян келтірген жасөспірімге тиесілі көп немесе аз балама затты ауыстыру мүмкіндігі бар. Жасөспірімде ешқандай табыс болмаған жағдайда, жәбірленушілерге келтірілген зияннның есесін толтыру міндетін жүктеу сот ұйғарымы бойынша ата-аналары немесе оларды алмастыратын адамдар толық немесе ішінара өтеді.

8.3 Кәмелетке толмаған баланың бос уақытын шектеу және мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу

Кәмелетке толмағанның бос уақытын шектеу және мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу түрінде тәрбиелік ықпал ету шарасы қолданылған кәмелетке толмағандар жергілікті полиция қызметінің кәмелетке толмағандар істері жөніндегі бөлімшесіне (ювеналдық полиция) профилактикалық есепке қойылады. Профилактикалық есепке қоюдың құқықтық негізі "кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың профилактикасы және балалардың қадағалаусыз және панасыз қалуының алдын алу туралы "Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 шілдедегі №591 Заңының 19-бабының 5-тармағы болып табылады. Санат-әкімшілік құқық бұзушылық жасаған, сондай-ақ әкімшілік жауаптылықтан немесе тәрбиелік ықпал ету шараларын қолдана отырып, тағайындалған әкімшілік жазаны орындаудан босатылған кәмелетке толмағандар [2].

Кәмелетке толмаған адамның бос уақытын шектеу және мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу үш айдан алты айға дейінгі мерзімге тағайындалуы мүмкін және тыйым салуды:

1) қаланың (ауданның) белгілі бір орындарына бару);

2) бос уақыттың белгілі бір нысандарын, оның ішінде көлік құралын басқарумен байланысты нысандарды пайдалану арқылы жүзеге асырылады;

3) тәуліктің белгілі бір уақытынан кейін үйден тыс жерде болуды шектеу;

4) соттың не әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға уәкілеттік берілген органның (лауазымды адамның) рұқсатынсыз басқа жерлерге кеткен жағдайларда тоқтатылады.

Кәмелетке толмаған құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу аясында әкімшілік мәжбүрлеу шараларын келесі түрде қолдануға болады:

1) Қазақстан заңнамасында белгіленген міндетті орта білім алу мақсатында оқуын аяқтау;

2) кәмелетке толмағандардың ісі және олардың құқықтарын қорғау комиссиясының жәрдемдесуімен жұмысқа орналасады;

3) ҚР ӘҚБтК-нің 54-бабында көзделген шараларды қолдану арқылы жүзеге асырылады.

Кәмелетке толмаған адам бос уақытын шектеу және кәмелетке толмаған адамның мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу түріндегі тәрбиелік ықпал ету шараларын жүйелі түрде орындамаған жағдайларда, ішкі істер органдары осы шараның күшін жою және кәмелетке толмаған адамды әкімшілік жауаптылыққа тарту туралы мәселені шешу үшін материалдарды сотқа жіберуге тиіс. Сонымен қатар, әкімшілік жаза, егер ҚР ӘҚБтК 890-бабының бірінші бөлігінде белгіленген ескіру мерзімі өтпесе, шығарылуы мүмкін.

Қазақстан Республикасы ІІМ әйелдерді зорлық-зомбылықтан қорғау бөлімшесінің есептері бойынша кәмелетке толмаған құқық бұзушылардың мінез-құлқына ерекше талаптар сирек белгіленеді. ҚР ӘҚБтК-нің 54-бабын қолдану отбасы-тұрмыстық қатынастар саласында кеңінен таралды.

Қазақстанда алғаш рет түсіндірілетін мәжбүрлеу шарасы "тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы" Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 4 желтоқсандағы №214 Заңымен көзделген болатын [14].

Қолданыстағы ҚРӘҚтК-де 2015 жылғы 1 қаңтардан бастап құқық бұзушылардың мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу 54-бапта көзделген, бірақ осы уақытқа дейін 3 рет осы бапқа өзгерістер мен толықтырулар енгізілді [3].

Біріншіден, "Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот төрелігін іске асыру жүйесін жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" 2015 жылғы 31 қазандағы № 378 ҚР Заңымен Әкімшілік құқық бұзушылықтар тізбесі өзгерді, олар үшін талданып отырған бапта көзделген мінез-құлыққа шектеулер белгілеуге болады [15].

Қазіргі уақытта 442-баптың 3-бөлігін бұзғаны үшін ғана соттарға ҚР ӘҚБК 54-бабын қолдануға рұқсат етілген, атап айтқанда кәмелетке толмағандардың заңды өкілдерінің еріп жүруінсіз түнгі уақытта сағат 22-ден таңғы 6-ға дейін ойын-сауық мекемелерінде қайта болуы және заңды

өкілдерінің еріп жүруінсіз кәмелетке толмағандардың тұрғын үйден тыс жерде сағат 23-тен таңғы 6-ға дейін болуы [3].

Екіншіден, "Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баланың құқықтарын қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" 2016 жылғы 9 сәуірдегі №501 Қазақстан Республикасының Заңымен ҚР ӘҚБК 54-бабы құқық бұзушының мінез-құлқына "алкогольдік ішімдіктерді, есірткі құралдарын, психотроптық заттарды тұтынуға" жаңа тыйым салумен толықтырылды [16].

Яғни, қазіргі уақытта құқық бұзушыға сот шешімі бойынша алкогольдік ішімдіктерді, оның ішінде тұрмыста қолдануға толық тыйым салуға рұқсат етілген. Егер алкогольдік ішімдіктерді, есірткі құралдарын, психотроптық заттарды пайдалануға тыйым салынған құқық бұзушы қоғамдық орында адамның қадір-қасиетін және қоғамдық имандылықты қорлайтын масаң күйде пайда болса, онда оның іс-әрекетін ҚР ӘҚБК 669-бабы бойынша ғана емес, ҚР ӘҚБК 440-бабы бойынша да саралау керек.

Үшіншіден, "Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне құқық қорғау жүйесін жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" 2017 жылғы 3 шілдедегі № 84 Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеуге болатын әкімшілік құқық бұзушылықтар тізбесі ҚР ҚК-нен көшірілген 73-1 және 73-2-баптармен толықтырылды [17].

Жаңа ҚР ӘҚБК 2014 жылғы 5 шілдедегі № 235-V ҚРЗ қабылдауына байланысты (01.01.2015 жылдан бастап күшіне енді) әкімшілік құқық бұзушылықтар тізбесі айтарлықтай өзгерді, олар үшін құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеуге болады. Егер ҚР ӘҚБК 31.12.2014 жылға дейін қолданыста болған 59-1-бабының бастапқы редакциясында ҚР ӘҚБК бес бабын бұзғаны үшін ғана бап қолданылуы мүмкін болса, қазіргі уақытта баптар саны үш есе өсті. Айта кету керек, ҚР ӘҚБК 54-бабында көрсетілген әкімшілік деликтілердің тізімі тек отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласына ғана қатысты емес.

Баптарда көзделген әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін кәмелетке толмаған құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленуі мүмкін:

73-Отбасы-тұрмыстық қатынастар саласындағы құқыққа қарсы іс-әрекеттер

73-1-Денсаулыққа қасақана жеңіл зиян келтіру

73-2-Ұрып-соғу

435-Кәмелетке толмаған адам жасаған бұзақылық

436-Елді мекендерде атыс қаруынан, газды, пневматикалық қарудан оқ ату, пиротехникалық заттар мен олар қолданылып жасалған бұйымдарды ұшыру

440 (4 және 5 б.) - Алкогольдік ішімдіктер ішу немесе қоғамдық орындарға масаң күйде келу

442 (б. 3) - Кәмелетке толмағандардың түнгі уақытта ойын-сауық мекемелерінде болуы

448 - Кәмелетке толмағандардың вандализмі

461 - Қорғау нұсқамасын бұзу

482 - Жеке және заңды тұлғалардың қаруды заңсыз иеленуі, беруі, өткізуі, сақтауы, алып жүруі, тасымалдауы [3].

Норманы ескере отырып, күнделікті зорлаушыға мінез-құлыққа келесі тыйымдар қарастырылған:

1) жәбірленушінің отбасының кәмелетке толмаған және (немесе) әрекетке қабілетсіз мүшелерін қоса алғанда, жәбірленушінің еркіне қарамастан, оны іздестіруге, оның ізіне түсуге, оған баруға, онымен ауызша, телефон арқылы сөйлесуге және өзге де тәсілдермен байланыс жасауға;

2) атыс қаруын және қарудың басқа да түрлерін сатып алуға, сақтауға, алып жүруге және пайдалануға тыйым салынады;

3) кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияның рұқсатынсыз кәмелетке толмағандарға белгілі бір орындарға баруға, басқа да жерлерге кетуге;

4) алкогольдік ішімдіктерді, есірткі құралдарын, психотроптық заттарды қолдануға жол берілмейді [3].

Жоғарыда аталған шектеулер тұрмыстық саладағы құқық бұзушыға толық көлемде немесе бір-бірінен бөлек үш айдан бір жылға дейінгі мерзімге қолданылуы мүмкін. ҚР ӘҚБтК-нің 69-бабының 3-бөлігі негізінде кәмелетке толмаған адамның мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу тәрбиелік ықпал ету шарасы болып табылады және қолданылу мерзімі үш айдан алты айға дейінгі ұзақтықпен белгіленеді.

"Іздеу", "қудалау", "бару" және "байланысқа түсу" шектеулерінің мағынасы бойынша жанжалдасушы тараптардың тұрмыс саласында бірлесіп өмір сүруін болдырмауы тиіс, бірақ тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған адамды жер аудару тек ерекше жағдайларда ғана көзделгендіктен, құқық қолдану практикасында мұндай тыйымдар формальды сипатта болады. Егер отбасылық-тұрмыстық қатынастардың қайшылықты тараптары жеке тұрғын үй, пәтер немесе басқа тұрғын үй шегінде бірлесіп өмір сүруді жалғастырса, мұндай тыйымдардың сақталуын елестету қиын.

Тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбанынан басқа тұрмыстық зорлық-зомбылықтан өмірлік қиын жағдайға тап болған өзге де адамдар, атап айтқанда кәмелетке толмағандар және (немесе) оның отбасының әрекетке қабілетсіз мүшелері де бап бойынша күзету және қорғау объектісі болып табылады, құқық бұзушыға да сот кез келген тәсілдермен байланысуға тыйым сала алады.

Психологиялық(эмоционалдық) тұрмыстық зорлық-зомбылық көрсетумен байланысты емес ауызша немесе телефон арқылы сөйлесулерді жүргізуді ҚР ӘҚБтК-нің 54-бабында белгіленген тыйымдардың бұзылуы деп бағалауға болмайды. Мысалы, тұрмыстық зорлаушы балаларды ұстау, коммуналдық төлемдерді төлеу және т.б. мәселелерді шешу үшін тұрмыстық

зорлық-зомбылық құрбанымен байланысқа түсуі мүмкін, яғни мұндай контактілерде құқық бұзушылықтың субъективті жағының белгілері жоқ, өйткені құқық бұзушының ниеті ҚР ӘҚБК 54-бабында белгіленген тыйымдарды бұзуға бағытталмаған.

01.01.2015 жылдан бастап түсіндірілген нормамен ҚР ӘҚБК жаңа қолданысқа енгізілуіне байланысты, "Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу туралы" ҚР Заңының 22-бабының ережелеріне қарағанда, кәмелетке толмағандар үшін мінез-құлыққа ерекше талаптар белгілеу кезінде "Кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияның рұқсатынсыз белгілі бір орындарға бару, басқа жерлерге шығу" тағы бір тыйым салынды [3].

ҚР ӘҚБтК-нің 54-бабының 2-бөлігі тұрмыстық зорлық-зомбылық жасаған адамға жәбірленушімен жеке тұрғын үйде, пәтерде немесе өзге де тұрғын үйде тұруға тыйым салу түрінде әкімшілік-құқықтық ықпал ету шарасын көздейді және алғаш рет "Қазақстан Республикасының кейбір актілеріне тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" 18.02.2014 жылғы №175 ҚР заңымен енгізілді [18].

Бірақ "Егер бұл адамда басқа тұрғын үй болса" деген сөздер нормаға байланысты, бұл норма оны құқық қорғау органдарының практикалық қызметінде сирек қолдануға мәжбүр етеді.

Тұрмыстық құқық бұзушыны уақытша "қуып шығару" ерекше жағдайларда ғана қарастырылған. "Ерекше жағдайлар" деп зорлық-зомбылық құрбанының және оның отбасы мүшелерінің өмірі мен денсаулығына нақты қауіп-қатерлерді, сондай-ақ құқық бұзушының әрекеттерінде ҚР ӘҚБК 57-бабында көзделген әкімшілік құқық бұзушылық үшін жауаптылықты ауырлататын мән-жайлар болған жағдайларды түсіну керек. Норманы талдау әрдайым дерлік қорғаныс препаратынан кейін жасалады, ал егер қорғаныс рецептінің талаптары өзінің тиімділігін көрсетпесе, онда бірнеше рет тұрмыстық зорлық-зомбылыққа жол берген адамның әрекеті ерекше жағдайлар деп саналуы керек. Құқық бұзушының мінез-құлқына қойылатын ерекше талаптар, қорғау нұсқамасын шығару кезінде шектеулерді толығымен жояды [19, 32 б.].

Сот тұрмыстық зорлаушыға жәбірленушімен бірге жеке тұрғын үйде, пәтерде немесе басқа тұрғын үйде тұруға тыйым салуды тек 30 күнге дейін анықтай алады. Бұл мерзімді ұзарту ҚР заңнамасында көзделмеген. Осы тыйымды тағайындау кезінде сот құқық бұзушы үшін өзге тұрғын үйдің болуы деп отбасында басқа тұрғын үйдің (пәтердің, үйдің, саяжайдың) болуы, оның туыстарында, достарында, таныстарында және т. б. тұру мүмкіндігін түсіну керек екенін ескеруі тиіс. Отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласында қақтығысушы тараптардың бірлесіп тұруы 2009 жылғы 4 желтоқсандағы №214 "тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы" ҚР Заңының 15-бабы 3-тармағының негізінде алынып тасталуы мүмкін, онда көмек көрсету жөніндегі ұйымдар:

"Мүмкіндіктерге сәйкес жәбірленушілерге уақытша тұру ұсынады" [14] деп көзделген.

Соттар "Құқық бұзушының мінез-құлқына ерекше талаптар белгілеу" әкімшілік-құқықтық ықпал ету шарасы болып табылатынын және әкімшілік жаза қолданумен қатар, Әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамды әкімшілік жауаптылықтан босату кезінде оның орнына да қолданылатынын ескергені жөн ("Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы" ҚР Заңының 22-бабының 2-бөлігі).

"Соттардың Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексінің жалпы бөлігінің нормаларын қолдануының кейбір мәселелері туралы" Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2016 жылғы 22 желтоқсандағы № 12 нормативтік қаулысында "ӘҚБтК-нің 54-бабы бірінші бөлігінің 3) тармақшасында көзделген кәмелетке толмағандарға белгілі бір орындарға баруға тыйым салу" делінген, кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияның рұқсатынсыз басқа жерлерге баруды әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардың немесе істі қарау кезінде ішкі істер органдарының өтінішхаты бойынша ғана сот үш айдан бір жылға дейінгі мерзімге тағайындауы мүмкін. [4].

ҚР ӘҚБтК-нің 54-бабында белгіленген тыйымдардың орындалуын, отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласында құқық бұзушылық жасаған адамдарға қатысты профилактикалық есепке қоюды және жеке профилактикалық жұмысты жүзеге асыруды бақылауды ІІО ҚР ІІМ ведомстволық нұсқаулықтары негізінде жүзеге асырады [20].

ҚР ӘҚБтК-нің 54-бабында белгіленген шектеулерді бұзған жағдайда құқық бұзушының әрекетін сот шешімін немесе өзге де сот актісін орындамағаны үшін ҚР ӘҚБтК-нің 669-бабы бойынша саралау керек.

54-баптың 3-бөлігі құқық бұзушының профилактикалық әңгімелесу үшін айына бір реттен төрт ретке дейін ішкі істер органдарына келу міндетін көздейді.

Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 4 желтоқсандағы "мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленген адам, ІІО профилактикалық есепке қойылады және оған профилактикалық бақылау жүзеге асырылады" Заңының 22-бабының 6-тармағы негізінде [14].

Бұл мәжбүрлеу шарасын орындау тетігі ҚР ІІМ 2014 жылғы 15 шілдедегі №432 бұйрығымен бекітілген профилактикалық есепте тұрған адамдарға профилактикалық бақылауды жүзеге асыру қағидаларында баяндалған [20].

Кәмелетке толмағандармен профилактикалық әңгімелесу жүргізу нәтижелері профилактикалық бақылауды жүзеге асыратын адамның анықтамасымен немесе баянатымен ресімделеді, олар мінез-құлқына ерекше талаптар белгіленген адамға профилактикалық іске тігіледі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Біріккен Ұлттар Ұйымының кәмелетке толмағандарға қатысты сот төрелігін жүзеге асыруға қатысты ең төменгі стандартты ережелері ("Пекин ережелері"). БҰҰ Бас Ассамблеясының 1985 жылғы 10 желтоқсандағы 40/33 қарарымен қабылданды
2. Кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың алдын алу және балалардың қадағалаусыз және панасыз қалуының алдын алу туралы. Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 9 шілдедегі N 591 Заңы.
3. Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 5 шілдедегі № 235 әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексі.
4. Соттардың Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексінің жалпы бөлігінің нормаларын қолдануының кейбір мәселелері туралы. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2016 жылғы 22 желтоқсандағы № 12 нормативтік қаулысы.
5. Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 3 шілдедегі №226 Қылмыстық кодексі
6. Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы. Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 26 желтоқсандағы № 518 кодексі.
7. Білім туралы. Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы.
8. Әлеуметтік мәні бар аурулардың және айналадағыларға қауіп төндіретін аурулардың тізбесін бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 21 мамырдағы № 367 бұйрығы.
9. Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 23 қарашадағы №414 Еңбек кодексі.
10. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша соттың қаулысы туралы. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2018 жылғы 20 сәуірдегі № 5 нормативтік қаулысы
11. Қазақстан Республикасының 1994 жылғы 27 желтоқсандағы №268 Азаматтық кодексі (Жалпы бөлім).
12. Қазақстан Республикасының Азаматтық іс жүргізу кодексіне түсініктеме. / Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының Кітапханасы. Астана, 2016 жыл.
13. Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 31 қазандағы №377 Азаматтық процестік кодексі.
14. Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу туралы. Қазақстан Республикасының 4.12.2009 жылғы №214 Заңымен.
15. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот төрелігін іске асыру жүйесін жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы. Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 31 қазандағы № 378 Заңы.

16. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баланың құқықтарын қорғау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы. Қазақстан Республикасының 2016 жылғы 9 сәуірдегі №501 Заңы.

17. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне құқық қорғау жүйесін жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы. Қазақстан Республикасының 2017 жылғы 3 шілдедегі № 84 Заңы.

18. Қазақстан Республикасының кейбір актілеріне тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы. Қазақстан Республикасының 18.02.2014 жылғы №175 Заңы.

19. Ж.К. Асанов, С.В. Корнейчук прокуратура органдарымен тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасының алдын алу бойынша Практикум: оқу-практикалық құрал. – Астана, 2014. –Б. 32. (240 с).

20. Ішкі істер органдарында профилактикалық есепте тұрған адамдарға профилактикалық бақылауды жүзеге асыру жөніндегі Нұсқаулықты бекіту туралы. Қазақстан Республикасы ІІМ-нің 2014 жылғы 15 шілдедегі №432 бұйрығы.

9. Жол қозғалысы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар істері бойынша іс жүргізуді жүзеге асыратын ІІО (полиция) қызметкерлеріне арналған әдістемелік ұсынымдар

Мазмұны

Кіріспе

9.1 Жол жүрісі қағидаларын бұзғаны үшін әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істер қозғау

9.2 Жол қозғалысы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істер бойынша қысқартылған іс жүргізудің ерекшеліктері

9.3 Жол жүрісі қағидаларын бұзғаны үшін әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істерді қарастыру

9.4 Жол шаруашылығы аясында әкімшілік құқық бұзушылықтарды жасау кезінде іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қабылдау

9.5 Жол қозғалысы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар жасағаны үшін күшіне енбеген қаулыларды қайта қарастыру

9.6 Жол жүрісі қағидаларын бұзғаны үшін әкімшілік жазалауды тағайындау туралы қаулыларды орындау

Қолданылған әдебиеттер тізімі

Кіріспе

ІІО жол жүру қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша әкімшілік құқық бұзушылықтармен күрес әсерлігі әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуді қозғаудың құқықтық ережелерін сақтаумен , әкімшілік жазалау тағайындау процесімен, сонымен қатар құқық бұзушылық жасауға ықпал етуші себептер мен жағдайларды анықтау мен жою және заңдылықты сақтаумен тығыз байланысты.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізу төрт сатыдан тұрады:

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізудің міндетті емес, бірақ факультативті болып әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша заңды күшіне енген қаулыларды қайта қарастыруды санауға болады. 2016 жылдың 1 қаңтарынан ҚР-да апелляциялық іс жүргізуден кейін әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы қаулыларды шағымдау Қазақстан Республикасының Бас прокуратурасына кассациялық наразылық туралы өтініш беру жолымен мүмкін (ӘҚБтК 46 тарау) [1].

Әр сатыда өзара байланысты істер тобының деңгейлері бар. Іс жүргізу деңгейлері мен сатыларының жүйелілігі мына сызбада көрсетілген:

Әкімшілік тергеу	**Істі қарастыру**	**Қаулыларды қайта қарастыру**	**Қаулыларды орындау**
Істі қозғау	Істі қарастыру мен тыңдауға дайындық	Қаулыларды шағымдану және наразылық білдіру	Шешімді орындауға жіберу
Құқық бұзушылық фактісін анықтау	Жиналған материалдар мен іс жағдайларын талдау	Қаулы заңдылығын тексеру	Құқық бұзушыны санкция туралы тиісінше хабардар ету
Тергеудің нәтижелерін іс жүргізулік рәсімдеу	Іс бойынша қаулы шығару	Шағым, наразылық бойынша шешім шығару	Қаулыны мәжбүрлеп орындату

Материалды ведомстволық бағыныстылығы бойынша қарастыруға жіберу	Істі қараудың нәтижелерінің ақпаратына дейін жеткізу	Шешімді жүзеге асыру	

ІІО үшін алғашқы екі деңгей негізгі болып табылады, яғни қызметте жиі қолданылады. Әр деңгей салыстырмалы жеке сипатты және өзіне ғана сай тапсырмаларды шешетін іс жүргізу әрекеттерінің жиынтығы. Бір деңгей екіншісінен өндіріс қатысушыларымен, әртүрлі әрекет жасауымен, аталған деңгейде қызмет қорытындысын жасайтын арнайы іс жүргізу қағаздарын әзірлеумен ерекшеленеді.

Сонымен әр деңгейдің дербестігіне қарамастан, олар әкімшілік іс жүргізудің жалпы тапсырмаларын шешуіне бағынышты. Іс жүргізу деңгейлері өзара тығыз байланысты: әрбір келесі деңгей алғашқысы аяқталғаннан соң басталады; жаңа деңгейде бұрын жасалғаны тексеріледі.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша ІІО тапсырмасы болып, әкімшілік құқық бұзушылықты анықтау, алдын алу және ескерту, сонымен қатар оларды жасауына итермелеуші себеп пен жағдайларды анықтау табылады.

Аталған жұмыс әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізу бойынша ұсынымдарынан тұрады, әкімшілік іс жүргізулік қызметті жүзеге асыру, іс жүргізушілік әрекеттерді орындау, шағымдану бойынша қолданыстағы заңнамада бекітілген ІІО лауазымды тұлғалардың қызметін реттейді, сонымен қатар сәйкес іс жүргізуді ұйымдастырады.

Жұмыстың өзектілігі құқық қолданушылық қызметте ІІО ӘҚБтК қолдану сұрақтарын реттеуші ведомстволық нормативті құқықтық актілердің болмауымен шартталған. Ол әкімшілік юрисдикциялық қызметтің дұрыс емес қолданылуына және ішкі істер органдарының әкімшілік іс жүргізушілік қызметті жүзеге асыру кезінде дұрыс қолданбауына алып келуі мүмкін.

«Қазақстан Республикасы ішкі істер органдарында әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істер өндірісі жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2013 жылғы 13 желтоқсандағы № 713 бұйрығы тек әкімшілік тәжірибенің бөлімдерімен (бөлімшелерімен, топтарымен), немесе аталған функциялары бар міндетті қызметкерлермен жүргізілетін әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша қызметтік өндірісті қарастырады [2].

Жұмыстың мазмұны Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 5 шілдесінен «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» Кодексімен (келесіде - ӘҚБтК) сәйкес әзірленген. Аталған әдістемеде тәжірибелік және әдістемелік ұсынымдармен реттелмеген бөлікте Кодекс, ҚР Жоғарғы сотының нормативті қаулыларымен және өзге де әкімшілік іс жүргізу қызметін реттеуші нормативтік құқықтық актілердің нормаларын басшылыққа алу қажет.

Жол жүру қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша құқық бұзушылық

үшін әкімшілік жауаптылық, егер бұл бұзушылықтар заңнамаға сәйкес қылмыстық жауаптылыққа алып келмесе туындайды.

ІІО лауазымды тұлғаларының әкімшілік юрисдикциялық уәкілеттігі әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуді қозғау құқығымен (ӘҚБтК 804 б. 1 б.) және олар бойынша әкімшілік жазалау құқығымен (ӘҚБтК 685 б.) реттелген. Ұсынылған жұмыста ІІО қызметкерлері үшін әкімшілік іс жүргізудің барлық сатылары бойынша ұсынымдар берілген.

9.1 Жол жүрісі қағидаларын бұзғаны үшін әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істер қозғау

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғаудың құқықтық негіздері ӘҚБтК 41 тарауында көрсетілген. Тараудың мазмұны жол қозғалысы саласында әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғаудың ерекшелігін қарастырады, алайда осы тараудың кейбір ережелері қоғамдық қатынастардың өзге де саласында әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғауда қолданылуы мүмкін.

Іс бойынша іс жүргізуді болғызбайтын, ӘҚБтК 741-бабында көзделген мән-жайлар болмаған кезде, жол қозғалысы қауіпсіздігін бұзғаны үшін әкімшілік құқық бұзушылық белгілерін көрсететін жеткілікті деректердің болуы әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғау үшін негіз болып табылады:

1) әкімшілік құқық бұзушылық оқиғасының болмауы;

2) әкімшілік құқық бұзушылық құрамының болмауы,

3) әкімшілік жауаптылықты белгілейтін заңның немесе оның жекелеген ережелерінің күші жойылуы;

4) егер әкімшілік жауаптылықты белгілейтін заңды немесе оның жекелеген ережелерін немесе іс-әрекетті әкімшілік құқық бұзушылық ретінде саралау соған байланысты болатын әкімшілік құқық бұзушылық туралы осы істе қолданылуға жататын өзге де нормативтік құқықтық актіні Қазақстан Республикасының Конституциялық Кеңесінің конституциялық емес деп тануы;

5) әкімшілік жауаптылыққа тартудың ескіру мерзімдерінің өтуі;

6) әкімшілік жауаптылыққа тартылатын тұлғаға қатысты нақ сол факт бойынша судьяның, органның (лауазымды адамның) әкімшілік жаза қолдану туралы қаулысының не әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі тоқтату туралы күші жойылмаған қаулының болуы, сондай-ақ нақ сол факт бойынша тұлғаны күдікті деп тану туралы қаулының болуы;

7) өзіне қатысты іс бойынша іс жүргізіліп жатқан жеке тұлғаның қайтыс болуы, заңды тұлғаның таратылуы;

8) ӘҚБтК белгіленген тәртіппен әкімшілік айыппұл төлегенін растайтын құжаттың болуы.

ӘҚБтК 802 бабының 4 бөлігі жол жүру аясында әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қай уақыттан бастап қозғалғанын анықтайды [1].

Сонымен бірге хабардар ету (хабарлама), оның тапсырылғаны туралы хабардар етуі бар тапсырыс хат, телефонограмма немесе жеделхат, ұялы байланыстың абоненттік нөмірі бойынша немесе электрондық мекенжай бойынша мәтіндік хабар не хабарламаның немесе шақырудың тіркелуін қамтамасыз ететін өзге де байланыс құралдарын пайдалану арқылы жіберіледі.

Егер істе көрсетілген мекенжай бойынша адам шын мәнінде тұрмаса, хабарлама немесе шақыру заңды мекенжайы бойынша немесе оның жұмыс орнына жіберілуі мүмкін. Заңды тұлғаға арналған хабардар ету (хабарлама) оның тұрған жері бойынша жіберіледі. Хабардар ету (хабарлама):

1) әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманың тиісті бағанында әкімшілік жауаптылыққа тартылатын адамның қолы болған;

2) жеке өзіне немесе онымен бірге тұрып жатқан кәмелетке толған отбасы мүшелерінің біріне тапсырылғаны туралы жөнелтушіге қайтарылуға жататын хабардар етуге қол қойып тапсырылатын тапсырыс хатпен, жедел хатпен адам хабарланған жағдайларда тиісінше жеткізілді деп танылады.

Заңды тұлғаға арналған хабарлама заңды тұлғаның басшысына немесе қызметкеріне тапсырылады, ол өзінің тегін, аты-жөні мен лауазымын көрсетіп, тапсырылғаны туралы хабардар ететін хабарламаны алғаны жөнінде қол қояды;

3) хабарланатын адам іс бойынша іс жүргізу процесінде көрсеткен және өзінің қол қоюымен растаған, ұялы байланыстың абоненттік нөмірі бойынша немесе электрондық мекенжай бойынша мәтіндік хабар жіберілген жағдайларда тиісінше жеткізілді деп танылады.

Айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама мынадай жағдайларда:

1) көлік құралы меншік иесінің (иесінің) жеке өзіне немесе онымен бірге тұрып жатқан кәмелетке толған отбасы мүшелерінің біріне табыс етілгені туралы жөнелтушіге қайтарылуға жататын хабардар етуге қол қойып табыс етілетін тапсырыс хатпен жіберілген жағдайда, тиісінше жеткізілген деп танылады. Заңды тұлғаға жіберілген айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама заңды тұлғаның басшысына немесе қызметкеріне табыс етіледі, ол өзінің тегін, аты-жөні мен лауазымын көрсетіп, табыс етілгені туралы хабардар етуге нұсқаманы алғаны жөнінде қол қояды;

2) адресат айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманы алудан бас тартқан жағдайда, тиісінше жеткізілген деп танылады. Бұл ретте оны жеткізуші адам табыс етілгені туралы хабардар етуге тиісті белгі жасайды, ол нұсқамамен бірге жөнелтушіге қайтарылады;

3) лауазымды адам айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманы көлік құралы меншік иесінің (иесінің) жеке өзіне немесе онымен бірге тұрып жатқан кәмелетке толған отбасы мүшелерінің біріне қол қойғызып тікелей табыс еткен жағдайда, тиісінше жеткізілген деп танылады.

Өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізу жүзеге асырылатын адам өзі көрсеткен тұрғылықты жері (тұрған жері) мекенжайының, жұмыс орнының, ұялы байланыстың абоненттік нөмірінің, электрондық мекенжайының дұрыс екендігімен танысқанын өзінің қол қоюымен растайды, ал көрсетілген мекенжайларға жіберілген хабардар ету (хабарлама) тиісінше және жеткілікті деп есептелетін болады.

Өзіне қатысты іс қозғалған адамға, сондай-ақ іс бойынша іс жүргізудің өзге де қатысушыларына ұялы байланыстың абоненттік нөмірі бойынша мәтіндік хабарлама арқылы сотқа келу туралы хабардар етуді алуға келісімі туралы талон беріледі, шығыстар олардың өз есебінен төленеді. Талонның үзілетін бөлігі әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманың көшірмесімен бірге беріледі.

Адресат хабардар етуді (хабарламаны) қабылдаудан бас тартқан кезде, оны жеткізетін немесе тапсыратын адам сотқа, органға (лауазымды адамға) қайтарылатын хабардар етуге (хабарламаға) тиісті белгі соғады. Адресаттың хабардар етуді (хабарламаны) қабылдаудан бас тартуы істі қарауға немесе жекелеген процестік әрекеттерді жасауға кедергі болып табылмайды.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама ӘҚБтК 803 бабына сәйкес ресімделуі тиіс. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамаға оны

жасаған адам және осы бапта көзделген жағдайларды қоспағанда, өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізіліп жатқан тұлға (тұлғаның өкілі) қол қояды. Жәбірленушілер мен куәлар болған кезде, сондай-ақ куәгерлер қатысқан жағдайларда хаттамаға осы адамдар да қол қояды. Өзіне қатысты іс қозғалған, тиісті түрде хабарланған адам болмаған немесе келмеген жағдайда, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамаға, өзіне қатысты іс қозғалған тұлғаның болмауы немесе келмеуі туралы белгі қоя отырып, оны жасаған адам қол қояды.

Өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған адам әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жөнінде хаттамаға қолхатпен қабылдаудан бас тартқан жағдайда, хаттамаға оны жасаған адам тиісті жазба жүргізеді.

Өзіне қатысты іс қозғалған жеке тұлғаға немесе заңды тұлғаның өкіліне әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамамен танысуға мүмкіндік берілуге тиіс. Аталған тұлғалар хаттаманың мазмұны бойынша түсініктемелер беруге және ескертулер жасауға, сондай-ақ оған қол қоюдан өзінің бас тарту уәждерін баяндауға құқылы, бұлар хаттамаға қоса беріледі. Осы адамдар әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамаға қол қоюдан бас тартқан жағдайда хаттамаға тиісті жазба жүргізіледі. Өзіне қатысты іс қозғалған тұлғаның хаттамаға қол қою фактісі аталған тұлғаның хаттамамен танысқандығын куәландырады және әкімшілік құқық бұзушылықты жасауда өз кінәсін мойындау болып табылмайды.

ӘҚБтК көзделген жағдайларды қоспағанда, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалғаннан кейін, оның көшірмесі қолхат алынып, өзіне қатысты іс қозғалған жеке тұлғаға немесе заңды тұлғаның өкіліне, сондай-ақ жәбірленушіге дереу тапсырылады.

Ішкі істер органдарының атынан әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға және әкімшілік жазалар қолдануға, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамалар жасауға ІІО (полиция) лауазымды тұлғалары ӘҚБтК 685 және 804 б. негізінде.

ӘҚБтК 806 б. негізінде әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамалар жол қозғалысы саласында әкімшілік құқық бұзушылық жасау фактісі анықталғаннан кейін дереу жасалады.

Әкімшілік құқық бұзушылықтың мән-жайларын, өздеріне қатысты іс қозғалған жеке тұлғаның жеке басын немесе заңды тұлға туралы мәліметтерді және заңды тұлға өкілінің жеке басын қосымша анықтау талап етілетін жағдайларда, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама көрсетілген мән-жайлар анықталған күннен бастап үш тәулік ішінде жасалады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама көрсетілген мән-жайлар анықталған күннен бастап құқық бұзушылық немесе оны жасаған тұлға анықталған кезден бастап он тәулік ішінде жасалады. ҚР ӘҚБтК 806 баптың 6 бөлігінің негізінде мынандай құқық бұзушылықтар қарастырылған:

1) 571-бап. Жолаушыларды, багажды және жүктерді тасымалдау қағидаларын бұзу

2) 572-бап. Жолаушыларды, багажды немесе жүктерді автомобильмен тасымалдауды жүзеге асыру кезінде жүргізушілердің еңбек және демалыс режимінің бұзылуы

3) 573-бап. Қазақстан Республикасында автомобильмен тасымалдаудың рұқсат беру жүйесін халықаралық қатынаста қолдану қағидаларын бұзу

4) 575-бап. Шет мемлекетте тіркелген автокөлік құралдарымен Қазақстан Республикасының аумағында автомобильмен тасымалдауларды жүзеге асыру

5) 593-баптың 1т. Жол жүрісі қағидаларында көзделген жолаушыларды және жүктерді тасымалдау, қауіпсіздік белдіктерін немесе мотошлемдерді пайдалану жөніндегі талаптарды сақтамау

Сараптама жүргізу, маманның зерттеуі талап етілетін жағдайда, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама сараптама және (немесе) маманның қорытындысы алынған кезден бастап екі тәулік ішінде жасалады.

ҚР ӘҚБтК 806 бапта көрсетілген талаптар 3 тәулік ішінде жеке тұлғаның анықталмауына байланысты орындалуы мүмкін емес жағдайларда, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама осы бапта белгіленген мерзімдерде әкімшілік құқық бұзушылық жасау фактісі бойынша жасалады.

ӘҚБтК 807 бапта әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалмайтын жағдайлар көрсетілген:

1) ескерту түрінде әкімшілік жаза қолдануға әкеп соғатын әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жағдайларда, егер тұлға құқық бұзушылық жасау фактісін мойындаса;

2) егер әкімшілік құқық бұзушылық автоматты режимде жұмыс істейтін сертификатталған арнайы техникалық бақылау-өлшеу құралдарымен және аспаптарымен тіркелсе, айыппұл айыппұлды төлеу қажеттігі туралы нұсқама түрінде ресімделеді.

Ескерту түріндегі жазаны оған уәкілеттік берілген лауазымды адам әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жерде ресімдейді. Әкімшілік құқық бұзушылық жасаған тұлға ескерту жасау туралы қаулының екінші данасына қол қою арқылы қолданылған жазаға өзінің келісімін растайды.

9.2 Жол қозғалысы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істер бойынша қысқартылған іс жүргізудің ерекшеліктері

2015 жылғы 1 қаңтарына кодифицирленген әкімшілік заңнамада алғаш рет жаңа заң институты - әкімшілік құқық бқзушылқ туралы істер бойынша қысқартылған іс жүргізу пайда болды (ӘҚБтК 811 б.) Оның механизмі әкімшілік полиция қызметінде кең қолданылады және оның болмысымен әкімшілік айыппұлдарды өндіру деңгейі айтарлықтай жоғарылады. Сонымен

қатар іс-құжат айналымының азаюын және әкімшілік жауаптылыққа құқық бұзушыларды жедел тартуын оң жағы деп санауға болады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қысқартылған іс жүргізу айыппұл түрінде әкімшілік жаза қарастырылатын құқық бұзушылық жасалу орнында лауазымды тұлғамен анықталса жүзеге асырылады. ӘҚБтК 44 б. бірінші бөлігінің бірінші абзацына сәйкес өз кінәсін мойындайтын және айыппұл мөлшерімен келісетін жеке тұлға бекітіледі.

Әкімшілік құқық бұзушылық табылған және оны жасаған тұлға анықталған кезде уәкілетті адам әкімшілік іс жүргізу қозғайды және тұлғаға айыппұлды баптың санкциясында көрсетілген айыппұл сомасының елу пайызы мөлшерінде жеті тәулік ішінде төлеу құқығын түсіндіреді [1].

Лауазымды тұлға адамға әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманың көшірмесімен «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қысқартылған іс жүргізу тәртібінде әкімшілік айыппұл төлеу туралы түбіртек нысанын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2014 жылғы 22 тамыздағы № 373 бұйрығымен (Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2014 жылы 24 қыркүйекте № 9748 тіркелді) белгіленген квитанциясын табыс етеді [3].

Егер әкімшілік құқық бұзушылық автоматты режимде жұмыс істейтін сертификатталған арнайы техникалық бақылау-өлшеу құралдарымен және аспаптармен тіркелсе, адамның айыппұлды белгіленген үлгідегі түбіртекпен бірге айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама тиісінше жеткізілген кезден бастап жеті тәулік ішінде көрсетілген айыппұл сомасының елу пайызы мөлшерінде төлеуге құқығы бар. Айыппұлды көрсетілген айыппұл сомасының елу пайызы мөлшерінде жеті тәулік ішінде төлеген жағдайда іс мәні бойынша қаралды, шешім заңды күшіне енді, ал адам әкімшілік жауаптылыққа тартылды деп есептеледі. ӘҚБтК 47-тарауында көзделген жағдайларды қоспағанда, осы тараудың қағидалары бойынша қаралған іс қайта қаралуға жатпайды.

ӘҚБтК 811 баптың бірінші бөлігінде көзделген құқық пайдаланылмаған немесе тиісінше пайдаланылмаған жағдайда (айыппұлды 7 күн ішінде төлеу) әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізу жалпы тәртіппен жүзеге асырылады.

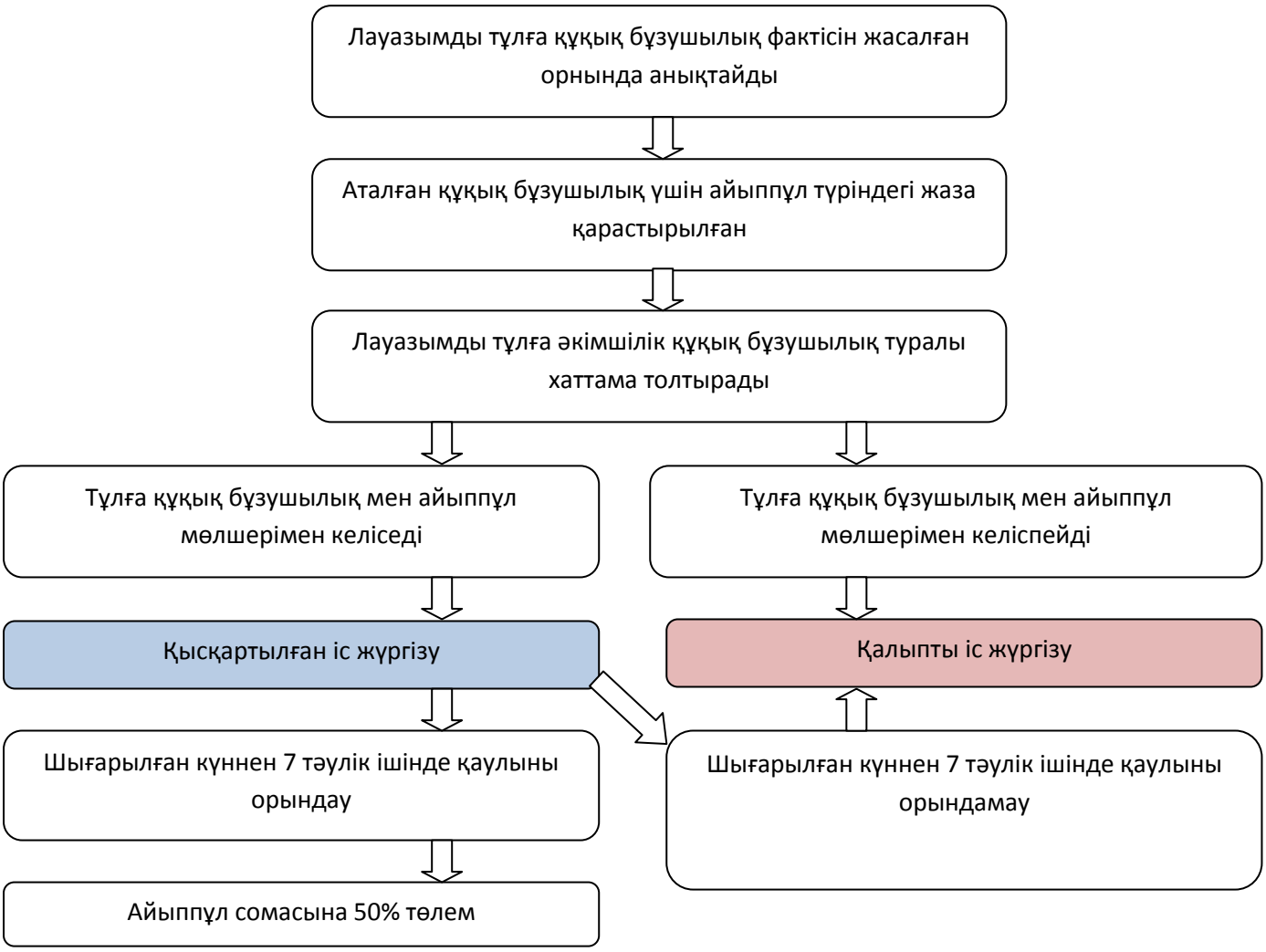

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қысқартылған іс жүргізу:

1) ескерту жасауды қоспағанда, баптың санкциясында өзге де жаза түрлері көзделген;

2) құқық бұзушылықты артықшылық берілген немесе иммунитеті бар адамдар жасаған;

3) олар бойынша істерді мемлекеттік кіріс органдары қарайтын әкімшілік құқық бұзушылықтар жасалған;

4) олар бойынша істерді Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі қарайтын әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жағдайларда, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің уәкілеттік берілген жұмыскерлері ӘҚБтК 804-бабының екінші бөлігінде көрсетілген баптар бойынша әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасаған жағдайда қолданылмайды.

Ұсынылған жұмыста ӘҚБтК 804 баптың 2 бөлігінде көрсетілген баптарды түсіндірмейміз, өйткені олар жол жүру қауіпсіздігіне қатысты емес.

Осы тараудың ережелері бойынша қарастырылатын істерді қарастыру ӘҚБтК 46 тарауымен бекітілген тәртіпте жүзеге асырылады. Күшіне енген

және енбеген қаулыларды қайта қарастыру механизмі ұсынылған оқу құралдың жеке бөлімдермен қарастырылған.

Орган (лауазымды адам) жеңілдететін мән-жайлардың анықталуын ескере отырып, өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған тұлғаға салынған және әкімшілік айыппұл мөлшерін қысқартуға, бірақ айыппұлдың жалпы сомасының отыз пайызынан аспайтындай етіп қысқартуға құқылы қолданыстағы ӘҚБтК нормасын енгізу (ӘҚБтК 819 б.) маңызды жаңашылығы болды.

ӘҚБтК 56 бабына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық үшін жауаптылықты жұмсартатын мән-жайлар болып табылады:

1) кінәлі адамның өкінуі;

2) әкімшілік құқық бұзушылық жасаған тұлғаның құқық бұзушылықтың зиянды салдарын болғызбауы, залалды өз еркімен өтеуі немесе келтірілген зиянды жоюы;

3) әкімшілік құқық бұзушылықты қатты жан толқынысының әсерімен не жеке басының немесе отбасының ауыр мән-жайлары салдарынан жасау;

4) әкімшілік құқық бұзушылықты кәмелетке толмаған адамның жасауы;

5) әкімшілік құқық бұзушылықты жүкті әйелдің немесе он төрт жасқа дейінгі баласы бар әйелдің жасауы;

6) әкімшілік құқық бұзушылықты күшпен немесе психикалық мәжбүрлеу нәтижесінде жасау;

7) әкімшілік құқық бұзушылықты қажетті қорғаныстың заңдылық шарттарын бұзу, құқыққа қарсы қолсұғушылық жасаған адамды ұстап алу, бұйрықты немесе өкімді орындау кезінде жасау;

8) әкімшілік құқық бұзушылықты алғаш рет абайсызда жасау әкімшілік құқық бұзушылық үшін жауаптылықты жеңілдететін мән-жайлар деп танылады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарайтын сот (судья), орган (лауазымды адам) 56 баптың бірінші бөлігінде көрсетілмеген мән-жайларды да жеңілдететін мән-жайлар деп тануы мүмкін.

Аталған жаңалық қолданыстағы Кодексте осындай жағдайлардың болуымен әкімшілік жауаптылықты жеңілдетуге мүмкіндік беретін норманың болуымен енгізілген. Орган (лауазымды адам) әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау кезінде әкімшілік құқық бұзушылық жасалды ма, осы тұлға оны жасауға кінәлі ме, ол әкімшілік жауаптылыққа жатады ма, жауаптылықты жеңілдететін және ауырлататын мән-жайлар бар ма, мүліктік залал келтірілген бе, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама және басқа да хаттамалар дұрыс жасалған ба, істің өзге де материалдары дұрыс ресімделген бе, іс бойынша іс жүргізуді болғызбайтын мән-жайлар, сондай-ақ тұлғаны әкімшілік жауаптылыққа тартпауға мүмкіндік беретін мән-жайлар бар ма, соны анықтауға, сондай-ақ істің дұрыс шешілуі үшін маңызы бар басқа да мән-жайларды анықтауға міндетті.

9.3 Жол жүрісі қағидаларын бұзғаны үшін әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істерді қарастыру

«Көліктегі, жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар» **30 тарауында жол жүрісі қағидаларын бұзғаны үшін әкімшілік жауаптылықты қарастыратын** ӘҚБтК баптары. **Біздің оқу құралымызда біз автокөлік транспортында ғана болатын құқық бұзушылықтарды, атап айтқанда:** ӘҚБтК **571 (2, 2-1, 3-9 бөліктері), 571-1, 572, 573, 575, 577, 589 (автокөлік транспортында), 590-608, 610-624, 632 және 634 қарастырамыз.**

ЖПҚ қызметкердің лауазымы	Әкімшілік жазалауға құқылы ӘҚБтК баптары
Мамандандырылған аудандық және оларға теңестірілген әкімшілік соттардың судьялары	590 (төртінші бөлігі), 596 (үшінші, бесінші бөліктері), 603 (бірінші, екінші бөліктері), 604 (екінші бөлігі), 605 (екінші бөлігі), 606 (екінші бөлігі), 607 (екінші бөлігі), 608, 610, 611 (екінші, үшінші бөліктері), 613 (екінші, үшінші, 3-1, төртінші, бесінші, алтыншы, жетінші, сегізінші, тоғызыншы, оныншы, он бірінші бөліктері), 615 (төртінші бөлігі), 618, 621 (үшінші бөлігі) ӘҚБтК
Ішкі істер министрлігі комитеттерінің төрағалары мен департаменттерінің бастықтары, аумақтық ішкі істер органдарының, әкімшілік, көші-қон полициясы бөлімшелерінің, облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың жергілікті полиция қызметінің бастықтары мен олардың орынбасарлары	571 (бірінші, екінші бөліктері), 572 (екінші бөлігі), 573, 590 (бірінші, екінші, үшінші, бесінші, алтыншы, жетінші, сегізінші, тоғызыншы, оныншы бөліктері), 591, 592, 593, 594, 595, 596 (бірінші, екінші, төртінші бөліктері), 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603 (үшінші бөлігі), 604 (бірінші бөлігі), 605 (бірінші, үшінші бөліктері), 606 (бірінші бөлігі), 607 (бірінші бөлігі), 611 (бірінші бөлігі), 612, 613 (бірінші, он екінші, он үшінші бөліктері), 614, 615 (бірінші, екінші, үшінші бөліктері), 617, 619, 619-1, 620, 621 (бірінші, екінші, төртінші бөліктері), 622, 625 (автокөлік транспортында бұзушылықтарды санамағанда), 626, 630, 631, 632 ӘҚБтК
полиция бөлімдерінің, бөлімшелерінің, әкімшілік, көші-қон	571 (үшінші бөлігі), 590 (үшінші, сегізінші, оныншы бөліктері), 591 (екінші бөлігі), 592 (үшінші, төртінші бөліктері), 593, 594 (төртінші

полициясы бөлімшелерінің, жергілікті ауданның (қаланың, қаладағы ауданның) полиция қызметінің бастықтары мен олардың орынбасарлары	бөлігі), 595 (төртінші бөлігі), 596 (төртінші бөлігі), 597 (бесінші, алтыншы бөліктері), 598 (үшінші бөлігі), 599 (екінші бөлігі), 600 (екінші бөлігі), 601 (екінші бөлігі), 602 (екінші бөлігі), 603 (үшінші бөлігі), 604 (бірінші бөлігі), 605 (бірінші, үшінші бөліктері), 612 (төртінші, бесінші, алтыншы бөліктері), 613 (бірінші, он үшінші бөліктері), 614, 615 (үшінші бөлігі), 617, 619, 619-1, 621 (екінші бөлігі), 630, 631, 632,
ішкі істер органдарының (полицияның) арнаулы атағы бар қызметкерлері	571 (екінші бөлігі), 572 (екінші бөлігі), 573 (төртінші бөлігі), 590 (бірінші, екінші, бесінші, алтыншы, жетінші, сегізінші, тоғызыншы бөліктері), 591 (бірінші бөлігі), 592 (бірінші, екінші бөліктері), 593, 594 (бірінші, екінші бөліктері), 595 (бірінші, екінші, үшінші бөліктері), 596 (бірінші, екінші бөліктері), 597 (бірінші, екінші, үшінші бөліктері, 4-1, 4-2), 598 (бірінші, екінші бөліктері), 599 (бірінші бөлігі), 600 (бірінші бөлігі), 601 (бірінші бөлігі), 602 (бірінші бөлігі), 606 (бірінші бөлігі), 607 (бірінші бөлігі), 611 (бірінші бөлігі), 612 (бірінші, екінші, үшінші бөліктері), 613 (он екінші бөлігі), 615 (бірінші, екінші бөліктері), 620, 621 (бірінші, төртінші бөліктері), 622 ӘҚБтК
көлік және коммуникация саласындағы уәкілетті органның, оның аумақтық бөлімшелерінің басшылары мен олардың орынбасарлары	571, 571-1, 572, 573, 590 (сегізінші бөлігі), 616, 621 (бірінші, екінші, төртінші бөліктері) ӘҚБтК
ауыл шаруашылығы техникасын тіркеу жөніндегі аудандық және облыстық уәкілетті органдардың инженер-инспекторлары	590 (бірінші, екінші бөліктері) (трактор, өздігінен жүретін ауылшаруашылық, мелиораторлық және жол-құрылыстық машина жүргізушілерімен жасалған құқық бұзушылық бөлігінде), 612, 617, 619,
мемлекеттік кіріс органдарының	571 (бесінші, алтыншы, жетінші, сегізінші бөліктері), 571-1, 572 (бірінші бөлігі), 573, 589

басшылары мен олардың орынбасарлары	(автокөлік транспорттарында әкімшілік құқық бұзушылық бойынша), 590 (бірінші, екінші, бесінші, алтыншы, жетінші, сегізінші, тоғызыншы бөліктері), 612 (бірінші, үшінші және 4-1 бөліктері) и 621 (төртінші бөліктері) аталған бөлікте көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылықтар автокөлік, теңіз өткізу пункттерінде және ҚР мемлекеттік шекарасынан тауар қозғалысының өзге де орындарында жасалса.
әскери полиция органдарының уәкілеттік берілген лауазымды адамдары	590 (бірінші, екінші, үшінші, бесінші, алтыншы, жетінші, сегізінші, тоғызыншы және оныншы бөліктері), 591, 592, 593, 594, 595, 596 (бірінші, екінші және төртінші бөліктері), 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603 (үшінші бөліктері), 606 (бірінші бөліктері), 607 (бірінші бөліктері), 611 (бірінші бөліктері), 612, 613 (бірінші, он екінші, он үшінші бөліктері), 614, 615 (бірінші, екінші, үшінші бөліктері), 617, 619, 619-1, 620, 621 (бірінші, екінші, төртінші бөліктері)
өрт қауіпсіздігі саласындағы мемлекеттік бақылау жөніндегі мемлекеттік инспекторы	ҚР ӘҚБтК 589

Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істерді уәкілетті органдармен (лауазымды тұлғалармен) қарастыру ҚР ӘҚБтК 43 тарауының талаптарына сәйкес жүргізіледі.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс оның жасалған жері бойынша, ал ӘҚБтК көзделген жағдайларда әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау ведомстволық бағыныстылығына жататын уәкілетті органның (лауазымды адамның) орналасқан жері бойынша қаралады. Өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізіліп жатқан тұлғаның өтінішхаты бойынша іс осы тұлғаның тұрғылықты жері немесе көлік құралдарының, кемелердің, оның ішінде шағын көлемді кемелердің есепке алыну жері бойынша бойынша қаралуы мүмкін.

Жол қауіпсіздігі саласында әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер көлік құралдары есепке алынған жер бойынша немесе өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізіліп жатқан тұлғаның тұрғылықты жері бойынша да қаралуы мүмкін.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарауға дайындау кезінде орган (лауазымды адам) мынадай шешім қабылдайды:

1) істің қаралатын уақыты мен орнын тағайындау туралы;

2) іс бойынша адамдарды шақыру, қажетті қосымша материалдарды талап етіп алдыру, қажет болған жағдайда сараптама тағайындау туралы;

3) істі қарауды кейінге қалдыру туралы;

4) егер осы істі қарау өзінің құзыретіне жатпаса не судьяға, лауазымды адамға қарсылық білдіру туралы ұйғарым шығарылса, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы және істің басқа да материалдарын ведомстволық бағыныстылығы бойынша қарауға беру туралы;

5) ӘҚБтК 812-бабына сәйкес істі мәні бойынша қарауға беру туралы[1].

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға уәкілеттік берілген орган (лауазымды адам) іс жүргізуде сол бір адамға қатысты қозғалған екі және одан көп істің барын анықтай отырып, бұл істерді бірге қарау үшін бір іс жүргізуге біріктіруге құқылы.

ӘҚБтК 817-бабында әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарастыру мерзімі анықталған. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді істі қарауға құқық берілген орган (лауазымды адам) әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы және істің басқа да материалдарын алған күннен бастап он бес тәулік ішінде қарайды.

Егер әкімшілік құқық бұзушылық автоматты режимде жұмыс істейтін сертификатталған арнайы техникалық бақылау-өлшеу құралдарымен және аспаптармен тіркелсе, қысқартылған іс жүргізу тәртібімен мәні бойынша қаралған істерді қоспағанда, іс айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама тиісінше жеткізілген кезден бастап он бес тәулік өткен соң қаралды деп есептеледі.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардан өтінішхаттар келіп түскен жағдайда не істің мән-жайларын қосымша анықтау қажет болған кезде істі қарап жатқан орган (лауазымды адам) істің қаралатын мерзімін ұзартуы, бірақ бір айдан аспайтындай етіп ұзартуы мүмкін. Мерзімді ұзарту туралы уәжді ұйғарым шығарылады.

Әкімшілік ұстап алуға ұшыраған адамға қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс оны ұстап алған кезден бастап жиырма төрт сағаттан кешіктірмей қаралады.

Егер өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған адам лауазымды адамның әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғауына негіз болатын тексеру нәтижелеріне және өзге де мән-жайларға шағым жасаса, әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарап жатқан орган (лауазымды адам) әкімшілік құқық бұзушылық туралы істің қаралу мерзімін соттың тиісті шешімі шығарылғанға және заңды күшіне енгенге дейін немесе өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалған адамның шағымын қарайтын органның (лауазымды адамның) шешіміне шағым жасау мерзімі өткенге дейін ұзартады.

Орган (лауазымды адам) әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарауға кіріскенде:

1) істі кім қарайтынын, қандай іс қаралуға жататынын, кім және осы Кодекстің қандай бабының негізінде жауаптылыққа тартылатынын хабарлайды;

2) әкімшілік жауаптылыққа тартылатын жеке тұлғаның немесе заңды тұлға өкілінің, сондай-ақ істі қарауға қатысатын өзге де тұлғалардың келгеніне көз жеткізеді;

3) іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардың жеке басын анықтайды және жеке тұлғаның заңды өкілдерінің немесе заңды тұлға өкілдерінің, қорғаушының өкілеттіктерін тексереді;

4) іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардың келмеу себептерін анықтайды және аталған адамдар болмағанда істі қарау туралы не істі қарауды кейінге қалдыру туралы шешім қабылдайды;

5) қажет болған жағдайларда істі қарау кезінде қатысуы міндетті болып табылатын адамды күштеп әкелу туралы ұйғарым шығарады, аудармашыны тағайындайды;

6) істі қарауға қатысатын адамдарға осы Кодексте көзделген олардың құқықтары мен міндеттерін, оның ішінде мемлекеттік бюджет қаражаты есебінен тегін заң көмегін алу құқығын түсіндіреді;

7) іс жүргізу тілін айқындайды, мәлімдеме жасау, түсініктемелер мен айғақтар беру, өтінішхаттар мәлімдеу, шағымдар жасау, іс материалдарымен танысу, оны қарау кезінде ана тілінде немесе өзіне қатысты іс жүргізіліп жатқан адам өзі білетін басқа да тілде сөз сөйлеу, аудармашының көрсететін қызметтерін тегін пайдалану құқығын түсіндіреді;

8) мәлімделген бас тартуларды және өтінішхаттарды шешеді;

9) әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы, ал қажет болған кезде істің өзге де материалдарын жария етеді;

10) өзіне қатысты іс бойынша іс жүргізіліп жатқан адамның түсініктемелерін, іс жүргізуге қатысатын басқа да адамдардың айғақтарын, маманның түсіндірмесін және сарапшының қорытындысын тыңдайды, өзге де дәлелдемелерді зерттейді, ал істі қарауға прокурор қатысқан жағдайда оның қорытындысын тыңдайды;

11) мыналарға: егер істі қарайтын лауазымды адамға қарсылық білдіру істі мәні бойынша қарауға кедергі келтірсе, оның өздігінен бас тартуы немесе оған қарсылық білдіру туралы мәлімдеуіне; егер қорғаушының, уәкілетті өкілдің, сарапшының немесе аудармашының қарсылық білдіруі істі мәні бойынша қарауға кедергі келтірсе, олардың қарсылық білдіруіне; істі қарауға қатысатын адамдардың келу немесе іс бойынша қосымша материалдарды талап етіп алдыру қажеттігіне байланысты, сондай-ақ осы Кодекстің 51-бабының екінші бөлігінде көзделген жағдайларда істі қарауды кейінге қалдыру туралы ұйғарым шығарады. Қажет болған жағдайда орган (лауазымды адам) сараптама тағайындау туралы ұйғарым шығарады.

Орган (лауазымды адам) әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарап, мынадай қаулылардың бірін шығарады:

1) әкімшілік жаза қолдану туралы;

2) іс бойынша іс жүргізуді тоқтату туралы.

Әкімшілік құқық бұзушылық автоматты режимде жұмыс істейтін сертификатталған арнайы техникалық бақылау-өлшеу құралдарымен және аспаптарымен тіркелген жағдайда, әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша шешім айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама түрінде ресімделеді, ол қысқартылған іс жүргізу тәртібімен мәні бойынша қаралған істерді қоспағанда, ӘҚБтК 817-бабына сәйкес қаралған деп саналады.

Орган (лауазымды адам) істі қарау нәтижесінде жасалған әрекетке заңдық бағаның қате екенін мойындай отырып, құқық бұзушылықтың сараланuын заңның онша қатаң емес әкімшілік жазаны көздейтін бабына немесе бап бөлігіне өзгертуге міндетті.

Көлік құралы жүргізушісін жол жүрісі қағидаларын білуін тексеру үшін емтихан тапсыруға жіберген кезде жол жүрісі қағидаларын білуін тексеруге жіберу туралы қаулы шығарылады, оның көшірмесі емтихан тапсыруға жіберілген адамға беріледі.

Азаматтық және қызметтік қару иесін және (немесе) пайдаланушысын азаматтық және қызметтік қаруды қауіпсіз ұстау қағидаларын білуін тексеру үшін емтихан тапсыруға жіберу кезінде азаматтық және қызметтік қаруды қауіпсіз ұстау қағидаларын білуін тексеруге жіберу туралы қаулы шығарылады, оның көшірмесі емтихан тапсыруға жіберілетін адамға беріледі.

Іс бойынша іс жүргізуді тоқтату туралы қаулы:

1) ӘҚБтК 741-бабында көзделген іс бойынша іс жүргізуді болғызбайтын мән-жайлар болған;

2) ӘҚБтК 742-бабында көзделген әкімшілік жауаптылыққа тартпауға мүмкіндік беретін мән-жайлар болған;

3) ӘҚБтК 32-бабына сәйкес тұлғаны тәртіптік жауаптылыққа тарту туралы мәселені шешу үшін іс материалдары тиісті органдарға берілетін жағдайларда шығарылады.

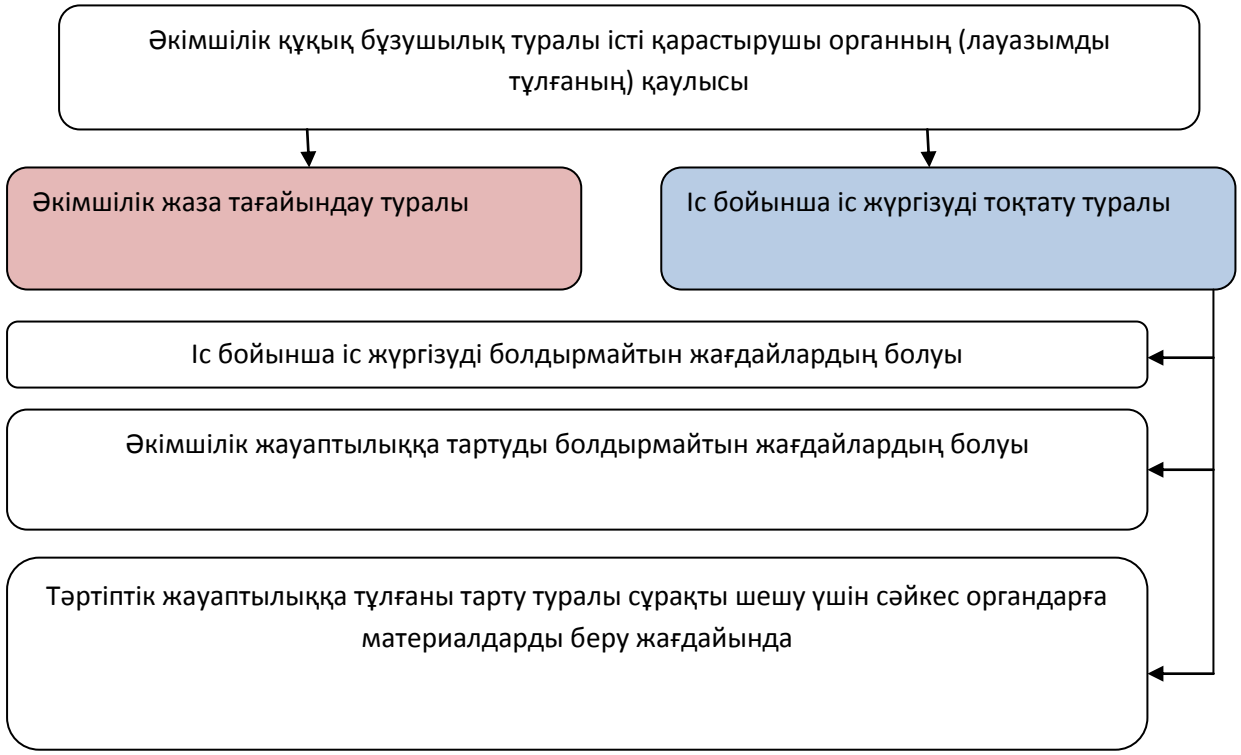

Айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамада мыналар көрсетілуге тиіс:

1) айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманы ресімдеген органның атауы, орналасқан жері;

2) өзіне қатысты айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама ресімделген көлік құралының меншік иесі (иесі) туралы мәліметтер: жеке тұлғалар үшін – тегі, аты, әкесінің аты (болған кезде), туған күні, тіркелген жері және басқа да қажетті дербес деректер; заңды тұлғалар үшін – атауы, ұйымдық-құқықтық нысаны, орналасқан жері;

3) көлік құралы туралы мәліметтер: маркасы, моделі, мемлекеттік тіркеу нөмірі белгісі;

4) әкімшілік құқық бұзушылықтың күні, уақыты, орны, мәні, осы Кодекстің әкімшілік құқық бұзушылық үшін жауаптылықты көздейтін бабы;

5) автоматты режимде жұмыс істейтін сертификатталған арнайы техникалық бақылау-өлшеу құралының және аспабының көрсеткіштері;

6) автоматты режимде жұмыс істейтін сертификатталған арнайы техникалық бақылау-өлшеу құралының және аспабының атауы, нөмірі, метрологиялық тексеру күні;

7) айыппұл сомасы;

8) айыппұлды ерікті немесе қысқартылған іс жүргізу тәртібімен төлеу мерзімі;

9) нұсқамаға шағымдану тәртібі мен мерзімі;

10) электрондық цифрлық қолтаңба.

Жазбаша нысанмен қатар айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманың электрондық нысаны пайдаланылуы мүмкін. Белгіленген үлгідегі түбіртегі бар, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама әкімшілік құқық бұзушылық тіркелген күннен бастап он тәулік ішінде көлік құралының меншік иесіне (иесіне) жіберіледі.

823 бабының негізінде әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулы іс қаралып біткен соң дереу жарияланады. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау нәтижелері бойынша шығарылған қаулы 744, 745, 746, 747 және 748-баптарда көрсетілген тұлғаларға жарияланған күнінен бастап үш тәулік ішінде табыс етіледі және (немесе) жолданады.

ҚР ӘҚБтК 822 бабының 4 бөлігіне сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау нәтижелері бойынша шығарылған қаулы жазбаша ресімделеді және осындай қаулы шығарған лауазымды адам оған қол қояды не осындай қаулы шығарған лауазымды адамның электрондық цифрлық қолтаңбасы арқылы куәландырылған электрондық құжат нысанында ресімделеді.

Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарының 4.6 бастамасымен сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер кезең-кезеңімен электрондық форматқа ауыстырылады. Бұл бұрмалау мен сыбайлас жемқорлық үшін мүмкіндіктерді төмендетеді, осы істер бойынша іс жүргізуді неғұрлым үнемді етеді және адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қорғауға нұқсан келтірмей, мемлекеттік

бюджетке жүктемені азайтады. Құқық бұзушылықтар туралы өтініштер беру, айыппұлдар төлеудің цифрлық жүйесі құрылатын болады, бұл адами фактордың ықпалын барынша азайтады. Сот жүргізуде жасанды интеллект элементтері, сондай-ақ құқықтық статистиканың үлкен деректерімен жұмыс істеуге арналған талдамалық құралдар енгізу қаралуда. Бірыңғай сот практикасының ашық электрондық жүйесі құрылады. Сот процесінің кез келген қатысушысы өзін қызықтыратын сипаттамалар бойынша барлық сот актілерімен таныса алатын болады [4].

9.4 Жол шаруашылығы аясында әкімшілік құқық бұзушылықтарды жасау кезінде іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қабылдау

Қамтамасыз ету шаралары әкімшілік құқық бұзушылыққа ден қою кезінде қолданылады. Жол жүру қауіпсіздігін қамтамасыз ету аясында келесі мақсаттарда қамтамасыз ету шаралары қолданылады:

Жол қоғалысының қауіпсіздігін қамтамасыз ету шараларын қолдану мақсаттары:

1) әкімшілік құқық бұзушылықты ескерту

2) әкімшілік құқық бұзушылықты жасауда күдікті тұлғаны анықтау

3) әкімшілік құқық бұзушылықты жасау орнында жасау мүмкін емес әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама толтыру

4) қаулы ісі бойынша қабылданған істің орындалуы, істің уақытылы және дұрыс қарастыруын қамтамасыз ету

5) адамдардың өмірі немесе денсаулығына қауіпті алдын алу

6) апат немесе техногендік апаттар қаупін алдын алу

Жол қозғалысының қауіпсіздігін қамтамасыз ету кезінде уәкілетті лауазымды тұлға өз өкілдігі шегінде әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс

бойынша іс жүргізуді қамтамасыз етудің келесі шараларын жеке тұлғаларға қатысты қолдана алады:

1) әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалатын жерге жеткізу;

2) жеке тұлғаны әкімшілік ұстап алу;

3) күштеп әкелу;

4) жеке басын жете тексеруді және жеке тұлғаның өзімен бірге алып жүрген заттарын жете тексеруді;

5) көлік құралдарын, шағын көлемді кемелерді жете тексеру;

6) құжаттар мен заттарды алып қою;

7) көлік құралын немесе шағын көлемді кемені басқарудан шеттету және оның алкогольден, есірткіден, уытқұмарлықтан масаң күйін куәландыру;

8) көлік құралын немесе шағын көлемді кемені ұстап алу, жеткізу және пайдалануға тыйым салу;

9) қарап-тексеру;

10) жеке тұлғаның алкогольден, есірткіден немесе уытқұмарлықтан масаң күйін медициналық куәландыру.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шаралары әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалғанға дейін (жеке басты жете тексеруді, жеке тұлғаның өзімен бірге алып жүрген заттарын жете тексеруді қоспағанда), іс бойынша іс жүргізу кезеңінде, сондай-ақ әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыны орындау сатысында қолданылуы мүмкін.

Бірінші және екінші бөліктерінде санамаланған әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларының әрқайсысы жеке немесе егер бұл қажеттіліктен туындаса, бір мезгілде басқа шаралармен бірге қолданылуы мүмкін. Лауазымды адам әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын заңсыз қолданудан келтірілген зиян үшін жауапты болады.

Жеке тұлғаның немесе заңды тұлға өкілінің талап етуі бойынша оған тиісті хаттамалардың және өзіне қатысты іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шаралары қолданылған тұлғаның құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз етуге қажетті өзге де материалдардың көшірмелері дереу табыс етіледі.

«Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2012 жылғы 9 сәуірдегі № 1 Нормативтік қаулысымен қамтамасыз ету шараларын қолдану механизмі түсіндіріледі

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шаралары әкімшілік-құқықтық мәжбүрлеудің айрықша құралдары болып табылады. Қамтамасыз ету шараларын қолдану заңды болуға, парасаттылық, қажеттілік және жеткіліктілік өлшемдеріне сай келуге тиіс. Жоғарыда аталған қамтамасыз ету шараларының әрқайсысы жеке

немесе қажеттілікке байланысты болса, басқа шаралармен бір мезгілде қолданылуы мүмкін [5].

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалатын жерге жеткізу құқық бұзушылықтың жолын кесу, құқық бұзушының жеке басын анықтау, егер хаттаманың жасалуы міндетті бола тұра оларды сол болған жерінде жасау мүмкін болмаса, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасау мақсатында жеке адамды, заңды тұлғаның өкілін, лауазымды адамды, сондай-ақ көлік құралдарын мәжбүрлеп алып келуді білдіреді.

Аталған қамтамасыз ету шарасын қолдану үшін әкімшілік құқық бұзушылықтың жасалу фактісі туралы объективті деректердің және өзіне қатысты осы шара қолданылып отырған адамның құқық бұзушылықты жасағаны туралы негізді болжамның болуы негіз болып табылады. Құқық бұзушының мемлекеттік орган өкілдерінің әкімшілік құқық бұзушылықты жасауды тоқтатуы туралы заңды талаптарына немесе өкімдеріне бағынудан бас тартуы қосымша негіздердің бірі болып табылады.

Жеке тұлғаның, заңды тұлға өкілінің, лауазымды адамның жеке бас бостандығынан, атап айтқанда, белгілі бір уақыт ішінде арнаулы орында мәжбүрлеп ұстай отырып, іс-әрекет және жүріп-тұру бостандығынан қысқаша мерзімге шектеуді әкімшілік ұстау деп түсінген жөн. Осы қамтамасыз ету шарасы ӘҚБтК-нің 787-бабында көрсетілген жағдайларда құқық бұзушылықтың жолын кесу немесе іс жүргізуді қамтамасыз ету мақсатында ғана қолданылады.

Аталған қамтамасыз ету шарасын әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы жасау, құжаттарды тексеру, адамның жеке басын анықтау және т.б. мақсатында қолдануға болмайды. Әкімшілік ұстау мерзімдері және оларды есептеу тәртібі ӘҚБтК-нің 789-бабымен белгіленген.

Алып келу – өзіне қатысты әкімшілік іс бойынша іс жүргізіліп жатқан жеке адамды немесе заңды тұлғаның өкілін, әкімшілік жауапқа тартылып отырған кәмелетке толмағанның заңды өкілін, осы адамдар судьяның немесе органның (лауазымды адамның) шақыртуы бойынша келуден жалтарған жағдайда оларды әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарап жатқан сотқа немесе органға мәжбүрлеп алып келуді білдіреді. Алып келуді әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарап жатқан судьяның, органның (лауазымды адамның) ұйғарымы негізінде ішкі істеpоргандары, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес қызметі, экономикалық тергеу қызметі жүзеге асырады. Ұйғарымның көшірмесі алып келуге жататын адамға тапсырылады.

Жеке адамды тексеріп қарау, жеке адамның заттарын тексеріп қарау және көлік құралын, шағын көлемді кемені тексеріп қарау әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жағдайда ғана әкімшілік құқық бұзушылық құралдарын не нысаналарын табу мақсатында жүргізіледі. Аталған қамтамасыз ету шараларын басқа жағдайларда қолдануға болмайды. Тексеру түріндегі қамтамасыз ету шарасы әкімшілік құқық бұзушылықтың іздерін, өзге де материалдық объектілерді, сондай-ақ әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы толтыру үшін маңызы бар мән-жайларды анықтау мақсатында

қолданылады. Істің мән-жайына қарай сол көлік құралдары, жер, заттар, Қазақстан Республикасының аумағына импортталған, сондай-ақ Қазақстан Республикасының аумағы бойынша өткізілетін тауарлар, құжаттар, тірі адамдар тексерілуі мүмкін. Тексерудің жалпы ережелері ӘҚБтК-нің 794-бабымен белгіленген.

Егер құқық бұзушылық құралы не нысанасы болып табылатын құжаттар мен заттар, Қазақстан Республикасының аумағына импортталған, сондай-ақ Қазақстан Республикасының аумағы бойынша өткізілетін тауарлар, құқық бұзушылық жасалған жерде не әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану кезінде табылса оларды алуға болады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану кезінде құжаттар мен заттарды, Қазақстан Республикасының аумағына импортталған, сондай-ақ Қазақстан Республикасының аумағы бойынша өткізілетін тауарлар алуды тиісті лауазымды адамдар ӘҚБтК-нің 795, 799-баптарымен көзделген тәртіпте жүзеге асырады.

Көлік құралын, кемені, оның ішінде шағын көлемді кемені жүргізуші адам алкогольмен, есірткімен, уытқұмарлықпен масаю жағдайында болған деп есептеуге жеткілікті негіздер болған кезде, көлік құралын, кемені, оның ішінде шағын көлемді кемені жүргізуден шеттету түрінде іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шарасы ӘҚБтК-нің 796-бабымен көзделген тәртіппен қолданылуға тиіс.

Уәкілетті лауазымды адамның көлік құралын, шағын көлемді кемені жүргізуші адамның алкогольмен, есірткімен, уытқұмарлықпен масаю белгілерін тікелей анықтауы, сондай-ақ олардың алкогольді немесе психикаға белсенді әсер ететін заттарды қабылдауы туралы мәлімдемелер, хабарламалар, олардың осы заттарды қабылдағанын мойындауы аталған қамтамасыз ету шарасын қолдануға негіз болатын жеткілікті деректер болып табылады. Көлік құралын жүргізуден шеттетілген адам масаю жағдайын куәландыруға жатады. Көлік құралын, шағын көлемді кемені жүргізуші адам куәландырудан жалтарған кезде әкімшілік құқық бұзушылық жасалған жерде толтырылатын әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамада, куәландыру актісінде ол туралы белгі жасалады [6].

Өзге жағдайларда аталған шара қолданылуға жатпайды.

Көлік құралын кемені, оның ішінде шағын көлемді кемені жүргізуден шеттетілген адам аталған қамтамасыз ету шарасын қолдану мәселесі бойынша өзінің түсініктемелерін әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамада беруге құқылы.

ӘҚБтК-нің 797-бабының бірінші бөлігінде көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылықтар жасалған кезде осы баптың екінші бөлігінде көрсетілген уәкілетті лауазымды адамдар көлік құралдарын, кемелерді, оның ішінде шағын көлемді кемелерді арнаулы алаңдарға немесе тұрақтарға уақытша

сақтау үшін жеткізу арқылы оларды ұстауға, жеткізуге және пайдалануға тыйым салуға құқылы.

Көлік құралын уақытша сақтау үшін арнаулы алаңдарға, тұрақтарға немесе көлікті бақылаудың тұрақты бекетінің жанындағы алаңдарға жеткізу (эвакуациялау) көлік құралдарын жүргізушілер тоқтау немесе тоқтап тұру ережелерін бұзған және өздері сол жерде болмаған жағдайларда, сондай-ақ жүргізушілердің қайда екенін анықтау мүмкін болмаса, олар жолда қараусыз қалдырған көлік құралдарына қатысты да қолданылуы мүмкін.

Көлік құралын, кемені, оның ішінде шағын көлемді кемені ұстау, жеткізу және пайдалануға тыйым салу туралы акт жасалады, ол әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамаға қоса тіркеледі және аталған қамтамасыз ету шаралары өзіне қатысты қолданылған адамға арызы бойынша тапсырылады.

Көлік құралын, кемені, оның ішінде шағын көлемді кемені ұстау және (немесе) олардың пайдаланылуына тыйым салу түріндегі шаралар ұстаудың және (немесе) тыйым салудың себептері жойылғанға дейін күшінде болады.

Егер жеке адамның алкогольмен, есірткімен немесе уытқұмарлықпен масаю фактісін анықтаудың істі дұрыс шешу үшін мәні болса ғана, іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шарасы түрінде жеке адамның сондай күйін медициналық куәландыру қолданылады.

Уәкілетті лауазымды адам іс бойынша қабылданған қаулыны орындауды қамтамасыз ету мақсатында және көлік құралын жүргізу құқығынан айыру түріндегі жазаны тағайындауға әкеп соқтыратын әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны үшін ғана өзінің өкілеттігінің шегінде жүргізуші куәлігін алуға құқылы.

9.5 Жол қозғалысы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар жасағаны үшін күшіне енбеген қаулыларды қайта қарастыру

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айппұлды төлеуден жалтару туралы қаулыға шағымдану құқығымен әкімшілік үрдіте қатысушы келесі тұлғалар құқылы:

1) Өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізіліп жатқан тұлға (744-бап ӘҚБтК);

2) Жәбірленуші (745-бап ӘҚБтК);

3) Жеке тұлғаның заңды өкілдері (746-бап ӘҚБтК);

4) Дара кәсіпкердің, заңды тұлғаның өкілдері (747-бап ӘҚБтК);

5) Қорғаушы (748-бап ӘҚБтК);

6) Жәбірленушінің өкілі (753-бап ӘҚБтК).

Өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізіліп жатқан тұлға хаттамамен және істің басқа да материалдарымен танысуға, түсініктемелер беруге, хаттаманың мазмұны мен ресімделуі жөнінде ескертулер жасауға, дәлелдемелер ұсынуға, өтінішхаттар мен қарсылықтарды мәлімдеуге, қорғаушының заң көмегін пайдалануға, істі қарау кезінде ана тілінде немесе өзі білетін тілде сөйлеуге және егер іс

жүргізіліп отырған тілді білмесе, аудармашы көрсеткен қызметтерді өтеусіз пайдалануға; іс бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларының қолданылуы бойынша, нақты деректерге және мән-жайларға сәйкес келмейтін мәліметтер көрсетілген жағдайда әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы жасауда заңның бұзылуына, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға және іс бойынша қаулыға шағым жасауға; одан үзінді көшірме алуға және істегі құжаттардың көшірмелерін түсіріп алуға, сондай-ақ өзіне ӘҚБтК берілген өзге де процестік құқықтарды пайдалануға құқылы.

Әкімшілік құқық бұзушылықтан дене жарақатын алған, мүліктік немесе моральдық зиян келтірілген жеке немесе заңды тұлға жәбірленуші болып табылады. Жәбірленуші істің барлық материалдарымен танысуға, түсініктемелер беруге, дәлелдемелер ұсынуға, өтінішхаттар мен қарсылықтар мәлімдеуге, өкіл ұстауға, әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамаға және әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға шағым жасауға, өзіне ӘҚБтК берілген өзге де процестік құқықтарды пайдалануға құқылы.

Кәмелетке толмағандар немесе өзінің дене бітімі немесе психикалық жағдайы бойынша өз құқықтарын өз бетінше жүзеге асыру мүмкіндігінен айырылғандар болып табылатын, өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізіліп жатқан жеке тұлғаның немесе жәбірленушінің құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауды олардың заңды өкілдері жүзеге асырады. Өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізіліп жатқан жеке тұлғаның заңды өкілі әкімшілік жауаптылыққа тартылатын тұлғаны әкімшілік ұстап алған немесе әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалған кезден бастап іске қатысуға жіберіледі. Өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізіліп жатқан жеке тұлғаның және жәбірленушінің заңды өкілдерінің өздері өкілі болып отырған тұлғаларға қатысты ӘҚБтК көзделген құқықтары болады және міндеттерді алады.

Заңды тұлғаның атқарушы органының басшысы заңды тұлғаның заңды өкілі болып табылады, ол заңды тұлғаның атынан әрекет етеді. Заңды тұлғаның заңды өкілінің өкілеттіктері оның қызметтік жағдайын куәландыратын құжаттармен расталады. Заңды тұлғаның мүдделерін білдіретін өзге де адамдар тапсырма бойынша өкілдер болып табылады, олардың өкілеттіктері заңды тұлғаның атқарушы органы заңды тұлғаның атынан беретін және атқарушы органның басшысы қол қоятын сенімхатта айқындалады. Өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізіліп жатқан заңды тұлға және жәбірленуші өкілдерінің өздері өкіл болып отырған тұлғаларға қатысты ӘҚБтК көзделген құқықтары болады және міндеттерді алады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс өзіне қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізіліп жатқан заңды тұлға өкілінің қатысуымен қаралады. Аталған тұлғаға істің қаралатын орны мен уақыты тиісінше хабарланғаны туралы деректер болған, егер одан істі қарауды кейінге қалдыру туралы өтінішхат келіп түспеген жағдайларда ғана, іс оның

өзі болмаған кезде қаралуы мүмкін. Жасалуы әкімшілік құқық бұзушылықты жасау құралы не нысанасы болған затты тәркілеу не әкімшілік құқық бұзушылық жасау салдарынан алынған кірістерді (дивидендтерді), ақшаны және бағалы қағаздарды тәркілеу түріндегі әкімшілік жазаға әкеп соғатын әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау кезінде әкімшілік жауаптылыққа тартылатын заңды тұлға өкілінің қатысуы міндетті.

Қорғаушы – әкімшілік жауаптылыққа тартылатын тұлғаның құқықтары мен мүдделерін заңда белгіленген тәртіппен қорғауды жүзеге асыратын және оған заң көмегін көрсететін адам. Қорғаушылар ретінде адвокаттар қатысады. Қорғаушылар ретінде адвокаттармен бірге әкімшілік жауаптылыққа тартылатын адамның жұбайы (зайыбы), жақын туыстары немесе заңды өкілдері жіберіледі. Егер заңнамада айқындалатын тәртіппен өзара негізде Қазақстан Республикасының тиісті мемлекетпен жасаған халықаралық шартында көзделсе, шетелдік адвокаттар іске қорғаушылар ретінде қатысуға жіберіледі.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша істі жүргізу кезінде жәбірленушінің заңды мүдделерін білдіруге заң бойынша құқығы бар адамдар жәбірленушінің өкілдері бола алады. Кәмелетке толмаған немесе өзінің дене немесе психикалық жағдайы бойынша өз құқықтары мен заңды мүдделерін өз бетінше қорғау мүмкіндігінен айырылған жәбірленушілердің құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау үшін іске міндетті түрде қатысуға олардың заңды өкілдері мен өкілдері тартылады.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағым, наразылық іс бойынша қаулы шығарған, нұсқама ресімдеген органға (лауазымды адамға) жіберіледі, ол шағым, наразылық келіп түскен күннен бастап үш тәулік ішінде оларды істің барлық материалдарымен бірге тиісті жоғары тұрған органға (лауазымды адамға) жіберуге міндетті. Шағым, наразылық оларды қарауға уәкілетті жоғары тұрған органға (лаузымды адамға) тікелей берілуі мүмкін.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағым, наразылық олар келіп түскен күннен бастап он тәулік ішінде қаралуға тиіс.

Жоғары тұрған орган (лауазымды адам) әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағымды, наразылықты қарауға кіріскенде:

1) шағымды, наразылықты кім қарайтынын, қандай шағым, наразылық қаралуға жататынын; шағымды, наразылықты кім бергенін жариялайды; шағымды, наразылықты қарау оның құзыретіне жата ма, соны анықтайды; егер шағымды, наразылықты қарау оның құзыретіне жатпайтын болса, оларды барлық іс материалдарымен бірге ведомстволық бағыныстылығы бойынша жібереді;

2) өзіне қатысты іс бойынша қаулы шығарылған, нұсқама ресімделген тұлғаның немесе оның өкілінің, сондай-ақ шағымды, наразылықты қарауға қатысу үшін шақырылған тұлғалардың келгеніне көз жеткізеді;

3) іс жүргізуге қатысушылардың және олардың заңды өкілдерінің өкілеттіктерін тексереді;

4) іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардың келмеу себептерін анықтайды және олар келмеген кезде шағымды, наразылықты қарау туралы не шағымды, наразылықты қарауды кейінге қалдыру туралы шешім қабылдайды;

5) шағымды, наразылықты қарауға қатысатын тұлғаларға құқықтары мен міндеттерін түсіндіреді;

6) әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағымды, наразылықты, ал қажет болғанда істің өзге де материалдарын жария етеді;

7) мәлімделген қарсылықтар мен өтінішхаттарды шешеді, шағымды, наразылықты толық, жан-жақты және объективті қарау үшін қажетті өзге де мән-жайларды анықтайды.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағымды, наразылықты қарау кезінде істе бар және қосымша ұсынылған материалдар бойынша шығарылған қаулының, нұсқаманың заңдылығы мен негізділігі тексеріледі. Жоғары тұрған орган (лауазымды адам) жаңа фактілерді анықтауға және жаңа дәлелдемелерді зерттеуге құқылы.

Жоғары тұрған орган (лауазымды адам) іс бойынша қосымша материалдарды талап етіп алдыруға, сараптаманың тағайындалуына байланысты және шағымды, наразылықты толық, жан-жақты және объективті қарау үшін қажет болатын басқа жағдайларда шағымды, наразылықты қарауды кейінге қалдыруға құқылы.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша іс жүргізуге қатысушылардан өтінішхаттар келіп түскен не істің мән-жайларын қосымша анықтау қажеттігі болған жағдайда шағымды, наразылықты қарау мерзімін істі қарайтын жоғары тұрған орган (лауазымды адам) ұзартуы, бірақ он тәуліктен аспайтын мерзімге ұзартуы мүмкін. Орган (лауазымды адам) азаматтық, қылмыстық немесе әкімшілік сот ісін жүргізуде қаралып жатқан басқа істі шешкенге дейін шағымды, наразылықты қарау мүмкін болмаған кезде, сондай-ақ әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғауға негіз болған салықтық және (немесе) кедендік тексерулер нәтижелеріне жоғары тұрған органға шағым жасалған жағдайда не мемлекеттік органға іс үшін маңызы бар мәселелер бойынша сұрау салу жіберілген кезде оларды қарау мерзімін тоқтата тұруға міндетті. Мерзімді тоқтата тұру не ұзарту бойынша шешім ұйғарым түрінде шығарылады.

Егер әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағым, наразылық сотқа және жоғары тұрған органға (лауазымды адамға) бір уақытта келіп түссе, онда жоғары тұрған органға берілген шағым, наразылық сотқа жіберілуге тиіс.

ӘҚБтК 826-4 бабының негізінде шағым бойынша қабылданатын шешімдер тізімі қарастырылған. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс

бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағымды, наразылықты қарап, жоғары тұрған орган (лауазымды адам) мынадай шешімдердің біреуін қабылдайды:

1)қаулыны, нұсқаманы өзгеріссіз, ал шағымды, наразылықты қанағаттандырусыз қалдыру туралы;

2)қаулыны өзгерту туралы;

3)қаулының, нұсқаманың күшін жою және істі тоқтату туралы;

4)қаулының, нұсқаманың күшін жою және іс бойынша жаңа қаулы шығару туралы.

Іс бойынша қаулыға, нұсқамаға шағым, наразылық бойынша қаулы ол шығарылғаннан кейін үш тәулікке дейінгі мерзімде өзіне қатысты іс бойынша қаулы шығарылған, нұсқама ресімделген тұлғаға немесе оның өкіліне, шағым берген жағдайда жәбірленушіге, сондай-ақ наразылық келтірген прокурорға табыс етіледі немесе жолданады.

9.6 Жол жүрісі қағидаларын бұзғаны үшін әкімшілік жазалауды тағайындау туралы қаулыларды орындау

ӘҚБтК 883 бабына сәйкес әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулы, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама:

1) егер әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулыға, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқамаға шағым берілмесе немесе наразылық білдірілмесе, оларға шағым беру үшін белгіленген мерзім өткеннен кейін;

2) шағым, наразылық бойынша қаулы, сондай-ақ осы ӘҚБтК 839-бабында көзделген жағдайда қаулы шығарылғаннан кейін дереу;

3) Айыппұлды көрсетілген айыппұл сомасының елу пайызы мөлшерінде жеті тәулік ішінде төлеген жағдайда іс мәні бойынша қаралды, шешім заңды күшіне енді, ал адам әкімшілік жауаптылыққа тартылды деп есептеледі.

Әкімшілік жазалау тағайындау туралы қаулы, айыппұл төлеуге нұсқамалар жол қозғалысының барлық оындаушыларына міндетті.

Әкімшілік жаза қолдану туралы қаулы, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама заңды күшіне енген кезінен бастап орындалуға жатады. Арнайы құқықтан айыру және әкімшілік қамаққа алу түрінде әкімшілік жаза қолдану туралы қаулы шығарылған кезінен бастап орындалуға жатады.

Әкімшілік жаза қолдану туралы қаулыны, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманы орындауға енгізу қаулыны шығарған судьяға, органға (лауазымды адамға) немесе нұсқаманы ресімдеген органға жүктеледі. Қаулы оны орындатуға уәкілеттік берілген органға (лауазымды адамға) ол заңды күшіне енген күннен бастап бір тәулік ішінде жіберіледі. Арнайы құқықтан айыру түріндегі әкімшілік жазаны қолдану туралы қаулы шығарылғаннан кейін оны орындатуға уәкілеттік берілген органдарға дереу жіберіледі.

Әкімшілік жаза қолдану туралы қаулыны, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманы уәкілетті органдар ӘҚБтК белгіленген тәртіппен орындауға келтіреді. Бір адамға қатысты бірнеше әкімшілік жазалар қолдану туралы қаулы, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама шығарылған жағдайда, әрбір қаулы, нұсқама дербес орындауға келтіріледі. Тұлғаның әкімшілік жазадан жалтаруы, бұл жазаны заңнамаға сәйкес мәжбүрлеу тәртібімен орындауға әкеп соғады.

Әкімшілік жаза қолдану туралы қаулыны шығарған судья, орган (лауазымды адам) немесе айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманы ресімдеген орган:

1) әкімшілік жауаптылықты белгілейтін заңның немесе оның жекелеген ережелерінің күші жойылған;

2) ӘҚБтК 8-бабының екінші бөлігінде көзделгендей әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі жүргізу кезінде мына заңдардың талаптары міндетті түрде орындалу қажет:

- Қазақстан Республикасының Конституциясы;

- Қазақстан Республикасының әкімшілік құқық бұзушылық туралы Қодексі;

- Қазақстан Республикасының халықаралық шарттық және өзге де міндеттері, сонымен қатар әкімшілік-деликтті құқықтық қарым-қатынастарды реттеуші Қазақстан Республикасының Конституциялық Кеңесі мен Жоғарғы сотының нормативті қаулылары.

Қазақстан Республикасының Конституциясы жоғары заңи күші бар және Қазақстан Республикасының барлық аумағында әрекет қабілетті. Қазақстан Республикасының Конституциясы мен заңы бекіткен қағидалары арасында қарама-қайшылық болған жағдайда Қазақстан Республикасының Конституциясының ережелері әрекет етеді [7];

3) әкімшілік жауаптылыққа тартылған адам қайтыс болған немесе заңда белгіленген тәртіппен ол қайтыс болған деп жарияланған;

4) ӘҚБтК 890-бабында белгіленген әкімшілік жаза қолдану туралы қаулыны, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманы орындаудың ескіру мерзімі өткен жағдайларда қаулының, нұсқаманың орындалуын тоқтатады және әкімшілік жазадан босатады.

Егер әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қаулы, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқама – заңды күшіне енген күнінен бастап бір жыл ішінде, ал салық салу және Қазақстан Республикасының монополияға қарсы заңнамасы саласындағы құқық бұзушылықтар үшін заңды күшіне енген күнінен бастап бес жыл ішінде орындалмаса, ол орындалуға жатпайды.

ҚР ӘҚБтК 834 бабының 3 бөлігінің негізінде прокурормен берілген апелляциялық шағымдану қаулыны орындау оны қарастыруына дейін тоқтатады.

Егер әкімшілік жауаптылыққа тартылған тұлға оны орындаудан жалтарса, осы баптың бірінші бөлігінде көзделген ескіру мерзімінің өтуіне

үзіліс жасалады. Бұл жағдайда ескіру мерзімінің өтуін есептеу осы тұлға табылған күннен бастап қайта жалғасады.

Қаулыны орындау кейінге қалдырылған жағдайда, ескіру мерзімінің өтуі кейінге қалдыру мерзімі біткенге дейін тоқтатыла тұрады, ал қаулыны орындау ұзартылған кезде ескіру мерзімінің өтуі ұзарту мерзіміне ұзартылады.

Жаза толық жүргізілген әкімшілік жаза қолдану туралы қаулыны жүргізілген жаза туралы белгі соғып, қаулыны орындаған орган қаулы шығарған судьяға, органға (лауазымды адамға) қайтарады.

Әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны үшін салынған айыппұлды айыппұл салу туралы қаулыны шығарған, айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманы ресімдеген судьяны немесе органды (лауазымды адамды) жазбаша немесе электрондық нысанда кейіннен хабардар ете отырып, белгіленген тәртіппен мемлекеттік бюджетке жеке тұлға енгізеді немесе заңды тұлға аударады.

Айыппұл төлеудің бекітілген тәртібі әртүрлі болуы мүмкін және ондай ақпаратты Интернеттің көптеген сайттарында алуға болады. Қарапайым кассадан бөлек екінші дәрежелі банктердің терминалдары осындай қызметту ұсынады. Айыппұлды әртүрлі төлем карталарымен, сонымен қатар банкттердің есептік-кассалық бөлімшелерінде және Интернет-банкингте төлеуге болады. Сонымен қатар, egov.kz электронды үкімет сайты арқылы төлеуге болады [8].

«Соттардың Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Қазақстан Республикасы Кодексінің Ерекше бөлігінің нормаларын қолдануының кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2017 жылғы 6 қазандағы № 7 нормативтік қаулысы. 29 пунктімен әрдайым әкімшілік тәжірибеде қолдана бербейтін өз еркімен айыппұл төлеуден бас тартудың нәтижелері қарастырылған. ӘҚБтК 893-бабының бірінші бөлігіне сәйкес әкімшілік жауаптылыққа тартылған адам айыппұлды қаулы заңды күшіне енген күннен бастап отыз тәуліктен кешіктірмей төлеуі тиіс. Сот салған айыппұл осы мерзім аяқталғаннан кейін немесе ӘҚБтК 888-бабында көзделген кейінге қалдыру мерзімі өткен соң төленбеген жағдайда, мұндай адам мәжбүрлеп орындатуға қаулының болуына қарамастан ӘҚБтК 669-бабы бойынша жауапты болады [9].

Әкімшілік жауаптылыққа тартылған тұлға туралы ақпарат әкімшілік құқық бұзушылық жасаған тұлғалар туралы ақпараттың әкімшілік банкіне енгізіледі және қаулыны орындаған күннен бастап бір жыл ішінде сақталуы туралы фактісі де маңызды болып табылады. Яғни әкімшілік айыппұлды төлемеу және орындаудан жалтару әр борышкердің Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының құқықтық статистика және арнайы есепке алу Комитетінің арнайы есебінде ұзақ уақыт болуына септігін тигізеді.

Егер құқық бұзушы айыппұл төлеуді өз еркімен орындамаса, оны өндіріп алу ӘҚБтК894 б. сәйкес мәжбүрлі түрде өндіріледі. Осы баптың 1 бөлігінде айыппұл салу немесе айыппұл төлеудің қажеттілігі туралы

қаулыны орындаудың негізгі бағыттары мен тәртібі қарастырылған. Біріншіден, айыппұл салу туралы қаулыны немесе айыппұл төлеу қажеттігі туралы нұсқаманы сот немесе лауазымды тұлға міндеттілігі бар. Екіншіден, жауаптылыққа тартылған тұлғаның жалақысынан немесе өзге де кірістерінен айыппұл сомасын мәжбүрлеу тәртібімен ұстап қалу үшін ол жұмыс істейтін не сыйақы, зейнетақы, стипендия алатын ұйымның әкімшілігіне жіберіледі. Үшіншіден, айыппұлды ұстап қалу алты айдан аспайтын мерзімде жүргізіледі. Төртіншіден, айыппұлды өндіріп алу кезектілігі Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде 742 б. көзделген тәртіппен жүргізіледі.

Қазақстан Республикасының 2016 жылғы 26 шілдесінен №11 « Төлемдер және төлем жүйелері туралы» Заңының 27 б. өзгеше көзделмесе, клиенттің банкте жеткілікті ақшасы бар кезінде клиентке қойылған барлық талаптарды қанағаттандыру үшін ақшаны өндіріп алу клиенттің немесе өзге тұлғалардың (күнтізбелік кезек) өкімінің түсу тәртібімен жүзеге асырылады [10].

Клиенттің банкте клиентке қойылған барлық талаптарды канағаттандыру үшін аушасы жеткіліксіз болса, банк Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерімен көзделоген жағдайларды санамағанда, аталған талаптарды қанағаттандыру үшін қажетті сомада клиент пайдасына түскен ақшаны жинақтайды. Клиентке бірнеше талаптар қойылған жағдайда, банк клиенттің ақшасын келесі ретте өндіріп алуды жүргізеді:

1)бірінші ретте, өмір мен денсаулыққа келтірген залалды қалпына ккелтіру туралы, сонымен қатар алименттерді өндіріп алу бойынша талаптарды қанағаттандыруды қарастыратын атқару құжаттар бойынша ақшаны алып қою жүзеге асырылады;

2) екінші ретте, еңбек шарты бойынша жұмыс жасайтын тұлғалармен еңбек ақы мен жәрдемақы төлеу, авторлық шарт бойынша сыйақы төлеу, міндетті зейнетақылық жарна аудару бойынша клиенттің міндеттері, әлеуметтік сақтандырудың Мемлекеттік қорына әлеуметтік төлем және бірыңғай жинақтаушы зейнетақылық қорына міндетті кәсіби зейнетақылық жарна, міндетті зейнетақылық жарна аудару бойынша клиенттің міндеттері, әлеуметтік медициналық сақтандыру қорына міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыруға жарна бойынша есептеу үшін ақша өндіріп алуды қарастыратын атқарушы құжаттар бойынша жүргізіледі;

3) үшінші ретте, бюджет алдында клиент міндеттері бойынша ауша өндіру жүргізіледі;

4) төртінші ретте, өзге ақшалық талаптарды қанағаттандыруды қарастыратын атқарушы құжаттар бойынша ақшаны өндіріп алу жүргізіледі;

5) бесінші ретте, күнтізбелік ретте клиентке қойылған басқа талаптарды орындау үшін қажетті ақшаны алып қою жүргізіледі [11].

Уәкілетті орган атқарушылық құжаттарды мәжбүрлеп орындату жөніндегі міндеттерді жүзеге асыру үшін қажетті мақсаттарда

Борышкерлердің бірыңғай тізілімін жүргізеді. Борышкерлер туралы мәліметтер уәкілетті органның ресми интернет-ресурсында орналастырылады. Борышкерлердің бірыңғай тізілімі атқарушылық іс жүргізу жөніндегі автоматтандырылған ақпараттық жүйе арқылы қалыптастырылады және жүргізіледі. Мерзімдік өндіріп алу туралы атқарушылық іс жүргізу бойынша үш айдан асатын берешегі жоқ, сондай-ақ талап қоюды қамтамасыз ету шараларын қолдану және тоқтату туралы атқарушылық құжаттары бойынша борышкерлер жөніндегі мәліметтерді қоспағанда, Борышкерлердің бірыңғай тізіліміне енгізу үшін мәліметтерді сот орындаушылары атқарушылық іс жүргізу қозғалғаннан кейін үш жұмыс күні ішінде жібереді [12].

Транспорттық құралмен басқару құқығынан айыру мерзімі алты айдан кем емес және он жылдан артық емес болу қажет. Қазақстан Республикасының 2014 жылдың 17 сәуірінен «Жол қозғалысы туралы» Заңының 75 бабына сәйкес транспорттық құралмен басқару құқығын тоқтатудың құқықтық негізі болып сот шешімі бойынша транспорттық құралдармен басқаруына құқығынан айыру табылады [13].

Тракторлармен, өздігінен жүретін машина және техникалардың өзге түрлерінен басқа транспорттық құралдармен басқаруына құқығынан айыру туралы сот қаулысын орындау ішкі істер органдарына жүктелген. Сонымен ІІО ҚР ІІМ 204 жылдың 2 желтоқсанынан №862 бұйрығының әрекеті таратылатын транспорттық құралдардың жүргізушілеріне қтысты ғана басқару құқығынан айыру туралы қаулыларды орындайды [14].

Транспорттық құралмен басқару құқығынан айыру туралы сот қаулысы заңды күшіне енгеннен кейін ішкі істер органдарына жіберіледі, онда қаулыны орындауды әкімшілік полицияның аумақтық тіркеу-емтихандық бөлімше қызметкерлері орындайды. Басқару құқығынан айыру туралы келген қаулылар алынған жүргізуші куәлігімен әкімшілік жаза тағайындалған транспорттық құрал категориясы көрсетілген тіркеу-емтихандық бөлімшеде сақталады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Қазақстан Республикасының Кодексі 2014 жылғы 5 шілдедегі № 235-V ҚРЗ.

2. Қазақстан Республикасы ішкі істер органдарында әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істер өндірісі жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2013 жылғы 13 желтоқсандағы № 713 бұйрығы.

3. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қысқартылған іс жүргізу тәртібінде әкімшілік айыппұл төлеу туралы түбіртек нысанын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2014 жылғы 22 тамыздағы № 373 бұйрығы.

4. Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарын бекіту және Қазақстан Республикасы Президентінің кейбір жарлықтарының күші жойылды деп тану туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығы.

5. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларын қолдану туралы Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2012 жылғы 9 сәуірдегі № 1 Нормативтік қаулысы.

6. Мас күйін куәландыруға жіберу, мас күйін куәландыру және оның нәтижелерін ресімдеу ережесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 4 маусымдағы N 528 қаулысы.

7. Қазақстан Республикасының Конституциясы 1995 жылы 30 тамызда республикалық референдумда қабылданды.

8. «Жол жүрісі қағидаларын бұзғаны үшін әкімшілік айыппұлдар мен айыппұлдарды төлеу» автоматтандырылған қызмет http://egov.kz/cms/ru/services/epay

9. Соттардың Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Қазақстан Республикасы Кодексінің Ерекше бөлігінің нормаларын қолдануының кейбір мәселелері туралы Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2017 жылғы 6 қазандағы № 7 нормативтік қаулысы.

10. Қазақстан Республикасының азаматтық кодексі (ерекше бөлім) Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 1 шілдедегі N 409 Кодексі.

11. Төлемдер және төлем жүйелері туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2016 жылғы 26 шілдедегі № 11-VI ҚРЗ.

12. Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 2 сәуірдегі № 261-IV Заңы.

13. Жол жүрісі туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2014 жылғы 17 сәуірдегі № 194-V ҚРЗ.

14. Көлік құралының сәйкестендіру нөмірі бойынша көлік құралдарының жекелеген түрлерін мемлекеттік тіркеу және есепке алу, Механикалық көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау, Емтихандар қабылдау және жүргізуші куәліктерін беру қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2014 жылғы 2 желтоқсандағы № 862 бұйрығы.

Предисловие

Настоящие рекомендации являются продолжением сборника рекомендаций для сотрудников местной полицейской службы, подготовленного авторским коллективом Костанайской академии МВД РК имени Ш. Кабылбаева под общей редакцией кандидата юридических наук, профессора М.А. Кызылова. В этой связи мы не стали включать в настоящий сборник рекомендаций уже опубликованные труды, а именно:

1. Методические рекомендации по неотложным действиям участкового инспектора полиции на месте происшествия.
2. Методические рекомендации по осуществлению административного надзора за лицами, освобожденными из мест лишения свободы
3. Методические рекомендации для сотрудников местной полицейской службы по направлению на принудительное лечение лиц, страдающих алкоголизмом и наркоманией
4. Служебное делопроизводство по делам об административных правонарушениях о бытовом насилии и ведению дел профилактического учета местной полицейской службой
5. Методические рекомендации по осуществлению контроля за поведением лиц, освобожденных условно-досрочно от отбывания наказания
6. Методические рекомендации по первичному алгоритму действий ОВД на информацию о правонарушениях в семейно-бытовой сфере.

В Казахстане вопросам противодействия административной и уголовной деликтности уделялось внимание со стороны государственных органов и неправительственных правозащитных организаций задолго до принятия специализированного закона Республики Казахстан «О профилактике правонарушений» обсуждались многие его варианты и формы реализации. Но принятие этого закона и ряда сопутствующих нормативных правовых актов Республики Казахстан по недопущению правонарушений и оказанию помощи его жертвам не решило всех проблем правоприменительной практики и межведомственного взаимодействия субъектов профилактики правонарушений.

Лидер Нации Н.А. Назарбаев в своем Послании «Стратегия «Казахстан-2050»: Новый политический курс состоявшегося государства» указал на следующее: «Государство должно следовать принципу нулевой терпимости к беспорядку. Развитое общество начинается с дисциплины и порядка во всем: комфортного подъезда, аккуратного двора, чистых улиц и приветливых лиц. Мы не должны мириться даже с самыми малыми правонарушениями, хулиганством, бескультурьем, поскольку это нарушает общественный покой, снижает качество жизни. Ощущение беспорядка и вседозволенности создает почву для более серьезных преступлений. Атмосфера нетерпимости к мелким правонарушениям – важный шаг в укреплении общественной безопасности, борьбе с преступностью. Нам нужно преодолеть правовой нигилизм и включить

общество в дело охраны общественного порядка. Нам необходимо увязать деструктивное социальное поведение с возможностью получить работу. Мы должны ввести меры наказания за хулиганское поведение в общественных местах, которое должно обязательно отражаться в личных делах и резюме и учитываться при приеме на работу и продвижении по карьерной лестнице. Все это должно стать нормой общественной жизни» [1].

Обучение в рамках настоящего сборника рекомендаций имеет целью дальнейшее закрепление и углубление теоретических знаний, совершенствование профессиональных умений и практических навыков в организационно-распорядительной деятельности сотрудника ОВД в области профилактики правонарушений и осуществления взаимодействия с другими субъектами профилактики правонарушений.

Задачами органов внутренних дел при оказании помощи гражданам, пострадавшим от правонарушений, являются:

1) прием и регистрация информации о преступлениях, проведение оперативно-следственных мероприятий;

2) применение мер пресечения и иного принуждения к лицам, совершившим правонарушение;

3) возбуждение уголовного дела или административного производства и передача материалов в суд;

4) проведение мероприятий по профилактике повторности и рецидивов правонарушений;

5) направление граждан, пострадавших от правонарушений, за помощью в учреждения здравоохранения и социальной защиты в порядке, предусмотренном законодательством и межведомственного взаимодействия субъектов профилактики правонарушений .

Особое звено в предупредительной деятельности правоохранительных органов занимают подразделения местной полицейской службы, поскольку они на обслуживаемых ими административных участках выявляют и берут под контроль лиц, совершивших правонарушения. Также они осуществляют профилактическую деятельность по отношению к лицам, систематически нарушающим общественный порядок, недостойно ведущим себя в общественных местах, злоупотребляющим спиртными напитками и др. Таким образом, если у сотрудника МПС уже имеются факты, свидетельствующие о посягательстве на права и законные интересы граждан, то он должен осуществить ряд мероприятий для предотвращения такого правонарушения и недопущения перерастания различных его форм в преступления против жизни и здоровья.

Содержание работы направлено на укрепление профессионального потенциала сотрудников местной полицейской службы, непосредственно работающих со случаями противоправных посягательств на общественный порядок и общественную безопасность, с целью максимального удовлетворения потребностей пострадавших.

1. Методические рекомендации по механизму вынесения органами внутренних дел представлений о причинах и условиях совершения администраивных правонарушений

В настоящих рекомендациях содержатся комментарии к статье 826 и сопутствующим статьям КРКоАП, относящимся к стадии принятия мер по наложению административных взысканий к лицам, совершившим административные правонарушения с вынесением частных представлений о причинах и условиях совершения административных правонарушений. В работе разработаны ряд рекомендаций, которые ранее не нашли своего места в учебной и методической литературе.

Пособие должно стать настольной книгой для всех должностных лиц органов внутренних дел, которые согласно статье 685 КРКоАП имеют право налагать административные взыскания и имеют непосредственное отношении к процессу профилактики административной деликтности.

Предусматривается использовать настоящее пособие при проведении занятий по административной деятельности правоохранительных органов, специальным курсам и занятий в практических органах внутренних дел в системе боевой и служебной подготовки.

В процессе принятия решений по делу об администраивном правонарушении, на основании статьи 826 КРКоАП должностные лица органов внутренних дел (полиции) имею право выносить частные представления при выявлении случаев нарушения законности, а также установления причин и условий, способствующих совершению администраивных правонарушений.

Частное представление является обязательным к рассмотрению руководителями организаций, в отношении которых вынесено частное представление, но оно может быть обжаловано в течение десяти суток со дня его получения в вышестоящий орган (должностному лицу). К сожаленью может сложиться мнение, что частное представление о причинах и условиях совершения административных правонарушений нельзя сразу обжаловать в суд, без обращения в вышестоящий орган внутренних дел(должностному лицу).

Механизм обжалования и оспаривания действий (бездействий) и решений органа (должностного лица), осуществляющего производство по делу об административном правонарушении предусмотрен главой 44 КРКоАП. Причем обжаловать действия должностного лица, осуществляющего производство по делу об административном правонарушении, разрешено в вышестоящий орган (должностному лицу) и (или) в суд. Предварительное обращение в вышестоящий орган (должностному лицу) не является обязательным условием для предъявления жалобы в суд и ее принятия судом к рассмотрению и разрешению по существу [1].

В соответствии со **с**татьей 100 Административного процедурно-процессуального кодекса Республики Казахстан от 29 июня 2020 года №350, орган, рассматривающий жалобу, выносит одно из следующих решений:

1) об отмене административного акта;

2) об отмене административного акта и принятии нового административного акта;

3) о совершении административного действия;

4) об оставлении жалобы без удовлетворения;

5) о направлении административного дела в административный орган, должностному лицу, чьи административный акт, административное действие (бездействие) обжалуются, для осуществления административной процедуры с указанием допущенных нарушений и предложениями по их устранению;

6) об оставлении жалобы без рассмотрения [2].

Оспаривать действия решений суда на частное представление ОВД осуществляется на основании главы 45 КРКоАП в апелляционном порядке. В кассационном порядке можно обжаловать постановления по делам об административных правонарушениях на основании части 5 ст.851 КРКоАП. Основаниями к пересмотру в кассационном порядке постановлений по делам об административных правонарушениях являются случаи, когда:

1) исполнение принятого решения суда может привести к тяжким необратимым последствиям для жизни, здоровья людей либо для экономики и безопасности Республики Казахстан;

2) принятое решение суда нарушает права и законные интересы неопределенного круга лиц или иные публичные интересы;

3) принятое решение суда нарушает единообразие в толковании и применении судами, уполномоченными органами (должностными лицами) норм права.

Решение вышестоящего органа, вынесенное по результатам рассмотрения жалобы на частное представление должностным лицом ОВД, может быть обжаловано в специализированный районный и приравненный к нему административный суд в течение десяти суток со дня его получения, решение которого обжалованию не подлежит. Решение органа (должностного лица) выносится в виде определения (См.: Приложение №1)

По смыслу содержания статьи 826 КРКоАП должностными лицами ОВД, которые могут выносить частные представления, являются сотрудники ОВД, перечисленные в статье 685 КРКоАП. То есть эти должностные лица ОВД имеют право принимать решения по делам об административных правонарушениях, в том числе и выносить частные представления о причинах и условиях совершения административных правонарушений. Рассматривать дела об административных правонарушениях и налагать административные взыскания от имени органов внутренних дел вправе:

1) председатели комитетов и начальники департаментов Министерства внутренних дел;

2) начальники территориальных органов внутренних дел;

3) начальники подразделений административной, миграционной полиции, местной полицейской службы области, города республиканского значения, столицы, их заместители;

4) начальники отделов, отделений полиции, подразделений административной, миграционной полиции, местной полицейской службы района (города, района в городе) и их заместители;

5) начальники линейных отделов, отделений, пунктов полиции органов внутренних дел и их заместители;

6) сотрудники органов внутренних дел (полиции), имеющие специальные звания;

7) начальники специализированных подразделений полиции органов внутренних дел по борьбе с преступными посягательствами на рыбные запасы и их заместители [1].

На основании п.12 постановления Правительства Республики Казахстан «О повышении роли участковых инспекторов полиции органов внутренних дел в охране общественного порядка и обеспечении общественной безопасности» от 24 декабря 1996 г. N 1598 «участковый инспектор полиции в пределах возложенных задач и своей компетенции обязан: разрабатывать обязательные для юридических и физических лиц предписания и предложения, направленные на предупреждение административных правонарушений, устранение причин и условий, способствующих их совершению» [3].

Для всех должностных лиц ОВД правовой основой является Закон Республики Казахстан от 23 апреля 2014 года № 199-V ЗРК « Об органах внутренних дел Республики Казахстан». Пункт 2 статьи 6 «Полномочия органов внутренних дел» этого закона гласит, что «Органы внутренних дел в пределах своей компетенции имеют право: 6) вносить физическим и юридическим лицам обязательные для исполнения предписания, представления об устранении причин и условий, способствующих совершению уголовных или административных правонарушений» [4].

То есть при вынесении частного представления о причинах и условиях совершения администраивных правонарушений, в содержании документа можно указать иные правовые основания направления такого документа, кроме статьи 826 КРКоАП.

Но кроме частных представлений ОВД имеют право выносить предписания. Отличие «предписаний» от «представлений», выносимых ОВД заключаются в том, что предписания выносятся в отношении физических и юридических лиц (правонарушителей), а представления в отношении должностных и юридических лиц, которые почти никогда не являются субъектами правонарушений.

Предписания выносятся ОВД на основании КРКоАП в случаях необходимости уплаты штрафа (ст.ст. 807, 893-896), надлежащего поведения правонарушителя (ст.461), несоблюдения безопасности дорожного движения (ст.605) и т.п.

Как уже ранее мы отмечали, что Закон Республики Казахстан от 23 апреля 2014 года № 199-V ЗРК « Об органах внутренних дел Республики Казахстан» предоставляет право лицам осуществляющим досудебное расследование выносить представление о причинах и условиях совершения правонарушения по уголовным делам. Так, на основании статьи 200 УПК РК от 4 июля 2014 года №231: «Установив при производстве по уголовному делу обстоятельства, способствовавшие совершению уголовного правонарушения, лицо, осуществляющее досудебное расследование, вправе внести в соответствующие государственные органы, организации или лицам, исполняющим в них управленческие функции, представление о принятии мер по устранению этих обстоятельств или других нарушений закона [5].

Частные представления подлежат рассмотрению с обязательным уведомлением о принятых мерах в месячный срок». Таким образом, по уголовным делам выносятся представления, а за правонарушения в сфере административной юстиции частные представления.

Причины правонарушений можно определить как факторы, непосредственно вызывающие их совершение. Существует несколько причин правонарушений. Во-первых, социальные причины. Они были и будут главными причинами правонарушений, поскольку подавляющее их большинство обусловлено несовершенством государственного и общественного строя, различными социальными противоречиями. Именно они продуцируют такие ныне широко распространенные и особо опасные правонарушения, как преступления (хулиганство, нанесение телесных повреждений, изнасилования и др.) среди лиц, едва достигших 14 лет, из-за невозможности либо крайней затруднительности занять себя учебой, спортом, посильной оплачиваемой работой и др.; кражи — вследствие невозможности найти подходящую работу; получение взяток — из-за низкой оплаты труда многих категорий работающих и т. д.

Во-вторых, причины могут быть экономическими. Эти причины тесно связаны с социальными и коренятся в сфере отношений собственности, производства и потребления, распределения материальных благ. Субъекты этих правонарушений: незаконная приватизация государственных предприятий (занижение их стоимости); сокрытие организацией доходов (вследствие слабой платежеспособности населения) от налогов; убийства руководителей предприятий с целью занять их место или «переделить» собственность и т.д.

В-третьих, причинами могут выступать несовершенство юридических норм, которые позволяют гражданам и юридическим лицам трактовать их по своему усмотрению, то есть произвольно. Правонарушения — иногда сознательно — совершаются и из-за противоречий между различными правовыми актами, отсутствия актов, принятие которых предписано другими актами более высокой юридической силы.

И наконец, психологические причины совершения правонарушений. Отдельные люди по своим личным качествам — агрессивности поведения,

эгоистичности, безосновательно завышенных материальных запросов, равнодушия — больше склонны к совершению различных правонарушений и даже правовому нигилизму, отрицанию права вообще. Правовой нигилист пытается вывести себя из-под подчинения любым законам независимо от их содержания. В правовом нигилизме проявляются косность, отсталость, юридическое невежество граждан; властолюбие, некомпетентность чиновников и многие другие человеческие пороки. Правовой нигилизм — это всегда высокомерное, снисходительно-скептическое восприятие права, оценка его как чего-то второстепенного в шкале человеческих ценностей.

В отличие от причин, условия правонарушений — это факторы, способствующие и облегчающие совершение правонарушений. Пожалуй, главным условием можно назвать безнаказанность правонарушителей со стороны государства либо назначение им слишком мягких наказаний. В результате правонарушители и те, кто намеревается совершить правонарушение, совершают их, не боясь привлечения к ответственности. Среди других условий правонарушения можно назвать пропаганду насилия и жестокости в средствах массовой информации, доступность оружия, алкоголизм и наркоманию, падение патриотизма и др.

Причины и условия правонарушения определяют конкретную жизненную ситуацию, в которой совершается правонарушение. Например, перед кражей субъект оценивает наличие или отсутствие сигнализации, патрулирование улиц, кадровый состав и техническую оснащенность полиции, шансы скрыться, возможность сбыта краденого, строгость наказания и т. п.

ОВД могут выносить частные представления о причинах и условиях совершения административного правонарушения только по тем правонарушениям, по которым они могут принимать решение о наложении административных взысканий, а именно по статьям, перечисленным в части первой статьи 685 КРКоАП.

Органы внутренних дел рассматривают дела об административных правонарушениях, предусмотренных статьями 132, 146, 147, 190 (частью первой), 191, 192, 196, 197, 198, 204, 204-1, 230 (частью второй) (в части правонарушений, совершенных владельцами транспортных средств и перевозчиками на автомобильном транспорте и городском рельсовом транспорте),334, 359, 364, 382 (частью первой), 383 (частями первой и второй), 386, 395 (частью первой), 396 (частью первой), 408, 420, 421, 422, 423, 433 (частью первой), 434-1, 434-2, 437, 438 (частями первой и второй), 440 (частями первой и второй), 441, 441-1, 442 (частями первой и второй), 443 (частью первой), 444 (частью второй), 447, 449 (частью первой), 450 (частью первой), 458, 464, 469, 470, 480 (частью первой), 484, 485, 485-1, 486, 487, 489 (частями первой, девятой, десятой и одиннадцатой), 492, 293, 494, 495 (частью первой), 496 (частью первой), 505, 510 (частями первой, второй, третьей и пятой), 512 (частью первой), 513 (частью первой), 514 (частью первой), 515, 517 (частью третьей), 518, 519 (частями первой, третьей, пятой

и шестой), 559 (частями первой, второй, четвертой и пятой), 560, 562. 564 (частью четвертой), 566, 571 (частями второй и третьей), 572 (частью второй), 573, 590 (частями первой, второй, третьей, пятой, шестой, седьмой, восьмой, девятой и десятой), 591, 592, 593, 594, 595, 596 (частями первой, второй, четвертой и пятой), 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603 (частью третьей), 606 (частью первой), 607 (частью первой), 611 (частью первой), 612 (частями первой, второй, четвертой, пятой и шестой), 613 (частями первой, 3-1, двенадцатой и тринадцатой), 614, 615 (частями первой, второй и третьей), 617, 619, 619-1, 620, 621 (частями первой, второй и четвертой), 622, 625 (за исключением нарушений на автомобильном транспорте), 626, 630, 631, 632, 635 (частями первой и второй) КРКоАП [1].

Содержание представления состоит из следующих обязательных элементов:

1) фамилия, инициалы должностного лица или представителя юридического лица, с указанием адреса;

2) краткая фабула правонарушения;

3) обстоятельства послужившие, совершению правонарушения;

4) выводы и предлагаемые меры, которые необходимо провести для устранения причин и условий, способствующих совершения правонарушения;

5) предлагаемые сроки проведения организационных и профилактических мероприятий;

6) фамилия, инициалы и адрес, куда необходимо отправить результаты исполнения представления;

7) предупреждение должностного лица или представителя юридического лица о юридической ответственности за неисполнение представления о причинах и условиях совершения административного правонарушения.

Часть 2 статьи 826 КРКоАП гласит, что «Руководители организаций и другие должностные лица обязаны рассмотреть представление в течение месяца со дня его получения и сообщить о принятых мерах органу (должностному лицу), внесшему представление» [1].

Если субъект правонарушения игнорирует представление сотрудника ОВД по неуважительным причинам, то в отношении их должностные лица ОВД на основании статьи 804 КРКоАП должны возбудить производство об административном правонарушении по статье 479 КРКоАП «Несообщение о принятых мерах по устранению причин и условий, способствовавших совершению правонарушения». Объективная сторона этого правонарушения выражается тремя противоправными бездействиями:

1) несообщение руководителем организации и другими лицами о принятых мерах;

2) непринятие мер по устранению причин и условий, способствующих совершению преступлений;

3) непринятие мер по устранению причин и условий, способствующих совершению административных правонарушений.

На основании 684 КРКоАП решение по 479 КРКоАП принимают судьи специализированных районных и приравненных к ним административных судов. То есть, сотрудники ОВД за нарушение статьи 479 КРКоАП должны возбудить производство об административном правонарушении, собрать материал, зарегистрировать в ЕРАП и направить в суд для принятия решения.

В административный материал по указанной статье входят следующие документы:

1) опись документов;

2) протокол об административном правонарушении статьи 479 КРКоАП; (Приложение №2)

3) рапорт сотрудника ОВД, возбудившего производство по делу об административном правонарушении; (Приложение №3)

4) копия представления о причинах и условиях, способствующих совершению административных правонарушений в порядке статьи 826 КРКоАП; (Приложение №5)

5) постановление о языке производства по делу об административном правонарушении (Приложение №5)

6) протокол опроса правонарушителя с выяснением обстоятельств и причин неисполнения предписания(Приложение №6);

7) уведомление (извещение) о времени и месте рассмотрения дела или совершения отдельных процессуальных действий (Приложение №7)

8) иные документы, доказывающие вину правонарушителя.

Аналогичный материал составляется и в случае несообщения должностного лица или руководства юридического лица на представление следователя или дознавателя ОВД, вынесенного в порядке статьи 200 УПК РК, для устранения причин и условий, способствующих совершению уголовного правонарушения.

Таким образом, должна выстроится следующая цепочка: направление представления для устранения причин и условий, способствующих совершению правонарушений – неполучение ответа – административный материал по статье 479 КРКоАП.

Приложение №1

Определение
по жалобе на частное представление о причинах и условиях, способствующих совершению правонарушения

«___»_____г. _____
(дата составления) (место составления)

Я, _____
(должность, Ф.И.О.должностного лица органа)
_____
рассмотрев жалобу (заявление) гр. _____,
(Ф.И.О. заявителя)
по делу об административном правонарушении № ___,
проживающего _____, телефон _____,
который заявил, что
_____
(краткое содержание заявления)
_____
_____
руководствуясь ч. 1 ст. 826 КРКоАП,

Определил:

_____
(об удовлетворении ходатайства либо о полном или частичном отказе в его удовлетворении)

О принятом решении доведено до лица, заявившего ходатайство «__»____ 20__г. под роспись _____
(Ф.И.О.заявителя)

Лицо, принявшее решение_____
(должность, Ф.И.О. должностного лица органа)

Приложение № 2

Протокол № _____
об административном правонарушении

«___»_____20__г. ___час.___мин._____
(место составления)

Я, _____
(должность, подразделение, звание, фамилия, инициалы лица,

составившего протокол)
Руководствуясь ст. 803 КРКоАП, составил настоящий протокол о том, что гр-н (211А)
Фамилия_____
Имя_____
Отчество_____
проживающий (ая)_____
(дата и место рождения)
тел._____,
работающий (ая)_____тел_____,
Размер заработной платы _____
Семейное положение _____, на иждивении _____
Подвергался ли административным взысканиям _____

Документ, удостоверяющий личность _____
Выдан _____
ИИН _____
абонентский номер телефона, факса, сотовой связи и (или) электронный адрес (если они имеются)_____
наименование, место нахождения, номер и дата государственной регистрации (перерегистрации) юридического лица, идентификационный номер и банковские реквизиты (для юридических лиц)_____

Краткая фабула правонарушения _____

Таким образом, гр._____ совершил административное правонарушение, предусмотренное статьей _____ КРКоАП
Данное правонарушение подтверждают свидетели:
1. _____ прож._____
2. _____ прож._____

Производство по делу об административном правонарушении будет осуществляться на_____ языке
Гр-ну _____ разъяснены его права и обязанности, предусмотренные статей 744 Кодекса РК об административных правонарушениях.
В юридической помощи и переводчике не нуждаюсь (нуждаюсь) _____

Защитнику или законному представителю несовершеннолетнего лица разъяснены права, предусмотренные ст. 746-748 КРКоАП обратиться с ходатайством о передаче дела по подсудности в специализированный административный суд, а при отсутствии специализированного административного суда на территории соответствующей административно-территориальной единицы – в районный (городской) суд

Объяснение правонарушителя
(на отдельном листе)
_____
_____
_____
_____
Иные сведения, необходимые для разрешения дела _____
К протоколу прилагаются материалы на _____ листах
Свидетели: 1._____ Ф.И.О.
(подпись)
2._____ Ф.И.О.
(подпись)
Правонарушитель _____Ф.И.О.
(подпись)

Участковый инспектор ОВД г.Костаная
_____20___ г.

Приложение № 3

Начальнику УП г.Костаная
полковнику полиции
Жунусову А.М.

Рапорт

Докладываю, что 25 января 2015 года в адрес руководителя ТОО «Кустанайстройсервис» было направлено представление об устранении причини и условий, способствующих совершению административных правонарушений по статье 505 КРКоАП, выразившимся в повреждении зеленых насаждений населенного пункта микрорайона «Достык» при ремонте принадлежащего им административного здания.

По истечении месячного срока, в наш адрес каких-либо сообщений не поступило от руководства ТОО «Кустанайстройсервис». Сведений о выполнении предложенных мною мер не поступило.

Таким образом, в действиях ТОО «Кустанайстройсервис» усматривается состав администраивного правонарушения, предусмотренного статьей 479 КРКоАП

Участковый инспектор полиции УПП «Южный»
старший лейтенант полиции А.Нуртаев

27.02. 2015 года

Приложение № 4

ПРЕДСТАВЛЕНИЕ
об устранении причин и условий, способствующих совершению административного правонарушения

«___»_____ 20___г. г._____

Я, _____
(должность, фамилия, имя, отчество должностного лица, органа)
рассмотрев материал дела об административном правонарушении №_____
по обвинению гр-на (ки)_____
работающего (ей) на вашем предприятий (организации, учреждении) в качестве _____
по ст. _____КРКоАП.

Установил, что гр-н_____

(время, место и существо правонарушения)

Совершению гр-ном (кой)_____ _____
Указанного правонарушения способствовали следующие обстоятельства:
1._____
2._____
3._____

В связи с вышеизложенным, рекомендуем Вам выполнить следующие мероприятия:
1._____
2._____
3._____

В соответствии со ст.654 КРКоАП прошу рассмотреть настоящее представление в течение месяца со дня его получения и сообщить и принятых мерах _____
(кому, куда).

Согласно ст.826 КРКоАП несообщение руководителем организации и другими должностными лицами о принятых мерах, а равно непринятие мер по устранению причин и условий, способствующих совершению административных правонарушений, по представлениям органов (должностных лиц), рассматривавших дело, - влечет административную ответственность по статье по статье 479 КРКоАП
(должность, звание, фамилия, инициалы лица) (подпись)

Приложение № 5

Постановление
о языке производства по делу об административном правонарушении

«___»_____г. _____
(дата составления) (место составления)

Я,_____
_____
(должность, ф.и.о. должностного лица органа)

Рассмотрев материалы дела об административном правонарушении №___от _____ в отношении_____

Установил:

Что,_____

Принял во внимание, что гр-н _____
владеет государственным, русским, другими языками и руководствуясь ст.738 КРКоАП.

Постановил:

1.Языком производства по делу об административном правонарушении в отношении гр. _____ определить язык _____

2. Разъяснить лицам, участвующим в деле, что в соответствии с ч.3 ст.738 КРКоАП они имеют право делать заявления, давать объяснения и показания, заявлять ходатайства, приносить жалобы, знакомиться с материалами дела, выступать при его рассмотрении на родном языке или другом языке, которым они владеют, бесплатно пользоваться услугами переводчика

_____
_____
Подпись лица составившего постановление

Приложение № 6

Протокол опроса

«___»_____г. _____
(дата составления) (место составления)

Я, _____
(должность, Ф.И.О.должностного лица органа)

руководствуясь ч. 2 ст. 767 КРКоАП, произвел опрос гр. _____
(Ф.И.О.)

_____
(место жительства, работы, учебы, документ, удостоверяющий личность, ИИН, телефон)

по делу об административном правонарушении № ___, которому разъяснены его права и обязанности, предусмотренные главой 38 КРКоАП, а также предупрежден об административной ответственности по ст. ст. 658 и 659 КРКоАП за уклонение или отказ от дачи показаний, дачу заведомо ложных показаний органу (должностному лицу), уполномоченному рассматривать дела об административных правонарушениях.

В ходе опроса показал, что _____
(краткое содержание объяснения по делу)

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

С моих слов записано верно, мною прочитано _____
(подпись опрошенного лица)

_____
(должность, Ф.И.О. лица, составившего протокол)

Приложение № 7

Уведомление (извещение)
о времени и месте рассмотрения дела или совершения отдельных процессуальных действий

Гр-н _____
(ф.и.о. участника административного процесса)

Руководствуясь статьей 743 КРКоАП для осуществления процессуальных действий по делу об административном правонарушении №___о _____

_____
(краткое содержание дела)

Вам необходимо явиться _____

_____
(№ кабинета ОВД, Ф.И.О. должностного лица)

«___»_____20___г. К «___» часам. По делу об административном правонарушении в качестве_____
(свидетель, потерпевший и т.д. эксперт, специалист и т.д.)

При себе иметь документы, удостоверяющие личность.

В случае неявки и отсутствия ходатайство об отклонении расследовании дела об административном правонарушении будет рассмотрено в Ваше отсутствие.

На основании ст.ст. 785, 790 Кодекса РК об АП в случае Вашей неявки Вы можете быть подвергнуты приводу, а также привлечены к административной ответственности по ст. ст. 658 и 659 КРКоАП за отказ от дачи показаний или неявку без уважительных причин для дачи показаний

_____
(должность, звание, ф.и.о.)

Уведомление (извещение) отправлено: (подчеркнуть)

заказным письмом с уведомлением о его вручении, телефонограммой или телеграммой, текстовым сообщением по абонентскому номеру сотовой связи или по электронному адресу либо с использованием иных средств связи, обеспечивающих фиксацию извещения или вызова.

Иным способом_____
(способ извещения)

Лицо, направившее уведомление (извещение) _____
(подпись)

«___»_____20__г.

Расписка в получении извещения или отметка об отказе в приеме уведомления _____

Список использованных источников:

1. Кодекс РК об административных правонарушениях .- Астана, от 05 июля 2014 года № 235-V.
2. Административный процедурно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 29 июня 2020 года №350.
3. Об органах внутренних дел Республики Казахстан. Закон Республики Казахстан от 23.04.2014 года №199.
4. О дополнительных мерах по укреплению общественного порядка и повышению роли участковых инспекторов полиции органов внутренних дел в предупреждении и профилактике правонарушений. Постановление Правительства Республики Казахстан от 24 декабря1996 года N1598.
5. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 4 июля 2014 года № 231.

2. Методические рекомендации по установлению особых требований к правонарушителю и контролю за исполнением ограничений

Содержание

Введение
1. Установление особых требований к поведению правонарушителя: понятие, механизм применения и характеристика ограничений
2. Порядок осуществления профилактического контроля
3. Приложения

Введение

Современное законодательство, регулирующее вопросы профилактики правонарушений в сфере семейно-бытовых отношений тесно связаны с политикой государства, которая определятся Президентом Республики Казахстан в программных документах.

Актуальными остаются вопросы приоритета применения альтернативных мер принуждения над лишением свободы бытовых насильников. Это является приоритетным принципом профилактики бытового насилия, прямо оговоренного пунктом 7 статьи 3 Закона РК «О профилактике бытового насилия», который гласит: «Профилактика бытового насилия основывается на принципах приоритета превентивных мер профилактики бытового насилия над репрессивными» [1].

Одной из такой меры определено установление особых требований к поведению правонарушителя. Эта мера направлена на исключение контактов конфликтующих сторон. По завершению реализации Стратегии гендерного равенства на период с 2006 по 2016 годы Президентом страны разработана и подписана «Концепция семейной и гендерной политики в Республике Казахстан до 2030 года».

Периоды реализации концепции:

Первый этап (2017 - 2019 годы)

Второй этап (2020 - 2022 годы)

Третий этап (2023-2030 годы)

На первом этапе (2017 - 2019 годы) планировали обеспечить реализацию мероприятий по дальнейшему развитию достигнутых результатов в семейной и гендерной политике, которые будут предусмотрены в Плане по реализации Концепции гендерной и семейной политики на 2017-2019 годы.

На втором этапе (2020 - 2022 годы) планируется начать реализацию долгосрочных задач и мероприятий семейной и гендерной политики Казахстана.

На третьем этапе (2023-2030 годы) будут реализованы долгосрочные задачи и мероприятия семейной и гендерной политики Казахстана, направленные на достижение целей устойчивого развития, которые, в свою

очередь, способствуют вхождению Казахстана в число 30-ти самых развитых государств мира.

Казахстанский подход предполагает создание государством условий для расширения возможностей самостоятельного развития семьи и преодоления семьей трудных жизненных ситуаций путем достижения гендерного равенства в семейных отношениях. Необходимым условием является выстраивание подлинно равноправных отношений между мужчиной и женщиной не только на публичном уровне в сфере трудовых отношений, но и в приватной сфере внутри отдельно взятой семьи.

Сегодня к женщинам в обществе при исполнении трудовых функций устанавливаются одинаковые с мужчинами требования. Однако в семейно-бытовых отношениях наблюдается сохранение гендерного стереотипа мужской привилегированности. Наряду с этим, в современных условиях оба родителя должны нести одинаковую ответственность за воспитание детей и ведение домашнего хозяйства. При этом важно сохранение положительных семейных традиций и нравственно-духовных ценностей, характеризующих, в том числе, этнокультурную идентичность.

2.1 Установление особых требований к поведению правонарушителя: понятие, механизм применения и характеристика ограничений

По отчетам подразделения МВД Республики Казахстан по защите женщин от насилия, в среднем Казахстане за один год устанавливаются особые требования к поведению правонарушителя около 6000 раз. Самое большое распространение применение статьи 54 КРКоАП получило в сфере семейно-бытовых отношений.

Впервые комментируемая мера принуждения была предусмотрена в Казахстане Законом Республики Казахстан от 4.12.2009 года №214 «О профилактике бытового насилия» [1].

Правовые основы применения анализируемой меры административно-правового воздействия возникли с момента принятия Закона РК «О профилактике бытового насилия» и как защитное предписание имеет ту же цель – обеспечить безопасность потерпевшего от бытового насилия путем разобщения контактов конфликтующих сторон. Кроме запретов защитного предписания (разыскивать, преследовать, посещать потерпевшего, вести устные, телефонные переговоры и вступать с ним в контакты иными способами) существовали дополнительные ограничения приобретать, хранить, носить и использовать огнестрельное и другие виды оружие. Также данной мерой принуждения судом могут быть возложены обязанности, являться в органы внутренних дел для профилактической беседы от одного до четырех раз в месяц.

Установить особые требования к поведению правонарушителя возможно за административные правонарушении предусмотренные статьями:

73 - Противоправные действия в сфере семейно-бытовых отношений

73-1- Умышленное причинение легкого вреда здоровью

73-2 - Побои

127 - Невыполнение родителями или другими законными представителями обязанностей по воспитанию детей

128 - Вовлечение несовершеннолетнего в совершение административного правонарушения

131 - Доведение несовершеннолетнего до состояния опьянения

434 – Мелкое хулиганство

435 – Хулиганство, совершенное несовершеннолетним

436 - Стрельба из огнестрельного, газового, пневматического оружия, запуск пиротехнических веществ и изделий с их применением в населенных пунктах

440 (ч.3) - Распитие алкогольных напитков или появление в общественных местах в состоянии опьянения

442 (ч.3) - Нахождение несовершеннолетних в развлекательных заведениях в ночное время

448 - Вандализм несовершеннолетних

461 - Нарушение защитного предписания

482 – Незаконные приобретение, передача, реализация, хранение, ношение, перевозка физическими и юридическими лицами оружия

485 (ч.2) – Нарушение порядка регистрации (перерегистрации) гражданского и служебного оружия либо порядка постановки его на учет [2].

Прямое отношение к сфере семейно-бытовых отношений имеют только статьи 73, 73-1 (ч.1-1), 73-2 (ч.1-1) и 461 КРКоАП. Особые требования к поведению правонарушителя за нарушение ст.ст. 73-1, 73-2, 127, 128, 131, 434, 435, 436, 440, 442, 448, 482 и 485 КРКоАП могут применяться за посягательство на иные объекты административных правонарушений.

Статья 54 КРКоАП предусматривает следующие запреты на поведения к бытовому насильнику:

1) вопреки воле потерпевшего разыскивать, преследовать, посещать потерпевшего, вести устные, телефонные переговоры и вступать с ним в контакты иными способами, включая несовершеннолетних и (или) недееспособных членов его семьи;

2) приобретать, хранить, носить и использовать огнестрельное и другие виды оружия;

3) несовершеннолетним посещать определенные места, выезжать в другие местности без разрешения комиссии по защите прав несовершеннолетних;

4) употреблять алкогольные напитки, наркотические средства, психотропные вещества [1].

Вышеперечисленные ограничения, могут применяться к правонарушителю в сфере быта в полном объеме или раздельно друг от друга на срок от трех месяцев до одного года. На основании части 3 статьи 69 КРКоАП установление особых требований к поведению несовершеннолетнего является мерой воспитательного воздействия, и срок применения устанавливается продолжительностью от трех до шести месяцев.

По смыслу ограничения «разыскивать», «преследовать», «посещать» и «вступать в контакты» должны исключать совместное проживание конфликтующих сторон в сфере быта, но так как изгнание лица, совершившего бытового насилия предусмотрено только в исключительных случаях, то в правоприменительной практике такие запреты носят формальный характер. Трудно себе представить соблюдение таких запретов, если конфликтующие стороны семейно-бытовых отношений продолжают проживать совместно в пределах индивидуального жилого дома, квартиры или иного жилища.

Кроме жертвы бытового насилия объектом охраны и защиты по статье являются и иные лица, попавшие в трудную жизненную ситуацию от бытового насилия, а именно несовершеннолетние и (или) недееспособные члены его семьи, с которыми правонарушителю также суд может запретить контактировать любыми способами.

Ведение устных или телефонных переговоров, не связанных с оказанием психологического(эмоционального) бытового насилия, нельзя расценивать как нарушения запретов, устанавливаемых статьей 54 КРКоАП. Например, бытовой насильник может вступить в контакт с жертвой бытового насилия для решения вопросов содержания детей, оплаты коммунальных платежей и т.п. То есть такие контакты не содержат признаки субъективной стороны правонарушения, так как умысел правонарушителя не направлен на нарушение запретов, установленных статьей 54 КРКоАП.

С введением в действие нового КРКоАП, с 01.01.2015 года комментируемой нормой, в отличие от положений статьи 22 Закона РК «О профилактике бытового насилия», начал действовать еще один запрет при установлении особых требований к поведению для несовершеннолетних «посещать определенные места, выезжать в другие местности без разрешения комиссии по защите прав несовершеннолетних» [1].

Часть 2 статьи 54 предусматривает меру административно-правового воздействия в виде запрета лицу, совершившему бытовое насилие, проживать в индивидуальном жилом доме, квартире или ином жилище с потерпевшим в случае наличия у этого лица другого жилища, и впервые была введена Законом РК от 18.02.2014 года №175 «О внесении изменений и дополнений в некоторые акты РК по вопросам противодействия бытовому насилию» [2]. Но из-за слов в норме «в случае наличия у этого лица другого жилища» данная норма обречена на редкое ее применение в практической деятельности правоохранительных органов.

Временное «изгнание» бытового правонарушителя предусмотрено только в исключительных случаях. Под «исключительными случаями» следует понимать реальные угрозы жизни и здоровью жертвы насилия и членам ее семьи, а также случаи, когда в действиях правонарушителя имеются обстоятельства отягчающие ответственность за административное правонарушение, предусмотренные статьей 57 КРКоАП. Так как анализируема норма почти всегда выносится после защитного преписания, и если требования защитного предписания показали свою не эффективность то действия лица, допустившего неоднократное бытовое насилие следует считать исключительными случаями. Особые требования к поведению правонарушителя полностью поглащают ограничения, при вынесении защитного предписания [3, с. 32].

Запретить проживать бытовому насильнику в индивидуальном жилом доме, квартире или ином жилище с потерпевшим суд может определить сроком только до 30 суток. Продление этого срока не предусмотрено законодательством РК. При назначении данного запрета суд должен учитывать, что под наличием иного жилища для правонарушителя следует понимать наличие в семье другого жилья (квартиры, дома, дачи), возможность его проживания у родственников, друзей, знакомых и т.п. Исключить совместное проживание конфликтующих сторон в сфере семейно-бытовых отношений возможно на основании п.3 статьи 15 Закона РК «О профилактике бытового насилия» от 4 декабря 2009 года №214, где предусмотрено, что организации по оказанию помощи: «в соответствии с возможностями предоставляют временное проживание потерпевшим» [1].

Судам следует учитывать, что «установление особых требований к поведению правонарушителя» является мерой административно-правового воздействия и применяется наряду с наложением административного взыскания, так и вместо него при освобождении лица, совершившего административное правонарушение, от административной ответственности» (часть 2 статьи 22 Закона РК «О профилактике бытового насилия).

Нормативное постановление Верховного суда Республики Казахстан от 22 декабря 2016 года № 12 «О некоторых вопросах применения судами норм Общей части Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях» гласит, что «Предусмотренный подпунктом 3) части первой статьи 54 КоАП запрет несовершеннолетним посещать определенные места, выезжать в другие местности без разрешения комиссии по защите прав несовершеннолетних может быть назначен судом на срок от трех месяцев до одного года лишь по ходатайству участников производства по делу об административном правонарушении или органов внутренних дел при рассмотрении дела. Такой запрет устанавливается в качестве особого требования к поведению лица, совершившего административное правонарушение, предусмотренное статьями 73, 127, 128, 131, 434, 435, 436, 440 (частями четвертой и пятой), 442 (частью третьей), 448, 461, 482, 485 (частью второй) КРКоАП, применяется независимо от назначения взыскания

и распространяется на несовершеннолетних, которые привлекаются к административной ответственности повторно» [4].

Следует отметить, что содержание этого правового акта немного устарело, то есть не учитывает последние изменения и дополнения в КРКоАП. Поэтому после статьи 73, следует дополнить цифрами 73-1 и 73-2.

Сравнивая содержание статей законов и КРКоАП с одинаковым наименованием «Установление особых требований к поведению правонарушителя» приходим к выводу, что имеются существенные отличия. В статью 54 КРКоАП несколько раз вносились изменения и дополнения, но соответствующие национальные законы игнорировали. В этой связи механизм установления и контроля за исполнением особых требований к правонарушителю трактуется по разному.

Ст. 27 Закона РК «О профилактике правонарушений»	**Ст.22 Закона РК «О профилактике бытового насилия»**	**Ст.54 КРКоАП**
1. Судом могут быть установлены особые требования к поведению правонарушителя в целях предупреждения совершения этим лицом новых правонарушений. 2. Установление особых требований к поведению правонарушителя является мерой административно-правового воздействия и применяется наряду с наложением административного взыскания, так и вместо него при освобождении лица, совершившего административное правонарушение, от	1. В целях обеспечения безопасности потерпевшего судом могут быть установлены особые требования к поведению лица, совершившего бытовое насилие. 2. Установление особых требований к поведению правонарушителя является мерой административно-правового воздействия и применяется наряду с наложением административного взыскания, так и вместо него при освобождении лица, совершившего административное правонарушение, от административной ответственности. 3. Лицу, в отношении которого установлены особые требования к поведению, может быть запрещено: 1) вопреки воле потерпевшего разыскивать, преследовать, посещать, вести устные,	1. При рассмотрении дела об административном правонарушении по ходатайству участников производства по делу об административном правонарушении и (или) органов внутренних дел судом могут быть установлены особые требования к поведению лица, совершившего административное правонарушение, предусмотренное статьями 73, 73-1, 73-2, 127, 128, 131, 434, 435, 436, 440 (частью четвертой и пятой), 442 (частью третьей), 448, 461, 482, 485 (частью второй) настоящего Кодекса на срок от трех месяцев до одного года, предусматривающие в полном объеме или раздельно запрет: 1) вопреки воле потерпевшего разыскивать, преследовать, посещать потерпевшего, вести устные, телефонные переговоры и вступать с ним в контакты иными способами, включая несовершеннолетних и

административной ответственности. 3. Установление особых требований к поведению правонарушителя влечет за собой ограничение определенных прав и возложение определенных обязанностей на лицо, совершившее административное правонарушение. 4. Порядок установления особых требований к поведению правонарушителя, сроки его действия, права и обязанности участников производства по делам об административных правонарушениях определяются КРКобАП. 5. Лицо, в отношении которого установлены особые требования к поведению, ОВД ставится на профилактический учет и за ним осуществляется профилактический контроль.	телефонные переговоры и вступать с ним в контакты иными способами, включая несовершеннолетних и (или) недееспособных членов его семьи; 2) приобретать, хранить, носить и использовать огнестрельное и другие виды оружия. В исключительных случаях для охраны и защиты потерпевшего и членов его семьи суд вправе применить также меру административно-правового воздействия в виде запрета лицу, совершившему бытовое насилие, проживать в индивидуальном жилом доме, квартире или ином жилище с потерпевшим в случае наличия у этого лица другого жилища. 4. В течение срока действия особых требований к поведению правонарушителя на него могут быть возложены обязанности являться в органы внутренних дел от одного до четырех раз в месяц для профилактической беседы. 5. Порядок установления особых требований к поведению правонарушителя, сроки его действия, права и обязанности участников производства по делам об административных правонарушениях определяются КРКоАП 6. Лицо, в отношении которого установлены особые требования к поведению, ОВД ставится на профилактический учет и за ним осуществляется профилактически	(или) недееспособных членов его семьи; 2) приобретать, хранить, носить и использовать огнестрельное и другие виды оружия; 3) несовершеннолетним посещать определенные места, выезжать в другие местности без разрешения комиссии по защите прав несовершеннолетних; 4) употреблять алкогольные напитки, наркотические средства, психотропные вещества. 2. При установлении особых требований к поведению лица, совершившего административное правонарушение в сфере семейно-бытовых отношений, для охраны и защиты потерпевшего и членов его семьи суд в исключительных случаях вправе применить на срок до тридцати суток меру административно-правового воздействия в виде запрета лицу, совершившему бытовое насилие, проживать в индивидуальном жилом доме, квартире или ином жилище с потерпевшим в случае наличия у этого лица другого жилища. 3. В течение срока действия особых требований к поведению правонарушителя на него могут быть возложены обязанности являться в органы внутренних дел для профилактической беседы от одного до четырех раз в месяц.

	й контроль.	

В этой связи обосновано мнение С.В.Корнейчук и Н.С.Гладырь, которые обосновали вывод, что «статья 54 КРКоАП является высшей по статусу перед нормами сравниваемых законов. Часть 3 и 4 Закона РК «О профилактике бытового насилия» частично дублирует положения ст.54 КРКоАП. Никаких особенностей не содержит в себе статья 22 Закона РК «О профилактике бытового насилия» по механизму применения особых требований к поведению бытового насилия, поэтому существование этой нормы в специализированных Законах РК не имеет смысла» [5, с.36].

2.2 Порядок осуществления профилактического контроля

Контроль за исполнением запретов, установленных настоящей статьей, постановку на профилактический учет и осуществление индивидуальной профилактической работы в отношении лиц, совершивших правонарушение в сфере семейно-бытовых отношений, осуществляют ОВД на основании ведомственных Инструкций МВД РК [6].

В случае нарушения ограничений, установленных статьей 54 КРКоАП, действия правонарушителя следует квалифицировать по статье 669 КРКоАП за неисполнение решения суда или иного судебного акта. Порядок привлечения к административной ответственности по статье 669 КРКоАП указан в комментариях к этой статье.

Следует отметить, что Законом Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года №292 была введена впервые специализированная норма, предусматривающая административную ответственность за нарушение установленных судом особых требований к поведению правонарушителя. Санкция ха данное правонарушение предусматривает административный штраф в размере пяти месячных расчетных показателей либо административный арест на срок до семи суток [9].

Если правонарушитель, к которому могут быть установлены особые требования к поведению, имеет официальное разрешение на оборот любого вида оружия, то лицо, производящее административно-процессуальные действия должен изъять оружие до вынесения постановления по делу с установлением особых требований к поведению правонарушителя.

Пункт 4 статьи 19 Закона Республики Казахстан от 30 декабря 1998 года №339 «О государственном контроле за оборотом отдельных видов оружия» гласит, что «прекращение действия разрешений на хранение или хранение и ношение оружия без предварительного приостановления производится органами внутренних дел в случаях:

- совершения повторно в течение года административного правонарушения, предусмотренного статьями 127, 128, 131, 382, 434, 437, 438, 440, 443, 444, 448, 450, 460, 476, 477, 478, 481, 482, 484, 485-1, 486, 487,

489, 490, 493, 506 Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях (подпункт 4);

- совершения уголовного проступка, предусмотренного статьями 109, 287 (частью первой),288 (частью четвертой), 289, 296 (частью первой), 337 (частями первой и второй), 346 (частью первой), 379 (частью первой), 389 (частями первой и второй) Уголовного кодекса Республики Казахстан и административного правонарушения, предусмотренного статьями 73, 436, 453 и 461 Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях (подпункт 5) [7].

Несмотря на то, что последние изменения и дополнения в Закон Республики Казахстан «О государственном контроле за оборотом отдельных видов оружия» последний раз вносились изменения и дополнения 11 июля 2017 года, содержание статьи 19 устарело. Например, статья 109 УК РК перенесена в КРКоАП законом Республики Казахстан от 3 июля 2017 года № 84 «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования правоохранительной системы» [8]. В этой связи прекращать действия разрешений на хранение или хранение и ношение оружия в отношении правонарушителей следует по всем статья, указанных в статье 54 КРКоАП.

Часть 3 статьи 54 предусматривает обязанности правонарушителя являться в органы внутренних дел для профилактической беседы от одного до четырех раз в месяц.

На основании п.6 статьи 22 Закона Республики Казахстан от 4 декабря 2009 года «лицо, в отношении которого установлены особые требования к поведению, ОВД ставится на профилактический учет и за ним осуществляется профилактический контроль» [1].

Механизм исполнения этой меры принуждения изложен в Правилах осуществления профилактического контроля за лицами, состоящими на профилактическом учете, утвержденных приказом МВД РК от 15 июля 2014 года № 432 [6].

Результаты проведения профилактической беседы оформляются справкой или рапортом лица, осуществляющего профилактический контроль, которые подшиваются в профилактическое дело на лицо, в отношении которого установлены особые требования к поведению.

Профилактический контроль за лицами, в отношении которых принято решение об установлении ограничения досуга и особых требований к поведению, осуществляется с момента вынесения решения (постановления) суда до истечения срока действия ограничений и особых требований к поведению правонарушителя, которые определяются судом.

Решение об осуществлении профилактического контроля в отношении лиц, за которыми установили особые требования к поведению, принимается начальником органов внутренних дел или его заместителем на основании мотивированного рапорта участкового инспектора полиции (участкового инспектора по делам несовершеннолетних).

Профилактический контроль заключается в систематическом наблюдении за соблюдением установленных ограничений и выполнением возложенных обязанностей лицом, состоящим на профилактическом учете.

Для осуществления профилактического контроля заводятся профилактические дела по следующей форме:

1. Опись документов, находящихся в деле *(Приложение №1)*
2. Лист проверяющего *(Приложение №2)*
3. Рапорт о постановке на профилактический учет *(Приложение №3)*
4. Материалы, подтверждающие основание постановки на учет (копии постановлений суда, защитного предписания и т.п.
5. Копии документов, удостоверяющих личность.
6. Характеризующие материалы
7. Копии постановлений о привлечении лиц к административной ответственности, помещения их в наркологические, психоневрологические учреждения органов здравоохранения *(Приложение №4)*
8. Распечатку запроса по учетам Интегрированного банка данных и учетов АИС «Информ сервис».
9. Справки, рапорта и другие материалы собранные в ходе осуществления контроля за подучетным.
10. Справка о проведении профилактической беседы *(Приложение №5)*

Примечание: В отношении несовершеннолетних лиц к указанному перечню документов дополнительно прикладывается план индивидуальной профилактической работы, обзорная справка, схема связей, копии уведомлений о постановке и снятии с профилактического учета

Приложения

Приложение №1

Опись
документов, находящихся в деле

№ п/п	Документ	Стр.
1	Опись документов, находящихся в деле	1-2
2	Лист проверяющего	3
3	Рапорт о постановке на профилактический учет	4
5	Копия постановления суда об установлении особых требований к поведению правонарушителя	6
6	Копия удостоверения Волкова В.П.	7
7	Производственная характеристика	8
8	Бытовая характеристика	9
9	Справка о проведении профилактической беседы	10
10	Схема связей	11
11	Рапорт о проверке по месту жительства	12
12	Рапорт о проверке по месту работы (учебы)	13
13	Акт обследования жилищно-бытовых условий	14
14	Постановление о прекращении профилактического контроля	15

Приложение №2

Лист проверяющего

№ п/п	Результаты проверки	Фамилия, инициалы, должность и звание проверяющего

Приложение №3

Рапорт о постановке на профилактический учет

Начальнику ОМПС УП г.Костаная
майору полиции Цой О.В.

РАПОРТ

Докладываю, что гр._____*Волков В.П.*_____
Фамилия, инициалы

Проживающий в __*г.Костанае ул.Садовая 15*__
за совершение административного правонарушения, предусмотренного статьей 461 КРКоАП, выразившееся в нарушении защитного предписания, судом ___*г.Костаная*_____
(наименование суда)

На основании статьи 54 КРКоАП было вынесено постановление об установлении требований к поведению в виде:

1) вопреки воле потерпевшего разыскивать, преследовать, посещать, вести устные, телефонные переговоры и вступать с ним в контакты иными способами, включая несовершеннолетних и (или) недееспособных членов его семьи;

2) приобретать, хранить, носить и использовать огнестрельное и другие виды оружия.

3) запретить проживать по месту жительства совместно с жертвой бытового насилия, а именно с гр. *Волковой В.П.* по адресу *г. Костанай, ул. Садовая, 15.*

4) употреблять алкогольные напитки;

5) в течение срока действия особых требований к поведению на гр. *Волкова П.П.* возложить обязанности являться в органы внутренних дел четыре раза в месяц для профилактической беседы

Руководствуясь статьей 22 Закона РК «О профилактике бытового насилия» прошу Вашего разрешения о постановке на профилактический учет гр._____*Волкова В.П*_____

УИП ОМПС УП г. Костаная
капитан полиции
М. Ким
«____»_____20__г.

Приложение №4

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
по делу об административном правонарушении

"_1_" _*июля*_____20*17*_г. ___*г.Костанай*_____
(место рассмотрения дела)

Я, __*УИП капитан полиции Омаров Д.Д.*_____
должность, звание, фамилия, инициалы лица, вынесшего постановление

_____

В соответствии со статьей 822 Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях, рассмотрев материал административного производства о правонарушении, совершенном: Физическим лицом: __*Волковым В.П.*_____
(фамилия, имя, отчество)

Дата и место рождения: ___*15 мая 1985г.р. г.Костанай*_____
Место жительства: __*г.Костанай ул.Садовая 15*_____
Документ, удостоверяющий личность: __*удостоверение личности №28476893 выдан МВД РК 12.05.2011 года*_____
(наименование документа, серия, номер, дата выдачи, кем выдан)
ИИН № _*023847585748477*_ Место работы: __*слесарь КЖБИ*_____

Определить язык производства по рассматриваемому делу: ___*русский*
За нарушение статьи __*440*___ части __*1*_____ Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях, выразившееся в том, что ____*01 июля 2017 года в нетрезвом виде шел по ул.Садовая г Костанай, падал на землю, качающаяся походка, обнимал деревья, имел неопрятный вид*_____
_____
(место, время, совершения и существо административного правонарушения)
_____

ПОСТАНОВИЛ

_____*Волкова Владимира Петровича*_____
(фамилия, имя, отчество)
_____

подвергнуть административному штрафу в сумме_____
(сумма прописью)
__*11345 (одиннадцать тысяч триста сорок пять*)_тенге.

УИП ОМПС УП г.Костаная капитан полиции О.Цой
(звание, Ф.И.О., подпись участкового инспектора полиции)

«____»_____20___г.

В соответствии с ч.1 ст.893 Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях штраф подлежит уплате лицом, привлеченным к административной ответственности, не позднее тридцати дней со дня вступления постановления в законную силу.

Штраф, наложенный за совершение административного правонарушения, вносится физическим лицом или перечисляется юридическим лицом на расчетный счет банка _____, с последующим уведомлением органа (должностного лица), вынесшего постановление о наложении штрафа.

В случае неуплаты штрафа в установленный срок применяются положения статей 894-896 Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях.

Жалоба, протест на постановление по делу об административном правонарушении могут быть поданы в течение десяти суток со дня вручения копии постановления, а в случае, если лица, указанные в статьях 744, 745, 746, 747 и 748 Кодекса РК об административных правонарушениях, не участвовали в рассмотрении дела, – со дня ее получения.

РАСПИСКА

Копию постановления по делу об административном правонарушении получил, порядок уплаты штрафа мне разъяснен «*01*» *07* 20 *17* г.
_____*В.Волков*_____
(подпись)

Приложение №5

Справка
о проведении профилактической беседы

1. Фамилия __*Волков*_____, Имя__*Владимир*_____
Отчество_____*Петрович*_____
2. Год и место рождения _*15 мая 1985 г. Костанай*_____
3. Место жительства __*г.Костанай ул. Садовая 15*_____

_____
4. Семейное положение, состав семьи ___*женат, двое детей*_____
_____
5. Сведения о судимости __*не судим*_____
6. Место работы, специальность _*автослесарь КЖБИ*_____
8. Ограничения, вынесенные на период пребывания на профилактическом учете: *На основании статьи 20 Закона РК «О профилактике бытового насилия» было вынесено защитное предписание: не совершать бытовое насилие, вопреки воле потерпевшего разыскивать, преследовать, посещать, вести устные, телефонные переговоры и вступать с ним в контакты иными способами, включая несовершеннолетних и (или) недееспособных членов его семьи*

9. Сведения о допущенных правонарушениях и нарушениях правил или ограничений ____*не нарушал*_____
10.Содержание беседы с подучетным (ой)__*в ходе беседы были выяснены обстоятельства бытового конфликта, разъяснены правила соблюдения ограничений, сроки профилактического учета, перспективы юридической ответственности в случае неисполнения ограничений. Ответил на вопросы Волкова В.П. о возможности контактов с детьми*_____
_____
В ходе беседы подучетный (ая) предупрежден (а) о недопустимости нарушения установленных правил и ограничений пребывания на профилактическом учете, а также общественного порядка, прав других граждан и совершения иных правонарушений

УИП ОМПС УП г. Костаная
капитан полиции
М. Ким

«____»_____20__г.

Список использованной литературы:

1. О профилактике бытового насилия. Закон Республики Казахстан от 4.12.2009 года №214
2. О внесении изменений и дополнений в некоторые акты РК по вопросам противодействия бытовому насилию. Закон Республики Казахстан от 18.02.2014 года №175.
3. Асанов Ж.К., Корнейчук С.В. Практикум по предупреждению профилактике бытового насилия органами прокуратуры: учебно-практическое пособие. – Астана, 2014. –С. 32. (240 с).
4. О некоторых вопросах применения судами норм Общей части Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях. Нормативное постановление Верховного суда Республики Казахстан от 22 декабря 2016 года № 12.
5. Корнейчук С.В., Гладырь Н.С. Отчет общественного мониторинга законодательства и правоприменительной практики местной полицейской службы в сфере предупреждения и профилактики бытового насилия в Республике Казахстан. Научный доклад. Астана,2017. – С.36 (230с).
6. Приказ МВД РК от 15 июля 2014 года №432 «Об утверждении Инструкции по осуществлению профилактического контроля за лицами, состоящими на профилактическом учете в органах внутренних дел».
7. О государственном контроле за оборотом отдельных видов оружия. Закон Республики Казахстан от 30 декабря 1998 года №339.
8. О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования правоохранительной системы. Закон Республики Казахстан от 3 июля 2017 года №84.
9. О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования уголовного, уголовно-процессуального законодательства и усиления защиты прав личности. Закон Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года №292.

3. Методические рекомендации по привлечению граждан к мероприятиям по обеспечению общественного порядка и профилактике правонарушений

Содержание

Введение
1. Компетенция ОВД, местных представительных и исполнительных органов по вопросам участия граждан в обеспечении общественного порядка и профилактике правонарушений
2. Порядок регистрации граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка и профилактике правонарушений
3.Заключение
4. Приложения

Введение

Охрана общественного порядка, обеспечение общественной безопасности и профилактика правонарушений немыслима без участия в этих процессах законопослушных граждан. Одной из составляющих частей повышения эффективности охраны общественного порядка, защиты прав и свобод граждан, усиления правопорядка является участие в этой деятельности общественных формирований по охране общественного порядка и обеспечению общественной безопасности.

Основным нормативным документом, регулирующим привлечение населения, в том числе тех общественных формирований по охране общественного порядка и профилактики правонарушений, является Закон Республики Казахстан от 9 июля 2004 года № 590 «Об участии граждан в обеспечении общественного порядка» В этом законе определены полномочия органов государственной власти, в том числе и органов внутренних дел, в отношении привлечения населения к охране общественного порядка, порядок создания и регистрации общественных формирований, основные функции, права и обязанности их членов, а так же основы правовых гарантий и социальной защиты граждан, участвующих в этих формированиях [1].

Законодательство Республики Казахстан об участии граждан в обеспечении общественного порядка граждан в обеспечении общественного порядка основывается на Конституции Республики Казахстан и состоит из вышеупомянутого Закона Республики Казахстан и иных нормативных правовых актов Республики Казахстан. Действие этого закона не распространяется на правоотношения, возникающие в связи с оперативно-розыскной деятельностью, регламентируемые законами Республики Казахстан.

Участие граждан в обеспечении общественного порядка осуществляется путем добровольного оказания ими содействия органам внутренних дел в соответствии с действующим законодательством Республики Казахстан. Граждане, участвующие в обеспечении

общественного порядка, осуществляют свою деятельность на основе принципов законности, уважения и соблюдения прав и свобод человека и гражданина.

3.1 Компетенция ОВД и местных представительных и исполнительных органов по вопросам участия граждан в обеспечении общественного порядка

В соответствии со статьей 3 Закона Республики Казахстан от 9 июля 2004 года № 590 «Об участии граждан в обеспечении общественного порядка» местные представительные органы:

1) рассматривают и утверждают бюджетные программы, разработанные соответствующими акиматами, касающиеся выделения средств на поощрение граждан, оказывающих содействие органам внутренних дел в обеспечении общественного порядка;

2) контролируют деятельность комиссий соответствующих акиматов по поощрению граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка;

3) осуществляют в соответствии с законодательством Республики Казахстан иные полномочия по обеспечению прав и законных интересов граждан.

Местные исполнительные органы района (города областного значения):

1) регистрируют и ведут персональный учет граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка;

2) создают районные (городские в городах областного значения) комиссии по поощрению граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка;

3) определяют виды и порядок поощрений, а также размер денежного вознаграждения граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка;

4) принимают меры по вовлечению граждан в охрану общественного порядка;

5) осуществляют в интересах местного государственного управления иные полномочия, возлагаемые на местные исполнительные органы законодательством Республики Казахстан.

Местные исполнительные органы области, города республиканского значения, столицы :

1) ведут региональный учет граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка;

2) создают комиссии по поощрению граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка, области, города республиканского значения, столицы;

3) определяют виды и порядок поощрений, а также размер денежного вознаграждения граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка;

4) осуществляют в интересах местного государственного управления иные полномочия, возлагаемые на местные исполнительные органы законодательством Республики Казахстан.

Статьей 4 Закона Республики Казахстан от 9 июля 2004 года «Об участии граждан в обеспечении общественного порядка» утверждены компетенции органов внутренних дел по вопросам участия граждан в обеспечении общественного порядка. Органы внутренних дел:

1) в соответствии с законодательством Республики Казахстан определяют порядок, формы и виды привлечения граждан к мероприятиям по обеспечению общественного порядка, не связанным с контрольными и надзорными функциями;

2) разрабатывают и утверждают образец удостоверения и символику эмблемы для граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка;

3) взаимодействуют с местными исполнительными органами по вопросам деятельности граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка;

4) разъясняют гражданам, участвующим в обеспечении общественного порядка, их права и обязанности в сфере обеспечения общественного порядка;

5) организуют на базе участковых пунктов полиции правовую подготовку граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка;

6) осуществляют иные полномочия, предусмотренные настоящим Законом, иными законами Республики Казахстан, актами Президента Республики Казахстан и Правительства Республики Казахстан [1].

С целью стимулирования деятельности общественных помощников полиции предусмотрены виды поощрения граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка, которыми являются:

1) объявление благодарности;

2) награждение грамотой;

3) выдача денежной премии;

4) иные меры, определяемые местными представительными и исполнительными органами в пределах своей компетенции. Например, могут разрешить бесплатный проезд по административному участку, льготы по оплате коммунальных услуг, и т.п.

Вопросы поощрения граждан, участвующих в охране общественного порядка рассматриваются городской (или районной) комиссией по поощрению граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка, которые создаются соответствующим акиматом города (района). Представление о поощрении граждан, принимающих активное участие в охране общественного порядка, вносится на рассмотрение Комиссии

государственным учреждением Департаментом (управлением, отделом) полиции.

Основанием для поощрения является решение, принимаемое этой комиссией. Для выплаты денежного вознаграждения дополнительно издается приказ начальника Департамента (управление, отдела) полиции согласно решению, принятому Комиссией. Виды поощрения, в том числе размер денежного вознаграждения, устанавливается с учетом внесенного поощряемым вклада в обеспечение общественного порядка. Меры поощрения гражданам, участвующих в охране общественного порядка осуществляется органами внутренних дел в торжественной обстановке.

Обычно акиматы устанавливаю денежное вознаграждение в размере, не превышающем 10-кратного месячного расчетного показателя. Выплата денежного вознаграждения производится органами внутренних дел за счет средств областного бюджета.

Граждане реализовывают свое право на участие в обеспечении общественного порядка в следующих формах:

1) индивидуальной;

2) коллективной [2].

Индивидуальное участие граждан в обеспечении общественного порядка осуществляется путем оказания ими содействия органам внутренних дел в:

1) сообщении о ставших известными им фактах готовящихся, совершаемых или совершенных правонарушений, причинах и условиях, им способствующих;

2) выявлении лиц, подлежащих постановке на профилактические учеты участковых инспекторов полиции и подразделений по делам несовершеннолетних, проведении с ними индивидуальной профилактической работы - при непосредственном участии сотрудников указанных служб органов внутренних дел;

3) профилактике правонарушений среди несовершеннолетних и предупреждении детской безнадзорности и беспризорности;

4) в пропаганде Правил дорожного движения, утвержденных постановлением Правительства Республики Казахстан № 1196 от 13 ноября 2014 года [3].

5) в пропаганде правовых знаний;

6) выявлении фактов незаконного культивирования и сбора растений, содержащих наркотические вещества, а также дикорастущих посевов наркотикосодержащих растений;

7) выявлении притонов для употребления спиртных напитков, наркотических средств и психотропных веществ, занятия проституцией, а также помещений, потенциально пригодных для данных целей.

Граждане, участвующие в обеспечении общественного порядка, могут по договоренности между собой и с уведомлением территориального органа внутренних дел коллективно участвовать в обеспечении общественного

порядка по месту жительства, работы, учебы или нахождения своей собственности. Наименование таких общественных формирований определяется гражданами самостоятельно.

Наряду с видами содействия, общественные помощники полиции, коллективно участвующие в обеспечении общественного порядка, принимают участие в:

1) обеспечении общественного порядка на улицах, площадях, вокзалах, транспортных магистралях и других общественных местах, а также при проведении различных спортивных, культурно-массовых и развлекательных мероприятий - под непосредственным руководством сотрудников органов внутренних дел;

2) оказании неотложной помощи лицам, пострадавшим от несчастных случаев, дорожно-транспортных происшествий и правонарушений, а также находящихся в беспомощном состоянии;

3) спасении людей, имущества и в поддержании общественного порядка при стихийных бедствиях и других чрезвычайных ситуациях;

4) обеспечении безопасности дорожного движения и предупреждении дорожно-транспортных происшествий;

5) охране пастбищ и других мест выпасов и стойбищ скота;

6) предупреждении и пресечении краж зернопродуктов и других сельскохозяйственных культур;

7) охране общественного порядка на территории учебных заведений, включая общежития и учебно-производственные мастерские;

8) охране подъездов многоэтажных домов и прилегающей к ним территории - институт консьержей.

Проведению мероприятий, указанных выше в пункте 6 и 8, предшествует разъяснительно-правовая работа с гражданами, участвующими в обеспечении общественного порядка, осуществляемая на базе участковых пунктов полиции сотрудниками административной полиции, которая включает в себя:

1) разъяснение прав и обязанностей граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка;

2) информирование о состоянии криминогенной обстановки и лицах, находящихся в розыске;

3) инструктирование о порядке и правилах проведения индивидуально-профилактической работы с подучетными;

4) разъяснении права на необходимую оборону, порядок и пределы мер, необходимых для пресечения противоправного посягательства, задержания правонарушителя и доставления его в органы внутренних дел, а также иных норм уголовного, уголовно-процессуального и административного законодательства;

5) инструктирование о порядке и правилах оказания помощи гражданам, пострадавшим в результате чрезвычайных происшествий, несчастных случаев, а также находящихся в беспомощном состоянии;

6) профилактике нарушений правил дорожного движения и правонарушений.

Контроль за организацией и проведением разъяснительно-правовой работы с гражданами, участвующими в обеспечении общественного порядка, возлагается на руководителей, курирующих профилактическую деятельность органов внутренних дел района, города, области.

Координацию деятельности органов внутренних дел и граждан в сфере обеспечения общественного порядка осуществляют местные исполнительные органы путем вынесения рассмотрения результатов взаимодействия на заседания советов социальной профилактики и комиссий по поощрению граждан, участвующих в охране общественного порядка, способствовавших предупреждению и пресечению преступлений.

Следует отметить, что в соответствии с п.12 статьи 27 Закона Республики Казахстан от 23 января 2001 года №148 акимы всех уровней наделены компетенцией организовывать обеспечение охраны общественного порядка и безопасности на соответствующей территории [4].

Разъяснение гражданам, участвующим в обеспечении общественного порядка, их прав и обязанностей в правоохранительной сфере возлагается на подразделение административной полиции, которому граждане изъявили желание оказывать содействие в этом вопросе.

3.2 Порядок регистрации граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка

Охрана общественного порядка и профилактика правонарушений возложена не только на органы внутренних дел, но и на иные субъекты профилактики, перечисленные в Законе Республики Казахстан от 29 апреля 2010 года «О профилактике правонарушений». Местные исполнительные органы наделены компетенциями:

1) обеспечивают взаимодействие субъектов профилактики правонарушений на местном уровне;

2) ведут учет граждан и организаций, участвующих в профилактике правонарушений, принимают меры по вовлечению граждан и организаций в охрану общественного порядка, определяют виды и порядок их поощрений;

3) представляют для утверждения в соответствующие местные представительные органы персональный состав межведомственных комиссий по профилактике правонарушений и обеспечивают их функционирование;

4) обеспечивают создание и функционирование организаций системы профилактики правонарушений [5].

Гражданин, изъявивший желание участвовать в обеспечении общественного порядка, обращается в орган внутренних дел с заявлением в произвольной форме, к которому прилагает копию удостоверения личности либо паспорта гражданина Республики Казахстан, а при наличии договора о

страховании жизни и здоровья, ее копия. В заявлении гражданина указывается сфера обеспечения общественного порядка, в которой он желает участвовать и наименование соответствующего подразделения административной полиции.

Таких граждан принято именовать общественным помощником полиции, которые могут оказывать помощь любому подразделению ОВД, но в нашем случае мы рассматриваем возможность участия в охране общественного порядка в службах, осуществляющих публичную службу. Такими службами являются подразделения местной полицейской службы, а именно:

1) патрульная полиция;

2) служба участковых инспекторов полиции и их помощников;

3) ювенальная полиция (участковые инспектора полиции по делам несовершеннолетних;

4) подразделений ОВД по защите женщин от насилия;

5) природоохранная полиция.

Орган внутренних дел в течение тридцати календарных дней со дня поступления заявления проверяет гражданина по наркологическим, психоневрологическим и иным учетам, после чего обращается в местный исполнительный орган района (города областного значения) с соответствующим ходатайством, к которому приобщаются копии предоставленных документов, либо в письменном виде в указанный срок отказывает заявителю с указанием причин принятого решения.

Руководство органа внутренних дел, принявшее к производству заявление и подразделение административной полиции, которому гражданин изъявил желание оказывать содействие в обеспечении общественного порядка, обеспечивает своевременность проведения проверочных мероприятий и направление собранных материалов в местный исполнительный орган.

Местный исполнительный орган района (города областного значения) в течение семи рабочих дней рассматривает поступившее ходатайство, производит регистрацию гражданина и ставит его на учет граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка, о чем письменно информирует орган внутренних дел.

После получения информации о регистрации гражданина подразделение административной полиции заводит на него учетное дело, которое учитывается в журнале регистрации учетных дел граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка по форме согласно *приложению №1*. На коллектив граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка, заводится одно наблюдательное дело, которое учитывается в журнале регистрации наблюдательных дел на объединения общественной самодеятельности по форме согласно *приложению 2*.

Общий учет граждан и объединений общественной самодеятельности и координацию их деятельности в сфере обеспечения общественного порядка осуществляют подразделения административной полиции. В последующем, зарегистрированные в местном исполнительном органе, граждане участвующие в охране общественного порядка проверяются по наркологическим, психоневрологическим и иным учетам не реже одного раза в квартал.

Не допускаются к участию в обеспечении общественного порядка граждане, не достигшие совершеннолетия, и лица, в отношении которых:

1) возбуждено уголовное дело;

2) имеющие непогашенную судимость;

3) имеющие не снятую в порядке статьи 79 Уголовного Кодекса Республики Казахстан судимость;

4) состоящие на учетах в наркологическом, психоневрологическом диспансерах;

5) признанные по решению суда недееспособными или ограниченно дееспособными.

Отклонение заявления не препятствует повторному обращению заявителя при условии устранения причин, послуживших основанием для отказа. Основаниями для прекращения участия гражданина в обеспечении общественного порядка являются:

1) заявление гражданина о нежелании дальнейшего участия в обеспечении общественного порядка;

2) привлечение к уголовной ответственности;

3) неоднократное (два и более раза в течение года) совершение умышленных административных правонарушений;

4) выезд на постоянное местожительство за пределы города (района) или Республики Казахстан;

5) наступление обстоятельств, исключающих его дальнейшее участие в обеспечении общественного порядка (психическое расстройство, заболевание алкоголизмом, наркоманией, токсикоманией, либо заболевание, представляющее опасность для окружающих или смерть).

При наступлении вышеперечисленных обстоятельств, местный исполнительный орган района (города областного значения) по представлению соответствующего органа внутренних дел снимает данного гражданина с учета граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка. Подготовку материалов о прекращении участия гражданина в обеспечении общественного порядка обеспечивают подразделения административной полиции, на учете у которых он состоял.

После регистрации в местном исполнительном органе гражданину, участвующему в обеспечении общественного порядка, руководством соответствующего территориального органа внутренних дел выдается удостоверение общественного помощника и отличительный нагрудный знак «ПОЛИЦИЯНЫН КОҒАМДЫҚ КӨМЕКШІСІ». Удостоверение

общественного помощника подписывается начальником территориального органа внутренних дел.

Учет, регистрация и выдача удостоверений общественного помощника и нагрудных знаков граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка, осуществляется подразделениями административной полиции горрайоргана внутренних дел по форме согласно *приложению №3*.

Граждане, участвующие в обеспечении общественного порядка, обязаны иметь при себе и предъявлять по требованию граждан удостоверение общественного помощника и отличительный нагрудный знак. Гражданину, участвующему в обеспечении общественного порядка, на период дежурства по осуществлению правоохранительных мероприятий, в участковом пункте полиции сотрудником органов внутренних дел выдается нарукавная повязка.

Общественным помощникам полиции, участвующим в обеспечении общественного порядка, запрещается:

1) осуществлять процессуальную и иную деятельность, отнесенную в соответствии с законодательством Республики Казахстан к исключительной компетенции правоохранительных и других государственных органов;

2) присваивать полномочия сотрудников правоохранительных органов;

3) препятствовать законной деятельности сотрудников правоохранительных органов;

4) выступать понятыми при участии в мероприятиях по обеспечению общественного порядка;

5) совершать действия, унижающие честь и достоинство человека и гражданина либо неправомерно ограничивающие права и свободы граждан;

6) использовать при участии в мероприятиях по обеспечению общественного порядка специальные средства, находящиеся на вооружении правоохранительных органов, за исключением иных средств и физической силы, но, не превышая пределов необходимой обороны и крайней необходимости.

Граждане, участвующие в обеспечении общественного порядка, имеют право:

1) оказывать содействие органам внутренних дел в мероприятиях по обеспечению общественного порядка, не связанных с контрольными и надзорными функциями;

2) предупреждать и пресекать уголовные и административные правонарушения;

3) применять в целях пресечения правонарушений и задержания правонарушителей физическую силу и другие средства, если иными способами достичь указанных целей не представляется возможным. При этом не должно быть допущено превышение необходимых для этого мер. Запрещается применять физическую силу и другие средства в отношении женщин, лиц с явными признаками инвалидности, несовершеннолетних,

когда их возраст известен или очевиден, кроме случаев совершения ими вооруженного либо группового нападения (насилия);

4) в предусмотренных законами Республики Казахстан случаях задерживать и доставлять в правоохранительные или иные органы государственной власти лиц, совершивших уголовное или административное правонарушение. При необходимости, когда есть основания полагать, что при задержанном лице находятся оружие или иные опасные предметы либо предметы, имеющие значение для уголовного дела, осматривать одежду задержанного и изымать их для передачи в указанные органы;

5) участвовать в оказании медицинской и иной помощи гражданам, пострадавшим от противоправных посягательств, дорожно-транспортных происшествий, стихийных бедствий и иных чрезвычайных ситуаций;

6) осуществлять разъяснительную и правовую работу по профилактике правонарушений, алкоголизма, наркомании и токсикомании;

7) требовать от граждан соблюдения общественного порядка.

Граждане, участвующие в обеспечении общественного порядка, обязаны:

1) соблюдать конституционные права и свободы граждан;

2) незамедлительно информировать органы внутренних дел о ставших известными им фактах готовящихся либо совершенных уголовных правонарушений;

3) в предусмотренных законодательством случаях предъявлять по требованию граждан удостоверение, подтверждающее правомерность его участия в обеспечении общественного порядка;

4) разъяснять гражданам, задержанным за совершение уголовного или административного правонарушения, основания применяемых к ним принудительных мер;

5) проходить правовую подготовку перед участием в мероприятиях по обеспечению общественного порядка.

Кроме мероприятий по охране общественного порядка граждане имеют право принимать участи в осуществлении профилактики правонарушений и преступлений. Правовые основания участия граждан и организаций в профилактике правонарушений содержаться в статье 17 Закона Республики Казахстан от 29 апреля 2010 года «О профилактике правонарушений».

Участие граждан и организаций в профилактике правонарушений осуществляется путем добровольного оказания содействия другим субъектам профилактики правонарушений в соответствии с законами Республики Казахстан и подзаконными нормативно-правовыми актами. Граждане и организации, участвующие в профилактике правонарушений, осуществляют свою деятельность на основе принципов законности, уважения и соблюдения прав и свобод человека и гражданина. Граждане и организации, участвующие в профилактике правонарушений, осуществляют свою деятельность путем:

1) участия в организации правовой пропаганды;

2) участия в работе консультативно-совещательных и экспертных органов;

3) содействия другим субъектам профилактики правонарушений[5].

В основном граждане и организации, участвующие в процессе профилактики правонарушений используют в своей деятельности общие меры профилактики правонарушений, которые определены в статье 21 Закона Республики Казахстан от 29 апреля 2010 года «О профилактике правонарушений».

Общие меры профилактики правонарушений реализуются путем применения:

1) мер по защите социально уязвимых слоев населения;

2) организационно-управленческих мер, направленных на устранение ошибок и упущений в управлении экономикой, социальной сферой, правоохранительной деятельностью, а также на совершенствование нормативного, информационного, методического и ресурсного обеспечения профилактики правонарушений;

3) идеологических мер, устраняющих или ограничивающих криминогенные факторы путем формирования у граждан нравственных качеств, ориентированных на общечеловеческие ценности, законопослушное поведение, нетерпимость к противоправному поведению, повышающих общую, бытовую и правовую культуру;

4) достижений науки и техники, препятствующих совершению правонарушений [5].

Заключение

Повышение эффективности охраны общественного порядка, защиты прав и свобод граждан, усиления правопорядка является участие в этой деятельности общественных формирований по охране общественного порядка и обеспечению общественной безопасности. Также во все времена принято считать, что правоохранительный процесс предупреждения и профилактики правонарушений немыслим без участия в этом деле представителей гражданского общества.

В настоящих методических рекомендациях систематизированы материалы о порядке привлечения граждан к поддержанию правопорядка. Компетенция ОВД и местных представительных и исполнительных органов по вопросам участия граждан в обеспечении общественного порядка и профилактике правонарушений предусмотрена на законодательном уровне и реализуется ведомственными правовыми актами. Особое внимание уделено порядку приобретения регистрации общественных помощников в обеспечении правопорядка.

Одной из составляющих частей повышения эффективности охраны общественного порядка, защиты прав и свобод граждан, усиления правопорядка является участие в этой деятельности общественных формирований по охране общественного порядка и обеспечению общественной безопасности. Особой пользой обладает раздел методических рекомендации, где авторы конкретно детализировали порядок регистрации граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка и приложений по служебному документированию этой деятельности.

Обучение в рамках настоящего учебно-практического пособия имеет целью дальнейшего закрепления и углубления теоретических знаний, совершенствование профессиональных умений и практических навыков в деятельности сотрудника ОВД в области привлечения законопослушных граждан к процессу охраны общественного порядка и обеспечению общественной безопасности.

Приложения

Приложение №1

Журнал №_____

регистрации учетных дел граждан, участвующих

в обеспечении общественного порядка

_____

(наименование органа внутренних дел)

Начат «___» _____20___года

Окончен «___» _____20___года

Внутреннее содержание журнала регистрации учетных дел граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка

Первый раздел

№ п/п	Ф.И.О. (при его наличии), год рождение	Адрес, домашний телефон	Место работы, телефон	Образование	Основание заведения учетного дела (номер, дата регистрации в акимате (района, города))
1	2	3	4	5	6

Второй раздел

Номера удостоверения и нагрудного знака	Подпись и дата о получении удостоверения и нагрудного знака	Основание и дата исключения	Отметка о сдаче удостоверения и нагрудного знака	Подразделение и сотрудник, ведущий учетное дело	Примечание
7	8	9	10	11	12

Приложение №2

Журнал №_____
регистрации наблюдательных дел на объединения общественной самодеятельности

_____

(наименование органа внутренних дел)

Начат «___»_____20___года

Окончен «___»_____20___года

Внутреннее содержание журнала регистрации объединений общественной самодеятельности

Первый раздел

№ п/п	Наименование объединения общественной самодеятельности	Адрес, телефон	Ф.И.О. (при его наличии), домашний и служебный телефоны, адрес и место жительство руководителя	Номер, дата регистрации в акимате (района, города)
1	2	3	4	5

Первый раздел

Количество членов	Вид деятельности	Основание и дата ликвидации	Подразделение и сотрудник, ведущий учетное дело	Примечание
6	7	8	9	10

Приложение 3

Журнал №_____

учета и выдачи нагрудных знаков и удостоверений гражданам,

участвующим в обеспечении общественного порядка

_____

(наименование органа внутренних дел)

Начат «___» _____20___года

Окончен «___» _____20___года

Внутреннее содержание журнала учета и выдачи нагрудных знаков и удостоверений гражданам, участвующим в обеспечении общественного порядка

Первый раздел

№ п/п	Ф.И.О. (при его наличии), год рождения, № учетного дела	Адрес, домашний телефон	Место работы, телефон	Номер нагрудного знака
1	2	3	4	5

Второй раздел

Дата выдачи нагрудного знака	Роспись в получении нагрудного знака	Дата сдачи нагрудного знака	Роспись в сдаче нагрудного знака
6	7	8	9

Третий раздел

Номер удостоверения общественного помощника	Дата выдачи удостоверения	Роспись в получении удостоверения	Дата сдачи удостоверения	Роспись в сдаче удостоверения	Примечание
10	11	12	13	14	15

Список использованных источников:

1. Об участии граждан в обеспечении общественного порядка. Закон Республики Казахстан от 9 июля 2004 года № 590.

2. Об утверждении Правил привлечения граждан к мероприятиям по обеспечению общественного порядка их форм и видов, не связанным с контрольными и надзорными функциями. Приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 27 ноября 2004 года N 641 (в редакции приказа и.о. Министра внутренних дел Республики Казахстан от 19 июня 2015 года № 463).

3. Об утверждении Правил дорожного движения, Основных положений по допуску транспортных средств к эксплуатации, перечня оперативных и специальных служб, транспорт которых подлежит оборудованию специальными световыми и звуковыми сигналами и окраске по специальным цветографическим схемам. Постановление Правительства Республики Казахстан от 13 ноября 2014 года № 1196.

4. О местном государственном управлении и самоуправлении в Республике Казахстан. Закон Республики Казахстан от 23 января 2001 года № 148.

5. О профилактике правонарушений. Закон Республики Казахстан от 29 апреля 2010 года № 271-IV.

4. Методические рекомендации по рассмотрению жалоб на решения по делам об административных правонарушениях органами внутренних дел

Содержание

Введение
1. Правовые основания оспаривания процессуальных решений и обжалования процессуальных действий должностных органов внутренних дел
2. Сроки и порядок приема жалоб, на решения по делам об административных правонарушениях органами внутренних дел
3. Рассмотрение жалобы, протеста на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа
Приложение №1
Приложение №2
Приложение №3
Приложение №4
Приложение №5
Список использованных источников

Введение

В учебной и научной литературе в редких случаях обжалование постановлений или решений по делам об административных правонарушениях рассматриваются как самостоятельная и необязательная (факультативная) стадия административного процесса. Но большинство административистов считают процесс обжалования начальным этапом стадии административно-процессуальной деятельности, связанной с пересмотром постановлений или решений по делам об административных правонарушениях. Но целью нашего пособия не является исследование этих вопросов и для правоприменительной деятельности они не являются принципиальными.

Так, физическое, должностное или юридическое лицо, будучи привлеченным к административной ответственности, может самостоятельно выбрать в качестве инстанции обжалования либо судебную инстанцию, либо вышестоящий орган, либо вышестоящее должностное лицо.

Правовые основания разрешения жалоб в органах внутренних дел содержатся в специализированном Законе Республики Казахстан от 12 января 2007 года №221 «О порядке рассмотрения обращений физических и юридических лиц». Этот закон регулирует общественные отношения, связанные с подачей и рассмотрением обращений физических и юридических лиц в целях реализации и защиты их прав, свобод и законных интересов [1].

Но действие Закона РК от 12 января 2007 года №221 «О порядке рассмотрения обращений физических и юридических лиц» не распространяется на обращения физических и юридических лиц, порядок рассмотрения которых установлен законодательством Республики Казахстан об административных правонарушениях. То есть прием, учет, регистрация, реагирование, рассмотрение, сроки и оформление результатов жалобы на решения по делу об административном правонарушении регулируется кодифицированным административным законодательством.

На подзаконном уровне государственные органы принимают ведомственные нормативные правовые акты по применению КРКоАП, в том числе детализируя механизм, рассматриваемых в настоящей работе сферы общественных отношений. До 2020 года в ОВД таким правовым актом являлся Приказ Министра внутренних дел РК от 13 декабря 2013 года № 713 «Об утверждении Инструкции по производству дел об административных правонарушениях в органах внутренних дел РК». Он детализировал только процедуры осуществления производства по делам об административных правонарушениях, связанные со служебным делопроизводством [2].

Законом РК от 30 декабря 2019 года «О внесении изменений и дополнений в КРКоАП» были приняты новые нормы, определяющие новую форму производства по делам об административных правонарушений путем ведения Единого реестра административных производств [3]. Генеральная прокуратура определяет порядок ведения административных процессуальных документов в электронной форме.

4.1 Правовые основания оспаривания процессуальных решений и обжалования процессуальных действий должностных органов внутренних дел

Законодательство Республики Казахстан о порядке рассмотрения обращений физических и юридических реализует конституционное право граждан, предусмотренное статьей 33 Конституции Республики Казахстан, обращаться лично, а также направлять индивидуальные и коллективные обращения государственные органы и органы местного самоуправления.

Свобода оспаривания процессуальных решений и обжалования процессуальных действий является основным принципом законодательства об административных правонарушениях и регламентирована статьей 23 КРКоАП. Рассматриваемый принцип вытекает из конституционного права граждан, предусмотренного частью 2 статьи 13 Конституции Республики Казахстан, о том, что каждый имеет право на судебную защиту своих прав и свобод [4].

Часть 1 статьи 23 КРКоАП трактует право участников производства об административных правонарушениях на:

1) обжалования действий органов (должностного лица), уполномоченного составлять протоколы по делам об административных правонарушениях;

2) оспаривать решения суда;

3) оспаривать решения органа (должностного лица), уполномоченного рассматривать дела об административных правонарушениях [5].

Органы (должностные лица), наделенные правом составлять протоколы об административных правонарушениях, перечислены в статье 804 КРКоАП. Этим же правом наделены органы (должностные лица) наделенные ст.ст. 685-735 КРКоАП налагать административные взыскания.

В ОВД такими должностными лицами являются:

1) председатели комитетов и начальники департаментов Министерства внутренних дел;

2) начальники территориальных органов внутренних дел, подразделений административной, миграционной полиции, местной полицейской службы области, города республиканского значения, столицы, их заместители;

3) начальники отделов, отделений полиции, подразделений административной, миграционной полиции, местной полицейской службы района (города, района в городе) и их заместители;

4) начальники линейных отделов, отделений, пунктов полиции органов внутренних дел и их заместители;

5) сотрудники органов внутренних дел (полиции), имеющие специальные звания;

6) начальники и их заместители специализированных подразделений полиции органов внутренних дел по борьбе с преступными посягательствами на рыбные запасы.

Под действиями органа (должностного лица) следует понимать административно-процессуальные действия, осуществляемые на любой стадии административного производства, где начальной стадией являются действия по возбуждению производства об административном правонарушении.

На основании части 4 ст.802 КРКоАП дело об административном правонарушении считается возбужденным с момента составления первого протокола о применении мер обеспечения производства по делу об административном правонарушении. Согласно части 3 статьи 785 КРКоАП меры обеспечения производства по делу об административном правонарушении могут применяться до возбуждения дела об административном правонарушении (кроме личного досмотра, досмотра вещей, находящихся при физическом лице) в период производства по делу, а также на стадии исполнения постановления по делу об административном правонарушении. А значить обжалование действий должностных лиц возможно до составления протокола об административных правонарушениях.

На основании Закона РК от 28 декабря 2017 года «О внесении изменений и дополнений в Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях», в часть 3 ст.748 КРКоАП внесли изменения, в результате чего защитник к делу допускается не с момента составления протокола об административном правонарушении, а с момента возбуждения дела [5].

В связи с этим мы полагаем, что редакция части 1 статьи 23 должна начинаться со слов «*Действия органа (должностного лица), уполномоченного возбуждать дела об административных правонарушениях, могут быть обжалованы…».*

Механизм обжалования и оспаривания действий (бездействий) и решений органа (должностного лица), осуществляющего производство по делу об административном правонарушении предусмотрен главой 44 КРКоАП. Причем обжаловать действия должностного лица, осуществляющего производство по делу об административном правонарушении, разрешено в вышестоящий орган (должностному лицу) и (или) в суд. Предварительное обращение в вышестоящий орган (должностному лицу) не является обязательным условием для предъявления жалобы в суд и ее принятия судом к рассмотрению и разрешению по существу [4].

Оспаривать действия решений по делам об административных правонарушений осуществляется на основании главы 45 КРКоАП в апелляционном порядке. В кассационном порядке можно обжаловать постановления по делам об административных правонарушениях на основании части 5 ст.851 КРКоАП. Основаниями к пересмотру в кассационном порядке постановлений по делам об административных правонарушениях являются случаи, когда:

1) исполнение принятого постановления может привести к тяжким необратимым последствиям для жизни, здоровья людей либо для экономики и безопасности Республики Казахстан;

2) принятое постановление нарушает права и законные интересы неопределенного круга лиц или иные публичные интересы;

3) принятое постановление нарушает единообразие в толковании и применении судами, уполномоченными органами (должностными лицами) норм права.

Часть 2 статьи 23 КРКоАП предусматривает право лица, участвующего в деле, на пересмотр постановлений по делам об административных правонарушениях.

Постановления по делам об административных правонарушениях, предписания о необходимости уплаты штрафа и постановления по результатам рассмотрения жалоб, протестов могут быть пересмотрены по вновь открывшимся обстоятельствам. Основаниями для пересмотра постановлений, предписаний по вновь открывшимся обстоятельствам являются:

1) существенные для дела обстоятельства, которые не были и не могли быть известны правонарушителю, потерпевшему;

2) установленные вступившим в законную силу приговором суда заведомо ложные показания свидетеля, заведомо ложное заключение эксперта, заведомо неправильный перевод, подложность протокола об административном правонарушении либо предписания о необходимости уплаты штрафа, документов либо вещественных доказательств, повлекшие за собой вынесение незаконного либо необоснованного постановления.

3) установленные вступившим в законную силу приговором суда преступные действия участников производства по делам об административных правонарушениях, других лиц, участвующих в деле, либо их представителей или преступные деяния судей, уполномоченных органов (должностных лиц), совершенные при рассмотрении данного дела;

4) отмена решения, приговора, определения или постановления суда либо правового акта иного государственного органа (должностного лица), послужившего основанием к вынесению данного постановления;

5) признание Конституционным Советом Республики Казахстан неконституционным закона или иного нормативного правового акта, который был применен в данном деле об административном правонарушении.

Пересмотр постановлений по делам об административных правонарушениях осуществляется на основании главы 46 и 47 КРКоАП.

Согласно части 3 статьи 23 КРКоАП не допускается обращение жалобы во вред лицу, подавшему жалобу, или во вред лицу, в интересах которого она была подана. В случае выявлении таких противоправных действий, наступает административная ответственность по статье 100 КРКоАП.

Возбуждать производство по статье 100 КРКоАП имеют право:

1) органы внутренних дел (ст. 804 КРКоАП);

2) прокурор (ст.805 КРКоАП).

Следует отметить, что по ст.100 КРКоАП физические лица имеют право обратиться с заявлением о восстановлении нарушенных прав без составления протокола об административном правонарушении в суд (ч.4 статьи 807 КРКоАП) [5].

К правовым основаниям оспаривания административно-процессуальных решений и обжалования процессуальных действий должностных органов внутренних дел следует также относить Закон Республики Казахстан от 30 июня 2017 года № 81 «О прокуратуре», предусматривающий право прокуратуры осуществлять надзор за законностью принятых решений и постановлений по делам об административных правонарушений. На основании ч.3 статьи 24 этого закона «Протест приносится в орган или должностному лицу, принявшему незаконный акт, решение, или в вышестоящий орган либо вышестоящему должностному лицу. В таком же порядке опротестовываются незаконные действия (бездействие) органа или должностного лица» [7].

Как мы уже отмечали, обжалованы, могут быть не только постановления ОВД по делам об административных правонарушениях, но и иные решения должностных лиц ОВД. Например, сотрудники ОВД в процессе осуществления административно-процессуальной деятельности часто применяют решения о применении мер обеспечения производства по делам об административных правонарушениях, которые почти всегда являются фактом возбуждения административного производства. Нормативное Постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 9 апреля 2012 года № 1 разъясняет, что «Меры обеспечения могут быть обжалованы лицом, в отношении которого они приняты, в вышестоящий орган (вышестоящему должностному лицу), в специализированный административный или районный суд в порядке, предусмотренном главой 44 КРКоАП» [8].

Еще одно распространенное решение при осуществлении административно-процессуальной деятельности принимают ОВД в виде представления о причинах и условиях совершения административного правонарушения. В соответствии со статьей 826 КРКоАП, при выявлении случаев нарушения законности, а также установлении причин и условий, способствующих совершению административных правонарушений, ОВД (должностное лицо) вносит в соответствующую организацию и должностным лицам представление о принятии мер по их устранению.

Представление ОВД (должностного лица) может быть обжаловано в течение десяти суток со дня его получения в вышестоящий орган (должностному лицу). Решение вышестоящего органа, вынесенное по результатам рассмотрения жалобы на представление, может быть обжаловано в специализированный районный и приравненный к нему административный суд в течение десяти суток со дня его получения, решение которого обжалованию не подлежит. Решение органа (должностного лица) выносится в виде определения (См.: приложение №1).

Руководители организаций и другие должностные лица обязаны рассмотреть частное представление в течение месяца со дня его получения и сообщить о принятых мерах органу (должностному лицу), внесшему представление.

4.2 Сроки и порядок приема жалоб, на решения по делам об административных правонарушениях органами внутренних дел

В отличие от уголовного процесса в КРКоАП не дано понятие жалобы в административном процессе. Поэтому мы даем собственное определение жалобе. Жалоба - требование любого участника по делу об административном правонарушении, о восстановлении или защите нарушенных прав, свобод или законных интересов его или других лиц, участвующих в административном процессе об устранении неправомерных действий или бездействия должностных лиц органов внутренних дел.

В соответствии со статьей 826-1 КРКоАП право на обжалование постановления по делу об административном правонарушении, предписания о необходимости уплаты штрафа имеют право:

1)лицо, в отношении которого ведется производство по делу об административном правонарушении (ст.744);

2) потерпевший (ст.745);

3) законные представители физического лица (ст.746);

4) представители индивидуального предпринимателя, юридического лица (ст.747);

5) защитник (ст.748);

6) представитель потерпевшего (ст.753);

7) эксперт (ст.757).

Несмотря на то, что статья 826-1 КРКоАП не предусматривает право эксперта обжаловать действия ОВД, мы добавили его в перечень таких лиц, так как статья 757 КРКоАП предусматривает право эксперта «обжаловать решения и действия суда и иных лиц, участвующих в производстве по делу, ущемляющие его права при производстве экспертизы» [5].

Правовые основания и порядок подачи жалобы предусмотрен статьей 827 КРКоАП. Лицо, чьи права и свободы непосредственно затрагиваются действием (бездействием) и (или) решением ОВД, осуществляющего производство по делу об административном правонарушении, вправе обратиться с жалобой должностному лицу вышестоящий орган и (или) в суд. Суть жалобы может содержать на нарушение закона:

1) по составлению протокола об административном правонарушении,

2) по применению мер обеспечения производства по делу;

3) по назначению и порядку производства экспертизы;

4) на иные действия (бездействие) и принятие решений, за исключением принимаемых решений по результатам рассмотрения дела об административном правонарушении и по жалобе (протесту) на постановление по делу об административном правонарушении.

Предварительное обращение к должностному лицу вышестоящего ОВД не является обязательным условием для предъявления жалобы в суд и ее принятия судом к рассмотрению и разрешению по существу.

Жалобы могут быть поданы:

1) в ОВД, где работает должностное лицо, чьи действия (бездействие) и решения обжалуются. Руководитель этого ОВД обязан в течение трех суток со дня поступления жалобы направить их в вышестоящий орган (должностному лицу);

2) непосредственно в вышестоящий орган (должностному лицу), уполномоченный их рассматривать;

3) в соответствующий суд.

Жалобы могут быть устные и письменные. Устные жалобы заносятся в протокол, который подписывают заявитель и должностное лицо, принявшее жалобу. Устные жалобы, излагаемые лицами на приеме у соответствующих

должностных лиц, разрешаются на общих основаниях с жалобами, представленными в письменном виде. К жалобе могут быть приложены дополнительные материалы (См.: приложение №2).

Лицу, не владеющему языком, на котором ведется производство по делу, обеспечивается право подачи жалобы на родном языке или языке, которым оно владеет.

Лицо, подавшее жалобу, вправе ее отозвать. Лицо, в отношении которого возбуждено дело, потерпевший вправе отозвать жалобу своего защитника, представителя, кроме законного представителя. Жалоба, поданная в интересах лица, в отношении которого возбуждено дело, может быть отозвана лишь с их письменного согласия. Отзыв жалобы не препятствует ее повторной подаче. Подача жалобы не приостанавливает производство обжалуемого действия и исполнение обжалуемого решения.

Порядок и сроки обжалования, опротестования постановления по делу об административном правонарушении изложены в статье 826-1 КРКоАП. Жалоба, протест на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа направляются в орган (должностному лицу), вынесший (вынесшему) постановление по делу, оформивший (оформившему) предписание, который обязан в течение трех суток со дня поступления жалобы, протеста направить их со всеми материалами дела в соответствующий вышестоящий орган (должностному лицу).

Жалоба, протест могут быть поданы непосредственно в вышестоящий орган (должностному лицу), уполномоченный их рассматривать. Жалоба, протест на постановление по делу об административном правонарушении подаются в течение десяти суток со дня вручения копии постановления, а в случае, если лица, наделенные правом обжалования, не участвовали в рассмотрении дела, -со дня получения постановления.

Жалоба, протест на предписание о необходимости уплаты штрафа могут быть поданы в течение десяти суток после истечения срока, предусмотренного статьей 817 КРКоАП «Сроки рассмотрения дел об административных правонарушениях». Дела об административных правонарушениях рассматриваются в течение пятнадцати суток со дня получения органом (должностным лицом), правомочным рассматривать дело, протокола об административном правонарушении и других материалов дела. В случае, если административное правонарушение зафиксировано сертифицированными специальными контрольно-измерительными техническими средствами и приборами, работающими в автоматическом режиме, дело считается рассмотренным по истечении пятнадцати суток с момента надлежащего доставления предписания о необходимости уплаты штрафа, за исключением дел, рассмотренных по существу в порядке сокращенного производства.

В случае поступления ходатайств от участников производства по делу об административном правонарушении либо при необходимости

дополнительного выяснения обстоятельств дела срок рассмотрения дела может быть продлен органом (должностным лицом), рассматривающим дело, но не более чем на один месяц. О продлении срока выносится мотивированное определение (См.: приложение №3).

В отношении лица, подвергнутого административному задержанию, дело об административном правонарушении рассматривается не позднее двадцати четырех часов с момента его задержания.

Если лицом, в отношении которого возбуждено дело об административном правонарушении, обжалуются результаты проверки и иные обстоятельства, на основании которых должностным лицом возбуждено дело об административном правонарушении, срок рассмотрения дела об административном правонарушении продлевается органом (должностным лицом), рассматривающим дело об административном правонарушении, до вынесения и вступления в законную силу соответствующего решения суда или истечения срока на обжалование решения органа (должностного лица), рассматривающего жалобу лица, в отношении которого возбуждено дело об административном правонарушении.

Подача жалобы, протеста в срок, установленный статьей 826-1 КРКоАП, приостанавливает исполнение постановления о наложении административного взыскания, предписания о необходимости уплаты штрафа до вынесения решения по жалобе, протесту.

Подаваемая жалоба в вышестоящий орган внутренних дел должна содержать сведения и соответствовать требованиям, предусмотренным статьей 833 КРКоАП. Жалоба подается в письменном виде либо в форме электронного документа, удостоверенного электронной цифровой подписью, и в них должны быть указаны:

1) наименование ОВД, которому подается жалоба;

2) фамилия, имя и отчество (при его наличии) (точное наименование юридического лица), место постоянного жительства или место нахождения (почтовый адрес) заявителя жалобы;

3) наименование ОВД, на постановление которого подается жалоба, приносится апелляционное ходатайство;

4) содержание обжалуемого или пересматриваемого по апелляционному ходатайству прокурора постановление ОВД, а также причины, по которым лицо, подавшее жалобу, считают постановление или решение ОВД, нарушающим их права или свободы;

5) четко сформулированные просьба, требование лица, подавшего жалобу, или апелляционное ходатайство [5].

Жалоба подписываются лицами, подавшими жалобу, апелляционное ходатайство. Жалоба, подаваемая от имени юридического лица, подписывается его представителем или другим уполномоченным на то лицом. Если жалоба подается в интересах другого лица, в них следует указать имя и фамилию, место постоянного жительства или место

нахождения (почтовый адрес) лица, в интересах которого подается жалоба, приносится апелляционное ходатайство. К жалобе прилагается подтверждающий полномочия документ.

Жалоба подается в двух экземплярах с приложением копий обжалуемого, пересматриваемого постановления суда, а также иных документов в обоснование приведенных в жалобе доводов. В случае, если поданная жалоба не соответствуют вышеперечисленным требованиям, то они считаются поданными, но возвращаются с указанием срока для дооформления. Если в течение указанного срока жалоба не представлены в ОВД, они считаются не поданными.

Согласно части 4 статьи 817 сроки рассмотрения дел об административных правонарушениях, которые обжалуются. Если лицом, в отношении которого возбуждено дело об административном правонарушении, обжалуются результаты проверки и иные обстоятельства, на основании которых должностным лицом возбуждено дело об административном правонарушении, срок рассмотрения дела об административном правонарушении продлевается органом (должностным лицом), рассматривающим дело об административном правонарушении, до вынесения и вступления в законную силу соответствующего решения суда или истечения срока на обжалование решения органа (должностного лица), рассматривающего жалобу лица, в отношении которого возбуждено дело об административном правонарушении.

4.3 Рассмотрение жалобы на постановление по делу об административном правонарушении или предписания о необходимости уплаты штрафа

Порядок рассмотрения жалобы регламентирован статьей 829 КРКоАП. Рассматривая жалобу, уполномоченное должностное лицо ОВД, обязано всесторонне проверить изложенные в ней доводы, при необходимости истребовать дополнительные материалы, получить от соответствующих должностных лиц, физических и юридических лиц пояснения относительно обжалуемых действий (бездействия) и решений.

Жалоба подлежит рассмотрению в течение десяти суток со дня поступления. Срок рассмотрения жалобы может быть продлен при необходимости до десяти суток. Неявка надлежащим образом уведомленного (извещенного) лица не является препятствием к рассмотрению жалобы.

Постановление об отказе в удовлетворении жалобы подлежит обжалованию в течение десяти суток с момента получения копии постановления органа (должностного лица) в специализированном районном и приравненном к нему административном суде.

Постановление незамедлительно вручается физическому лицу или представителю юридического лица, а в случае отсутствия этих лиц высылается им в течение трех суток со дня вынесения постановления.

Должностное лицо ОВД, рассматривающее жалобу, обязано в пределах своих полномочий немедленно принять меры к восстановлению нарушенных прав и законных интересов участников производства по делу об административном правонарушении, а также иных лиц.

Вышестоящий орган (должностное лицо), приступив к рассмотрению жалобы, протеста на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа:

1) объявляет, кто рассматривает жалобу, протест, какие жалоба, протест подлежат к рассмотрению; кем поданы жалоба, протест; выясняет относится ли рассмотрение жалобы, протеста к его компетенции; если рассмотрение жалобы, протеста не относится к его компетенции, направляет их со всеми материалами дела по подведомственности;

2) удостоверяется в явке лица, в отношении которого вынесено постановление по делу, оформлено предписание, или его представителя, а также вызванных для участия в рассмотрении жалобы, протеста лиц;

3) проверяет полномочия участников производства и его законных представителей;

4) выясняет причины неявки участников производства по делу и принимает решение о рассмотрении жалобы, протеста в их отсутствие либо об отложении рассмотрения жалобы, протеста;

5) разъясняет лицам, участвующим в рассмотрении жалобы, протеста, их права и обязанности. Права и обязанности участников производства по делам об административных правонарушениях перечислены в главе 38 КРКоАП;

6) оглашает жалобу, протест на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа, а при необходимости и иные материалы дела;

7) разрешает заявленные отводы и ходатайства, устанавливает иные обстоятельства, необходимые для полного, всестороннего и объективного рассмотрения жалобы, протеста (ст.826-3 КРКоАП).

При рассмотрении жалобы, протеста на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа проверяется законность и обоснованность вынесенного постановления, предписания по имеющимся в деле и дополнительно представленным материалам. Вышестоящий орган (должностное лицо) вправе устанавливать новые факты и исследовать новые доказательства.

Орган (должностное лицо) при рассмотрении дела об административном правонарушении обязан выяснить следующие восемь **вопросов**:

1 Вопрос: было ли совершено административное правонарушение?

Ответ: Следует установить событие административного правонарушения. Административное правонарушение – это виновное противоправное деяние, за которое КРКоАП установлена административная ответственность. Ни КРКоАП, ни иные законодательные акты не дают

разъяснение, что считать отсутствием события правонарушения. И что такое, в принципе, событие административного правонарушения. Исходя из определения административного правонарушения, следует сделать вывод, что отсутствие события административного правонарушения – совершение деяния, ответственность за которое не предусмотрена.

В отличие от отсутствия состава административного правонарушения, это не отсутствие какого-то квалифицирующего элемента, а совершение действий или бездействия, которые не нарушают законодательство, и за которые не предусмотрена административная ответственность. Сюда относятся также ситуации, когда событие административного правонарушения не установлено и не доказано.

По смыслу, при отсутствии события административного правонарушения невозможно возбуждение дела об административном производстве, на что прямо указывает содержание ст. 741 КРКоАП. Но к сожаленью не редки случаи, когда должностные лица ОВД допускают ошибки по невнимательности или слабой профессиональной подготовки. Иногда сотрудники ОВД не внимают доводам лиц, участвующих в деле, в том числе и защитнику.

Событие административного правонарушения должно быть указано в документе, которым было возбуждено производство по делу об административном правонарушении. Если в процессе административного расследования выяснится отсутствие события правонарушения, дело об административном правонарушении должно быть прекращено на любой стадии административного процесса.

К примеру, сотрудники патрульной полиции доставили в дежурную часть ОВД пьяного гражданина, который возвращался пешком домой из ресторана, о чем составили протокол доставления. После вытрезвления гражданин подал жалобу, о том, что он не позорил человеческое достоинство и общественную нравственность, но факт употребления алкогольных напитков не отрицал. Само появление в общественном месте в состоянии опьянения не запрещено законодательством Казахстана, а значить отсутствует событие правонарушения. Протокол доставления является документом о возбуждении производства об административном правонарушении, а значить должностное лицо, рассмотревшее жалобу, должно вынести постановление о прекращении делу в связи с отсутствием события правонарушения (приложение №4).

2 Вопрос: виновно ли данное лицо в совершении административного правонарушения?

Ответ: Вина – это психическое отношение лица к совершаемому им противоправному действию или бездействию и возможным последствиям. Вина проявляется в форме умысла или по неосторожности. В отношении вины юридического лица подразумевается неиспользованная возможность соблюдения нормы или правила, то есть не были приняты все зависящие от него меры по их соблюдению [9, с.237]

Вина – необходимый элемент правонарушения. Состава и даже события административного правонарушения без нее не существует. Физическое лицо виновно в совершении правонарушения, если оно понимало, что действует незаконно, что его действия могут принести вред, тем не менее, их совершало.

В соответствие со статьей 11 КРКоАП физическое лицо подлежит административной ответственности только за те правонарушения, в отношении которых установлена его вина. Объективное вменение, то есть административная ответственность за невиновное причинение физическим лицом вреда, не допускается [5].

Несмотря на то, что в части первой оговорено, что объективное вменение вины не допускается, но это можно отнести только к физическим лицам. К сожаленью понятие вины юридического лица не дано в КРКоАП. Поэтому вина юридического лица весьма проблематична. Часто вина заменяется противоправностью. Однако, это не должно означать невиновное правонарушение и, соответственно, наступление ответственности без нее.

В общей форме ее можно было бы определить как недостаточную организованность предприятий, организаций и учреждений всех форм собственности, непринятие последними необходимых мер для выполнения возложенных на нее обязанностей, не приложение требуемых усилий для устранения нарушения и их причин [10, с.64].

Для подтверждения вины организации достаточно установить, что правонарушение было результатом дефекта самой организации, ее не организованности, что причиной невыполнения возложенных обязанностей послужила недостаточность усилий данного коллектива. При том организация несет ответственность за собственную вину как при наличии четко выраженной провинности отдельных работников (в таком случае коллективную ответственность целесообразно совмещать с личной), так и тогда, когда вина конкретных лиц исключается, или не может быть установлена [10, с.232-233].

Виновным в административном правонарушении признается физическое лицо, совершившее деяние умышленно или по неосторожности.

На основании статьи 26 КРКоАП административное правонарушение признается совершенным умышленно, если физическое лицо, его совершившее, сознавало противоправный характер своего действия (бездействия), предвидело его вредные последствия и желало или сознательно допускало наступление этих последствий, либо относилось к ним безразлично.

Наука административное право различает три вида умысла: прямой, косвенный и безразличие. Во всех случаях сознание и предвидение последствий противоправного характера своего действия (бездействия) является общим, как для прямого, так и косвенного умысла и безразличия. Эти виды умысла совпадают между собой по характеру предвидения, то есть по так называемому интеллектуальному элементу [12, с. 55].

Согласно статье 27 КРКоАП административное правонарушение признается совершенным по неосторожности, если физическое лицо, его совершившее, предвидело возможность наступления вредных последствий своего действия (бездействия), но без достаточных к тому оснований легкомысленно рассчитывало на их предотвращение либо не предвидело возможности наступления таких последствий, хотя при должной внимательности и предусмотрительности должно было и могло их предвидеть [4].

Неосторожное административное правонарушение носит менее опасный характер от умышленного деяния. Наука различает две формы неосторожности: легкомыслие и небрежность.

3 Вопрос: подлежит ли виновное лицо административной ответственности?

Ответ: В соответствии со статьей 28 КРКоАП административной ответственности подлежат физические вменяемые лица, достигшие к моменту окончания или пресечения административного правонарушения шестнадцатилетнего возраста, а также юридические лица [4].

Не смотря на то, что правонарушители являются субъектами административного правонарушения, они не всегда могут являться субъектами административной ответственности. Например, административная ответственность военнослужащих, прокуроров и иных лиц, на которых распространяется действие уставов либо специальных положений осуществляется с учетом особенностей, изложенных в статье 32 КРКоАП.

Особенности административной ответственности лиц, обладающих привилегиями и иммунитетом регламентирована главой 49 КРКоАП. К таким субъектам административного правонарушения относятся:

1)депутат Парламента Республики Казахстан;

2) кандидат в Президенты Республики Казахстан;

3) кандидат в депутаты Парламента Республики Казахстан;

4) Председатель или член Конституционного Совета Республики Казахстан;

5) судьи;

6) Генеральный Прокурор Республики Казахстан;

7) лица, обладающие дипломатическим иммунитетом от административной ответственности [4].

4 Вопрос: имеются ли обстоятельства, смягчающие и отягчающие ответственность?

Ответ: Согласно статье 56 КРКоАП обстоятельствами, смягчающими ответственность за административное правонарушение, признаются:

1) раскаяние виновного;

2) предотвращение лицом, совершившим административное правонарушение, вредных последствий правонарушения, добровольное возмещение ущерба или устранение причиненного вреда;

3) совершение административного правонарушения под влиянием сильного душевного волнения либо при стечении тяжелых личных или семейных обстоятельств;

4) совершение административного правонарушения несовершеннолетним;

5) совершение административного правонарушения беременной женщиной или женщиной, имеющей ребенка в возрасте до четырнадцати лет;

6) совершение административного правонарушения в результате физического или психического принуждения;

7) совершение административного правонарушения при нарушении условий правомерности необходимой обороны, задержании лица, совершившего противоправное посягательство, исполнении приказа или распоряжения;

8) совершение административного правонарушения впервые по неосторожности.

Должностное лицо, рассматривающие дело об административном правонарушении, могут признать смягчающими и обстоятельства, не указанные в части первой настоящей статьи.

На основании статьи 57 КРКоАП обстоятельствами, отягчающими ответственность за административные правонарушения, признаются:

1) продолжение противоправного поведения, несмотря на разъяснения закона прокурором и (или) требование уполномоченных на то лиц прекратить его;

2) повторное в течение года совершение однородного административного правонарушения, за которое лицо уже подвергалось административному взысканию, по которому не истек срок, предусмотренный статьей 61 КРКоАП;

3) вовлечение несовершеннолетнего в административное правонарушение;

4) привлечение к совершению административного правонарушения лиц, которые заведомо для виновного страдают тяжелым психическим расстройством, либо лиц, не достигших возраста, с которого наступает административная ответственность;

5) совершение административного правонарушения по мотиву национальной, расовой и религиозной ненависти или вражды, из мести за правомерные действия других лиц, а также с целью скрыть другое правонарушение или облегчить его совершение;

6) совершение административного правонарушения в отношении лица или его близких в связи с выполнением данным лицом своего служебного, профессионального или общественного долга;

7) совершение административного правонарушения в отношении женщины, заведомо для виновного находящейся в состоянии беременности, а также в отношении малолетнего, другого беззащитного или беспомощного лица либо лица, находящегося в зависимости от виновного;

8) совершение административного правонарушения группой лиц;

9) совершение административного правонарушения в условиях стихийного бедствия или при других чрезвычайных обстоятельствах;

10) совершение административного правонарушения в состоянии алкогольного, наркотического или токсикоманического опьянения. Должностное лицо, налагающие административное взыскание, в зависимости от характера административного правонарушения могут не признать данное обстоятельство отягчающим [4].

5 Вопрос: причинен ли имущественный ущерб?

Ответ: Имущественный вред, причиненный административным правонарушением, возмещается в порядке, предусмотренном статьей 59 КРКоАП. Наложение административного взыскания не освобождает лицо от исполнения обязанности, за неисполнение которой было наложено указанное взыскание, устранения допущенных нарушений и возмещения ущерба.

Споры о размере имущественного вреда, причиненного административным правонарушением, рассматриваются в порядке гражданского судопроизводства. Возмещение имущественного вреда по делам об административных правонарушениях, рассматриваемым иными уполномоченными органами (должностными лицами), в случае отказа виновного лица от его добровольного возмещения производится в порядке гражданского судопроизводства.

Пунктом 22 Нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 20 апреля 2018 года № 5 «О постановлении суда по делу об административном правонарушении» разъяснен порядок вынесения постановления суда по делу об административном правонарушении. В постановлении судья должен указать точный размер ущерба, подлежащего взысканию. При разрешении вопроса о возмещении ущерба в рамках административного производства между потерпевшим и правонарушителем не возникают отношения, характерные для истца и ответчика. Ущерб подлежит взысканию в соответствии с частью первой статьи 59 КРКоАП в случае отсутствия спора о его размере, о чем необходимо указать в описательно-мотивировочной части постановления. Мотивы принятого решения по возмещению ущерба, приводятся судом в описательно-мотивировочной части постановления. При наличии споров о возмещении материального ущерба данные вопросы разрешаются в порядке гражданского судопроизводства, о чем должно быть обязательно разъяснено участникам производства по делу об административном правонарушении [13].

6 Вопрос: имеются ли обстоятельства, исключающие производство по делу об административном правонарушении?

Ответ: главой 5 КРКоАП предусмотрены следующие обстоятельства, исключающие административную ответственность:

1) необходимая оборона;

2) совершение деяния при задержании лица, совершившего противоправное посягательство;

3) крайняя необходимость;

4) совершение деяния, в результате физического или психического принуждения, если вследствие такого принуждения лицо не могло руководить своими действиями (бездействием);

5) исполнение заведомо незаконного приказа или распоряжения [4].

Если должностное лицо установить, что имеются вышеперечисленные обстоятельства, то следует выносить постановление о прекращении производства по делу об административном правонарушении (приложение №4).

7 Вопрос: имеются ли обстоятельства, позволяющие не привлекать к административной ответственности?

Ответ: Глава 8 КРКоАП предусматривает случаи, когда можно освободить от административной ответственности и административного взыскания правонарушителя. Такими случаями являются:

1) истечение срока давности;

2) акт амнистии;

3) примирением сторон;

4) малозначительность правонарушения [13].

8 Вопрос: имеются ли иные обстоятельства, имеющие значение для правильного разрешения дела?

Ответ: Производство по делу об административном правонарушении не может быть начато, а начатое подлежит прекращению при наличии хотя бы одного из обстоятельств, перечисленных в статье 741 КРКоАП:

1) отсутствие события административного правонарушения;

2) отсутствие состава административного правонарушения;

3) отмена закона или отдельных его положений, устанавливающих административную ответственность;

4) если закон или отдельные его положения, устанавливающие административную ответственность, или иной нормативный правовой акт, подлежащий применению в данном деле об административном правонарушении, от которого зависит квалификация деяния как административного правонарушения, признаны Конституционным Советом Республики Казахстан неконституционными;

5) истечение сроков давности привлечения к административной ответственности;

6) наличие по тому же факту в отношении лица, привлекаемого к административной ответственности, постановления судьи, органа (должностного лица) о наложении административного взыскания либо неотмененного постановления о прекращении дела об административном правонарушении, а также наличие по тому же факту постановления о признании лица подозреваемым;

7) смерть физического лица, ликвидация юридического лица, в отношении которого ведется производство по делу;

8) в случае возникновения технических ошибок в программном обеспечении, подтвержденных уполномоченным органом, осуществляющим руководство в сфере обеспечения поступлений налогов и других обязательных платежей в бюджет, которые привели к неисполнению налогоплательщиком налогового обязательства по представлению форм налоговой отчетности в электронном виде в срок, установленный законодательством Республики Казахстан;

9) иные случаи, предусмотренные налоговым законодательством Республики Казахстан;

10) наличие документа, подтверждающего уплату административного штрафа в порядке, установленном статьей 897 КРКоАП

11) лицо, привлекаемое к административной ответственности, признано в установленном законом порядке потерпевшим по уголовному делу о преступлении, связанном с торговлей людьми;

12) в связи с примирением сторон.

Вышестоящее ОВД (должностное лицо) вправе отложить рассмотрение жалобы, протеста в связи с истребованием дополнительных материалов по делу, назначением экспертизы и в других случаях, когда это необходимо для полного, всестороннего и объективного рассмотрения жалобы, протеста.

В случае поступления ходатайств от участников производства по делу об административном правонарушении либо необходимости дополнительного выяснения обстоятельств дела срок рассмотрения жалобы, протеста может быть продлен вышестоящим ОВД (должностным лицом), рассматривающим дело, но не более чем на десять суток. ОВД (должностное лицо) обязано приостановить срок рассмотрения жалобы в случае:

1) невозможности их рассмотрения до разрешения другого дела, рассматриваемого в гражданском, уголовном или административном судопроизводстве;

2) обжалования результатов налоговой и (или) таможенной проверок, на основании которых возбуждено дело об административном правонарушении;

3) направления запроса в государственный орган по вопросам, имеющим значение для дела.

Решение о приостановлении либо продлении срока выносится в виде определения (См.: приложение №3).

Если жалоба на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа поступили одновременно в суд и вышестоящий орган (должностному лицу), то жалоба, протест, поданные в вышестоящий орган, подлежат направлению в суд.

Рассмотрев жалобу, на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа, вышестоящий ОВД (должностное лицо) принимает одно из следующих решений об:

1) оставлении постановления, предписания без изменения, а жалобу, протест без удовлетворения;

2) изменении постановления;

3) отмене постановления, предписания и прекращении дела;

4) отмене постановления, предписания и вынесении нового постановления по делу.

Решение по жалобе, протесту на постановление по делу, предписание оглашается незамедлительно после его принятия и выносится в виде постановления по жалобе, оформленного в соответствии со статьей 822 КРКоАП (Приложение №4) либо в форме электронного документа.

Постановление по жалобе на постановление по делу, предписание в срок до трех суток после его вынесения вручается или высылается лицу, в отношении которого вынесено постановление по делу, оформлено предписание, или его представителю, потерпевшему в случае подачи им жалобы, а также прокурору, принесшему протест.

Постановление вышестоящего ОВД (должностного лица) по жалобе, протесту на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа может быть обжаловано, опротестовано в течение десяти суток со дня вручения или получения постановления в суд в порядке, предусмотренном главой 44-1 КРКоАП.

В соответствии со статьей 826-5 КРКоАП отмена или изменение постановления по делу об административном правонарушении либо отмена предписания о необходимости уплаты штрафа также возможна по правовым основаниям, указанным в статьях 841-845 КРКоАП:

1)несоответствие выводов о фактических обстоятельствах дела, изложенных в постановлении, исследованным доказательствам и фактам при рассмотрении жалобы;

2) Неправильным применением закона об административной ответственности, которым является:

а) нарушение требований раздела 1 и Общей части раздела 2 КРКоАП;

б) применение не той статьи или части статьи Особенной части раздела 2 КРКоАП, которые подлежали применению;

в) наложение административного взыскания более строгого, чем предусмотрено санкцией соответствующей статьи Особенной части раздела 2 КРКоАП

3) существенное нарушение процессуальных норм КРКоАП, котрыми признаются:

а) нарушения принципов, предусмотренных в главе 2 КРКоАП;

б) нарушение Общих положений КРКоАП

в) несоблюдения процедуры производства по делу об административном правонарушении или иным путем помешали всесторонне, полно и объективно исследовать обстоятельства дела, повлияли или могли повлиять на вынесение законного и обоснованного постановления.

4) несоответствие наложенного постановлением административного взыскания характеру совершенного правонарушения, личности виновного или имущественному финансовому положению юридического лица.

Признав в результате рассмотрения жалобы, неправильной юридическую оценку содеянного, вышестоящее должностное лицо ОВД вправе изменить квалификацию правонарушения на статью закона, предусматривающую менее строгое административное взыскание. Также вышестоящее должностное лицо ОВД по результатам рассмотрения жалобы, вправе изменить квалификацию правонарушения на статью закона, предусматривающую более строгое административное взыскание, или наложить более строгое административное взыскание только в случае, когда по этим основаниям были подана жалоба потерпевшим.

Постановление подлежит отмене во всяком случае, если:

1) при наличии оснований, предусмотренных статьями 741 и 742 КРКоАП, если производство по делу не было прекращено;

2) постановление вынесено должностным лицом ОВД, не уполномоченным рассматривать дела об административных правонарушениях;

3) дело рассмотрено без участия защитника, когда его участие по закону является обязательным, или иным путем нарушено право лица, в отношении которого ведется производство по делу, иметь защитника;

4) нарушено право лица, в отношении которого ведется производство по делу, пользоваться родным языком или языком, которым он владеет, и услугами переводчика;

5) лицу, в отношении которого ведется производство по делу, не предоставлено право давать объяснения об обстоятельствах дела;

6) постановление не подписано должностным лицом, вынесшим такое постановление, либо оформляется в форме электронного документа, удостоверенного посредством электронной цифровой подписи должностного лица, вынесшего такое постановление.

Установив, что при рассмотрении дела об административном правонарушении допущено нарушение вышеперечисленных процессуальных норм, вышестоящее должностное лицо ОВД отменяет постановление и прекращает производство по делу (приложение №4).

Если при рассмотрении дела об административном правонарушении было допущено какое-либо иное существенное нарушение процессуальных норм, вышестоящее должностное лицо должен:

1) провести новое рассмотрение дела;

2) принять меры к устранению допущенного нарушения;

3) отменить соответственно постановление нижестоящего ОВД (должностного лица);

4) с учетом результатов рассмотрения дела выносит новое постановление по делу об административном правонарушении (приложение №5).

Признав наложенное постановлением административное взыскание несправедливым вследствие его чрезмерной строгости, не соответствующим характеру совершенного правонарушения, личности виновного или имущественному положению юридического лица, вышестоящее должностное лицо ОВД смягчает взыскание, руководствуясь общими правилами наложения административного взыскания. Вышестоящее должностное лицо ОВД может наложить на виновное лицо более строгое взыскание, чем было определено постановлением по делу об административном правонарушении, но лишь в том случае, когда подана жалоба или вынесен протест прокурором [5].

Приложение №1

Определение
по результатам рассмотрения жалобы на представление о причинах и условиях, способствующих совершению административных правонарушений

«___»_____ г. _____
(дата составления) (место составления)

Я, _____
(должность, Ф.И.О. вышестоящего должностного лица ОВД)
_____
рассмотрев жалобу гр. _____,
(Ф.И.О. лица, подавшего жалобу)
проживающего _____, телефон _____,
на представление о причинах и условиях, способствующих совершению административных правонарушений, вынесенное
_____
_____,
(должность, Ф.И.О. должностного лица ОВД)
который заявил, что _____
(краткое содержание жалобы)
_____
_____

руководствуясь ч. 2 ст. 826 КРКоАП,

Определил:

_____
(об удовлетворении жалобы либо о полном или частичном отказе в ее удовлетворении)

О принятом решении доведено до лица, подавшего жалобу «__»____ 20__г.
под роспись _____
(Ф.И.О. лица, подавшего жалобу)
Лицо, принявшее решение _____
(должность, Ф.И.О. вышестоящего должностного лица ОВД)

Приложение №2

Начальнику Департамента полиции
Костанайской области

_____

от Берикова Серика Маратовича
1963 г. рождения прож. г.Костанай
ул. Ленина дом 130,
тел. сот 8777333333,
эл.адресу berik@mail.ru

Жалоба
на предписание №298864 от 20 сентября 2019 года о необходимости уплаты штрафа

В 25 сентября 2019 года мне прислали предписание №298864 о необходимости уплаты штрафа за нарушение ч.1 ст.601 КРКоАП, которое было зафиксировано специальными техническими средствами, работающими в автоматическом режиме.

Согласно предписанию правонарушение было совершено на автомобиле Wolkswagen P666PVM, который я передал 2017 году во временное владение своему свату Дулатову Серику Бериковичу, проживающему в г.Костанае ул. Солнечная 99 (тел. 87774129878).

То есть момент в момент фиксации правонарушения автомобилем Wolkswagen P816PVM управлял Дулатов С.Б., а значить субъектом административного правонарушения являлся не я.

На основании вышеизложенного, и руководствуясь ст. 31, ч.2 ст.741 и главой 43-1 КРКоАП прошу:

1.Отменить предписание от 25 сентября 2019 года №298864 в отношении Берикова С.М. из-за отсутствия состава (субъекта) правонарушения.

2. Исключить меня из базы данных лиц, совершивших административные правонарушения.

3. Постановление о прекращении административного производства в отношении Берикова С.М. направить по эл.адресу berik@mail.ru

Приложение:

1.Предписание от 20 сентября 2019 года №298864.

26 сентября 2019 года _____ С.Бериков

Приложение №3

Определение
о продлении срока рассмотрения жалобы

«___»_____г. _____
(дата составления) (место составления)

Я, _____
(должность, Ф.И.О. должностного лица органа)
_____
рассмотрев жалобу на постановление по делу об административном правонарушении №___ от _____ в отношении гр. _____

Установил:

_____
(излагаются обстоятельства и причины продления срока рассмотрения жалобы, протеста)
_____
_____
_____
_____
На основании изложенного, и руководствуясь ч.2 ст. 817 КРКоАП,

Определил:

1. Рассмотрение жалобы на постановление по делу об административном правонарушении в отношении гр. _____
продлить срок рассмотрения жалобы, протеста сроком до _____
2. О принятом решении уведомить заинтересованных лиц.

_____
(подпись лица, составившего определение)

Приложение №4

Постановление
о прекращении дела об административном правонарушении

«___»_____ г. _____
(дата составления) (место составления)

Я, _____
(должность, Ф.И.О. должностного лица органа)
_____

рассмотрев материалы дела об административном правонарушении №___от _____ в отношении_____

Установил:
что, _____
_____
_____
_____
и, руководствуясь п. 1 ч. 1 ст. 741 КРКоАП,

Постановил:
1. Прекратить производство по делу №___ об административном правонарушении в отношении гр. _____ в виду отсутствия события административного правонарушения
2. О принятом решении уведомить всех заинтересованных лиц

Подпись лица, составившего постановление:
_____
(должность, Ф.И.О. должностного лица органа)

Приложение № 5

Постановление
по делу об административном правонарушении

«____»_____ 20 ____ г. _____
(место рассмотрения дела)

Я,_____
(должность, Ф.И.О. должностного лица органа)
_____

В соответствии со ст. 822 Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях, рассмотрев материал административного производства о правонарушении, совершенном:
Физическим лицом: _____
(Ф.И.О.)
Дата и место рождения: _____
Место жительства: _____
Документ, удостоверяющий личность: _____
(наименование документа, серия, номер,
_____
дата выдачи, кем выдан)
ИИН № _____
Место работы: _____
Юридическим лицом:
Наименование: _____
Юридический адрес: _____
Номер и дата государственной регистрации: _____БИН № _____
Определить язык производства по рассматриваемому делу: _____
За нарушение статьи _____ части _____ Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях, выразившееся в том, что
_____
(место, время, совершения и существо административного правонарушения)
_____
_____
_____
_____
_____

Постановил

_____
(для физических лиц - фамилия, имя, отчество; для юридических лиц
_____
полное наименование)
подвергнуть административному штрафу в сумме _____
(сумма прописью)
_____ тенге.

_____

(должность, звание, фамилия и инициалы, подпись лица, вынесшего постановление)

В соответствии с ч. 1 ст. 893 Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях штраф подлежит уплате лицом, привлеченным к административной ответственности, не позднее тридцати дней со дня вступления постановления в законную силу.

Штраф, наложенный за совершение административного правонарушения, вносится физическим лицом или перечисляется юридическим лицом на расчетный счет банка _____, с последующим уведомлением органа (должностного лица), вынесшего постановление о наложении штрафа.

В случае неуплаты штрафа в установленный срок применяются положения статей 894-896 Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях.

Жалоба, протест на постановление по делу об административном правонарушении могут быть поданы в течение десяти суток со дня вручения копии постановления, а в случае, если лица, указанные в статьях 744, 745, 746, 747 и 748 Кодекса РК об административных правонарушениях, не участвовали в рассмотрении дела, – со дня ее получения.

РАСПИСКА

Копию постановления по делу об административном правонарушении получил, порядок уплаты штрафа мне разъяснен «___» _____ 20 _ г.

_____

(подпись)

Изъятое (ые) _____

(указываются изъятые вещи и документы)

получил «___» _____ 20 ___ г.

_____

(подпись)

Список использованных источников:

1. Об утверждении Инструкции по производству дел об административных правонарушениях в органах внутренних дел РК. Приказ Министра внутренних дел РК от 13 декабря 2013 года № 713.
2. О порядке рассмотрения обращений физических и юридических лиц. Закон Республики Казахстан от 12 января 2007 года N 221.
3. О внесении изменений и дополнений в Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях Закон Республики Казахстан от 30 декабря 2019 года №300.
4. Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 года.
5. Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях от 5 июля 2014 года № 235.
6. О внесении изменений и дополнений в Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях. Закона Республики Казхастан от 28 декабря 2017 года №127.
7. О прокуратуре. Закон Республики Казахстан от 30 июня 2017 года № 81.
8. О применении мер обеспечения производства по делам об административных правонарушениях. Нормативное Постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 9 апреля 2012 года № 1. Нормативное Постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 9 апреля 2012 года № 1.
9. Четвериков В.С. Административное право. Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. -С.237 (512с.)
10. Пугинский Б.И. Применение принципа вины при регулировании хозяйственной деятельности. – М, Сов. Государство и право, 1979, №10 -С. 64.
11. Корнейчук С.В. Вина юридических лиц в совершении правонарушений. Сборник научных трудов Международной НПК. Караганда, 2002. –С.232-233.
12. Комментарий к Общей части Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях. /под общ.ред. В.Н. Лапшина. – Караганда, 2001. – 158 с.
13. О постановлении суда по делу об административном правонарушении. Нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 20 апреля 2018 года № 5.

5. Методические рекомендации по порядку проведения отчета перед населением участковым инспектором полиции

Главным критерием оценки работы участкового инспектора полиции должно являться мнение население, определяемое на ежеквартальных отчетах участкового инспектора полиции перед местным сообществом. В методических рекомендациях содержатся материалы о механизме проведения отчета перед населением участковым инспектором полиции, которые ранее не нашли своего отражения в учебной и методической литературе.

Рекомендуется использовать при проведении занятий в системе служебной подготовки и практической деятельности сотрудников МПС.

Содержание

Введение
1. Правовые основания проведения отчетов перед населением участковыми инспекторами полиции
2. Порядок организации и проведения отчета участковым инспектором полиции
3. Подготовка участковым инспектором полиции отчета и его содержание
4. Примерные тезисы по проведению отчетов участковых инспекторов полиции перед населением
Заключение
Приложение №1
Приложение №2
Список использованных источников

Введение

Одна из наиболее важных и действенных форм связи органов внутренних дел с населением, привлечения народа к совместному решению правоохранительных задач - отчеты участковых инспекторов полиции перед трудовыми коллективами, в учебных заведениях и жителями на обслуживаемом административном участке.

Правила организации деятельности участковых инспекторов полиции, ответственных за организацию работы участкового пункта полиции, участковых инспекторов полиции и их помощников, утвержденные приказом Министра внутренних дел Республики Казахстан от 29 декабря 2015 года № 1095, предусматривают проведение ежеквартальных отчетов перед населением, в трудовых коллективах и учебных заведениях [1].

Но, как показывает практика, в связи с прекращением деятельности ряда государственных предприятий и создания организаций различных форм собственности эту работу участковые инспектора полиции проводить не

стали, а отчеты участковых инспекторов полиции ряда ГОРОП носят формальный характер. Такая обстановка может привести к искаженным представлениям народа о работе должностных лиц органов внутренних дел, осуществляющих публичную службу.

В Концепции правовой политики Республики Казахстан на период с 2010 до 2020 года было отмечено, что «Главными задачами органов внутренних дел являются охрана общественного порядка и обеспечение общественной безопасности, борьба с преступлениями против личности, собственности и другими общеуголовными преступлениями. От эффективности деятельности органов внутренних дел зависят безопасность и спокойствие граждан, состояние преступности и уровень криминогенной обстановки в стране, в связи с чем процесс совершенствования органов внутренних дел должен быть сосредоточен на обеспечении быстрого и адекватного их реагирования на преступные проявления и профилактике правонарушений.»[2].

Особое значение в этой связи приобретает институт оценки деятельности сотрудников полиции, осуществляющих публичную службу по охране общественного порядка и обеспечению общественной безопасности. Не зря в своем Послании Президента Республики Казахстан от 6 октября 2018 года отметил, что «… Нужны глубокие и качественные преобразования в работе правоохранительных органов. Следует внедрить новые современные форматы работы с населением, кардинально изменить критерии оценки полиции. Нужно перевести работу полиции на сервисную модель. В сознании граждан должно укрепиться, что полицейский не карает, а помогает в трудной ситуации. При городских и районных органах внутренних дел необходимо создать комфортные условия для приема граждан по принципу ЦОНов. Все города Казахстана необходимо обеспечить системами мониторинга общественной безопасности. Ключевыми параметрами оценки работы полиции должны стать уровень доверия со стороны общества и чувство безопасности у населения [3].

Мониторинг законодательства и правоприменительной практики деятельности основных подразделений административной полиции показал, что во всех регионах Республики Казахстан существует негативная система оценки деятельности подразделений административной полиции, в том числе и местной полицейской службы, по количественному показателю. Игнорируются показатели качества работы, уровень законности, криминологическая обстановка на обслуживаемом участке, многофункциональность, разъездной характер работы, специфика работы городской и сельской местности.

Участковым инспекторам полиции предписывается: сколько человек за один год нужно оформить защитных предписаний, взять под административный надзор, составить административных протоколов, окончить уголовных дел упрощенной формы дознания и т.п. То есть задается своего рода средний показатель, независимо от конкретных условий работы

и мнения населения. В этой связи почти 100% респондентов высказались о том, чтобы пересмотреть критерии оценки деятельности сотрудников местной полицейской службы, где главным критерием должна стать оценка деятельности полиции мнением населения [4].

5.1 Правовые основания проведения отчетов перед населением участковыми инспекторами полиции

В статье 13 Закона Республики Казахстан «Об органах внутренних дел Республики Казахстан» предусмотрен общественный контроль за деятельностью ОВД. Пункт 4 этой статьи гласит, что «В целях повышения доверия населения к деятельности органов внутренних дел осуществляется взаимодействие с институтами гражданского общества и применяется система общественного контроля. Для осуществления общественного контроля в соответствии с законодательством Республики Казахстан образуются общественные наблюдательные комиссии и Общественный совет. Министерством внутренних дел и его территориальными органами создаются иные консультативно-совещательные органы в целях:

1) оказания содействия органам внутренних дел в обеспечении прозрачности их деятельности;

2) рассмотрения обращений физических и юридических лиц на действия сотрудников органов внутренних дел, нарушающих нормы служебной этики, установленные законодательством Республики Казахстан;

3) в иных целях, предусмотренных законодательством Республики Казахстан [5].

В настоящее время подведение итогов деятельности подразделений ОВД осуществляется на основании ведомственных правил или инструкций, регулирующих организационные вопросы деятельности этих подразделений. Но оценка деятельности подразделений ОВД, осуществляющих публичную службу должна осуществляться на основании критериев, утвержденных на уровне правительства, чтобы оценивать их деятельность было возможно другими ведомствами и населением.

Например, постановлением Правительства Республики Казахстан от 24 декабря 1996 года N 1598 «О повышении роли участковых инспекторов полиции органов внутренних дел по охране общественного порядка и обеспечении общественной безопасности» утверждены такие критерии. Главным критерием оценки деятельности участкового инспектора полиции является полнота и качество выполнения возложенных на него задач. Результаты деятельности участкового инспектора полиции оцениваются, прежде всего, по личному вкладу в:

1)обеспечение полноты выявления подлежащих учету лиц и осуществление в отношении их профилактического воздействия;

2) предупреждение, пресечение, выявление и раскрытие преступлений и административных правонарушений;

3) своевременное и качественное рассмотрение обращений граждан;

4) соблюдение высокого уровня служебной дисциплины и состояния законности [6].

Несмотря на то, что в этих критериях ничего не сказано о количественных показателях, в динамике оценки деятельности участкового инспектора полиции и пояснительных записках продолжают оценивать деятельность сотрудников по цифровым показателям. Так как участкового инспектора полиции, согласно приказу МВД РК от 17 июля 2014 года №438, назначают на должность с учетом мнения населения, то и по итогам ежеквартальных отчетах должно население давать оценку деятельности.

Целью введения процедуры назначения участкового инспектора полиции с учетом мнения населения является:

1) построение и развитие партнерских отношений между полицией и населением в процессе разработки и реализации мер по обеспечению общественной безопасности;

2) повышение ответственности участковых инспекторов полиции перед гражданами;

3) рост доверия населения к деятельности органов внутренних дел.

Кандидаты (действующие сотрудники) в течение десяти календарных дней после подачи в кадровую службу рапорта и кандидаты вновь поступающие на службу в органы внутренних дел не позднее чем за пять календарных дней после окончания срока приема документов кадровой службой на вакантную должность участкового инспектора полиции, в местные исполнительные органы соответствующей административной территориальной единицы руководством ОВД вносится ходатайство о необходимости проведения собрания (схода) местного сообщества, его месте и времени. На собрании (сходе) местного сообщества руководство ОВД представляют для ознакомления жителям административного участка кандидата на должность участкового инспектора полиции, а также его послужной список и служебную характеристику [7].

Организация и проведение собрания (схода) местного сообщества осуществляется в порядке, предусмотренном Законом Республики Казахстан от 23 января 2001 года «О местном государственном управлении и самоуправлении в Республике Казахстан» [8].

На основании Правил организации деятельности участковых инспекторов полиции, утвержденных приказом Министра внутренних дел Республики Казахстан от 29 декабря 2015 года № 1095 отчетная встреча участковых инспекторов полиции должна проходить один раз в три месяца. Целью отчетной встречи является информирование жителей о состоянии правопорядка на административном участке, обеспечения прозрачности в его деятельности, а также повышения уровня доверия граждан к органам внутренних дел. Для максимального привлечения граждан к участию в обсуждении отчета, встречи должны проводиться в наиболее удобное для

жителей время. Место проведения выбирается с учетом предполагаемого количества присутствующих.

Содержание отчета в обязательном порядке отражает состояние правопорядка, распространенность отдельных видов правонарушений с указанием причин и условий, способствовавших их совершению, эффективность работы общественности, а также наиболее актуальные проблемы, волнующие жителей административного участка. Результаты мероприятия оформляются протоколом, которые по итогам квартала представляются в ОВД [1].

Прежде чем определять критерии оценки деятельности сотрудников полиции, следует исключить из компетенции ОВД несвойственных функций с учетом результата анализа функций подразделений и служб ОВД. Это мероприятие в настоящее время претворяется в жизнь на основании постановления Правительства РК от 27 декабря 2018 года № 897 «Об утверждении Дорожной карты по модернизации органов внутренних дел РК на 2019 – 2021 годы». На основании дорожной карты предполагалось:

1) разработка и внедрение новой системы критериев оценки, включающей в себя показатели, объективно отражающие качество реализации возложенных задач и оценку населением состояния безопасности и эффективности деятельности полиции;

2) создание Рабочей группы по разработке новой системы критериев оценки деятельности полиции;

3) изучение международного опыта оценки деятельности правоохранительных органов в странах ОЭСР;

4) разработка Перечня критериев оценки деятельности полиции с учетом международного опыта;

5) вынесение критериев оценки деятельности полиции на рассмотрение Общественного совета и других представителей общественности;

6) внедрение новой системы критериев оценки деятельности полиции, включающей в себя показатели, объективно отражающие качество реализации возложенных задач и оценку населением состояния безопасности и эффективности деятельности полиции;

7) проведение анализа влияния сложившейся системы правовой статистики на деятельность ОВД на предмет выявления факторов, способствующих погоне за показателями в ущерб реальной борьбе с преступностью и охране общественного порядка [9].

Правила организации и проведения отчетов участкового инспектора полиции перед населением утверждены постановлением Правительства Республики Казахстан от 6 ноября 2018 года № 723. Эти Правила разработаны в соответствии с подпунктом 2-2 статьи 10 Закона Республики Казахстан от 23 апреля 2014 года «Об органах внутренних дел Республики Казахстан» и определяют порядок их организации и проведения [5].

Отчетом участкового инспектора полиции является очное выступление перед местным сообществом. Отчет участковых инспекторов полиции

представляет собой часть обязательной деятельности по информированию граждан о работе департамента полиции области, города республиканского значения, столицы, городского, районного, районного в городе органа полиции и на обслуживаемом административном участке (*См.: приложение №1*).

5.2 Порядок организации и проведения отчета участковым инспектором полиции

Отчеты участковых инспекторов полиции осуществляются в соответствии с требованиями Правил организации и проведения отчетов начальника департамента полиции области, города республиканского значения, столицы, городского, районного, районного в городе органа полиции и участкового инспектора полиции перед населением, утвержденных постановлением Правительства РК от 6 ноября 2018 года № 723. Отчет участкового инспектора полиции перед населением осуществляется в целях:

1) дальнейшего повышения прозрачности, ответственности и подотчетности перед местным сообществом;

2) обеспечения принципа открытости и публичности;

3) повышения уровня доверия граждан к полиции.

Задачами проведения отчетов являются:

1) информирование граждан о состоянии профилактики правонарушений, охраны общественного порядка и борьбы с преступностью;

2) развитие системы общественного контроля;

3) обеспечение взаимодействия с государственными органами, общественными объединениями, организациями и гражданами по предупреждению и раскрытию правонарушений;

4) правовое просвещение граждан в сфере деятельности полиции [10].

Основная роль в организации проведения отчета участковым инспектором полиции перед населением отводится местным исполнительным органам, которые наделены компетенциями:

1) по согласованию с территориальными органами полиции определяют даты проведения отчетов сотрудников полиции перед населением, утверждают соответствующие графики, копии которых направляют в территориальные органы полиции;

2) не позднее чем за десять дней до даты проведения отчетных встреч определяют и опубликовывают в региональных средствах массовой информации (периодические печатные издания, теле-, радиоканалы, официальные интернет-ресурсы) время и место их проведения, графики и информацию о способах направления вопросов (предложений) населения к предстоящим отчетам;

3) организовывают сход или собрание местного сообщества.

Место проведения должно соответствовать санитарным и гигиеническим требованиям и вмещать предполагаемое количество участников. При подготовке отчета используются:

1) государственная и ведомственная статистическая отчетность;

2) действующие республиканские и региональные программы по борьбе с преступностью и профилактике правонарушений;

3) обращения физических и юридических лиц, депутатов представительных органов, общественных советов, представителей общественных организаций, объединений;

4) результаты изучения общественного мнения о деятельности полиции;

5) публикации в средствах массовой информации по вопросам деятельности полиции;

6) сведения о ресурсном обеспечении территориальных органов полиции, в том числе о результатах использования финансовых и иных средств, выделенных местными исполнительными органами на реализацию возложенных на полицию задач по охране общественного порядка и обеспечению общественной безопасности;

7) иная необходимая информация.

На отчет могут быть приглашены депутаты маслихатов соответствующей административно-территориальной единицы, представители общественности, органов здравоохранения, труда и социальной защиты населения, образования и науки, сельского и жилищно-коммунального хозяйств, организаций и предприятий всех форм собственности, а также средств массовой информации и неправительственные организации.

Ход проведения отчета фиксируется в протоколе, который составляется секретарем – представителем местных исполнительных органов. Протокол отчета в обязательном порядке должен содержать информацию о времени, дате, месте проведения отчета, количестве участников, принятых решениях, а также жалобах, предложениях и замечаниях граждан, поступивших в ходе отчета. Протокол отчета оформляется непосредственно в день его проведения. Протокол подписывается секретарем и соответствующим сотрудником полиции, заверяется печатью местного исполнительного органа (*См.: приложение №2*).

Текст протокола может быть изложен в разных формах: краткой или полной. **Краткий протокол -** фиксирует обсуждавшийеся на заседании вопрос(ы), фамилии докладчиков и принятые решения. Такой протокол ведут чаше всего в тех случаях, когда заседание носит оперативный характер. Полный протокол - содержит сведения не только об обсуждавшихся вопросах, принятых решениях и фамилиях выступавших, но и достаточно подробные записи, передающие содержание докладов и выступлений участников заседания, все высказанные мнения, прозвучавшие вопросы и

реплики, замечания, позиции. Полный протокол позволяет документировать подробную картину заседания.

Все поступившие жалобы, предложения и замечания граждан, на которые в ходе отчета не даны в полном объеме ответы и разъяснения, фиксируются в протоколе и по ним проводится соответствующая проверка в порядке, установленном законодательством Республики Казахстан по разрешению жалоб, заявлений и иных обращений граждан. В настоящее время отменен Закон Республики Казахстан от 12 января 2007 года N 221 «О порядке рассмотрения обращений физических и юридических лиц» в связи с переходом осуществления такой деятельности в электронный формат [11]. Механизм реагирования на различные происшествия и обращения граждан осуществляется на основании норм административного и уголовно-процессуального законодательства, а также приказов Генеральной Прокуратуры Республики Казахстан, утверждающих порядок приема и регистрации заявлений и сообщений об уголовных и административных происшествиях, а также ведения Единого реестра досудебных расследований и Единого реестра административных производств.

В случае поступления жалоб, предложений и замечаний, не входящих в компетенцию полиции, они направляются по подведомственности или территориальности в государственные органы с обязательным уведомлением инициатора.

Регистрация, учет и хранение отчетных материалов осуществляются местными исполнительными органами. Копия протокола направляется в соответствующий территориальный орган полиции. Контроль за исполнением протокола отчета возлагается на местные исполнительные органы и руководство территориальных органов полиции.

На отчете допускается проведение награждения граждан, общественных объединений и организаций за их активное участие в обеспечении общественного порядка в соответствии с Законом Республики Казахстан от 9 июля 2004 года № 590 «Об участии граждан в обеспечении общественного порядка». С целью стимулирования деятельности общественных помощников полиции предусмотрены виды поощрения граждан, участвующих в обеспечении общественного порядка, которыми являются:

1) объявление благодарности;

2) награждение грамотой;

3) выдача денежной премии;

4) иные меры, определяемые местными представительными и исполнительными органами в пределах своей компетенции. Например, могут разрешить бесплатный проезд по административному участку, льготы по оплате коммунальных услуг, и т.п. [12].

Ответственность за обеспечение общественного порядка и безопасности граждан при проведении собрания возлагается на начальника соответствующего территориального органа полиции.

Отчеты участкового инспектора полиции перед населением проводятся на сходах местного сообщества не реже одного раза в квартал, с участием руководства территориального органа полиции и представителей местного исполнительного органа.

Допускается проведение отчетов на собраниях местного сообщества, созываемых акимами города районного значения, села, поселка, сельского округа самостоятельно либо по инициативе не менее десяти процентов членов собрания, делегированных сходом местного сообщества.

В зависимости от особенностей обслуживаемых административных участков проведение отчетов возможно путем проведения единого схода (собрания) местного сообщества, проживающего на нескольких сопредельных административных участках, на котором одновременно отчитываются несколько участковых инспекторов полиции.

На отчете участковый инспектор полиции доводит до присутствующих информацию о криминогенной ситуации на обслуживаемом административном участке и принимаемых мерах по ее стабилизации, о проводимой работе по профилактике правонарушений, вовлечению граждан в обеспечение охраны общественного порядка, об изменениях в законодательстве Республики Казахстан в сфере профилактической деятельности полиции, о принятых мерах по обращениям, в том числе поступившим в ходе предыдущих отчетов. В ходе отчета заслушиваются предложения и замечания граждан, по которым даются соответствующие разъяснения и ответы.

5.3 Подготовка участковым инспектором полиции отчета и его содержание

Исследуя тематику учебных программ ряда учебных заведений по подготовке юристов административно-правовой специализации и планы занятий по боевой и служебной подготовке некоторых ГОРОП, приходим к выводу, что этому уделяется весьма косвенное внимание, и порой участковые инспектора полиции не знают методики проведения отчетов перед населением. Эту проблему участковому инспектору полиции необходимо решать поэтапно.

Во-первых, следует определить время, место проведения отчета и состава участников. С целью максимального привлечения граждан к участию в обсуждении отчета он должен проводиться в наиболее удобное для жителей время. На предприятиях, в учреждениях и организациях всех форм собственности его целесообразно включать в программу собраний трудовых коллективов, использовать общественно-политические и, при возможности, культурные мероприятия по месту жительства и работы граждан.

Место проведения отчета выбирается с учетом местных возможностей и предполагаемого количества присутствующих. При выборе темы для отчета перед трудовым коллективом следует исходить из

распространенности допускаемых его членами правонарушений, влияния их на оперативную обстановку в микрорайоне.

Оповещение населения, трудовых коллективов о предстоящем отчете участковому инспектору полиции необходимо осуществлять заблаговременно, путем вывешивания объявлений, использования местной печати, радио, через администрацию предприятий, учреждений и организаций, общественные организации, территориальные комитеты самоуправления, сельские акиматы. Оповещение населения следует осуществлять с помощью текстового сообщения по абонентскому номеру сотовой связи или по электронному адресу либо с использованием социальных сетей интернета иных средств связи (вацап, вайбер и т.п.), обеспечивающих фиксацию извещения или вызова.

Подготовка отчета начинается с разработки плана или тезисов, в которых должна найти отражение конкретная работа участкового инспектора полиции по претворению в жизнь решений программных документов Президента, Правительства и местных исполнительных органов. В отчете должно быть уделено внимание вопросам укрепления правопорядка и законности, защите прав и интересов граждан от преступных посягательств, а также принятые им меры по обеспечению поддержки населения, помощи общественности и трудовых коллективов.

Содержание отчета должно отражать наиболее актуальные проблемы, волнующие жителей и членов трудовых коллективов, поэтому любому отчету должен предшествовать тщательный анализ положения дел на обслуживаемом участке, в первую очередь состояния преступности, распространенности отдельных видов правонарушений с указанием причин и условий, способствующих их совершению, эффективности работы общественных формирований.

Для более убедительного изложения фактического материала, показа тех или иных тенденций, отрицательно и положительно влияющих на состояние оперативной обстановки в районе, городе, участковому инспектору полиции при разработке плана отчета перед населением целесообразно встретиться с руководителями предприятии или сельскими акимами, с населением и совместно решить, на какие важные вопросы, связанные с укреплением общественного порядка, сохранности чужого имущества, необходимо обратить внимание.

Аналогичные встречи необходимо проводить с представителями общественных организаций по месту жительства граждан. Каждое выступление целесообразно начинать с информации о принятых мерах по предложениям, внесенным жителями и членами трудовых коллективов на предыдущих отчетах.

Далее, оценивая оперативную обстановку, следует показать динамику преступности, административных правонарушений на административном участке, в районе; число лиц, в том числе работающих на предприятии, в учреждении, задержанных за пьянство, хулиганство, хищения чужой

собственности и т.п.

Раскрывая причины, способствовавшие совершению правонарушений, участковый инспектор полиции должен предложить для обсуждения конкретные меры по их устранению, обратив особое внимание на проблемы, разрешение которых требует постановки соответствующих вопросов перед органами, ведомствами и организациями.

Главное внимание в отчете следует уделить проведенной индивидуально-профилактической работе с лицами, от которых можно ожидать совершения правонарушений. Говоря о работе полиции по предотвращению правонарушений и об участии в ней общественности, следует указать количество предотвращенных преступлений и нарушений общественного порядка; рассказать об организации правовой пропаганды среди населения, о мероприятиях, проводимых в отношении судимых лиц, осужденных к мерам наказания, не связанным с лишением свободы, о том, какую роль играет административный надзор за лицами, освободившимися из мест лишения свободы, и о необходимости участия общественности в осуществлении этого надзора.

Останавливаясь на профилактике правонарушений среди несовершеннолетних, целесообразно сказать о мерах общественного и административного воздействия, принятых в отношении подростков, совершивших преступления и нарушения общественного порядка, а также родителей, дети которых находятся без надзора. Одновременно, кратко проинформировать об организации досуга детей и подростков, надзора за их поведением во дворах, на улицах и других общественных местах. На конкретных примерах можно показать, как закрепленный актив общественности осуществляет надзор за трудновоспитуемыми подростками.

Очень важно рассказать о той работе, которую совместно с полицией проводят различные общественные организации по укреплению правопорядка.

При этом нужно сосредоточить внимание на участии общественных организаций и объединений в профилактике правонарушений, недостатках в этой работе; организации работы административных комиссий и комиссий по делам несовершеннолетних, общественных организаций в территориальных комитетах самоуправления, их роли в перевоспитании нарушителей правопорядка; участии домовых и уличных комитетов в поддержании паспортного режима, правил санитарии, противопожарных правил и т.д.

Отдельным разделом в выступлении следует предусмотреть анализ поступивших в рассматриваемом отчетном периоде жалоб и заявлений граждан, мероприятия по улучшению организации приема граждан. Здесь надо привести цифры о количестве обращений граждан и практические примеры. При приведении примеров необходимо кратко объяснить фабулу случая, чем он закончился или перспективу разрешения заявления, не раскрывая при этом методов деятельности органов внутренних дел.

Целесообразно также ознакомить население и трудовые коллективы с

некоторыми нераскрытыми преступлениями на административном участке, в районе, городе и подсказать, какую помощь они могут оказать полиции. Каждое выступление завершается заключением, которому необходимо придать мобилизующий характер с тем, чтобы ориентировать население, общественность на дальнейшее укрепление связей с органами внутренних дел и оказание им помощи в деле укрепления правопорядка и борьбы с преступностью.

Нередко в ходе или после выступления работнику полиции задают различные вопросы. На каждый из них он должен дать обстоятельный и исчерпывающий ответ.

Хорошо подготовиться к выступлению помогает систематическое накопление фактического материала в специально заведенной для этого служебной тетради, куда заносятся примеры, факты, отдельные цифры, результаты совместной работы с общественностью, коллективами организаций, предприятий и учебных заведений.

В каждом ГОРОП для участковых инспекторов полиции целесообразно организовать периодические тренинги и семинары-инструктажи. Это помогает им правильно уяснять положения, вытекающие из оперативной обстановки, событий, фактов из жизни города, района, получить ответы на интересующие вопросы. На таких семинарах можно практиковать прослушивание отдельных выступлений в магнитофонной записи. Это помогает их участникам устранить в своих отчетах недостатки, избавиться от повторений, неудачных выражений, более глубоко и всесторонне осмыслить каждое положение.

После того, как отчет будет подготовлен, участковый инспектор полиции обязан согласовать его с заинтересованными службами, а затем утвердить у руководителей органа внутренних дел.

Особенно следует обратить внимание на то, чтобы высказанные гражданами и населением предложения и критические замечания были подробно зафиксированы в протоколе и решении собрания. Наиболее важные из них впоследствии отражаются в планах работы органов внутренних дел, рассматриваются руководителями, а затем при очередном выступлении участковых инспекторов полиции трудовой коллектив и население информируются о том, как выполнены их предложения.

Протокол собрания это документ, в котором фиксируют ход обсуждения вопросов и принятия решений. Протокол документирует деятельность не только участкового инспектора полиции, но и иных субъектов профилактики правонарушений с которыми он взаимодействует. Протокол оформляется секретарем на основе записей, которые он вел на заседании. Это могут быть краткие записи, стенограмма или диктофонные записи. Как мы уже отмечали, секретарь собрания определяется местными исполнительными органами. Для подготовки протокола секретарь собирает до заседания тезисы докладов и выступлений, проекты решений.

Каждый участковый инспектор полиции должен постоянно помнить, что он является основным представителем органов внутренних дел на обслуживаемом участке, и это обязывает его испытывать чувство личной ответственности перед народом за порученное дело, предъявлять к себе высокую требовательность, добиваться, чтобы его служебная деятельность всегда была понятна и одобрена населением.

5.4 Примерные тезисы по проведению отчетов участковых инспекторов полиции перед населением

- информировать о принятых мерах по предложениям, внесенным жителями и членами трудовых коллективов на предыдущих отчетах;
- оценивая оперативную обстановку, следует показать динамику преступности, административных правонарушений на участке, в районе, число лиц, в том числе работающих на предприятии, в учреждении, задержанных за пьянство, хулиганство, кражи и другие виды преступлений;
- раскрывая причины и условия, способствующие совершению правонарушений и преступлений, участковый инспектор должен предложить для обсуждения конкретные меры по их устранению, обратив особое внимание на проблемы, разрешение которых требуют постановки соответствующих вопросов перед акиматом и руководителями организаций, предприятий;
- главное внимание в отчете уделить проведенной индивидуально-профилактической работе с лицами, от которых можно ожидать совершения правонарушений. Здесь важно подчеркнуть помощь гражданского общества, общественных организаций, что помогло своевременно предотвратить правонарушения, положительно повлиять на лиц, допустивших антиобщественные проявления. Целесообразно дать характеристику некоторым из них: пьяницам, алкоголикам и лицам, склонным к совершению правонарушений в сфере семейно-бытовых отношений. На двух-трех примерах желательно рассказать о мерах, которые необходимо было бы принять по отношению к ним со стороны общественности для предотвращения подобных нарушений;
- говоря о работе по предотвращению правонарушений и об участии в ней общественности, следует указать количество предотвращенных преступлений и нарушений общественного порядка с привидением конкретных примеров;
- рассказать об организации правовой пропаганды, о мероприятиях, проводимых в отношении ранее судимых лиц, о том, какую роль играет административный надзор за лицами, освободившимися из мест лишения свободы, и о необходимости участия общественности в осуществлении этого надзора;
- остановиться на профилактике правонарушений среди несовершеннолетних, рассказать о мерах общественного и

административного воздействия, принятых в отношении подростков, а также родителей, дети которых находятся без надзора;

- дать краткую информацию об организации досуга детей и подростков, надзора за их поведением во дворах, на улицах;

- рассказать о работе общественных организаций по укреплению правопорядка, о недостатках в этой работе, об участии территориальных органов местного самоуправления в поддержании паспортного и регистрационного режима, правил санитарии и благоустройства, противопожарных правил и т.д.;

- в выступлении следует предусмотреть анализ поступивших за отчетный период жалоб и заявлений граждан, мероприятия по улучшению организации приема граждан;

- целесообразно ознакомить население и трудовые коллективы с некоторыми нераскрытыми преступлениями на участке и подсказать, какую помощь они могут оказать полиции;

- выступление должно завершаться заключением, которому необходимо придать мобилизующий характер с тем, чтобы ориентировать население на дальнейшее укрепление связей с сотрудниками полиции и оказания им помощи в деле укрепления правопорядка.

В ходе отчета обязательно ведется протокол собрания, записываются выступления участников, принятые решения, фиксируются высказанные гражданами предложения и критические замечания. В случае отрицательной оценки деятельности участкового инспектора полиции на обслуживаемой им административном участке, руководство ГОРОП должно провести анализ (служебное расследование) его деятельности, и адекватно отреагировать на мнение население.

Чтобы выяснить объективное мнение население о деятельности участкового инспектора полиции следует оценивать результаты не только мнение участников схода, мнение населения, также должно изучаться путем проведения анонимного опроса жителей административного участка и интервьюирования.

Рекомендация: выступление должно быть рассчитано не более чем на 30 минут, согласовано с руководством местной полицейской службы и утверждено руководителем ГОРОП. В сельской местности желательно отчет согласовать с акимом сельского округа.

Заключение

Настоящие рекомендации подготовлены в рамках диссертационного исследования проблем по оценке деятельности сотрудников ОВД, осуществляющих публичную службу. Служба участковых инспекторов полиции осуществляет свою деятельность близко к народу и именно по их результатам работы судят о работе всей полиции в целом.

В связи с этим мы считаем, что основным критерием оценки работы участкового инспектора полиции должно являться мнение население, определяемое на ежеквартальных отчетах участкового инспектора полиции перед местным сообществом. В методических рекомендациях содержатся материалы о механизме проведения отчета перед населением участковым инспектором полиции, которые ранее не нашли своего отражения в учебной и методической литературе на современном этапе модернизации ОВД.

В первом разделе пособия были рассмотрены нормативно-правовые акты РК, которые являются правовыми основаниями проведения отчетов перед населением участковыми инспекторами полиции. Нами было проанализированы более 10 источников, материал систематизирован, что должно облегчить работу УИП при подготовке и проведению отчета перед местным сообществом.

Вторым и третьим разделом изложены алгоритмы действий УИП и местных исполнительных органов по организации и проведения отчета участковым инспектором полиции перед населением. В содержании рекомендована примерная структура отчета и даны советы по выбору места проведения отчета. В приложении к настоящим методическим рекомендациям привели типовую структуру отчета УИП перед населением, которая может быть использована как в городской, так и в сельской местности.

Заключительным разделом настоящего пособия рекомендованы примерные тезисы по проведению отчетов участковых инспекторов полиции перед населением, с учетом его традиционных функций по оказанию услуг на административном участке.

Рекомендуется использовать при проведении занятий в системе профессиональной и служебной подготовке и в практической деятельности должностных лиц ОВД, которые обязаны регулярно отчитываться о своей деятельности перед населением.

Приложение №1

Примерная структура отчета

Утверждаю
Начальник Костанайского РОП
подполковник полиции
С.Омаров
"_____"_____2020 г.

ОТЧЕТ
участкового инспектора полиции
перед населением _____сельского округа _____ района
за _____ месяцев 2020 года

Тема: О состоянии преступности и правонарушений на территории _____ района и административного участка _____ сельского округа _____ района за __ месяцев 20___ года

Информация участкового инспектора полиции (*следует изложить, используя тезисы, перечисленные в разделе 4 настоящих методических рекомендаций).*

В заключение выступления предложить населению задать вопросы и ответить на них.

Выводы УИП _____
Рекомендации собрания (проект):_____
_____

Согласен:
Аким селького округа
_____

Согласен:
Начальник ОМПС
_____

Участковый инспектор полиции
лейтенант полиции А. Сериков

Приложение №2

Примерная структура протокола собрания

Протокол собрания №__

02.05.2020 г. г. Костанай

Место выступления: _____
Председатель собрания _____
Секретарь собрания _____
Присутствовали: _____
_____
Приглашенные:
1) представитель ДП _____
2) представитель ГОРОП _____
3) руководители предприятия _____
4) должное лицо местного представительного органа _____
_____

На собрании присутствуют _____ человек

Повестка дня:

1.Отчет участкового инспектора _____ полиции перед населением по теме «Предупреждение и профилактика правонарушений на административном участке за ____ месяцев 20___ года».

Выступили:
1.Фамилия, инициалы, статус *(простой житель, пенсионер, должностное лицо)*
2.

Решили:
3. Отчет ст. участкового инспектора полиции _____ принять к сведению.
4. Работу участкового инспектора полиции (если есть и помощника) оценить как удовлетворительную.
3.*Кокретные решения, направленные на повышение эффективности деятельности УИП и его помощника*

Председатель собрания_____
Секретарь собрания_____

Список использованных источников:

1. Об утверждении Правил организации деятельности участковых инспекторов полиции, ответственных за организацию работы участкового пункта полиции, участковых инспекторов полиции и их помощников. Приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 29 декабря 2015 года № 1095
2. О Концепции правовой политики Республики Казахстан на период с 2010 до 2020 года. Указ Президента Республики Казахстан от 24 августа 2009 года № 858
3. Рост благосостояния казахстанцев: повышение доходов и качества жизни. Послание Президента Республики Казахстан от 6 октября 2018 года.
4. Корнейчук С.В., Гладырь Н.С. Общественный мониторинг законодательства и правоприменительной практики местной полицейской службы в сфере предупреждения и профилактики бытового насилия в РК. Астана, 2017. – С. 46 (136с).
5. Об органах внутренних дел Республики Казахстан. Закон Республики Казахстан от 23 апреля 2014 года № 199-V ЗРК.
6. О повышении роли участковых инспекторов полиции органов внутренних дел в охране общественного порядка и обеспечении общественной безопасности. Постановление Правительства Республики Казахстан от 24 декабря 1996 года N 1598.
7. Об утверждении Правил назначения участковых инспекторов полиции. Приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 17 июля 2014 года № 438.
8. О местном государственном управлении и самоуправлении в Республике Казахстан. Закон Республики Казахстан от 23 января 2001 года № 148.
9. Об утверждении Дорожной карты по модернизации органов внутренних дел РК на 2019 – 2021 годы. Постановление Правительства РК от 27 декабря 2018 года № 897.
10. Об утверждении Правил организации и проведения отчетов начальника департамента полиции области, города республиканского значения, столицы, городского, районного, районного в городе органа полиции и участкового инспектора полиции перед населением. Постановление Правительства РК от 6 ноября 2018 года № 723
11. О порядке рассмотрения обращений физических и юридических лиц. Закон Республики Казахстан от 12 января 2007 года N 221
12. Об участии граждан в обеспечении общественного порядка. Закон Республики Казахстан от 9 июля 2004 года № 590.

6. Методические рекомендации по порядку привлечения к административной ответственности юридических лиц участковыми инспекторами полиции

В методических рекомендациях содержатся материалы о механизме административно-процессуальной деятельности сотрудников органов внутренних дел по привлечению юридических лиц к административной ответственности, которые ранее не нашли своего отражения в учебной и методической литературе.

Рекомендуется использовать при проведении занятий в системе профессиональной и служебной подготовке и в практической деятельности должностных лиц ОВД, наделенных административными юрисдикционными полномочиями налагать административные взыскания и возбуждать дела об административных правонарушениях в пределах своих полномочий в отношении юридических лиц.

Содержание

Введение
1. Понятие юридического лица как субъекта административной ответственности
2. Возбуждение дел об административных правонарушениях
3. Рассмотрение дел об административных правонарушениях, совершенных юридическими лицами
4. Исполнение постановлений о наложении административных взысканий на юридических лиц
Заключение
Список использованных источников
Приложение А
Приложение Б
Приложение В
Приложение Г

Введение

Административная ответственность как основной вид принуждения выступает в качестве одного из основных методов административной деятельности органов государственного управления и в сравнении с методом убеждения на сегодняшний день имеет больший эффект в борьбе с нарушителями административного законодательства. В этой связи государство, охраняя и защищая неприкосновенность личности, ее права и свободы, а также законные интересы граждан, предприятий, учреждений и организаций, уполномочивают должностных лиц применять принуждение к тем, на кого меры убеждения не оказали какого-либо воздействия.

Административное взыскание к юридическим лицам часто применяется после убеждения, путем вынесения представления об устранении причин и условий, способствующих совершению административных правонарушений.

Эффективность борьбы с административными правонарушениями, совершенными юридическими лицами, тесным образом связана с соблюдением правовых положений возбуждения производства по делам об административных правонарушениях, процессом наложения административных взысканий, а также выявлению и устранению причин и условий, способствующих совершению правонарушений и соблюдению законности.

В Казахстане появление рассматриваемого института было вызвано сложившейся объективной необходимостью. 30 января 2001 года – эта дата признания юридического лица в качестве субъекта административной ответственности, дата вступления в силу КРКоАП [1].

В полном соответствии с тенденцией формирования нового уклада экономики, развития рыночных отношений, возникновения большого количества юридических лиц и их постепенное укрепление привело к тому, что государство столкнулось с насущной необходимостью контролировать деятельность данных субъектов, влиять на них, в том числе выбирая в качестве одного из способов – привлечение к административной ответственности. Совместная кодификация норм об административной ответственности физических и юридических лиц, ранее считавшейся невозможной, осуществлена в современных условиях в рамках действующего КРКоАП.

В соответствии со ст.28 КРКоАП, кроме физических лиц к административной ответственности подлежат юридические лица. В Особенной части КРКоАП содержится более 300 составов правонарушений, субъектом которых является юридическое лицо: административные правонарушения, посягающие на права граждан, их здоровье, санитарно-эпидемиологическое благополучие граждан, общественная нравственность, собственность и др. [2].

Отметим также, что административная ответственность юридических лиц также наступает за нарушения норм различных отраслей права: налогового, таможенного, финансового и др. Однако, на сегодняшний день, административная ответственность юридических лиц систематизирована и регламентирована КРКоАП, что, безусловно, облегчает административное производство.

Именно поэтому мы считаем, что необходимо закрепить в соответствующих отраслях обязанности юридических лиц, за нарушение которых предусматривалась бы административная ответственность, содержались бы только бланкетные нормы об административной ответственности юридических лиц. Это позволит избежать дублирования и противоречивости норм КРКоАП, предусматривающих ответственность

юридических лиц и норм других отраслей права, за нарушение которых предусмотрена также административная ответственность.

Настоящие методические рекомендации содержат материалы о механизме осуществления всех стадий административно-процессуальной деятельности сотрудниками органов внутренних дел по делам об административных правонарушениях, совершенных юридическими лицами. Кроме правовых оснований осуществления административной деятельности в работе изложен примерный алгоритм действий сотрудников полиции и служебное делопроизводство, используемой при документировании административных правонарушений, совершаемых юридическими лицами.

Настоящие рекомендации предлагается использовать при проведении занятий в системе профессиональной и служебной подготовке органов внутренних дел, наделенных административными юрисдикционными полномочиями налагать административные взыскания и возбуждать дела об административных правонарушениях в отношении юридических лиц.

6.1 Понятие юридического лица как субъекта административной ответственности

К сожаленью в КРКоАП не дано понятие юридическому лицу как субъекту административной ответственности. В связи с этим понятие юридического лица является продуктом гражданского оборота и регулирующих его норм гражданского права.

В соответствии со статьей 33 Гражданского кодекса РК «Юридическим лицом признается организация, которая имеет на праве собственности, хозяйственного ведения или оперативного управления обособленное имущество…» [3].

Право собственности есть признаваемое и охраняемое законодательными актами право субъекта по своему усмотрению владеть, пользоваться и распоряжаться принадлежащим ему имуществом. Право собственности передается другому лицу со всеми обременениями, имевшимися на момент совершения сделки (ст. 188 ГК РК).

Право хозяйственного ведения является вещным правом государственного предприятия, получившего имущество от государства как собственника и осуществляющего в пределах, установленных настоящим Кодексом и иными законодательными актами Республики Казахстан, права владения, пользования и распоряжения этим имуществом. Особенности осуществления права хозяйственного ведения государственными предприятиями определяются Законом Республики Казахстан от 1 марта 2011 года №413 «О государственном имуществе» (ст.196 ГК РК).

Право оперативного управления является вещным правом учреждения, финансируемого за счет средств собственника, и казенного предприятия, получивших имущество от собственника и осуществляющих в пределах, установленных законодательными актами Республики Казахстан, в

соответствии с целями своей деятельности, заданиями собственника и назначением имущества, права владения, пользования и распоряжения этим имуществом (ст.202 ГК РК).

Юридическим лицом может быть организация, преследующая извлечение дохода в качестве основной цели своей деятельности (коммерческая организация) либо не имеющая извлечение дохода в качестве такой цели и не распределяющая полученный чистый доход между участниками (некоммерческая организация).

Юридическое лицо, являющееся коммерческой организацией, может быть создано только в форме государственного предприятия, хозяйственного товарищества, акционерного общества, производственного кооператива.

Юридическое лицо, являющееся некоммерческой организацией, может быть создано в форме учреждения, общественного объединения, акционерного общества, потребительского кооператива, фонда, религиозного объединения и в иной форме, предусмотренной законодательными актами.

Понятие некоммерческой организации дано в статье 2 Закона РК от 16 января 2001 года №142 «О некоммерческих организациях». Некоммерческой организацией признается юридическое лицо, не имеющее в качестве основной цели извлечение дохода и не распределяющее полученный чистый доход между участниками. Такими организациями могут выступать политические партии, профессиональные союзы и т.п. [4].

Юридическое лицо, являющееся некоммерческой организацией и содержащееся только за счет государственного бюджета, может быть создано исключительно в форме государственного учреждения.

В соответствии со статьей 3 Закона РК от 13 мая 2003 года №415 «Об акционерных обществах», акционерным обществом признается юридическое лицо, выпускающее акции с целью привлечения средств для осуществления своей деятельности [5].

На основании статьи 18 Закона РК «О некоммерческих организациях» предусмотрены иные формы организации юридических лиц. Юридические лица в целях координации их предпринимательской деятельности, а также представления и защиты общих интересов могут создавать ассоциации (союзы). Некоммерческие организации могут добровольно объединяться в ассоциации (союзы) этих организаций. Члены ассоциации (союза) сохраняют свою самостоятельность и права юридического лица [4].

Таким образом, помимо Гражданского кодекса РК, понятия и правовой статус юридических лиц закрепляется многочисленными нормативными актами, обуславливающими специфику каждого из них: Предпринимательский кодекс, Законы «О производственных кооперативах», «Об акционерных обществах», «О некоммерческих организациях» и др. Применяя административные взыскания, необходимо учитывать данные правовые акты, так как они раскрывают специфические особенности отдельных видов юридических лиц.

Необходимо отметить, что юридическое лицо обладает определенными гражданскими правами, соответствующими целям деятельности, указанными в учредительных документах, и может нести связанные с этой деятельностью обязанности. Юридические лица имеют право на осуществление любого вида деятельности, не противоречащей законом. Получается, что деятельность, которая запрещена законом, не может быть указана в учредительных документах того или иного юридического лица. Именно поэтому для осуществления своей деятельности, юридических лиц обязали пройти государственную регистрацию, порядок осуществления которой предусмотрен законодательством Республики Казахстан.

Безусловно, что одной из основных целей государственной регистрации юридического лица выступает формализация его основных экономических, управленческих и правовых характеристик как участника гражданского оборота: хозяйственное товарищество, акционерное общество, производственный кооператив, государственное предприятие и т.д.; наименование, место нахождения, цель деятельности и порядок управления.

Сведения о государственной регистрации, в том числе наименование юридических лиц, а для коммерческих организаций – фирменное наименование, включаются в Национальный реестр бизнес-идентификационных номеров. Данное положение очень важно при анализе вопросов, связанных с противозаконным поведением юридических лиц.

Правоспособность юридического лица возникает в момент его создания, то есть с момента его государственной регистрации, следовательно, административную ответственность оно может нести только по завершении регистрации. В том случае, если преступное сообщество либо организованные группировки осуществляют деятельность, запрещенную законом, то следует привлекать к ответственности не только юридическое лицо, но и физических лиц.

Получается, что условия дееспособности в административном праве являются одинаковыми с условиями дееспособности в гражданском праве. В качестве обязательного признака юридического лица в административно-деликтных правоотношениях выступает гражданская право и субъектность.

На основании изложенного, следует:

1) во-первых, не каждая организация, которая обладает административной правосубъектностью, может выступать в качестве субъекта административной ответственности. К примеру, к таким организациям не могут быть отнесены общественные объединения, которые не зарегистрированы как юридические лица (религиозные группы, движения и т.д.), международные организации, филиалы которых расположены на территории нашей страны;

2) во-вторых, административная ответственность юридических лиц может распространяться не только на хозяйствующих субъектов, но также и на субъектов публичного права, которые имеют статус юридических лиц. Например, субъектами административного правонарушения могут являться

неправительственные организации (НПО), политические партии, общественные организации и т.п.

В данном случае мы говорим о публично-правовых образованиях, основное назначение которых заключается не в занятии предпринимательской деятельностью, а в разрешении задач общественного характера путем создания различных форм общественной самодеятельности. Необходимо выделить две таких группы:

а) организации, которые упоминаются в качестве юридических лиц в ГК РК;

б) организации, не упоминающиеся в качестве юридических лиц в ГК РК, но приобретающие данный статус на основании различных правовых актов.

Если юридическое лицо не может быть субъектом административной ответственности без официальной регистрации, то следует признать ошибочными некоторые положения норм КРКоАП:

- ст.155 «Незаконная банковская деятельность» - осуществление банковской деятельности (банковских операций) без регистрации или без специального разрешения (лицензии);

- ч.8 ст.169 «Нарушение законодательства Республики Казахстан о государственном регулировании производства и оборота биотоплива» - прием производителями биотоплива пищевого сырья без научно обоснованного подтверждения их безопасности и проведения их государственной регистрации;

- ст.561 «Эксплуатация железнодорожного подвижного состава без государственной регистрации или перерегистрации» - эксплуатация железнодорожного подвижного состава без государственной регистрации [2].

В качестве субъектов административной ответственности могут выступать как государственные, так и негосударственные юридические лица (кооперативные, общественные, предприятия и учреждения) в зависимости от того, распространяются ли на них обязанности, за нарушение которых предусмотрена ответственность.

На сегодняшний день КРКоАП в санкциях Особенной части предусматривает административную ответственность в отношении юридических лиц, имеющих различные организационно-правовые формы. К таковым относятся:

1) субъекты малого предпринимательства – индивидуальные предприниматели без образования юридического лица и юридические лица, осуществляющие предпринимательство, со среднегодовой численностью работников не более 100 человек и среднегодовым доходом не свыше трехсоттысячекратного МРП;

2) субъекты среднего предпринимательства – индивидуальные предприниматели и юридические лица, осуществляющие предпринимательство, не относящиеся к субъектам малого и крупного предпринимательства;

3) субъекты крупного предпринимательства – индивидуальные предприниматели и юридические лица, осуществляющие предпринимательство и отвечающие одному или двум их следующих критериев: среднегодовая численность работников более 250 человек и (или) среднегодовой доход свыше трехмиллионнократного МРП [6].

На сегодняшний день, юридические лица выполняют следующие основные функции:

1) функция выполнения коллективных интересов - предусматривает, что юридические лица выстраивают определенную внутреннюю структуру отношений между участниками, преобразуя их в волю целой организации, что позволяет ей выступать в гражданском обороте от собственного имени – от имени юридического лица;

2) функция объединения капиталов - заключается в том, что юридическое лицо выступает оптимальной формой долгосрочной централизации капиталов, что необходимо для осуществления предпринимательской деятельности на внешнеэкономическом рынке;

3) функция ограничения предпринимательского риска - раскрывается в том, что юридические лица позволяют ограничить имущественный риск конкретного участника суммой вклада в капитал предприятия;

4) функция управления капиталом - заключается в том, что институт юридического лица создан для более гибкого использования капитала, который принадлежит одному лицу в разных сферах предпринимательской деятельности.

Вместе с тем, необходимо отметить, что юридическое лицо обладает рядом свойств, каждое из которых необходимо для того, чтобы организация могла признаваться субъектом гражданского, административного права. К таковым относятся:

1) организационное единство юридического лица, которое проявляется в определенной иерархии, соподчиненности структурных органов управления, четкой регламентации отношений между ее участниками. Данное свойство четко отражено в учредительных документах юридического лица, регулирующих правовое положение и организационно-правовую форму.

2) имущественная обособленность юридического лица, представляющая собой объединение нескольких институтов (предметов техники, знаний, денежных средств и др.) в единый комплексный имущественный комплекс для формирования материальной базы его деятельности. При этом степень обособленности имущества у различных организационно-правовых форм юридических лиц весьма различна.

3) выступление юридического лица в гражданском обороте и административном процессе от собственного имени. Данное свойство заключается в возможности юридического лица от своего имени приобретать, осуществлять гражданские права, нести обязанности, а также

выступать истцом и ответчиком в суде не только в гражданском, но и административном порядке.

В отличие от такого субъекта гражданских правоотношений, как физическое лицо, юридическое лицо обладает специальной правоспособностью, которая предусматривает только лишь наличие прав и обязанностей, прямо зафиксированных в их учредительных документах. Как мы уже отмечали, правоспособность юридических лиц возникает только лишь в момент их создания, которая соответствует государственной регистрации такой организации, и прекращается в момент исключения его из единого государственного реестра юридических лиц.

Объем правоспособности юридического лица определяется не только ее общим или специальным характером. К примеру, на осуществление некоторых видов деятельности требуется получения от государства специальных разрешений (лицензий). Приобретение и, в какой-то степени, осуществление прав и обязанностей – прерогатива так называемого органа юридического лица, лица (единоличный орган) или группы лиц (коллегиальный орган), представляющих интересы юридического лица в отношениях с другими субъектами права без специальных на то полномочий. На основании ГК РК именно через собственные органы юридическое лицо приобретает гражданские права и принимает обязанности. Поэтому действия органа рассматриваются как действия самого юридического лица.

Признание юридического лица субъектом административной ответственности на уровне единого кодифицированного законодательного акта означает, что в случае привлечения юридического лица к административной ответственности на него распространяются в равной мере общие задачи, принципы законодательства, правила назначения наказаний, процессуальный порядок возбуждения, рассмотрения и вынесения решений о привлечении их к ответственности.

К примеру, юридическое лицо, равно как и физическое, не может нести дважды административную ответственность за одно и то же административное правонарушение; может быть подвергнуто административному взысканию и мерам обеспечения производства; подлежит ответственности на основании законодательства, которое действовало во время и по месту совершения административного правонарушения. Исключение составляют случаи, когда конкретные нормы Особенной части КРКоАП могут быть применены только к физическим лицам (невменяемость, совершение правонарушения группой лиц и т.д.).

6.2 Возбуждение дел об административных правонарушениях, совершаемых юридическими лицами

Административное законодательство Республики Казахстан с 2018 года установила новые начальные моменты, которые являются фактами возбуждения дел об административных правонарушениях. На основании

части 4 статьи 802 КРКоАП предусмотрено восемь правовых оснований, когда дело об административном правонарушении считается возбужденным. В настоящее время способами возбуждения дела об административном правонарушении являются:

1) составление протокола по делу об административном правонарушении (статья 803 КРКоАП);

2) вынесение предписания о необходимости уплаты штрафа, если административное правонарушение зафиксировано сертифицированными специальными контрольно-измерительными техническими средствами и приборами, работающими в автоматическом режиме, с момента его надлежащего уведомления (п.2 ч.1 статьи 807 КРКоАП);

3) вынесение постановления в случаях совершения административного правонарушения, влекущего наложение административного взыскания в виде предупреждения, если лицо признало факт совершения правонарушения (ч.2 ст.807 КРКоАП);

4) направление уведомления или извещения при совершении административных правонарушений, дела по которым рассматриваются органами государственных доходов, в случае, если лицо признало факт совершения административного правонарушения и согласно с наложением взыскания (п.3 ч.1 статьи 807 и ст. 897 КРКоАП);

5) заявление физических лиц в суд о нарушенных прав по статьям, предусмотренным в п.4 ч.1 статьи 807 КРКоАП, которые рассматриваются судом без составления протокола о правонарушении;

6) вынесение постановления о возбуждении производства по делу об административном правонарушении прокурором по статьям, предусмотренным ч.ч.1 и 2 статьи 805 КРКоАП (п.5 ч.1 ст.807 КРКоАП);

7) вынесение постановления судьей при установлении судьей (судом) непосредственно в ходе рассмотрения судом факта проявления неуважения к суду в случаях, предусмотренных ч.3 статьи 684 КРКоАП. Субъектами правонарушения может являться любое присутствующее в процессе лицо, установленное в ходе судебного разбирательства (ч.3 ст.684 КРКоАП);

8) составление первого протокола о применении мер обеспечения производства по делу об административном правонарушении, предусмотренном ст.785 настоящего Кодекса (ч.4 ст. 802 КРКоАП)[2].

Вышеперечисленные способы возбуждения дел об административных правонарушениях актуальны для ОВД только 1-4, и 8. В связи с этим рассмотрим их подробнее.

Из одиннадцати мер обеспечения производства по делу об административном правонарушении, предусмотренных статьей 785 КРКоАП для юридических лиц, в отношении юридического лица могут быть применены следующие меры обеспечения производства по делу об административном правонарушении:

Таблица: Оформление мер обеспечения производства по делам об административных правонарушениях, применяемых к юридическим лицам

№ п\п	Меры обеспечения, применяемые к юридическим лицам	Форма документирования
1	осмотр помещений, территорий, находящихся там товаров, транспортных средств и иного имущества, а также соответствующих документов	Протокол (ст.798)
2	изъятие документов	протокол, копия которого вручается представителю, либо делается соответствующая запись в протоколе об административном правонарушении (ст.795, 799)
3	наложение ареста или изъятие товаров, транспортных средств и иного имущества	Протокол, который представляет собой опись (ст.800)
4	приостановление либо запрещение деятельности или отдельных ее видов в порядке статьи 48 КРКоАП	Акт (ст.801)

Осмотр территорий, помещений, товаров, иного имущества, принадлежащих юридическому лицу, а также соответствующих документов производится в присутствии представителя юридического лица с участием двух понятых. О проведении осмотра составляется протокол. Копия протокола вручается представителю юридического лица, в отношении которого ведется производство по делу (*Приложение А1*).

Протокол осмотра территорий, помещений, товаров, иного имущества, принадлежащих юридическому лицу, а также соответствующих документов подписывается должностным лицом, его составившим, представителем либо в случаях, не терпящих отлагательства, работником юридического лица, а также понятыми. В случае отказа представителя или иного работника указанного юридического лица от подписания протокола в нем производится соответствующая запись: «*в присутствии понятых от подписи отказался*».

Изъятие документов, товаров, иного имущества, предметов, явившихся орудием либо предметом совершения административного правонарушения, принадлежащих юридическому лицу, обнаруженных на месте совершения административного правонарушения либо при проведении осмотра территорий, помещений, транспортных средств, товаров, иного имущества, принадлежащих юридическому лицу, осуществляется с участием двух понятых и в порядке статьи 795 КРКоАП.

В исключительных случаях (в труднодоступной местности, при отсутствии надлежащих средств сообщения или когда в силу других объективных причин нет возможности для привлечения физических лиц в качестве понятых) изъятие может осуществляться без участия понятых, но с применением при этом технических средств фиксации его хода и результатов.

Об изъятии составляется протокол, копия которого вручается лицу, в отношении которого ведется производство по делу, или его представителю, либо делается соответствующая запись в протоколе об административном правонарушении *(Приложение Б)*.

Изъятые вещи, товары и документы до рассмотрения дела об административном правонарушении хранятся в местах, определяемых должностным лицом, произведшим изъятие, в порядке, определяемом соответствующим уполномоченным государственным органом.

Изъятое огнестрельное и иное оружие, а также боевые припасы, специальные технические средства для проведения специальных оперативно-розыскных мероприятий и криптографические средства защиты информации хранятся или уничтожаются в порядке, определяемом Министерством внутренних дел Республики Казахстан. Например, правила приема, учета, хранения и обеспечения сохранности в органах внутренних дел изъятого, добровольно сданного, найденного оружия, боеприпасов, взрывчатых материалов утверждены приказом Министра внутренних дел Республики Казахстан от 24 февраля 2015 года № 150.

Для организации приема поступающего изъятого по административным и гражданским делам, добровольно сданного, найденного оружия, боеприпасов, взрывчатых материалов, а также в целях осуществления контроля за порядком его приема, учета, хранения и сохранностью в Департаментах внутренних дел городов Астана, Алматы, областей и на транспорте, городских, районных и линейных подразделениях органов внутренних дел приказами начальников ДВД(Т) создаются постоянно действующие комиссии по контролю и приему изъятого по административным и гражданским делам, добровольно сданного, найденного оружия, боеприпасов, взрывчатых материалов [7].

Наложение ареста на товары, транспортные средства и иное имущество, принадлежащие юридическому лицу, явившиеся орудиями либо предметами совершения административного правонарушения, представляет собой опись указанных товаров, транспортных средств и иного имущества с объявлением представителю юридического лица, в отношении которого применена данная мера обеспечения производства по делу об административном правонарушении, о запрете распоряжаться (а в необходимых случаях и пользоваться) ими и применяется в случае, если эти товары, транспортные средства и иное имущество изъять невозможно и (или) их сохранность может быть обеспечена без изъятия. Товары, транспортные средства и иное имущество, на которые наложен арест, могут быть переданы

на ответственное хранение другим лицам, назначенным должностным лицом, наложившим арест.

Наложение ареста на товары, транспортные средства и иное имущество, принадлежащие юридическому лицу, осуществляется в присутствии владельца товара, транспортного средства и иного имущества и двух понятых. В случаях, не терпящих отлагательства, наложение ареста на товары, транспортные средства и иное имущество может быть осуществлено в отсутствие их владельца. В необходимых случаях применяются фото- и киносъемка, видеозапись. О наложении ареста на товары, транспортные средства и иное имущество, принадлежащие юридическому лицу, составляется протокол (*Приложение В*).

В необходимых случаях товары, транспортные средства и иное имущество, на которые наложен арест, упаковываются и (или) опечатываются. Копия протокола о наложении ареста на товары, транспортные средства и иное имущество, принадлежащие юридическому лицу, вручается представителю юридического лица, в отношении которого применена данная мера обеспечения производства по делу об административном правонарушении.

Приостановление либо запрещение деятельности или отдельных ее видов допускается сроком не более трех суток. В указанный срок орган (должностное лицо) обязан направить материалы об административном правонарушении в суд.

О приостановлении либо запрещении деятельности или отдельных ее видов составляется акт и действует до вынесения судебного решения (*Приложение Г*).

Акт о приостановлении либо запрещении деятельности или отдельных ее видов подписывается составившим его должностным лицом, физическим лицом или представителем юридического лица, чья деятельность временно прекращена. В случае, если кем-либо из указанных лиц акт не подписан, должностное лицо делает в нем соответствующую запись. Копия акта о приостановлении либо запрещении деятельности или отдельных ее видов вручается под расписку лицу, чья деятельность временно прекращена.

Должностным лицом, составившим акт о приостановлении либо запрещении деятельности или отдельных ее видов, производятся наложение пломб, опечатывание помещений, мест хранения товаров и иных материальных ценностей, касс, а также применяются другие меры по исполнению лицами, указанными в акте, мероприятий, необходимых для временного прекращения деятельности.

По требованию представителя юридического лица ему немедленно вручаются копии соответствующих протоколов и иных материалов, необходимых для обеспечения защиты прав и законных интересов лица, в отношении которого возбуждено дело об административном правонарушении и применены меры обеспечения производства по делу.

Нормативным постановлением Верховного суда от 22 декабря 2016 года № 12 разъяснен порядок применения мер этой меры обеспечения. Приостановлению либо запрещению подлежит эксплуатация только тех объектов (зданий и сооружений, агрегатов), использование которых осуществляется с нарушением норм законодательства. Аналогично приостановлению либо запрещению подлежит деятельность только тех филиалов, представительств, структурных подразделений юридического лица, производственных участков, в которых обнаружены такие нарушения, за совершение которых предусмотрена административная ответственность в виде такого взыскания (часть первая статьи 48 КоАП) [8].

Административные юрисдикционные полномочия сотрудников органов внутренних дел заключаются в том, что сотрудники наделены правом возбуждать производство по делам об административных правонарушениях, в том числе и на юридических лиц (ст.804 ч.1 КРКоАП) и правом налагать по ним административные взыскания (ст.685 КРКоАП).

Поводами к возбуждению дела об административном правонарушении, совершенного юридическими лицами являются:

1) непосредственное обнаружение уполномоченным должностным лицом факта совершения административного правонарушения;

2) материалы, поступившие из правоохранительных органов, а также других государственных органов, органов местного самоуправления;

3) сообщения или заявления физических и юридических лиц, а также сообщения в средствах массовой информации;

4) показания специальных автоматизированных измерительных средств, а также сертифицированных специальных контрольно-измерительных технических средств и приборов наблюдения, работающих в автоматическом режиме и фиксирующих совершение административного правонарушения в сфере автомобильного транспорта и безопасности дорожного движения посредством фото-, видеосъемки дорожной ситуации, определения скорости и направления движения транспортного средства, действий других участников дорожного движения;

5) показания контрольно-измерительной аппаратуры и (или) средств радиотехнического контроля.

Основанием для возбуждения дела об административном правонарушении является наличие достаточных данных, указывающих на признаки административного правонарушения при отсутствии обстоятельств, исключающих производство по делу, предусмотренных статьей 741КРКоАП.

На основании ст. 803 КРКоАП урегулирован порядок возбуждения производства об административных правонарушениях путем оставления протокола. Протокол об административном правонарушении составляется в письменной форме уполномоченным на то должностным лицом, за исключением случаев, предусмотренных статьей 807 КРКоАП, когда составление протокола об административном правонарушении не

обязательно. Наряду с письменной формой может быть использована электронная форма протокола об административном правонарушении.

Протоколы об административных правонарушениях, совершенных юридическими лицами, составляются сотрудниками органов внутренних дел по 69 статьям КРКоАП из них по 47 статьям наделены правом налагать административные взыскания. Конкретный перечень составов правонарушений определен статьями 685 и 804 КРКоАП.

В протоколе об административном правонарушении, совершенным юридическим лицом указываются:

1) дата и место составления протокола;

2) должность, фамилия и инициалы лица, составившего протокол;

3) для юридических лиц - наименование, место нахождения, номер и дата государственной регистрации (перерегистрации) юридического лица, идентификационный номер и банковские реквизиты, абонентский номер телефона, факса, сотовой связи и (или) электронный адрес (если они имеются);

4) место, время совершения и существо административного правонарушения;

5) статья Особенной части раздела 2 КРКоАП, предусматривающая административную ответственность за данное правонарушение; фамилии, имена, отчества (при их наличии), адреса свидетелей и потерпевших, если они имеются;

6) объяснение представителя юридического лица, в отношении которого возбуждено дело; название, номер, дата метрологической поверки, показания технического средства, если оно использовалось при выяснении и фиксации административного правонарушения;

7) иные сведения, необходимые для разрешения дела, а также прилагаются документы, подтверждающие факт совершения административного правонарушения.

Протокол об административном правонарушении подписывается лицом, его составившим, и лицом (представителем юридического лица), в отношении которого ведется производство по делу об административном правонарушении, за исключением случаев отсутствия представителя юридического лица. При наличии потерпевших и свидетелей, а также в случаях участия понятых протокол подписывается также этими лицами.

В случае отсутствия или неявки надлежащим образом извещенного представителя юридического лица, в отношении которого возбуждено дело, протокол об административном правонарушении подписывается лицом, его составившим, с отметкой в нем об отсутствии или неявке лица, в отношении которого возбуждено дело. В случае отказа представителя юридического лица принять под расписку протокол по делу об административном правонарушении, в протоколе производится соответствующая запись лицом, его составившим.

Представителю юридического лица, в отношении которого возбуждено дело, должна быть предоставлена возможность ознакомления с протоколом об административном правонарушении. Указанное лицо вправе представлять объяснения и замечания по содержанию протокола, а также изложить мотивы своего отказа от его подписания, которые прилагаются к протоколу. Факт подписания протокола лицом, в отношении которого возбуждено дело, свидетельствует об ознакомлении данного лица с протоколом и не является признанием его вины в совершении административного правонарушения.

Статьей 807 КРКоАП предусмотрены случаи, когда протокол об административном правонарушении не составляется. Исходя из юрисдикционных полномочий ОВД, в отношении юридических лиц такими случаями могут являться:

1) совершения административного правонарушения, влекущего наложение административного взыскания в виде предупреждения, если юридическое лицо (его представитель) признало факт совершения правонарушения;

2) если производство по делу об административном правонарушении возбуждено постановлением прокурора в порядке, предусмотренном статьей 805 КРКоАП [2].

Взыскание в виде предупреждения оформляется уполномоченным на то должностным лицом на месте совершения административного правонарушения, за исключением правонарушения в области финансов и торговли. Юридическое лицо (его представитель), совершившее административное правонарушение, подтверждает свое согласие с наложенным взысканием посредством подписи на втором экземпляре постановления о вынесении предупреждения.

6.3 Рассмотрение дел об административных правонарушениях, совершенных юридическими лицами

Как мы уже отмечали, сотрудники органов внутренних дел наделены широкими юрисдикционнными полномочиями накладывать административные взыскания на юридических лиц по 45 статьям КРКоАП, объединяющих 83 состава административных правонарушений.

По всем статьям настоящего Кодекса, отнесенным к подведомственности органов внутренних дел рассматривать дела об административных правонарушениях и налагать административные взыскания от имени органов внутренних дел вправе:

1) председатели комитетов и начальники департаментов Министерства внутренних дел;

2) начальники территориальных органов внутренних дел и их заместители;

3) начальники подразделений административной, миграционной полиции, местной полицейской службы области, города республиканского значения, столицы, их заместители.

Перечень статей, отнесенных к подведомственности органов внутренних дел рассматривать дела об административных правонарушениях и налагать административные взыскания:

1. Статья 156. Нарушение требований законодательства Республики Казахстан о культуре
2. Ч.1 статьи 190. Обман потребителей
3. Статья 197. Использование марки табачного изделия
4. Статья 198. Нарушение требований законодательства об информации о табаке и табачных изделиях
5. Ч.2 Статья 230. Нарушение законодательства Республики Казахстан об обязательном страховании (в части правонарушений, совершенными владельцами транспортных средств и перевозчиками на автомобильном транспорте и городском рельсовом транспорте)
6. Статья 359. Повреждение водохозяйственных сооружений, устройств и противопожарных систем водоснабжения, нарушение правил их эксплуатации
7. Статья 364. Нарушение правил общего водопользования
8. Ч.1 статьи 382. Нарушение требований пользования животным миром и правил охоты
9. Ч.1 и 2 статьи 383. Нарушение правил рыболовства и охраны рыбных ресурсов и других водных животных
10. Статья 386. Нарушение правил содержания и защиты зеленых насаждений
11. Ч.1 статьи 396. Незаконная передача минеральных и биологических ресурсов континентального шельфа, территориальных вод (моря) и внутренних вод Республики Казахстан
12. Статья 420. Непринятие мер к уничтожению дикорастущей конопли
13. Статья 421. Непринятие мер к обеспечению охраны наркосодержащих посевов
14. Ч.1 статьи 423. Пропаганда и незаконная реклама наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров
15. Статья 432. Предоставление заведомо ложных сведений и информации при получении разрешительных документов на занятие медицинской, фармацевтической деятельности
16. Статья 437. Нарушение тишины
17. Ч.3 статьи 441. Нарушение запрета потребления табачных изделий и электронных сигарет в отдельных общественных местах
18. Ч.1 статьи 464. Нарушение норм лицензирования (сокращенное производство не применяется)

19. Ч.1 статьи 469. Нарушение требований, предъявляемых к деятельности по монтажу, наладке и техническому обслуживанию средств охранной сигнализации

20. Ч.1 статьи 470. Нарушение законодательства Республики Казахстан в области охранной деятельности

21. Статья 484. Нарушение порядка приобретения, передачи, учета, хранения, использования, перевозки, ввоза на территорию Республики Казахстан, вывоза с территории Республики Казахстан и транзита по территории Республики Казахстан гражданского, служебного, наградного, коллекционного оружия, патронов к нему

22. Статья 485-1. Нарушение порядка открытия и функционирования стрелковых тиров (стрельбищ) и стендов

23. Статья 486. Нарушение порядка регистрации (перерегистрации) гражданского, служебного, наградного, коллекционного оружия либо постановки его на учет

24. Ч.1 статьи 489. Нарушение законодательства Республики Казахстан об общественных объединениях, а также руководство, участие в деятельности незарегистрированных в установленном законодательством Республики Казахстан порядке общественных, религиозных объединений, финансирование их деятельности

25. Статья 493. Допущение собственником жилища или другими лицами, в ведении которых находятся жилища, здания и (или) помещения, регистрации физических лиц, которые фактически у них не проживают, либо непринятие мер по снятию с регистрации физических лиц, зарегистрированных и не проживающих в жилищах, зданиях и (или) помещениях, принадлежащих собственнику или находящихся в ведении других лиц, либо допущение проживания физических лиц без регистрации

26. Статья 505. Нарушение правил благоустройства территорий городов и населенных пунктов, а также разрушение объектов инфраструктуры, уничтожение и повреждение зеленых насаждений города и населенных пунктов

27. Ч.2 статьи 510. Нарушение пограничного режима в пограничной зоне и порядка пребывания в отдельных местностях

28. Ч.1 статьи 512. Нарушение режимов территориальных вод (моря) и внутренних вод Республики Казахстан

29. Ч.1 статьи 514. Нарушение режима Государственной границы Республики Казахстан

30. Статья 518. Нарушение законодательства Республики Казахстан в области миграции населения физическими или юридическими лицами, принимающими иностранцев и лиц без гражданства

31. Частями 1 и 3 статьи 519. Привлечение иностранной рабочей силы и трудовых иммигрантов с нарушением законодательства Республики Казахстан

32. Ч.2 статьи 559. Нарушение правил, обеспечивающих безопасность движения на железнодорожном транспорте

33. Частями 2 и 3 статьи 571. Нарушение правил перевозок пассажиров, багажа и грузов

34. Статья 573. Нарушение Правил применения разрешительной системы автомобильных перевозок в Республике Казахстан в международном сообщении

35. Частями 3 и 8 статьи 590. Нарушение правил эксплуатации транспортных средств

36. Ч.3 статьи 603. Нарушение правил установки на транспортном средстве устройств для подачи специальных световых и (или) звуковых сигналов либо незаконное нанесение специальных цветографических схем автомобилей оперативных и специальных служб

37. Ч.1 статьи 604. Нарушение правил подготовки водителей транспортных средств

38. Частями 1 и 3 статьи 605. Нарушение законодательства Республики Казахстан о дорожном движении

39. Статья 617. Выпуск в эксплуатацию транспортных средств, имеющих технические неисправности, и иные нарушения правил эксплуатации

40. Статья 619. Допуск к управлению транспортным средством водителя, не имеющего либо лишенного права управления транспортными средствами, а равно соответствующей категории

41. Статья 619-1. Допуск к управлению транспортным средством водителя, находящегося в состоянии опьянения

42. Статья 630. Повреждение дорог, железнодорожных переездов и других дорожных сооружений

43. Статья 631. Нарушение правил содержания дорог, железнодорожных переездов и других дорожных сооружений

44. Статья 632. Нарушение правил содержания смотровых колодцев подземных коммуникаций, создающее угрозу безопасности дорожного движения

45. Частями 1 и 2 статьи 635. Нарушение правил охраны магистральных трубопроводов.

Также дел рассматривать дела об административных правонарушениях и налагать административные взыскания на юридических лиц имеют право:

1) начальники отделов, отделений полиции, подразделений административной, миграционной полиции, местной полицейской службы района (города, района в городе) и их заместители по статьям 156, 190 (частью первой), 359, 396 (частью первой), 420, 421, 423 (частью первой), 432, 437, 464 (частью первой), 469 (частью первой), 470 (частью первой), 484, 486, 489 (частью первой), 493, 505 (частью второй), 510 (частью второй), 512 (частью первой), 514 (частью первой), 518, 519 (частями первой, третьей), 571 (частью третьей), 590, 603 (частью третьей), 604 (частью первой), 605

(частями первой и третьей), 617, 619, 619-1, 630, 631, 632, 635 (частями первой и второй);

2) начальники линейных отделов, отделений, пунктов полиции органов внутренних дел и их заместители по статьям 197, 420, 484 (частями первой и второй), 510 (частью первой), 514 (частью первой), 518, 519 (частями первой, третьей), 559 (частью второй), 630 (частью первой);

3) сотрудники органов внутренних дел (полиции), имеющие специальные звания по статьям 230 (частью второй) (в части правонарушений, совершенных владельцами транспортных средств и перевозчиками на автомобильном транспорте и городском рельсовом транспорте), 364, 382 (частью первой), 383 (частями первой и второй), 386, 437 (частью первой), 493, 505 (частью первой), 571 (частью второй), 573 (частью четвертой);

5) начальники и их заместители специализированных подразделений полиции органов внутренних дел по борьбе с преступными посягательствами на рыбные запасы за административные правонарушения, предусмотренные статей 396 (частью первой) [2].

В соответствии со статьей 812 КРКоАП дело об административном правонарушении рассматривается по месту его совершения, а в предусмотренных КРКоАП по месту нахождения должностного лица ОВД, к подведомственности которого относится рассмотрение дела об административном правонарушении. По ходатайству лица, в отношении которого ведется производство по делу об административном правонарушении, дело может быть рассмотрено по месту его нахождения (регистрации).

Должностное лицо ОВД при подготовке к рассмотрению дела об административном правонарушении выясняет следующие вопросы:

1) относится ли к их компетенции рассмотрение данного дела;

2) имеются ли обстоятельства, исключающие возможность рассмотрения данного дела должностным лицом;

4) извещены ли о месте и времени рассмотрения дела лица, участвующие в административном процессе.

На основании статьи 816 КРКоАП должностное лицо ОВД при подготовке к рассмотрению дела об административном правонарушении принимает следующее решение:

1) о назначении времени и места рассмотрения дела;

2) о вызове лиц, истребовании необходимых дополнительных материалов по делу, назначении экспертизы в случае необходимости;

3) об отложении рассмотрения дела;

4) о передаче протокола об административном правонарушении и других материалов дела на рассмотрение по подведомственности, если рассмотрение данного дела не относится к его компетенции либо вынесено определение об отводе судьи, должностного лица;

5) о передаче дела для рассмотрения по существу по месту регистрации юридического лица или по месту совершения административного правонарушения.

Решения, предусмотренные частью первой настоящей статьи, выносятся в виде определения.

Если должностное лицо ОВД, уполномоченный рассматривать дела об административных правонарушениях, установит, что в производстве имеются два и более дела, возбужденные в отношении одного и того же юридического лица, вправе объединить эти дела в одно производство для совместного рассмотрения.

При подготовке к повторному рассмотрению дела об административном правонарушении в связи с неявкой без уважительных причин лица, привлекаемого к ответственности, его представителя, свидетеля должностное лицо ОВД, рассматривающий дело, вправе вынести определение о приводе указанных лиц.

Статьей 817 КРКоАП установлены сроки рассмотрения дел об административных правонарушениях, в том числе и в отношении юридических лиц. Дела об административных правонарушениях рассматриваются в течение пятнадцати суток со дня получения должностным лицом ОВД, правомочным рассматривать дело, протокола об административном правонарушении и других материалов дела.

В случае поступления ходатайств от участников производства по делу об административном правонарушении либо при необходимости дополнительного выяснения обстоятельств дела срок рассмотрения дела может быть продлен должностным лицом ОВД, рассматривающим дело, но не более чем на один месяц. О продлении срока выносится мотивированное определение.

Если юридическим лицом, в отношении которого возбуждено дело об административном правонарушении, обжалуются результаты проверки и иные обстоятельства, на основании которых должностным лицом возбуждено дело об административном правонарушении, срок рассмотрения дела об административном правонарушении продлевается до вынесения и вступления в законную силу соответствующего решения должностного лица ОВД, рассматривающего жалобу.

Должностное лицо ОВД, приступив к рассмотрению дела об административном правонарушении:

1) объявляет, кто рассматривает дело, какое дело подлежит рассмотрению, кто и на основании какой статьи КРКоАП привлекается к ответственности;

2) удостоверяется в явке представителя юридического лица, привлекаемого к административной ответственности, а также иных лиц, участвующих в рассмотрении дела;

3) устанавливает личность участников производства по делу и проверяет полномочия законных представителей юридического лица, защитника;

4) выясняет причины неявки участников производства по делу и принимает решение о рассмотрении дела в отсутствие указанных лиц либо об отложении рассмотрения дела;

5) в необходимых случаях выносит определение о приводе лица, участие которого является обязательным при рассмотрении дела, назначает переводчика;

6) разъясняет лицам, участвующим в рассмотрении дела, их права и обязанности, предусмотренные КРКоАП, в том числе право на получение бесплатной юридической помощи за счет средств государственного бюджета;

7) определяет язык производства, разъясняет право делать заявления, давать объяснения и показания, заявлять ходатайства, приносить жалобы, знакомиться с материалами дела, выступать при его рассмотрении на родном языке или другом языке, которым владеет лицо, в отношении которого ведется производство, бесплатно пользоваться услугами переводчика;

8) разрешает заявленные отводы и ходатайства;

9) оглашает протокол об административном правонарушении, а при необходимости - и иные материалы дела;

10) заслушивает объяснения лица, в отношении которого ведется производство по делу, показания других лиц, участвующих в производстве, пояснения специалиста и заключение эксперта, исследует иные доказательства, а в случае участия прокурора в рассмотрении дела заслушивает его заключение;

11) выносит определение об отложении рассмотрения дела в связи: с заявлением о самоотводе или отводе должностного лица, рассматривающего дело, в случае, если его отвод препятствует рассмотрению дела по существу; с отводом защитника, уполномоченного представителя, эксперта или переводчика, если указанный отвод препятствует рассмотрению дела по существу; с необходимостью явки лиц, участвующих в рассмотрении дела, или истребования дополнительных материалов по делу, а также в случаях, предусмотренных частью 2 статьи 51 КРКоАП. В случае необходимости орган (должностное лицо) выносит определение о назначении экспертизы;

В случае участия в рассмотрении дела должностного лица, возбудившего дело об административном правонарушении, или представителя государственного органа, чьи представители имеют право возбуждать дела об административных правонарушениях, они первыми представляют объяснения по существу правонарушения и доказательства виновности лица в его совершении.

При рассмотрении дела об административном правонарушении следует выяснить, было ли совершено административное правонарушение, виновно ли данное лицо в его совершении, подлежит ли оно административной ответственности, имеются ли обстоятельства, смягчающие и отягчающие

ответственность, причинен ли имущественный ущерб, обстоятельства, являющиеся обстоятельствами прекращения административного производства, правильно ли составлены протокол об административном правонарушении и другие протоколы, предусмотренные настоящим Кодексом, правильно ли оформлены иные материалы дела, имеются ли обстоятельства, исключающие производство по делу, а также обстоятельства, позволяющие не привлекать лицо к административной ответственности, а также выяснить другие обстоятельства, имеющие значение для правильного разрешения дела.

С учетом установления обстоятельств, указанных в части первой настоящей статьи, вправе сократить размер административного штрафа, наложенного на лицо, в отношении которого возбуждено дело об административном правонарушении, но не более чем на тридцать процентов от общей суммы штрафа. Пунктов 23 Нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 20 апреля 2018 года № 5 «О постановлении суда по делу об административном правонарушении» разъяснен порядок снижения общей суммы штрафа.

На основании части второй статьи 829-11 КРКоАП предусмотрено право на сокращение размера административного штрафа, наложенного на лицо, в отношении которого возбуждено дело об административном правонарушении, с соблюдением ограничительного предела сокращения (не более чем на 30% от общего размера административного штрафа). В описательно-мотивировочной части постановления следует приводить мотивы принятого решения о сокращении размера административного штрафа, с учетом установленных обстоятельств, предусмотренных частью первой статьи 829-11 КРКоАП. В случае сокращения размера административного штрафа в резолютивной части постановления достаточно указать окончательный размер административного штрафа, подлежащий взысканию, без приведения расчета, который подлежит отражению в описательно-мотивировочной части постановления [9].

Рассмотрев дело об административном правонарушении, должностное лицо должен вынести одно из следующих постановлений о:

1) наложении административного взыскания;

2) прекращении производства по делу.

Признав в результате рассмотрения дела неправильной юридическую оценку содеянного, орган (должностное лицо) обязан изменить квалификацию правонарушения на статью или часть статьи закона, предусматривающие менее строгое административное взыскание.

Постановление о прекращении производства по делу в отношении юридического лица выносится в случаях:

1) наличия обстоятельств, исключающих производство по делу, предусмотренных статьей 741 КРКоАП;

2) наличия обстоятельств, позволяющих не привлекать к административной ответственности, предусмотренных статьей 742 КРКАП.

В постановлении по делу об административном правонарушении должны быть указаны:

1) должность, фамилия, инициалы должностного лица, вынесшего постановление;

2) дата и место рассмотрения дела;

3) сведения о лице, в отношении которого рассмотрено дело для юридических лиц - наименование, организационно-правовая форма, место нахождения, номер и дата государственной регистрации в качестве юридического лица, идентификационный номер и банковские реквизиты;

4) язык производства по рассматриваемому делу;

5) статья КРКоАП, предусматривающая ответственность за административное правонарушение;

6) обстоятельства, установленные при рассмотрении дела;

7) решение по делу;

8) порядок и сроки обжалования постановления;

9) сроки добровольной уплаты штрафа или исполнения иного вида административного взыскания.

Постановление по делу об административном правонарушении должно быть законным и обоснованным.

В постановлении по делу об административном правонарушении должны быть решены и указаны вопросы об изъятых документах и имуществе, принадлежащих юридическому лицу, при этом:

1) предметы, явившиеся орудиями либо предметами совершения административного правонарушения и принадлежащие юридическому лицу, привлеченному к административной ответственности, в случаях, предусмотренных санкциями норм Особенной части КРКоАП передаются в соответствующие учреждения или уничтожаются; в остальных случаях возвращаются по принадлежности;

2) вещи, запрещенные к обращению, передаются в соответствующие учреждения или уничтожаются;

3) вещи, не представляющие ценности и не могущие быть использованными, подлежат уничтожению, а в случаях ходатайства заинтересованных лиц могут быть выданы им;

4) документы, являющиеся вещественными доказательствами, остаются в деле в течение всего срока его хранения либо передаются заинтересованным лицам.

Постановление, вынесенное по результатам рассмотрения дела об административном правонарушении, оформляется письменно и подписывается должностным лицом ОВД, вынесшим такое постановление, либо оформляется в форме электронного документа, удостоверенного посредством электронной цифровой подписи должностного лица, вынесшего такое постановление.

Согласно статье 822-1 КРКоАП результаты рассмотрения дела об административном правонарушении могут быть оформлены в виде

предписание о необходимости уплаты штрафа. В предписании о необходимости уплаты штрафа должны быть указаны:

1) наименование, место нахождения органа, оформившего предписание о необходимости уплаты штрафа;

2) сведения о собственнике (владельце) транспортного средства, в отношении которого оформлено предписание о необходимости уплаты штрафа. Для юридических лиц - наименование, организационно-правовая форма, место нахождения;

3) сведения о транспортном средстве: марка, модель, государственный регистрационный номерной знак;

4) дата, время, место, существо административного правонарушения, статья настоящего Кодекса, предусматривающая ответственность за административное правонарушение;

5) показания сертифицированного специального контрольно-измерительного технического средства и прибора, работающего в автоматическом режиме;

6) название, номер, дата метрологической поверки сертифицированного специального контрольно-измерительного технического средства и прибора, работающего в автоматическом режиме;

7) сумма штрафа;

8) сроки добровольной уплаты штрафа или в порядке сокращенного производства;

9) порядок и сроки обжалования предписания;

10) электронная цифровая подпись.

Наряду с письменной формой может быть использована электронная форма предписания о необходимости уплаты штрафа. Предписание о необходимости уплаты штрафа с квитанцией установленного образца направляется собственнику (владельцу) транспортного средства в течение десяти суток со дня фиксации административного правонарушения.

Постановление по делу об административном правонарушении объявляется незамедлительно по окончании рассмотрения дела.

Должностное лицо ОВД, вынесшее постановление по делу об административном правонарушении, по заявлению участников производства по делу, судебного исполнителя, органа (должностного лица), исполняющих постановление по делу об административном правонарушении, или по своей инициативе вправе исправить допущенные в постановлении описки, опечатки и арифметические ошибки без изменения содержания постановления.

Исправление описок, опечаток и арифметических ошибок в постановлении, принятом по результатам рассмотрения жалобы, апелляционного ходатайства, протеста прокурора на постановление по делу об административном правонарушении, производится в порядке, установленном КРКоАП. Рассмотрение заявления об исправлениях описок, опечаток и арифметических ошибок производится в течение трех суток со

дня поступления заявления. Исправление описки, опечатки или арифметической ошибки производится в виде определения. Копия определения в течение трех суток со дня его вынесения направляется участникам производства по делу, судебному исполнителю, органу (должностному лицу), исполняющим постановления, а также органу (должностному лицу), составившему протокол об административном правонарушении.

Следует отметить, что в отношении юридического лица можно применить сокращенное производство по делу об административном правонарушении, урегулированное ст.ст. 810-811 КРКоАП. Сокращенное производство осуществляется по делам об административных правонарушениях, за которое предусмотрено административное взыскание в виде штрафа, а также установлено совершившее его лицо, которое признает факт его совершения и согласно с уплатой штрафа в размере пятидесяти процентов от указанной в санкции статьи Особенной части КРКоАП и не обжалует представленные доказательства. Сокращенное производство по делу об административном правонарушении не применяется ОВД в случаях:

1) когда санкцией статьи предусмотрены иные виды взыскания, за исключением предупреждения;

2) совершения правонарушения лицами, обладающими привилегиями и иммунитетом.

При обнаружении административного правонарушения и установлении совершившего его лица уполномоченное лицо, имеющее право составлять протокол об административных правонарушениях, возбуждает административное производство и разъясняет лицу право оплаты штрафа в размере пятидесяти процентов от указанной в санкции статьи суммы штрафа в течение семи суток. Уполномоченное лицо, составившее протокол, вручает лицу копию протокола об административном правонарушении с квитанцией установленного образца.

Если административное правонарушение зафиксировано сертифицированными специальными контрольно-измерительными техническими средствами и приборами, работающими в автоматическом режиме, лицо имеет право оплаты штрафа в размере пятидесяти процентов от указанной суммы штрафа в течение семи суток с момента надлежащего доставления предписания о необходимости уплаты штрафа с квитанцией установленного образца.

В случае оплаты штрафа в размере пятидесяти процентов от указанной суммы штрафа в течение семи суток дело считается рассмотренным по существу, решение - вступившим в законную силу, а лицо - привлеченным к административной ответственности. В случае неиспользования или ненадлежащего использования права, предусмотренного частью первой настоящей статьи, производство по делу об административном правонарушении осуществляется в общем порядке [2].

6.4 Исполнение постановлений о наложении административных взысканий на юридических лиц

В соответствии со статьей 883 КРКоАП постановление по делу об административном правонарушении в отношении юридического лица, а также предписание о необходимости уплаты штрафа вступают в законную силу:

1) после истечения срока, установленного для обжалования постановления по делу об административном правонарушении, предписания о необходимости уплаты штрафа, если оно не было обжаловано или опротестовано;

2) немедленно после вынесения постановления по жалобе, протесту, а также постановления в случае, предусмотренном статьей 839 КРКоАП, а именно:

- оставлении постановления без изменения, а жалобы, апелляционного ходатайства - без удовлетворения;
- изменении постановления;
- отмене постановления и прекращении дела при наличии обстоятельств, предусмотренных статьях 741 и 742 КРКоАП, а также при недоказанности обстоятельств, на основании которых было вынесено постановление;
- отмене постановления и вынесении нового постановления по делу;

3) немедленно в порядке сокращенного производства по делу об административном правонарушении. В случае оплаты штрафа в размере пятидесяти процентов от указанной суммы штрафа в течение семи суток дело считается рассмотренным по существу, решение - вступившим в законную силу, а лицо - привлеченным к административной ответственности (ст. 811 ч.2 КРКоАП) [2].

Следует отметить, что сотрудник полиции не может применить сокращенное производство по делу об административном правонарушении в отношении юридического лица, если санкция статьи кроме штрафа предусматривает иные виды взыскания кроме предупреждения (ст.810 КРКоАП). В сфере административной юрисдикции ОВД сокращенное производство по делу об административном правонарушении в отношении юридического лица сотрудник нельзя применить только по одной статье 464 «Нарушение норм лицензирования».

Согласно статье 884 КРКоАП, постановление о наложении административного взыскания обязательно для исполнения всеми юридическими лицами. Постановление о наложении административного взыскания, предписание о необходимости уплаты штрафа подлежат исполнению с момента вступления их в законную силу.

На основании статьи 885 КРКоАП обращение постановления о наложении административного взыскания на юридическое лицо, возлагается на орган (должностное лицо), вынесшие постановление. Должностное лицо

ОВД должен приступить к исполнении постановления в течение суток со дня вступления его в законную силу. Уклонение юридического лица от добровольного исполнения административного взыскания влечет исполнение этого взыскания в принудительном порядке в соответствии с главой 52 КРКоАП.

Должностное лицо ОВД, вынесшее постановление о наложении административного взыскания на юридическое лицо, должен прекратить исполнение постановления и освободить от административного взыскания в случаях:

1) отмены закона или отдельных его положений, устанавливающих административную ответственность;

2) предусмотренных частью 2 статьи 8 КРКоАП, которая предусматривает приоритет Конституции Республики Казахстан перед законами и иными правовыми актами;

3) истечения срока давности исполнения постановления о наложении административного взыскания, предписания о необходимости уплаты штрафа, установленного статьей 890 КРКоАП. Постановление по делу об административном правонарушении не подлежит исполнению, если оно не было приведено в исполнение в течение года со дня его вступления в законную силу, а за правонарушения в области налогообложения и антимонопольного законодательства Республики Казахстан - в течение пяти лет со дня вступления его в законную силу.

В случае приостановления исполнения постановления в связи с подачей жалобы или принесением апелляционного ходатайства прокурора течение давностного срока приостанавливается до рассмотрения жалобы, апелляционного ходатайства, протеста прокурора. Принесение прокурором апелляционного ходатайства приостанавливает исполнение постановления до его рассмотрения.

Течение срока давности, прерывается, если лицо, привлеченное к административной ответственности, уклоняется от его исполнения. Исчисление срока давности в этом случае возобновляется со дня обнаружения этого лица. В случае отсрочки исполнения постановления в соответствии со статьей 888 КРКоАП течение давностного срока приостанавливается до истечения срока отсрочки, а при рассрочке исполнения постановления течение срока давности продлевается на срок рассрочки.

Окончание производства по исполнению постановления о наложении административного взыскания регламентировано статьей 891 КРКоАП. Постановление о наложении административного взыскания, по которому взыскание произведено полностью, с отметкой о произведенном взыскании возвращается органом, исполнившим постановление, судье, органу (должностному лицу), вынесшим постановление.

Постановление о наложении административного взыскания, по которому не производилось исполнение или исполнение произведено не

полностью, возвращается органу (должностному лицу), вынесшему постановление, составившему протокол об административном правонарушении, в случаях и порядке, предусмотренных Законом Республики Казахстан от 2 апреля 2010 года №261 «Об исполнительном производстве и статусе судебных исполнителей».

Порядок исполнения отдельных видов взысканий регламентировано главой 52 КРКоАП.

Заключение

Настоящие методические рекомендации подготовлены в рамках исследования проблем привлечения должностными лицами органами внутренних дел к административной ответственности юридических лиц. В методических рекомендациях содержатся материалы о порядке осуществления административно-процессуальной деятельности сотрудников органов внутренних дел по механизму привлечения юридических лиц к административной ответственности, которые ранее не нашли своего отражения в учебной и методической литературе.

В работе содержатся рекомендации, которые детализируют механизм осуществления административного производства по делам, где субъектами правонарушения выступают юридические лица. В процессе пользования настоящими методическими рекомендациями сотрудники полиции могут решить некоторые проблемы, которые могут возникать в процессе привлечения к административной ответственности юридических лиц.

1. При квалификации административного правонарушения, должностному лицу ОВД следует определить статус юридического лица, потому что это напрямую влияет на определение размера административного взыскания. На сегодняшний день КРКоАП в санкциях Особенной части предусматривает административную ответственность в отношении юридических лиц, имеющих различные организационно-правовые формы. К таковым относятся субъекты малого среднего и крупного предпринимательства и определяются в соответствии с Предпринимательским кодексом Республики Казахстан.

2. Методические рекомендации дают ответ на проблемный вопрос: «В каких случаях следует привлекать не физических, а юридических лиц?».

3. Юридическое лицо, равно как и физическое, не может нести дважды административную ответственность за одно и то же административное правонарушение.

4. Юридическое лицо может быть подвергнуто административному взысканию и мерам обеспечения производства по делам об административных правонарушениях, как и другие субъекты административной ответственности с учетом особенностей, указанных в методических рекомендациях

5. Юридическое лицо подлежит административной ответственности на основании законодательства, которое действовало во время и по месту совершения административного правонарушения. Исключение составляют случаи, когда конкретные нормы Особенной части КРКоАП могут быть применены только к физическим лицам (невменяемость, совершение правонарушения группой лиц и т.д.).

6. Рекомендациями точно систематизирован материал о способах, которыми следует возбуждать дела об административных правонарушениях в отношении юридических лиц и определен статус документов при процессуальном оформлении этих процессов.

7. В работе четко определены юрисдикционные полномочия должностных лиц органов внутренних дел, наделенных правами возбуждать дела об административных правонарушениях и налагать административные взыскания в отношении юридических лиц.

8. Описан механизм сокращенного производства по делу об административном правонарушении в отношении коллективных хозяйствующих субъектов административного правонарушения, которое стало возможным только с 2018 года.

Кроме того методическими рекомендация предусмотрено четыре приложения, где размещены образцы документов, которые следует использовать в процессе применения мер обеспечения производства об административных правонарушениях, где субъектами административного правонарушения выступают юридические лица.

Список использованных источников:

1. Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях от 30 января 2001 года №155
2. Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях от 5 июля 2014 года №235.
3. Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая часть) №268 от 27 декабря 1994 года.
4. О некоммерческих организациях. Закона Республики Казахстан от 16 января 2001 года №142.
5. Об акционерных обществах. Закона Республики Казахстан от 13 мая 2003 года №415.
6. Предпринимательский кодекс Республики Казахстан от 29 октября 2015 года № 375.
7. Об утверждении Правила приема, учета, хранения и обеспечения сохранности в органах внутренних дел изъятого, добровольно сданного, найденного оружия, боеприпасов, взрывчатых материалов. Приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 24 февраля 2015 года № 150.
8. О некоторых вопросах применения судами норм Общей части Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях. Нормативное постановление Верховного суда Республики Казахстан от 22 декабря 2016 года № 12.
9. О постановлении суда по делу об административном правонарушении. Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 20 апреля 2018 года № 5.

Приложение А

Протокол осмотра
территорий, помещений, товаров, иного имущества, принадлежащих юридическому лицу, а также соответствующих документов

Дата и время составления "__" _____ 20____г. ___ часов ___ мин.
Место составления _____

Мною, _____
(должность, звание, Ф.И.О. лица, составившего протокол)
в соответствии со ст. 798 Кодекса об административных правонарушениях составлен настоящий протокол осмотра
_____
(территорий, помещений,
_____
товаров, иного имущества, принадлежащих юридическому лицу)
_____
в присутствии понятых, которым в соответствии со ст. 755 Кодекса РК об административных правонарушениях, разъяснены их права и обязанности
1. Ф.И.О._____ Адрес _____
2. Ф.И.О._____ Адрес _____
подписи понятых: 1. _____ 2. _____

В ходе осмотра было установлено: _____
(сведения об осмотренных территориях
_____
и помещениях, видах, количестве, иных идентификационных признаках товаров и
_____
прочих вещей, видах и реквизитах документов)
В ходе осмотра обнаружены и изъяты _____
_____
_____
(объекты могут быть изъяты и в упакованном, опечатанном виде, без повреждений)

Заявления, поступившие при осмотре _____
_____
В ходе досмотра применялись: _____
_____
(фото-, киносъемка, видеозапись, иные способы фиксации)
К протоколу осмотра прилагается _____
(планы и схемы осматриваемых объектов,
_____
а также фотографирование и запечатление иными средствами)

Подписи: _____
(должностного лица, проводившего осмотр)
_____
(иных лиц, участвующих в осмотре)
понятых: 1. _____ 2. _____

Копию протокола получил _____
(Ф.И.О., подпись лица или законного представителя)

Приложение Б

Протокол
изъятия документов и имущества, принадлежащих юридическому лицу

«___»_____ г. _____
(дата составления) (место составления)

Я, _____
(должность, звание, Ф.И.О. лица, составившего протокол)
в присутствии понятых, которым разъяснены их права, обязанности по ст. 755 КРКоАП РК:
1._____
(Ф.И.О. и место жительства понятого)
2.
_____
(Ф.И.О. и место жительства понятого)
с участием _____
(Ф.И.О. лиц, участвующих при изъятии)
_____

Участвующим лицам также объявлено о применении технических средств _____
(каких именно, кем именно)
_____

В соответствии со ст. 799 КРКоАП произвел изъятие _____
(документов, товаров,
_____
иного имущества, предметов, явившихся орудием либо предметом совершения
_____
административного правонарушения, принадлежащих юридическому лицу)

Изъятые вещи и документы до рассмотрения дела об административном правонарушении хранятся _____
_____
Замечание к протоколу_____
(содержание замечаний либо указание на их отсутствие)
Протокол прочитан _____
(лично или вслух сотрудником полиции)
Понятые: _____
(подпись понятого)
_____
(подпись понятого)
Иные участвующие лица: _____
(подпись)

_____

(подпись)

Лицо, у которого произведено изъятие _____

(подпись)

Лицо, составившее протокол _____

(подпись)

Копию протокола получил _____

_____

(Ф.И.О. лица или его представителя, вещи, документы которого изъяты)

«___»_____г.

_____

(подпись лица, получившего протокол)

Приложение В

Протокол
о наложении ареста на товары, транспортные средства и иное имущество, принадлежащее юридическому лицу

«___»_____г. _____
(дата составления) (место составления)

Я, _____
(должность, звание, Ф.И.О. лица, составившего протокол)

рассмотрев материалы дела об административном правонарушении № _____ от _____ в
отношении_____
(физическое лицо или представитель юридического лица)

в присутствии понятых, которым в соответствии со ст. 755 Кодекса РК об административных правонарушениях, разъяснены их права и обязанности
1. Ф.И.О._____ Адрес _____

2. Ф.И.О._____ Адрес _____

подписи понятых: 1. _____ 2. _____

На основании ст. 800 КРКоАП составил настоящий протокол о наложении ареста _____
(опись и идентификационные признаки арестованного имущества)
_____
_____

При наложении ареста применялась фото-, киносъемка, видеозапись, иные установленные способы фиксации вещественных доказательств
_____
(указать технические средства фото-, киносъемки, видеозаписи, иной способ фиксации
_____
вещественных доказательств)

Подписи понятых и лиц, участвующих при составлении протокола _____
Лицо, составившее протокол _____

Копию протокола получил _____

Приложение Г

Акт
о приостановлении либо запрещении деятельности
или отдельных ее видов

__ _____ 20__г. _____ часов ____ мин. место составления _____

Мною, _____
(должность, звание, Ф.И.О. лица, составившего протокол)
в присутствии:
1._____
(Ф.И.О. и место жительства физического лица)
2. _____
(Ф.И.О. представителя юридического лица, чья деятельность приостановлена)

в соответствии со ст. 801 КРКоАП произведено временное запрещение или прекращение деятельности _____
(сведения о лице, в отношении которого ведется производство
_____
по делу об административном правонарушении, объект деятельности, подвергшийся
_____
временному запрету деятельности)
на срок _____
(время фактического прекращения деятельности, но не более 3-х суток
Гр. _____ пояснил, что _____
_____
(объяснения лица с указанием срока (не более 3-х дней) устранения недостатков
_____
на приостановленном объекте и временно прекращенной деятельности)
На основании ч. 5 ст. 801 КРКоАП временное запрещение или прекращение деятельности осуществлено путем: _____
(наложение пломб, опечатывание помещений,
_____
мест хранения товаров, наложение пломб, опечатывание помещений, мест хранения
_____
товаров и иных материальных ценностей, касс, другие меры для временного прекращения деятельности)

Присутствующие _____
(подписи)
Должностное лицо _____
(подпись, Ф.И.О. лица, составившего акт)
Копию акта получил _____
(Ф.И.О. лица, чья деятельность приостановлена)

«__»_____ г._____
(подпись лица, получившего протокол)

7. Методические рекомендации по применению сотрудниками органов внутренних дел отдельных мер административного пресечения

В настоящих рекомендациях содержатся теоретическая детализация и практические рекомендации по применению мер административного пресечения. Так же в этой области разработан ряд рекомендаций, которые ранее не нашли своего отражения в учебной и методической литературе.

Предназначены для сотрудников органов внутренних дел, а также курсантов и слушателей ведомственных организаций образования.

Содержание

1. Общие положения.
2. Меры административного пресечения, применяемые органами внутренних дел.
3. Действия сотрудников ОВД при применении мер административного пресечения.

Список использованных источников.

7.1 Меры административного пресечения, применяемые сотрудниками органов внутренних дел

Меры административного пресечения играют важную роль в поддержании и охране правопорядка, законности, в защите прав и свобод граждан, обеспечении безопасности государства и общества.

Используя меры пресечения, можно предотвратить совершаемое правонарушение, предупредить наступление вредных последствий и привлечь к ответственности виновных лиц. В отличие от административно-предупредительных мер, рассматриваемые меры применяются в связи с совершением правонарушений и непосредственно к субъектам, их совершивших. Сами по себе меры пресечения не являются мерами административной ответственности, направлены на обеспечение возможности применения таких мер и обычно предшествуют им.

На наш взгляд, основной отличительной особенностью применения сотрудниками органов внутренних дел мер административного пресечения является совершение ими определенных активных действий, в том числе физического воздействия, в отношении правонарушителя с целью немедленного прекращения совершения им правонарушения и устранения возникшей в связи с этим общественной опасности. Факт совершения административного правонарушения является обязательным условием применения административно-пресекательных мер.

Использование мер пресечения преследует целью поддержание не только государственных интересов, но и интересов самого правонарушителя.

Это проявляется в том, что непосредственное властное воздействие на поступки субъекта позволяют своевременно прекратить его деятельность, которая может повлечь за собой более серьезные последствия, влекущие соответствующую по своей строгости ответственность.

Сотрудники органов внутренних дел по специфике своей деятельности применяют такие меры очень часто, потому обязаны обеспечивать реальные условия, которые исключали бы возможность каких-либо нарушений прав и свобод человека. Особенностью здесь является то, что основанием для применения мер пресечения служит само обнаружение факта совершения правонарушения, при этом каких-либо письменных решений и постановлений не выносится, учитывая необходимость оперативного реагирования для устранения выявленного противоправного деяния.

Меры административного пресечения, являясь одной из разновидностей мер административного принуждения, имеют свои особенности и отличия от остальных видов принудительных мер. Например, в отличие от мер административного взыскания, меры пресечения могут нарушать физическую неприкосновенность граждан, к которым они применяются. Нельзя точно назвать четкий и полный перечень мер административного пресечения, тогда как перечень видов административных взысканий существует и юридически закреплен в нормативных правовых актах. Здесь такая особенность оправдывается тем, что применение мер пресекательного характера часто осуществляется в условиях необходимой обороны или крайней необходимости и потому действия сотрудника полиции диктуются самой обстановкой. Нельзя не обратить внимание на то, что сама система мер административного принуждения регламентируется не единым, а различными нормативными актами.

Некоторые виды мер пресечения реализуются на месте, т.к. предназначены для немедленного реагирования сотрудника полиции на совершаемое правонарушение. Другие же меры воплощаются постепенно и направлены на прекращение определенного антиобщественного образа жизни лица, его противоправного состояния. В общем же можно отметить, что система мер административного пресечения разнообразна и включает в себя средства как психического, так и физического воздействия на правонарушителя.

В системе мер административного пресечения принято выделять общие и специальные меры пресечения, а также процессуальные меры пресечения.

Общие меры административного пресечения могут применяться как к индивидуальному, так и к коллективному субъекту (физическому и юридическому лицу). В то время как специальные меры административного пресечения применяются исключительно к индивидуальному субъекту – физическому лицу. Отличительной особенностью общих мер административного пресечения от специальных является то, что при использовании первых правонарушителю не наносится непосредственного физического вреда.

Рассматривая **меры пресечения специального назначения**, под которыми принято понимать применение к правонарушителям физической силы, специальных средств, огнестрельного и иного оружия, можно отметить, что они направлены конкретно на незамедлительное прекращение противоправного поведения лица путем физического воздействия, т.е. нарушения его личной неприкосновенности.

Подробно и обстоятельно цели, порядок и правила применения специальных мер административного пресечения сотрудниками органов внутренних дел рассмотрены в Главе 8 Закона Республики Казахстан «О правоохранительной службе».

Так, целью применения физической силы, специальных средств и огнестрельного оружия является прекращение общественно опасных деяний, задержание и доставление в органы внутренних дел лиц, их совершивших. При этом применение специальных мер пресечения осуществляется с учетом характера правонарушений и конкретных ситуаций, т.е. сотруднику полиции предоставляется возможность самостоятельно решать, какую из предоставленных законом мер применить к правонарушителю в зависимости от степени опасности совершаемого им деяния.

Существует несколько правил применения специальных мер административного пресечения сотрудником органов внутренних дел, закрепленных на законодательном уровне. Одним из главных и основных правил является четкое и ясное обозначение своей принадлежности к полиции и требование прекратить противоправные действия, сопровождаемые словами «Именем закона». Следующим правилом выступает вынесение правонарушителю предупреждения о последствиях его неповиновения вышеуказанному требованию – праву сотрудника полиции на применение физической силы, специальных средств и огнестрельного оружия. Применению административного принуждения должны предшествовать превентивные меры, одна из которых – приказание с угрозой физического принуждения. По преимуществу такие меры необходимы для пресечения или предупреждения наиболее тяжких административных правонарушений, посягающих на общественный порядок и установленный порядок управления. В случае неподчинения распоряжению, сотрудник полиции имеет все основания применить к нарушителю специальные меры пресечения в соответствии со степенью общественной опасности деяния, совершаемого правонарушителем.

Физическая сила и специальные средства могут применяться сотрудниками органов внутренних дел в целях:

1) отражения нападений на физических лиц, сотрудников и иных лиц, выполняющих служебный или общественный долг по охране общественного порядка, обеспечению общественной безопасности и противодействию преступности;

2) освобождения заложников, пресечения массовых беспорядков и групповых нарушений общественного порядка (групповых нарушений

установленного режима содержания в учреждениях уголовно-исполнительной системы), а также противоправных действий при побеге или задержании бежавших из исправительных учреждений и следственных изоляторов осужденных, подозреваемых и обвиняемых;

3) отражения нападения на здания, помещения, сооружения, транспортные средства, земельные участки, принадлежащие физическим лицам, организациям и государственным органам, а равно для освобождения их от захвата;

4) задержания правонарушителей (осужденных, подозреваемых, обвиняемых и лиц, совершивших административные правонарушения), если они оказывают неповиновение или сопротивление сотрудникам, иным лицам, выполняющим возложенные на них обязанности по охране общественного порядка, обеспечению общественной безопасности, для их доставления в правоохранительные органы, конвоирование и охрану задержанных, заключенных под стражу лиц, а также лиц, подвергнутых административному аресту, осужденных, подозреваемых и обвиняемых либо если имеются достаточные основания полагать, что они могут совершить побег или причинить вред окружающим или себе, а также в отношении лиц, умышленно препятствующих сотрудникам в осуществлении возложенных на них законом обязанностей;

5) отражения нападения с целью самозащиты сотрудником или защиты членов своей семьи при реальной угрозе причинения ему и (или) им тяжкого вреда здоровью или жизни;

6) необходимой обороны, крайней необходимости;

7) доставления правонарушителей, если это необходимо в целях пресечения правонарушения, установления личности правонарушителя, а также составления протокола об административном правонарушении при невозможности составить его на месте, если составление протокола является обязательным;

8) остановки транспортных средств путем их повреждения, если водитель не подчиняется законным требованиям сотрудника остановиться.

Сотрудники имеют право применять физическую силу, в том числе боевые приемы борьбы, а также специальные средства во всех случаях, когда Законом Республики Казахстан «О правоохранительной службе» от 6 января 2011 года №380 разрешено применение огнестрельного и иного оружия. Вид специального средства, время начала и интенсивность его применения определяются с учетом сложившейся обстановки, характера правонарушения и личности правонарушителя.

Законом предусматривается запрет на применение физической силы и специальных средств в отношении отдельных категорий граждан, к которым относятся:

– женщины;

– лица с явными признаками инвалидности;

– малолетние.

Этот запрет не распространяется в случаях совершения данными лицами нападения, угрожающего жизни и здоровью окружающих, группового нападения либо оказания вооруженного сопротивления.

Как показывает практика, физическая сила является наиболее эффективной и потому часто применяемой специальной мерой административного пресечения. В большей степени благодаря тому, что является достаточной для пресечения совершаемого деяния мерой принуждения.

Говоря о роли использования сотрудниками органов внутренних дел физической силы в профилактике правонарушений, отметим, что в отличие от специальных средств и огнестрельного оружия, профилактическое воздействие которых на окружающих выражается уже в самом открытом их ношении полицейскими, физическая сила таких внешних признаков не имеет и проявляется лишь при непосредственном физическом контакте с правонарушителем. В данном случае степень профилактического эффекта зависит от других факторов: соответствие силы физического принуждения степени опасности оказываемого противодействия, реакция правонарушителя на применяемое к нему принуждение, психологический фактор и др.

Однако нередко возникают трудности в толковании предоставленных сотруднику полиции прав, а именно – какой должна быть сила физического воздействия на правонарушителя при оказании им злостного неповиновения законному требованию сотрудника ОВД, активного физического сопротивления или применения мер физического насилия?

При применении физической силы в подобной ситуации, несомненно, имеют место два таких элемента, как необходимая оборона и крайняя необходимость, в условиях которых действует полицейский, сталкиваясь с неподчинением и агрессией, направленной против него. Относительно применения физической силы сотрудниками полиции отметим, что в соответствии с положениями КоАП Республики Казахстан и Уголовного кодекса Республики Казахстан, дающих понятия необходимой обороны и крайней необходимости, можно отметить, что эти положения закона ставят необходимым условием эффективности применения сотрудниками ОВД рассматриваемой особой разновидности мер административного принуждения, строгое соблюдение прав и свобод граждан.

Полицейский обязан уметь правильно оценить степень опасности противоправного посягательства, совершаемого физическим лицом, и принять необходимые меры, соответствующие по своему объему степени предотвращаемого вреда. Даже в условиях необходимой обороны человек не должен поощрять свою избыточную агрессивность, так как в таком состоянии он плохо контролирует свои действия и вполне способен нанести чрезмерный вред, несоответствующий опасности нападения. Также нельзя не учитывать возможность наступления опасных последствий для окружающих, нарушение конституционных прав, свобод и интересов посторонних граждан

вследствие неграмотного применения средств физического принуждения на правонарушителя.

Важно отметить, что для сотрудников органов внутренних дел осуществление необходимой обороны является правовой обязанностью, невыполнение которой влечет дисциплинарную или уголовную ответственность. Потому применение физической силы к правонарушителю в условиях необходимой обороны или крайней необходимости для полицейского является не только конституционным правом как гражданина, но и обязанностью как стража правопорядка.

Как правило, наиболее часто полицейские сталкиваются с неповиновением при пресечении уже совершаемого правонарушения (мелкое хулиганство, появление в общественных местах в пьяном виде и т.д.), где неподчинение требованиям сотрудника органов внутренних дел выступает в качестве сопутствующего обстоятельства, что не только не уменьшает, но и увеличивает его общественную опасность, поскольку круг объектов посягания становится значительно шире. Потому остановимся на таком актуальном вопросе, как безотлагательное применение физической силы, когда после вынесения сотрудником полиции законного распоряжения о прекращении противоправных действий правонарушитель продолжает посягательство. В данном случае с учетом общественной опасности полицейский вправе безотлагательно, с момента обнаружения факта неповиновения, применить в отношении правонарушителя физическую силу без вынесения предупреждения о намерении ее применения. В такой ситуации полицейский руководствуется правилами действия в условиях крайней необходимости, а в случаях, когда угроза или агрессия посягающего направлена против него – необходимой обороны.

Важную роль в оправданности использования такой тактики играет факт реальности и неотвратимости совершения правонарушителем посягательства, действительное наличие скоротечности события, где промедление со стороны полицейского будет недопустимо и может повлечь наступление более опасных последствий.

Как правило, процедура применения физической силы к лицу, оказывающему неповиновение, заканчивается с момента пресечения опасного деяния, дальнейшего задержания правонарушителя и его доставления в органы внутренних дел.

Другим видом специального административного пресечения является **применение сотрудником полиции огнестрельного и иного оружия.** Учеными рассматриваются две цели его использования:

1) на поражение людей;
2) не на поражение людей.

Исходя из общих целей применения огнестрельного оружия, выделим, что на поражение людей оружие применяется для:

1) защиты физических лиц от преступных посягательств в случае угрозы их жизни и здоровью, а равно освобождения заложников;

2) отражения нападения на сотрудников и членов их семей, лиц, выполняющих служебный или общественный долг по охране общественного порядка, обеспечению общественной безопасности и противодействию преступности;

3) пресечения попытки завладения огнестрельным и иным оружием, специальным транспортным средством правоохранительного органа;

4) отражения нападения на жилые помещения физических лиц, на охраняемые правоохранительными органами объекты, помещения государственных организаций, отражения нападения на служебный или войсковой наряд;

5) задержания лиц, оказывающих сопротивление либо застигнутых при совершении преступления, совершающих побег из-под стражи (кроме содержащихся под административным арестом), задержания вооруженных лиц.

Не с целью поражения людей огнестрельное оружие применяется для:

1) остановки транспортных средств путем их повреждения, если водитель не подчиняется законным требованиям сотрудника и ставит под угрозу жизнь и здоровье физических лиц;

2) защиты от нападения животных в случаях реальной угрозы жизни или здоровью;

3) предупреждения граждан о намерении применить оружие, подачи сигнала тревоги или вызова помощи.

Применение огнестрельного оружия в условиях необходимой обороны и крайней необходимости, по нашему мнению, может быть использовано как для поражения, так и не для поражения людей, в зависимости от сложившейся ситуации.

Запрещается применять оружие в отношении женщин, лиц с явными признаками инвалидности, несовершеннолетних, когда их возраст известен или очевиден, кроме случаев совершения ими вооруженного нападения, оказания вооруженного сопротивления, захвата заложников, транспортных средств, в том числе воздушного судна, либо группового нападения.

Во всех случаях применения оружия сотрудник органов внутренних дел обязан принять необходимые меры для обеспечения безопасности окружающих граждан, оказания неотложной медицинской помощи пострадавшим, доложить непосредственному начальнику о применении оружия.

В качестве гарантии соблюдения прав и свобод человека и гражданина законом предусматривается обязанность незамедлительно информировать прокурора о каждом случае применения оружия и специальных средств, повлекшем гибель людей или иные тяжкие последствия.

Применяя меры пресечения, сотрудники органов внутренних дел обязаны руководствоваться принципами законности и целесообразности, которые требуют использовать средства, причиняющие правонарушителю

наименьший вред, т.е. соотношение объема применяемых мер пресечения должно быть соответствующим характеру пресекаемого деяния.

Таким образом, меры административного пресечения используются как средство принудительного прекращения правонарушений и предотвращения их вредных последствий. Их применение направлено на принудительное прекращение противоправного поведения, недопущение и устранение вредных последствий, создание условий для возможного привлечения виновных лиц к административной ответственности.

Основной отличительной особенностью применения сотрудниками органов внутренних дел мер административного пресечения от применения ими других видов мер административного принуждения является совершение определенных активных действий, в том числе физического воздействия, в отношении правонарушителя с целью немедленного прекращения совершения им правонарушения и устранения возникшей в связи с этим общественной опасности. Факт совершения административного правонарушения является обязательным условием применения мер административного пресечения.

Другим видом рассматриваемых мер являются **меры пресечения процессуального назначения**, называемые также процессуальными мерами административного пресечения и мерами обеспечения производства по делам об административных правонарушениях.

В соответствии с ч. 1 ст. 785 Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях (далее – КоАП РК) уполномоченное должностное лицо в целях:

– пресечения административного правонарушения;

– установления личности подозреваемого в совершении правонарушения;

– составления протокола об административном правонарушении, когда невозможно его составление на месте совершения административного правонарушения;

– обеспечения своевременного и правильного рассмотрения дела и исполнения принятого по делу постановления;

– предотвращения непосредственной угрозы жизни или здоровью людей, угрозы аварии или техногенных катастроф,

вправе в пределах своих полномочий применять следующие процессуальные меры пресечения:

1) доставление к месту составления протокола об административном правонарушении;

2) административное задержание;

3) привод;

4) личный досмотр и досмотр вещей, находящихся при физическом лице;

5) досмотр транспортных средств, маломерных судов;

6) изъятие документов и вещей;

7) отстранение от управления транспортным средством или маломерным судном и освидетельствование его на состояние алкогольного, наркотического, токсикоманического опьянения;

8) задержание, доставление и запрещение эксплуатации транспортного средства или маломерного судна;

9) осмотр;

10) медицинское освидетельствование физического лица на состояние алкогольного, наркотического или токсикоманического опьянения;

11) приостановление либо запрещение деятельности или отдельных ее видов в порядке статьи 48 КоАП РК.

В соответствии с ч. 2 ст. 6 Закона Республики Казахстан «Об органах внутренних дел» от 23 апреля 2014 года № 199-V органы внутренних дел в пределах своей компетенции вправе:

– п. 10 – проводить освидетельствование лиц на предмет установления факта употребления психоактивного вещества и состояния опьянения, а при невозможности – доставлять в медицинские учреждения для освидетельствования;

– п. 11 – останавливать и досматривать транспортные средства, отстранять от управления транспортными средствами лиц, запрещать эксплуатацию транспортных средств, временно ограничивать или запрещать движение транспортных средств и пешеходов;

– п. 20 – проводить мероприятия по задержанию лиц, совершивших уголовные или административные правонарушения;

– п. 21 – доставлять в органы внутренних дел физических лиц за совершение административного правонарушения.

Доставление, то есть принудительное препровождение физического лица, представителя юридического лица, должностного лица в целях пресечения правонарушения, установления личности правонарушителя, а также составления протокола об административном правонарушении либо вынесения защитного предписания при невозможности составить их на месте выявления административного правонарушения, если составление протокола является обязательным.

Иными словами, доставление представляет собой передвижение принудительного свойства, применяемое исключительно с целью составления протокола об административном правонарушении при невозможности его составления на месте. Вместе с тем, административное доставление может способствовать достижению и других целей: пресечению административного правонарушения; установлению личности правонарушителя; обеспечению своевременного и правильного рассмотрения дела об административном правонарушении; обеспечению исполнения принятого по делу постановления.

Доставление, в соответствии со ст. 786 КоАП РК, применяется только к лицам, совершившим административное правонарушение. Если у данного лица имеются при себе документы, удостоверяющие его личность и

указывающие на место проживания или пребывания, если данное лицо не находится в состоянии алкогольного опьянения и воспользовавшись своим правом может дать объяснения случившемуся, оснований для доставления нет. Протокол об административном правонарушении составляется на месте его выявления незамедлительно (ч. 1 ст. 806 КоАП РК**).**

Необходимо так же затронуть вопрос о сроке доставления. В соответствии с ч. 3 ст. 786 КоАП РК доставление должно быть произведено в возможно короткий срок. Каким должен быть этот «возможно короткий срок» законодатель не определяет. Закрепление какого-либо точного срока доставления представляется в настоящее время невозможным из-за того, что в конкретных ситуациях длительность доставления может отличаться в разы из-за различной длительности маршрутов, которые необходимо преодолеть; наличия или отсутствия транспортных средств, погодных условий и т.д.

О доставлении составляется протокол либо делается соответствующая запись в протоколе об административном правонарушении или административном задержании.

В протоколе о доставлении должны быть указаны:

- дата и место составления протокола;
- должность, фамилия и инициалы лица, составившего протокол;
- сведения о доставленном лице;
- время, место и мотивы доставления;
- протокол подписывается должностным лицом, его составившим, и доставленным лицом. Копия протокола о доставлении вручается доставленному лицу.

Основными вариантами фиксации факта доставления являются:

1) составление протокола о доставлении;

2) запись в протоколе об административном правонарушении;

3) запись в протоколе об административном задержании (если производилось).

В указанных документах обязательно должны быть указаны причины применения данной меры.

Поскольку в соответствии с ч. 4 ст. 802 КоАП РК дело об административном правонарушении считается возбужденным с момента составления первого протокола о применении мер обеспечения производства по делу об административном правонарушении, то с этого же момента доставленное лицо начинает пользоваться правами, предусмотренными ч. 1 ст. 744 КоАП РК, а именно: знакомиться с протоколом и другими материалами дела, давать объяснения, представлять доказательства, заявлять ходатайства и отводы, пользоваться юридической помощью защитника, обжаловать применение мер обеспечения производства по делу.

По факту доставления в обязательном порядке должен быть составлен протокол об административном правонарушении, в котором будут указаны событие и состав правонарушения. В противном случае действия должностного лица будут неправомерными, и он может быть привлечен к

установленной законом ответственности после обжалования его неправомерных действий.

Для доставления правонарушителей, если это необходимо в целях пресечения правонарушения, установления личности правонарушителя, а также составления протокола об административном правонарушении при невозможности составить его на месте, если составление протокола является обязательным в соответствии с п. 7 ч. 1 ст. 60 Закона Республики Казахстан «О правоохранительной службе» от 6 января 2011 года № 380-IV сотрудник имеет право применять специальные средства и физическую силу. Но перед применением специальных средств и физической силы нужно предупредить лиц, в отношении которых предполагается их применить, предоставив при этом им достаточно времени для выполнения этих требований, за исключением тех случаев, когда промедление в применении специальных средств и физической силы создает непосредственную опасность жизни и здоровью граждан, сотрудников, может повлечь иные тяжкие последствия или когда в создавшейся обстановке такое предупреждение является неуместным или невозможным (п.1 ч.4 ст.62 Закона Республики Казахстан «О правоохранительной службе» от 6 января 2011 года № 380-IV) [3] .

Неправомерно применение специальных средств и боевых приемов в отношении женщин, лиц с явными признаками инвалидности и малолетних, кроме случаев оказания ими нападения, угрожающего жизни и здоровью окружающих, группового нападения либо оказания вооруженного сопротивления (ч. 2 ст.60)

Административное задержание, то есть кратковременное ограничение личной свободы физического лица, представителя юридического лица, должностного лица с целью пресечения правонарушения или обеспечения производства (ст. 787 КоАП РК).

В соответствии с ч. 1 ст. 789 КоАП РК административное задержание осуществляется в течение времени, необходимого для достижения целей, указанных в статье 785 КоАП РК, и может длиться не более 3-х часов. Формулировка закона «может длиться не более трех часов» дают основание понимать эти сроки как максимально возможные, хотя предпочтительно по возможности менее длительные.

Время задержания исчисляется с того часа с точностью до минуты, когда ограничение свободы задержанного лица стало реально, независимо от придания задержанному какого-либо процессуального статуса или выполнения иных формальных процедур. Этот момент надо обязательно фиксировать в протоколе об административном задержании.

При применении административного задержания составляется протокол. Требования к нему определены ст. 788 КоАП РК. Согласно ч. 1 ст. 788 КоАП РК в протоколе указываются:

- дата составления;
- время составления (с точностью до минуты);
- место составления;

- должность, фамилия и инициалы лица, составившего протокол;
- сведения о личности задержанного;
- время задержания;
- место задержания;
- основания задержания.

Протокол об административном задержании подписывается должностным лицом, его составившим, и задержанным лицом. В случае если задержанное лицо отказывается подписать протокол, в протоколе об административном задержании делается соответствующая запись. Копия протокола об административном задержании вручается лицу, задержанному за совершение административного правонарушения.

В соответствии с ч. 2 ст. 788 КоАП РК по просьбе задержанного лица о месте его нахождения незамедлительно уведомляются его родственники, администрация по месту работы или учебы, а также защитник. Уведомление о задержании несовершеннолетнего его родителей или лиц, их заменяющих производится обязательно независимо от наличия просьбы об этом самого несовершеннолетнего. Более того, уведомление родителей или иных законных представителей несовершеннолетнего должно быть осуществлено даже в том случае, если он просит не сообщать им о задержании его по случаю совершения им правонарушения. Уведомление родителей или иных законных представителей несовершеннолетнего должно быть произведено в любом случае, в том числе и после истечения срока задержания, если в период задержания уведомить их не представилось возможным.

Задержанному лицу разъясняются его права и обязанности в соответствии с ч. 4 ст. 788 КоАП РК, о чем делается соответствующая запись в протоколе.

Неразъяснение задержанному лицу его прав и обязанностей является существенным нарушением производства по делу об административном правонарушении и влечет ответственность, предусмотренную законодательством Республики Казахстан (ч. 5 ст. 788 КоАП РК).

Поскольку в соответствии с ч. 4 ст. 802 КоАП РК с момента составления первого протокола о применении мер обеспечения производства по делу об административном правонарушении считается возбужденным дело об административном правонарушении, с этого же момента лицо пользуется правами, предусмотренными ч. 1 ст. 744 КоАП РК.

Каждый задержанный в соответствии с ч. 3 ст. 16 Конституции Республики Казахстан имеет право пользоваться помощью адвоката (защитника) с момента, соответственно, задержания.

Об административном задержании военнослужащего или гражданина, призванного на военные сборы (ч. 3 ст. 788 КоАП РК), незамедлительно уведомляется военная комендатура или воинская часть, в которой задержанный проходит воинские сборы (воинскую службу), при этом составляется протокол об административном задержании и протокол об административном правонарушении. Военнослужащий вместе с материалами

дела передается представителям военной комендатуры или воинской части, так как в соответствии со ст. 54 Закона Республики Казахстан от 16 февраля 2012 года № 561-IV ЗРК «О воинской службе и статусе военнослужащих» вышеназванные лица за административные правонарушения, совершенные во время прохождения военной службы или нахождения на военных сборах, несут дисциплинарную ответственность на основании Дисциплинарного устава Вооруженных сил, других войск и воинских формирований Республики Казахстан, утвержденного Указом Президента РК от 5 июля 2007 года № 364.

Иностранные граждане, не пользующиеся дипломатическим иммунитетом, и лица без гражданства в случае совершения ими правонарушения могут быть подвергнуты административному задержанию на общих основаниях.

Привод – это принудительное препровождение физического лица либо представителя юридического лица, в отношении которых ведется производство по административному делу, представителя несовершеннолетнего лица, привлекаемого к административной ответственности, в суд или орган, рассматривающий дело об административном правонарушении, в случае уклонения этих лиц от явки по вызову судьи или органа (должностного лица).

Основанием для привода является определение судьи, органа (должностного лица), рассматривающего дело об административном правонарушении.

Не допускается осуществление привода по устному указанию должностных лиц, на основании не заверенных надлежащим образом копий определений о приводе, а также копий определений о приводе, переданных по факсимильной связи.

По прибытии к месту фактического нахождения лица, подлежащего приводу, сотрудник ОВД устанавливает по документам его личность, объявляет ему под роспись определение о приводе.

В случае отказа от подписи лица, подлежащего приводу, сотрудником ОВД, исполняющим привод, в определении о приводе делается соответствующая запись.

При осуществлении привода сотрудник ОВД должен проявлять бдительность в целях:

1. исключения противоправных действий со стороны лица, подлежащего приводу;
2. исключения возможности уклонения его от явки в суд или орган, рассматривающий дело об административном правонарушении;
3. исключения возможности причинения себе или окружающим какого-либо вреда.

Категорически запрещается допускать действия, унижающие честь и достоинство лица, подлежащего приводу.

Об обстоятельствах, препятствующих исполнению привода (болезнь, стихийное бедствие, наличие малолетних детей при невозможности поручить кому-либо уход за ними и т.п.) сотрудник ОВД извещает об этом суд или орган, рассматривающий дело об административном правонарушении письменным рапортом. К рапорту прилагаются копии документов, подтверждающих указанные обстоятельства.

Личный досмотр, в соответствии с ч. 1 ст. 791 КоАП РК – это принудительное обследование тела человека и его одежды в целях выявления и предупреждения правонарушений, обнаружения и изъятия документов, вещей и других предметов, явившихся орудием совершения либо предметом административного правонарушения.

В соответствии с ч. 2 ст. 791 КоАП РК досмотр вещей, находящихся при физическом лице, – это обследование вещей, находящихся при физическом лице, без нарушения их конструктивной целостности.

Гарантией соблюдения законности при проведении досмотра выступает требование об обязательном наличии двух понятых. Личный досмотр и досмотр вещей в отсутствии понятых допустимы только в случаях, когда имеются достаточные основания полагать, что при физическом лице находятся оружие или иные предметы, которые могут быть использованы для причинения вреда жизни и здоровью окружающих, личный досмотр, досмотр вещей могут быть произведены без понятых с уведомлением об этом в течение двадцати четырех часов прокурора.

Личный досмотр обязательно производится лицом одного пола с досматриваемым в присутствии двух понятых того же пола.

Личный досмотр и досмотр вещей, находящихся при физическом лице, могут производиться только в период производства по делу об административном правонарушении. Основанием для проведения личного досмотра и досмотра вещей, находящихся при физическом лице, является совершение лицом административного правонарушения.

До проведения досмотра сотрудник ОВД обязан ознакомить лицо, подвергаемое досмотру, с его правами в соответствии со ст. 744 КоАП РК и предложить лицу, подвергаемому досмотру, предъявить документы, подтверждающие личность, а также другие предметы и вещи.

Досмотр вещей (ручной клади, багажа, орудий охоты и рыбной ловли, добытой продукции и иных предметов), находящихся при физическом лице, производится в присутствии лица, в собственности или владении которого эти вещи находятся, и с участием двух понятых.

При отсутствии реальной возможности участия понятых в проведении личного досмотра и досмотра вещей, находящихся при физическом лице (в труднодоступной местности, ночное время суток, в условиях чрезвычайного или военного положения), они могут производиться без участия понятых с обязательным применением технических средств фиксации его хода и результатов.

О личном досмотре, досмотре вещей, находящихся при физическом лице, составляется протокол. В протоколе указываются:

- дата составления;
- время составления;
- место составления;
- должность, фамилия и инициалы лица, составившего протокол;
- сведения о лице, подвергнутом личному досмотру;
- вид, количество и иные идентификационные признаки вещей;
- тип, марка, модель, калибр, серия, номер, признак оружия;
- количество и вид боевых припасов, специальных технических средств для проведения специальных оперативно-розыскных мероприятий и криптографических средств защиты информации.

Протокол личного досмотра, досмотра вещей подписывается должностным лицом, его составившим, лицом, подвергнутым личному досмотру, владельцем вещей, подвергнутых досмотру, понятыми. В случае отказа лица, подвергнутого личному досмотру, владельца вещей, подвергнутых досмотру, от подписания протокола в нем производится соответствующая запись.

Все изымаемые предметы и вещи, в том числе денежные средства (сумма и номиналы денег), должны быть занесены в протокол личного досмотра и досмотра вещей, находящихся при физическом лице.

В необходимых случаях производятся фото- и киносъемка, видеозапись, применяются иные установленные способы фиксации документов, о чем делается соответствующая запись в протоколе досмотра.

Вещи, явившиеся орудиями совершения или предметами административного правонарушения, и документы, имеющие значение доказательств по делу об административном правонарушении, обнаруженные при осуществлении личного досмотра, досмотра вещей, находящихся при физическом лице, подлежат изъятию, в соответствии со ст. 795 КоАП РК.

Досмотр транспортного средства, маломерного судна – обследование транспортного средства, маломерного судна, проводимое без нарушения их конструктивной целостности, осуществляется в целях обнаружения и изъятия орудий совершения правонарушения либо предметов административного правонарушения.

Досмотр транспортного средства производится уполномоченными на то должностными лицами, перечисленными в статье 787 КоАП РК, с участием двух понятых.

В исключительных случаях допускается проведение досмотра без участия понятых, но с применением при этом технических средств фиксации его хода и результатов. К исключительным случаям относятся труднодоступность местности, отсутствие надлежащих средств сообщения, другие объективные причины, в силу которых нет возможности для привлечения физических лиц в качестве понятых.

Досмотр транспортных средств, маломерных судов производится в присутствии лица, во владении которого они находятся, либо его представителя или лица, управляющего транспортным средством, маломерным судном на законном основании. В случаях, не терпящих отлагательства, они могут быть подвергнуты досмотру в отсутствие указанных лиц.

Основания для производства досмотра транспортных средств, маломерных судов:

1. Наличие достаточных оснований считать, что в транспортном средстве, маломерном судне имеются орудия совершения либо предметы административного правонарушения.
2. Управление транспортным средством водителем, находящимся в состоянии алкогольного, наркотического, токсикоманического опьянения, если водитель оказывает неповиновение законным требованиям уполномоченных должностных лиц.
3. Проведение уполномоченными должностными лицами мероприятий по задержанию разыскиваемых транспортных средств, маломерных судов.
4. Если имеются достаточные основания считать, что перевозимый на транспортном средстве, маломерном судне груз не соответствует представленным документам.
5. Необходимость проведения сверки узлов и агрегатов транспортного средства, маломерного судна с данными согласно представленным документам.
6. Выявление неисправностей транспортного средства, маломерного судна, при наличии которых эксплуатация запрещена.
7. Задержание транспортного средства, запрещение его эксплуатации.

В необходимых случаях с целью фиксации предметов, выявленных при досмотре транспортных средств и маломерных судов, производятся их фото-, киносъемка, видеозапись.

Факт осуществления досмотра транспортного средства и его результаты в обязательном порядке фиксируются в протоколе. Копия протокола вручается владельцу, досматриваемого транспортного средства, маломерного судна, либо его представителю или лицу, управляющему транспортным средством, маломерным судном на законном основании.

Изъятие документов и вещей – административно-правовая мера воздействия, состоящая в принудительном лишении физического или юридического лица возможности пользоваться и распоряжаться этими документами и вещами.

В соответствии со ст. 795 КоАП РК допускается изъятие документов и вещей, являющихся орудием либо предметом правонарушения либо при применении мер обеспечения производства по делу об административном правонарушении, предусмотренных статьей 785 КоАП РК, осуществляется

должностными лицами, уполномоченными применять соответствующие меры пресечения, с участием двух понятых.

Изъятие документов и вещей осуществляется в целях пресечения административного правонарушения и обеспечения своевременного и правильного рассмотрения дела об административном правонарушении, исполнения принятого по делу постановления. В ряде случаев изъятие документов необходимо для установления личности лица, совершившего противоправное деяние.

После рассмотрения дела в соответствии с вынесенным постановлением изъятые документы и вещи:

1) возвращаются владельцу;
2) конфискуются;
3) реализуются;
4) хранятся;
5) уничтожаются

Изъятые документы и вещи по делам об административных правонарушениях в области дорожного движения хранятся до исполнения принятого по делу постановления.

Изъятые вещи и документы до рассмотрения дела об административном правонарушении хранятся в местах, определяемых должностным лицом, произведшим изъятие, в порядке, определяемом соответствующим государственным органом.

Изъятое огнестрельное и иное оружие, а также боеприпасы, специальные технические средства хранятся в порядке, определяемом Министерством внутренних дел Республики Казахстан.

Водительское удостоверение на право управления транспортным средством изымается только в случаях совершения административного правонарушения, санкция которого предусматривает лишение права управления транспортным средством. Во всех остальных случаях водительское удостоверение после составления протокола об административном правонарушении незамедлительно возвращается владельцу.

Вместе с тем, уполномоченное должностное лицо вправе изъять водительское удостоверение или удостоверение, выданное взамен водительского удостоверения на право управления транспортным средством в случаях направления водителя на проверку знаний правил дорожного движения. Изъятые документы возвращаются водителю в случае сдачи экзамена.

При несдаче экзамена в течение двух месяцев со дня получения постановления о направлении на проверку знаний правил дорожного движения должностным лицом принимаются меры, предусмотренные законодательством Республики Казахстан в области дорожного движения.

Государственные номера транспортных средств изымаются в присутствии двух понятых и (или) собственника транспортного средства.

Необходимо знать, что при изъятии государственных номеров должностное лицо в обязательном порядке разъясняет основание производства изъятия владельцу транспортного средства.

Изъятие вещей и документов в целях, не предусмотренных КоАП РК, влечет предусмотренную законодательством ответственность.

Об изъятии вещей и документов составляется протокол. Копия протокола вручается лицу, в отношении которого ведется производство по делу, или его представителю.

Отстранение от управления транспортным средством или маломерным судном водителей и судоводителей и освидетельствование их на состояние опьянения производится тогда, когда имеются достаточные основания полагать, что указанные лица находятся в состоянии опьянения.

Достаточными основаниями полагать, что водитель транспортного средства находится в состоянии опьянения, являются наличие одного или нескольких следующих признаков:

- запах алкоголя изо рта
- неустойчивость позы
- нарушение речи
- резкое изменение окраски кожных покровов лица
- поведение, не соответствующее обстановке

Освидетельствование на состояние опьянения водителя, судоводителя производится по письменным направлениям уполномоченных должностных лиц.

Направление для освидетельствования на состояние опьянения и оформление его результатов производятся в соответствии с Постановлением Правительства РК от 4 июня 2003 года № 528 «Об утверждении Правил направления для освидетельствования на состояние опьянения, освидетельствования на состояние опьянения и оформления его результатов».

Об отстранении от управления транспортным средством, маломерным судном для освидетельствования на состояние опьянения делается отметка в протоколе об административном правонарушении, где указываются дата, время, место, основания отстранения. Копия протокола вручается лицу, в отношении которого ведется производство по делу, либо его законному представителю.

В обязательном порядке к соответствующему протоколу прилагается акт освидетельствования на состояние опьянения.

Задержание, доставление и запрещение эксплуатации транспортного средства или маломерного судна осуществляется

Путем доставки их для временного хранения на специальные площадки, стоянки или площадки, прилегающие к стационарному посту транспортного контроля, в том числе с использованием другого транспортного средства (эвакуатора), судна или маломерного судна:

– до устранения причин задержания;

– до исполнения постановления о наложении административного взыскания;

– путем изъятия государственных регистрационных номерных знаков до устранения причин запрета на эксплуатацию транспортного средства.

Вместе с тем, уполномоченные должностные лица вправе осуществить доставление (эвакуацию) транспортного средства для его временного хранения на специальных площадках, стоянках или площадках, прилегающих к стационарному посту транспортного контроля в случаях нарушения водителем транспортного средства правил остановки или стоянки в его отсутствие, а также к транспортным средствам, оставленным водителями на дороге без присмотра, когда установить их место нахождения не представляется возможным.

Должностные лица, уполномоченные осуществлять задержание, доставление и запрещение эксплуатации транспортного средства или маломерного судна:

1) сотрудники органов внутренних дел;

2) сотрудники Пограничной службы Комитета национальной безопасности при охране и защите Государственной границы Республики Казахстан;

3) сотрудники военной полиции (при совершении административного правонарушения лицом, управляющим транспортным средством органов национальной безопасности, Вооруженных Сил Республики Казахстан, других войск и воинских формирований Республики Казахстан);

4) сотрудники органов транспортного контроля (в пределах их полномочий);

5) должностные лица органов лесного и охотничьего хозяйства, особо охраняемых природных территорий, рыбоохраны (при нарушении законодательства в области лесного, рыбного, охотничьего хозяйства, особо охраняемых природных территорий),

6) должностные лица органов государственных доходов (в пределах их полномочий)

Хранение задержанного транспортного средства, маломерного судна, осуществляется только на специальных площадках или стоянках, создаваемых по решению местных исполнительных органов и являющихся коммунальной собственностью. Запрещается хранение задержанного транспортного средства на любых других необорудованных площадках или стоянках.

Осмотр – визуальное обследование транспортного средства, местности, предметов, товаров, импортированных на территорию Республики Казахстан, а также перемещаемых по территории Республики Казахстан, документов, живых лиц, производится с целью выявления следов административного правонарушения, иных материальных объектов, а также

обстоятельств, имеющих значение для составления протокола об административном правонарушении.

Производится безотлагательно, когда возникает необходимость.

Виды осмотра:

1. Осмотр живых лиц - производится лицом одного пола с досматриваемым и в присутствии двух понятых того же пола

2. Осмотр предметов, находящихся при живом лице – производится без нарушения их конструктивной целостности в присутствии лица, в собственности или владении которого находятся данные вещи, и с участием двух понятых. В случаях, когда есть основания полагать, что при живом лице находятся оружие или иные предметы, которые могут использоваться для причинения вреда жизни и здоровью окружающих, осмотр производится без понятых с уведомлением об этом в течение 24 часов прокурора.

3. Осмотр местности, предметов, документов (за исключением предметов, находящихся при физическом лице) - производится с участием понятых. Без участия понятых производится в труднодоступной местности, при отсутствии надлежащих средств сообщения или когда в силу других объективных причин нет возможности для привлечения физических лиц в качестве понятых, но с применением технических средств фиксации его хода и результатов.

4. Осмотр обнаруженных следов и иных материальных объектов – осуществляется на месте совершения административного правонарушения. В случаях, когда требуется дополнительное время либо осмотр на месте обнаружения значительно затруднен, объекты могут быть изъяты и в упакованном, опечатанном виде, без повреждений доставлены в другое удобное для осмотра место.

В необходимых случаях при осмотре:

1) производятся измерения;

2) составляются планы и схемы осматриваемых объектов;

3) производится фотографирование и запечатление иными средствами.

При необходимости, а также по требованию участников осмотра составляется протокол. Копия протокола осмотра вручается лицу, в отношении которого ведется производство по делу, либо его представителю.

Медицинское освидетельствование физического лица на состояние алкогольного, наркотического или токсикоманического опьянения производится на основании Инструкции по проведению медицинского освидетельствования для установления факта употребления психоактивного вещества и состояния опьянения, утвержденной приказом Министра здравоохранения Республики Казахстан от 11 июня 2003 года № 446.

Медицинское освидетельствование, в обязательном порядке, оформляется в виде заключения медицинского освидетельствования.

В случаях уклонения лица, управляющего транспортным средством от прохождения медицинского освидетельствования, в отношении него возбуждается административное производство по ч.4 ст.613 КоАП РК.

Во всех случаях врачу, проводящему освидетельствование, сотрудниками ОВД должны быть сообщены причины, вызвавшие необходимость освидетельствования, и его цели.

Сотрудники ОВД должны доставить к месту проведения освидетельствования лиц, подлежащих медицинскому освидетельствованию **не позднее двух часов** с момента совершения дорожно-транспортного происшествия или выявления признаков состояния опьянения.

Должностное лицо, доставившее освидетельствуемого, обязано принять меры к установлению его личности (при невозможности установления личности допускается фотографирование освидетельствуемого). Врач обязан удостовериться в личности освидетельствуемого, ознакомившись с его документами (паспорт, удостоверение личности, водительское удостоверение и другое). Отсутствие документов не служит основанием к тому, чтобы не проводить освидетельствования. При отсутствии таких документов, в заключении медицинского освидетельствования указываются приметы обследуемого и что данные о личности освидетельствуемого записаны с его слов. При необходимости сведения об освидетельствуемом уточняются в органах внутренних дел и сообщаются в медицинскую организацию.

На основании медицинского освидетельствования формулируется заключение, в котором должно быть четко охарактеризовано состояние освидетельствуемого на момент обследования.

Врач (фельдшер) при составлении заключения, на основании имеющихся клинических и (при необходимости) лабораторных данных, должен установить одно из следующих состояний:

1) трезв;

2) установлен факт употребления (какого-либо) психоактивного вещества, признаки опьянения не выявлены;

3) алкогольное опьянение по степеням (легкая, средняя, тяжелая);

4) состояние опьянения (наркотическое, токсикоманическое).

Заключение медицинского освидетельствования составляется в двух экземплярах, заверяется подписью врача и печатью медицинской организации, в которой проводилось освидетельствование. Один экземпляр выдается должностному лицу, доставившему освидетельствуемого, а второй экземпляр остается в медицинской организации и хранится в архивных делах медицинской организации наравне с историями болезни и другими медицинскими документами.

Каждый случай освидетельствования подлежит регистрации в специальном журнале (приложение № 3 Инструкции).

При несогласии освидетельствуемого лица (либо должностного лица, его доставившего) с результатами освидетельствования производится повторное освидетельствование другим врачом, либо комиссионно.

В случаях несогласия с направлением, проведением и заключением медицинского освидетельствования (первичного, повторного), граждане вправе обжаловать действия сотрудников правоохранительных органов, должностных лиц предприятий, организаций по месту работы освидетельствуемого, медицинских работников в судебном порядке.

По каждому установленному факту опьянения обязательно составляется протокол об административном правонарушении. В случае укрытия данного факта должностное лицо понесет ответственность предусмотренную законодательством РК.

7.2 Действия сотрудников ОВД при применении мер административного пресечения

Законность является одним из важных условий существования и развития правового государства, каким утверждает себя Республика Казахстан в первой статье Конституции.

При осуществлении полномочий при применении мер административного пресечения должностное лицо должно действовать в рамках закона. Произвольно применять мер административного пресечения, фактически используя их в качестве неоправданного насилия, ограничения свободы физического лица или с целью оказания психологического давления на него, противозаконно.

Использование мер административного пресечения для не установленных законом целей, становится основой нарушений прав и свобод граждан. В первую очередь, права на личную неприкосновенность и свободу, а также свободу передвижения.

Сотрудник полиции обязан помнить:

1. Человек, его права и свободы являются высшей ценностью, их признание, соблюдение и защита - обязанность государства, они определяют смысл, содержание и применение законов, и деятельность государственных служащих.

2. Сотрудник полиции, выполняя свои обязанности и реализуя права, выступает в качестве представителя государственной власти. Ему не следует принимать на свой счет обидных и несправедливых замечаний, неуместных острот, насмешек, высказанных на улицах и в общественных местах, допускать втягивания в конфликтную ситуацию или скандал, он не вправе преодолевать перечисленные неоправданным насилием или ответными оскорблениями. Он должен понимать, что находится под особым общественным и государственным контролем и любое его неосторожное или умышленное деяние, которым нарушается закон, будет подвержено резкой

критике. Поэтому от него требуется умение контролировать себя в любых обстоятельствах.

3. Ничто не может служить оправданием незаконному поведению сотрудника, когда у него имеются широкие средства законного исполнения служебных обязанностей и эффективные средства правовой защиты, достаточно лишь обратиться к законодательству.

Законность и обоснованность применения сотрудником полиции мер административного пресечения является приоритетом исполнения сотрудником своих обязанностей.

При выявлении признаков административного правонарушения, предусмотренного КоАП РК, **сотрудники полиции обязаны:**

1. Немедленно потребовать от нарушителя прекращения противоправных действий и объявить гражданину о задержании.

Необходимо помнить, что в соответствии с ч. 5, ст. 19 Закона Республики Казахстан «Об органах внутренних дел» от 23 апреля 2014 года №199-V ЗРК при обращении к гражданину сотрудник полиции обязан:

1) представиться и предъявить служебное удостоверение при обращении к физическим лицам;

2) сообщить лицу после задержания основания его задержания, разъяснить, что он имеет право не свидетельствовать против себя и близких родственников, право на один телефонный звонок и защитника;

3) сообщать о задержании физического лица его близким родственникам;

4) соблюдать права и законные интересы физических лиц, не применять пытки, насилие, жестокое, бесчеловечное, унижающее достоинство обращение, умышленное причинение физической боли и нравственного страдания. Запрещается принуждать к даче показаний и признанию себя виновным в совершении уголовного или административного правонарушения.

2. В соответствии со статьей 788 КоАП РК разъяснить задержанному его права и обязанности, предусмотренные Кодексом.

Необходимо помнить, что неразъяснение задержанному лицу его прав и обязанностей является существенным нарушением производства по делу об административном правонарушении и влечет ответственность, предусмотренную законодательством Республики Казахстан.

3. Попросить задержанного предъявить документы, удостоверяющие личность, а при их отсутствии попросить представиться сотрудникам полиции. Записать данные в служебную книжку.

4. Установить и записать данные о свидетелях (если таковые имеются), объяснить свидетелям их права и обязанности, предусмотренные статьей 754 КоАП РК.

5. Определить обстоятельства, подлежащие выяснению по делу:

– наличие события административного правонарушения;

– лицо, совершившее противоправные действия;

– виновность лица в совершении административного правонарушения;

– обстоятельства, исключающие производство по делу об административном правонарушении;

– иные обстоятельства, имеющие значение для правильного разрешения дела, а также причины и условия совершения административного правонарушения.

6. Составить протокол об административном правонарушении в соответствии с требованиями статьи 803 КоАП РК (при невозможности составления его на месте выявления административного правонарушения в соответствии со статьей 786 КоАП РК осуществляется доставление физических лиц в служебные помещения ближайшего органа внутренних дел или в помещение органа местного самоуправления).

7. Составить протокол о применении меры административного пресечения (в случаях, предусмотренных КоАП РК). Копия вручается лицу, в отношении которого данные меры применялись.

Список использованных источников:

1. Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 года // Ведомости Парламента Республики Казахстан, 1996 г., № 4, ст. 217.
2. Об административных правонарушениях: Кодекс Республики Казахстан от 5 июля 2014 года № 235-V ЗРК// Ведомости Парламента РК 2014 г., № 18-II, ст. 92.
3. «О правоохранительной службе»: Закон Республики Казахстан от 6 января 2011 года № 380-IV // «Казахстанская правда» от 19.01.2011 г., № 17-18 (26438-26439)
4. Об органах внутренних дел Республики Казахстан: Закон Республики Казахстан от 23 апреля 2014 года № 199-V // Ведомости Парламента РК 2014 г., № 8, ст. 48.
5. О воинской службе и статусе военнослужащих: Закон Республики Казахстан от 16 февраля 2012 года № 561-IV ЗРК // «Казахстанская правда» от 25.02.2012 г. № 57 (26876)
6. Об утверждении общевоинских уставов Вооруженных Сил, других войск и воинских формирований Республики Казахстан: Указ Президента Республики Казахстан от 5 июля 2007 года № 364 // «Казахстанская правда» от 10 июля 2007 года № 104 (25349)
7. Об утверждении Правил направления для освидетельствования на состояние опьянения, освидетельствования на состояние опьянения и оформления его результатов: Постановление Правительства РК от 4 июня 2003 года № 528 // САПП Республики Казахстан, 2003 г., № 25, ст.233
8. Об утверждении Инструкции по проведению медицинского освидетельствования для установления факта употребления психоактивного вещества и состояния опьянения: Приказ Министра здравоохранения Республики Казахстан от 11 июня 2003 года № 446.
9. Бектурганов О.Е. Формирование профессиональных навыков самозащиты у сотрудников правоохранительных органов // Вестник КазНУ. Серия юридическая. – 2004. – № 3 (31). – С. 95-98.
10. Григорьев В.И. Административное право Республики Казахстан. Общая часть: альбом схем (учебно-наглядное пособие). – Алматы: Издательство «Аян Эдет», 2002. – 79 с.
11. Жетписбаев Б.А. Понятие, особенности и классификация мер института административного пресечения // Перспективы государственно-правового и социального развития Республики Казахстан: мат-лы Междунар. науч.-теорет. конф. – Костанай: Костанайский юридический институт МВД Республики Казахстан, 2001. – С. 31-35.
12. Ким Д.А. Конституционные основы соблюдения прав и свобод граждан при применении органами внутренних дел мер обеспечения производства по делам об административных правонарушениях // Дис. … канд. юрид. наук. – Алматы, 2010. – 130 с.
13. Рахметов С.М., Турецкий Н.Н. Необходимая оборона. – Алматы: Жеті жарғы, 1996. – 112 с.

8. Рекомендации по применению мер воспитательного воздействия к несовершеннолетним за административные правонарушения

Основной целью настоящих рекомендаций является приобретение практических навыков сотрудниками ОВД, наделенных полномочиями применять меры воспитательного воздействия к несовершеннолетним по делам об административных правонарушениях.

Также предполагается их использовать для обучения курсантов учебных заведений правоохранительных органов Республики Казахстан, а также рекомендации могут быть использованы в практических органах внутренних дел на занятиях по плану служебной подготовке.

Содержание

Введение
1. Разъяснение закона
2. Возложение обязанности загладить причиненный вред
3. Ограничение досуга и установление особых требований к поведению несовершеннолетнего

Введение

Республика Казахстан является участницей ряда международных договоров, направленных на защиту прав и интересов несовершеннолетних. В статье 5 Минимальных стандартах правилах Организации Объединенных Наций закреплена рекомендация по соблюдение "принципа соразмерности". Этот принцип широко известен, как средство ограничения использования карательных санкций, выражающихся в основном в использовании принципа воздаяния по заслугам в соответствии с тяжестью правонарушения. Реакция на действия молодых правонарушителей должны основываться на учете не только тяжести правонарушения, но и особенностей личности. Индивидуальные особенности правонарушителя (например, социальный статус, положение в семье, ущерб, нанесенный правонарушителем, и прочие факторы, связанные с личностью правонарушителя) должны оказывать влияние на соразмерность ответных действий (например, принятие во внимание желания правонарушителя компенсировать ущерб, нанесенный жертве, или ее или его желание вести полноценную и полезную жизнь) [1].

Следует отметить, что в отечественном законодательстве понятие принудительных мер воспитательного воздействия отсутствует. Однако необходимость его закрепления необходима для правильного и единообразного применения рассматриваемого института. В статье 19-1 Закона РК от 9 июля 2004 года №591 меры воспитательного воздействия являются составной частью мер индивидуальной профилактике, применяемых к несовершеннолетних [2].

Действительно, принудительные меры воспитательного воздействия следует рассматривать как альтернативу уголовной ответственности, а значить административные меры воспитательного воздействия являются альтернативными мерами административной ответственности несовершеннолетних.

Представляется, что целью рассматриваемого института является не только исправление несовершеннолетних и предупреждение совершения ими новых правонарушений, но формирование положительных качеств личности подростка, так как применение к оступившемуся подростку альтернативных административному взысканию мер воздействия, дает ему возможность избежать наказания, помогает осознать вредные последствия совершенного деяния, а государству дает возможность воспитать и сохранить здорового члена общества.

Система мер воспитательного воздействия закреплена в статье 69 КРКоАП:

1) разъяснение закона;

2) возложение обязанности загладить причиненный вред;

3) ограничение досуга и установление особых требований к поведению несовершеннолетнего [3].

Следует отметить, что несовершеннолетнему правонарушителю может быть назначено одновременно несколько мер воспитательного воздействия за совершение административного правонарушения. Меры воспитательного воздействия в соответствии со статьей 68 КоАП могут быть назначены несовершеннолетнему, впервые совершившему административное правонарушение [4].

Правом назначения мер воспитательного воздействия наделены:

1) суд;

2) орган (должностное лицо), уполномоченным рассматривать дела об административных правонарушениях.

Законодательством предусмотрены два условия назначения мер воспитательного воздействия:

1) при освобождении от административной ответственности;

2) при освобождении от исполнения назначенного административного взыскания [3].

Данный институт является весьма эффективным, поскольку он позволяет без вынесения административного взыскания повлиять на сознание подростка. В целом меры воспитательного воздействия направлены на исправление несовершеннолетнего. Однако, следственная и судебная практика идет по пути наименьшего сопротивления, используя наказание за совершенное несовершеннолетними правонарушения в качестве основной парадигмы. Сложившаяся практика обусловлена несовершенством законодательной системы, при которой применение административных мер воспитательного воздействия крайне затруднено

Настоящие методические рекомендации должны стать настольной книгой для участковых инспекторов по делам несовершеннолетних, которые согласно Кодексу Республики Казахстан об административных правонарушениях наделены юрисдикционными полномочиями назначать несовершеннолетним меры воспитательного воздействия в процессе осуществления производства по делам об административных правонарушениях.

8.1 Разъяснение закона

Разъяснение закона состоит в разъяснении несовершеннолетнему вреда, причиненного его деянием, и юридических последствий повторного совершения правонарушений, предусмотренных Кодексом Республики Казахстан об административных правонарушениях [3].

Так как профилактическая и административно-процессуальная деятельность в отношении несовершеннолетних производится в присутствии родителей и лиц их заменяющих, то разъяснение закона должно частично быть ориентировано и на них. Разъяснение закона производится в рамках проведения профилактической беседы на основании статьи 19-3 Закона Республики Казахстан от 9 июля 2004 года №591 «О профилактике правонарушений среди несовершеннолетних и предупреждении детской безнадзорности и беспризорности».

Основная задача разъяснения законодательства заключается в выявлении причин и условий противоправного поведения, разъяснение социальных и правовых последствий правонарушения и убеждение в необходимости законопослушного поведения.

Разъяснение Закона проводится в служебных помещениях государственных органов системы профилактики правонарушений, безнадзорности и беспризорности среди несовершеннолетних, а также по месту жительства, учебы, работы либо непосредственно на месте выявления правонарушения и не может продолжаться более одного часа [2].

В процессе разъяснения законодательства рекомендуем доводить нижеперечисленную информацию.

Факт совершения ребенком правонарушения во многих случаях является основанием для возбуждения дела об административном правонарушении в отношении родителей и лиц их заменяющих, а также привлечения их к административной ответственности. Но он также должен служить основанием для изучения условий воспитания ребенка, выяснения причин совершения им правонарушения.

Иногда при проверке этих обстоятельств выясняется, что родители не исполняют или ненадлежащее исполняют свои родительские обязанности, и их действия или бездействие могут содержать признаки уголовного правонарушения, предусмотренного статьей 140 Уголовного кодекса РК «Неисполнение обязанностей по воспитанию несовершеннолетнего». По данной статье вина родителей будет являться уголовным проступком, если

неисполнение или ненадлежащее исполнение обязанностей родителей повлекут:

1) употребление несовершеннолетним алкогольных напитков;

2) употребление несовершеннолетним наркотических средств, психотропных веществ их аналогов;

3) занятие бродяжничеством или попрошайничеством;

4) совершения несовершеннолетним деяния, содержащего признаки умышленного уголовного проступка, или умышленного административного правонарушения.

За такое правонарушение родители наказывается штрафом в размере до двухсот месячных расчетных показателей либо исправительными работами в том же размере, либо привлечением к общественным работам на срок до ста восьмидесяти часов, либо арестом на срок до шестидесяти суток.

Если неисполнение или ненадлежащее обязанностей родителями соединено с жестоким обращением с несовершеннолетними, они наказывается штрафом в размере до трехсот месячных расчетных показателей либо исправительными работами в том же размере, либо привлечением к общественным работам на срок до двухсот сорока часов, либо арестом на срок до семидесяти пяти суток, с лишением права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью на срок до трех лет или без такового [5].

Административная ответственность несовершеннолетних наступает с 16 лет, причем размер административного штрафа, налагаемого на несовершеннолетнего, не может превышать десять месячных расчетных показателей независимо от размера штрафа, предусмотренного статьей КРКоАП (ст.66)

При отсутствии у несовершеннолетнего имущества, достаточного для уплаты штрафа, штраф налагается на родителей или лиц, их заменяющих.

За что родители несут юридическую ответственность?

Согласно положениям законодательства РК родители обязаны обеспечить для своих несовершеннолетних детей:

1) их воспитание, образование, заботу о здоровье, развития детей и их благосостоянии (ст. 70 Закона РК «О браке (супружестве) и семье») [6];

2) здоровые и безопасные условия для жизни и учебы, развитие их интеллектуальных и физических сил, нравственного становления;

3)посещение детьми занятий в учебном заведении (статья 49 Закона РК «Об образовании») [7];

4) всестороннее развитие, уважение его человеческого достоинства (ст. 72 Закона РК «О браке (супружестве) и семье») [6].

Если вышеперечисленные обязанности родители не выполняют, то они подлежат административной ответственности по **статье** 127 «Неисполнение обязанностей по воспитанию и (или) образованию несовершеннолетнего». Причем если такое правонарушение, совершенное впервые, влечет штраф в размере 3 месячных расчетных показателей, то за повторное в течение года

после наложения административного взыскания, -влечет штраф в размере шестимесячных расчетных показателей либо административный арест до пяти суток [3].

Статья 128 КРКоАП предусматривает административную ответственность не только родителей и лиц их заменяющих, но если они совершают правонарушение совместно со своими детьми, то вовлечение несовершеннолетнего в совершение административного правонарушения - влечет штраф в размере ста месячных расчетных показателей [3].

Если подобные действия направлены на вовлечение несовершеннолетнего в совершение уголовных правонарушений, то родители будут нести уголовную ответственность по части 2 статьи 132 УК РК с наказанием от 3 до 7 лет лишения свободы. Аналогичные противоправные деяния родителей будут являться уголовным преступлением также в случаях:

- применения насилия или угрозой его применения;
- вовлечения несовершеннолетнего в совершение тяжкого или особо тяжкого преступления;
- вовлечения несовершеннолетнего в преступную деятельность преступной группы (предусмотрено лишение свободы до 15 лет) [5].

За доведение несовершеннолетнего до состояния опьянения, родители и лица их заменяющие могут, согласно **статье 131 КРКоАП,** лишится свободы (т.е. подвергнуты административному аресту) на срок до 5 суток или подвергнуты судом штрафу в размере двадцати месячных расчетных показателей [3].

Статья 430 КРКоАП предусматривает ответственность родителей или лиц, их заменяющих, за уклонение от лечения несовершеннолетних детей с заболеваниями, представляющими опасность для окружающих, перечень которых определяется приказом Министра здравоохранения и социального развития Республики Казахстан от 21 мая 2015 года № 367 «Об утверждении перечня социально значимых заболеваний и заболеваний, представляющих опасность для окружающих». Такими болезнями являются:

1. Болезнь, вызванная вирусом иммунодефицита человека и носители вируса иммунодефицита человека
2. Геморрагические лихорадки
3. Дифтерия
4. Менингококковая инфекция
5. Полиомиелит
6. Инфекции, передающиеся преимущественно половым путем
7. Лепра
8. Малярия
9. Сибирская язва (легочная форма)
10. Туберкулез
11. Холера
12. Чума

13. Брюшной тиф
14. Вирусный гепатит А
15. Психические расстройства и расстройства поведения [8].

Статья 435 КРКоАП предусматривает штраф на родителей или лиц, их заменяющих, в размере семи месячных расчетных показателей, за мелкое хулиганство или хулиганство, предусмотренное частью первой статьи 293 Уголовного кодекса Республики Казахстан, совершенное несовершеннолетним в возрасте от четырнадцати до шестнадцати лет. На основании статьи 293 УК РК хулиганство- это особо дерзкое нарушение общественного порядка, выражающее явное неуважение к обществу, сопровождающееся применением насилия к гражданам либо угрозой его применения, а равно уничтожением или повреждением чужого имущества, либо совершением непристойных действий, отличающихся исключительным цинизмом.

Если вышеперечисленные деяния совершит несовершеннолетний, которому исполнится 16 лет, то он самостоятельно будет привлекаться к уголовной ответственности, а за мелкое хулиганство к административной ответственности по статье 434 КРКоАП. Мелкое хулиганство, то есть нецензурная брань в общественных местах, оскорбительное приставание к физическим лицам, осквернение жилых помещений, загрязнение мест общего пользования, парков, скверов, в том числе выброс коммунальных отходов в неустановленных местах, и другие подобные действия, выражающие неуважение к окружающим, нарушающие общественный порядок и спокойствие физических лиц.

Статья 436 КРКоАП предусматривает предупреждение или штраф на родителей или лиц, их заменяющих, в размере десяти месячных расчетных показателей с конфискацией пиротехнических устройств, если несовершеннолетние в возрасте до 16 лет совершат:

1)стрельбу из огнестрельного, газового (за исключением случаев самообороны), пневматического оружия в населенных пунктах и в не отведенных для этого местах;

2) взрыв специальных и кустарного производства пиротехнических устройств в населенных пунктах и в не отведенных для этого местах, нарушающий покой физических лиц, установленный порядок и не повлекший причинение крупного материального ущерба [3].

Статья 438 КРКоАП влечет предупреждение или штраф на родителей или лиц, их заменяющих, в размере пятнадцати месячных расчетных показателей, если несовершеннолетние в возрасте от 14 до 16 лет осуществят заведомо ложный вызов органов государственной противопожарной службы, полиции, скорой медицинской помощи, аварийных служб. Причем в гражданском порядке родители должны в данном случае оплатить затраты этих специальных служб за проделанную работу по реагированию на ложный вызов [3].

Ответственность родителей по части 2 **с**татьи 440 КРКоАП наступает за появление в общественных местах в состоянии опьянения лиц, не достигших восемнадцати лет, а равно распитие ими алкогольных напитков. Причем если ребенок совершит данное правонарушение в первый раз родители должны уплатить штраф в размере 5 пяти месячных расчетных показателей. За повторное нарушение штраф в размере десяти месячных расчетных показателей, а за третье подобное правонарушение родитель будет лишен свободы, то есть к нему будет применено взыскание в виде административного ареста сроком на 5 суток.

Если несовершеннолетних родители вовлекают в употребление одурманивающих веществ, либо токсикоманию, либо в неоднократное употребление спиртных напитков, либо в занятие бродяжничеством или попрошайничеством с применением насилия или с угрозой его применения предусматривает, за такие деяния предусмотрена уголовная ответственность по статье 133 УК РК

Вовлечение несовершеннолетних в занятие проституцией родителями наказывается лишением свободы от 7 до 12 лет (Ст.134 УК РК) [6].

Самым распространенным административным правонарушением является **с**татья 442 КРКоАП «Нахождение в ночное время несовершеннолетних в развлекательных заведениях или вне жилища без сопровождения законных представителей»:

1. Нахождение несовершеннолетних в развлекательных заведениях в ночное время без сопровождения законных представителей с 22 до 6 часов утра - влечет штраф на законных представителей в размере трех месячных расчетных показателей.

2. Нахождение несовершеннолетних без сопровождения законных представителей вне жилища с 23 до 6 часов утра - влечет предупреждение на законных представителей.

3. Действия, предусмотренные частями первой и второй настоящей статьи, совершенные повторно в течение года после наложения административного взыскания, - влекут штраф на законных представителей в размере пятнадцати месячных расчетных показателей [3].

Статья 448 КРКоАП предусматривает административное взыскание в отношении родителей в размере 15 месячных расчетных показателей, ели несовершеннолетние в возрасте до 16 лет совершили вандализм. Вандализм – это осквернение зданий, иных сооружений, памятников истории и культуры, природных объектов, охраняемых государством, мест захоронения людей надписями или рисунками, или иными действиями, оскорбляющими общественную нравственность, а равно умышленная порча имущества на транспорте или в иных общественных местах.

Экономическое насилие в отношении несовершеннолетних наказуемо в уголовном порядке по статье **139 УК РК**. Если родитель не исполняет обязанности более трех месяцев по уплате средств по решению суда на содержание несовершеннолетних детей, а равно нетрудоспособных детей,

достигших восемнадцатилетнего возраста, наказывается ограничением свободы на срок до двух лет, либо лишением свободы на тот же срок [5].

В заключении следует отметить, что влияние на формирование личности ребенка оказывают не только родители. Практика показывает, что совершение ребенком правонарушения не всегда является следствием неисполнения или ненадлежащего исполнения родителями обязанностей по воспитанию детей. Однако следует отметить, что административная ответственность родителей и лиц, их заменяющих часто имеет самостоятельное основание и наступает не за совершение подростками правонарушений, а в связи с ними.

8.2 Возложение обязанности загладить причиненный вред

На основании части 3 статьи 70 КРКоАП обязанность загладить причиненный вред возлагается с учетом имущественного положения несовершеннолетнего и наличия у него соответствующих трудовых навыков [3].

Имущественное положение несовершеннолетнего в случае возложения на него обязанности загладить причиненный вред определяется наличием у него самостоятельного заработка, трудовых навыков и достижением возраста, с которого разрешено оформлять трудовые отношения.

На основании статьи 31 Трудового кодекса Республики Казахстан от 23 ноября 2015 года №414 установлен возраст, с которого разрешено заключать трудовые отношения. Заключение трудового договора допускается с гражданами:

1) лицами, достигшими шестнадцатилетнего возраста;

2) гражданами, достигшими пятнадцати лет, в случаях получения ими основного среднего, общего среднего образования в организации среднего образования;

3) учащимися, достигшими четырнадцатилетнего возраста, для выполнения в свободное от учебы время работы, не причиняющей вреда здоровью и не нарушающей процесса обучения.

Под самостоятельным заработком следует понимать не только плату, полученную за выполнение постоянной или временной работы, доходы от предпринимательской деятельности, но и стипендию, другие выплаты.

Трудовые навыки несовершеннолетнего в целях возмещения вреда, причиненного административным правонарушением, используются с учетом иных положений Трудового кодекса РК:

1) о сокращении продолжительности работы;

2) о запрещении работы в ночное время;

3) о работах, на которых запрещается применение труда лиц моложе 18 лет;

4) о запрещении привлекать работников моложе 18 лет к сверхурочным работам;

5) о нормах выработки для молодых рабочих и т.п. [9].

Законодатель не ставит цели вообще устранения вреда. Загладить – это может также значит преуменьшить, смягчить вред, причинённый потерпевшему совершённым административным правонарушением. Законом не определён и его вид, но по смыслу он может быть как материальным, так и моральным. Однако, в соответствии со статьей 59 КРКоАП возмещение причиненного вреда предусмотрено только материального.

Механизм возмещения вреда, причиненного административным правонарушением, предусмотрено статьей 59 КРКоАП. В административном порядке взыскания вреда осуществляется, если отсутствует спор о его размере. Споры о размере имущественного вреда, причиненного административным правонарушением, рассматриваются в порядке гражданского судопроизводства [3].

Требования о защите деловой репутации или возмещении морального вреда, причиненного административным правонарушением, рассматриваются в порядке гражданского судопроизводства по основаниям, предусмотренным Гражданским кодексом Республики Казахстан.

Судья при вынесении постановления об административном правонарушении должен решить вопросы о возмещении виновным имущественного ущерба. Выносить отдельное постановление о возмещении имущественного вреда законодательством не предусмотрено. Пунктом 22 Нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 20 апреля 2018 года № 5 «О постановлении суда по делу об административном правонарушении» разъяснен порядок вынесения постановления суда по делу об административном правонарушении. В этом постановлении судья должен указать точный размер ущерба, подлежащего взысканию.

При разрешении вопроса о возмещении ущерба в рамках административного производства между потерпевшим и правонарушителем не возникают отношения, характерные для истца и ответчика. Ущерб подлежит взысканию в соответствии с частью первой статьи 59 КРКоАП в случае отсутствия спора о его размере, о чем необходимо указать в описательно-мотивировочной части постановления. Мотивы принятого решения по возмещению ущерба, приводятся судом в описательно-мотивировочной части постановления. При наличии споров о возмещении материального ущерба данные вопросы разрешаются в порядке гражданского судопроизводства, о чем должно быть обязательно разъяснено участникам производства по делу об административном правонарушении [10].

Право собственности, независимо от ее гражданско-правовой формы, может быть защищено в судебном порядке. Так, в соответствии с пунктом 2 статьи 9 Гражданского кодекса Республики Казахстан обращение за защитой нарушенного права к органу власти или управления не препятствует обращению в суд с иском о защите права, если законодательными актами не предусмотрено иное [11].

Под гражданско-правовой защитой собственности и других вещных прав понимается совокупность предусмотренных гражданским законодательством средств, применяемых в связи с совершенными против этих прав нарушениями и направленных на восстановление или защиту имущественных интересов их обладателей [12].

Согласно п.8 статьи 30 ГПК РК иски о восстановлении имущественных прав, нарушенных незаконным привлечением к административной ответственности, незаконным применением меры процессуального принуждения либо меры обеспечения производства по делу об административном правонарушении, могут предъявляться по месту жительства или нахождения истца [13].

Согласно п.5 статьи 766 КРКоАП характер и размер ущерба, причиненного административным правонарушением, является обстоятельством доказывания по делу об административном правонарушении [3].

Таким образом, при возмещении вреда, причиненного административным правонарушением, необходимо принимать во внимание, есть ли у подростка какие-то постоянные доходы. Это возможно, к примеру, если шестнадцатилетний подросток подрабатывает или получает стипендию. Принимая постановление о принятии конкретной меры обязать загладить причиненный вред, важно не переусердствовать, чтобы не поставить подростка в затруднительное положение по выполнению обязательства, и не толкнуть на новое административное правонарушение или преступление.

Обязанность загладить причиненный вред может быть исполнена, если провинившийся подросток отремонтирует своими руками какую - то технику или предметы обихода, если у него есть навыки, и он умеет это делать. Также возможен вариант замены более - менее равноценной вещью, какая принадлежит лично подростку, который нанес вред. В тех случаях, когда подросток не имеет никаких доходов, возложение обязанности загладить причиненный вред потерпевшим по определению суда переходит полностью или частично родителями, или лицами, которые их заменяют.

8.3 Ограничение досуга и установление особых требований к поведению несовершеннолетнего

Несовершеннолетние, которым применена мера воспитательного воздействия в виде ограничение досуга и установление особых требований к поведению несовершеннолетнего ставятся на профилактический учет в подразделение по делам несовершеннолетним (ювенальная полиция) местной полицейской службы. Правовым основанием постановки на профилактический учет является п.5 статьи 19 Закона Республики Казахстан от 9 июля 2004 года №591 «О профилактике правонарушений среди несовершеннолетних и предупреждении детской безнадзорности и беспризорности». Категория – несовершеннолетние совершившие

административные правонарушения, а также освобожденные от административной ответственности или от исполнения назначенного административного взыскания с применением мер воспитательного воздействия [2].

Ограничение досуга и установление особых требований к поведению несовершеннолетнего могут быть назначены сроком от трех до шести месяцев и предусматривать запреты в виде:

1) посещения определенных мест города (района);

2) использования определенных форм досуга, в том числе связанных с управлением транспортным средством;

3) ограничения пребывания вне дома после определенного времени суток;

4) выезда в другие местности без разрешения суда либо органа (должностного лица), уполномоченного рассматривать дела об административных правонарушениях.

В рамках установления особых требований к поведению несовершеннолетнего правонарушителя можно применить меры административного принуждения в виде:

1) закончить обучение с целью получения обязательного среднего образования, установленного законодательством Казахстана;

2) трудоустроится при содействии комиссии делам несовершеннолетних и защите их прав;

3) применения мер, предусмотренных статьей 54 КРКоАП.

В случаях систематического неисполнения несовершеннолетним меры воспитательного воздействия в виде ограничения досуга и установления особых требований к поведению несовершеннолетнего, органы внутренних дел должны направить материалы в суд для решения вопроса об отмене этой меры и привлечения несовершеннолетнего к административной ответственности. Причем вынести административное взыскание возможно, если не истек срок давности, установленный частью первой статьи 890 КРКоАП.

По отчетам подразделения МВД Республики Казахстан по защите женщин от насилия в Казахстане устанавливаются особые требования к поведению несовершеннолетних правонарушителей редко. Самое большое распространение применение статьи 54 КРКоАП получило в сфере семейно-бытовых отношений.

Впервые комментируемая мера принуждения была предусмотрена в Казахстане Законом Республики Казахстан от 4.12.2009 года №214 «О профилактике бытового насилия» [14].

В действующем КРКоАП с 1 января 2015 года установление особых требований к поведению правонарушителей было предусмотрено статьей 54, но до настоящего времени уже 3 раза в эту статью были внесены изменения и дополнения [3].

Во-первых, Законом РК от 31 октября 2015 года № 378 «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования системы отправления правосудия» изменился перечень административных правонарушений за которые можно установить ограничения к поведению, предусмотренные анализируемой статьей [15].

В настоящее время только за нарушение ч.3 ст.442 судам разрешено применить ст.54 КРКоАП, а именно за повторное нахождение несовершеннолетних в развлекательных заведениях в ночное время без сопровождения законных представителей с 22 до 6 часов утра, и нахождение несовершеннолетних без сопровождения законных представителей вне жилища с 23 до 6 часов утра [3].

Во-вторых, Законом Республики Казахстан от 9 апреля 2016 года №501 «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам защиты прав ребенка» статья 54 КРКоАП была дополнена новым запретом к поведению правонарушителю «употреблять алкогольные напитки, наркотические средства, психотропные вещества» [16].

То есть в настоящее время правонарушителю разрешено по решению суда полностью запретить употреблять алкогольные напитки, в том числе и в быту. Если правонарушитель в отношении которого установлен запрет на употребление алкогольных напитков, наркотических средств, психотропных веществ, появится в общественном месте в состоянии опьянения, оскорбляющим человеческое достоинство и общественную нравственность, то его действия следует квалифицировать не только по статье 669 КРКоАП, но и по статье 440 КРКоАП.

В-третьих, согласно Закону Республики Казахстан от 3 июля 2017 года № 84 «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования правоохранительной системы» перечень административных правонарушений, за которые можно установить особые требования к поведению правонарушителя был дополнен новыми статьями 73-1 и 73-2, перенесенными из УК РК [17].

В связи с принятием нового КРКоАП от 5 июля 2014 года № 235-V ЗРК (вступил в силу с 01.01.2015 года) существенно изменился перечень административных правонарушений, за которые можно установить особые требования к поведению правонарушителя. Если в первоначальной редакции статьи 59-1 действующего до 31.12.2014 года КРКоАП возможно было применить статью только за нарушения пяти статей КРКоАП, то в настоящее время количество статей выросло в три раза. Следует отметить, что указанный в статье 54 КРКоАП перечень административных деликтов относится не только к сфере семейно-бытовых отношений.

Установить особые требования к поведению несовершеннолетнего правонарушителя возможно за административные правонарушении предусмотренные статьями:

73 - Противоправные действия в сфере семейно-бытовых отношений

73-1- Умышленное причинение легкого вреда здоровью

73-2 - Побои

435 – Хулиганство, совершенное несовершеннолетним

436 - Стрельба из огнестрельного, газового, пневматического оружия, запуск пиротехнических веществ и изделий с их применением в населенных пунктах

440 (ч.4 и 5) - Распитие алкогольных напитков или появление в общественных местах в состоянии опьянения

442 (ч.3) - Нахождение несовершеннолетних в развлекательных заведениях в ночное время

448 - Вандализм несовершеннолетних

461 - Нарушение защитного предписания

482 – Незаконные приобретение, передача, реализация, хранение, ношение, перевозка физическими и юридическими лицами оружия [3].

Исслдуема норма предусматривает следующие запреты на поведения к бытовому насильнику:

1) вопреки воле потерпевшего разыскивать, преследовать, посещать потерпевшего, вести устные, телефонные переговоры и вступать с ним в контакты иными способами, включая несовершеннолетних и (или) недееспособных членов его семьи;

2) приобретать, хранить, носить и использовать огнестрельное и другие виды оружия;

3) несовершеннолетним посещать определенные места, выезжать в другие местности без разрешения комиссии по защите прав несовершеннолетних;

4) употреблять алкогольные напитки, наркотические средства, психотропные вещества [3].

Вышеперечисленные ограничения, могут применяться к правонарушителю в сфере быта в полном объеме или раздельно друг от друга на срок от трех месяцев до одного года. На основании части 3 статьи 69 КРКоАП установление особых требований к поведению несовершеннолетнего является мерой воспитательного воздействия, и срок применения устанавливается продолжительностью от трех до шести месяцев.

По смыслу ограничения «разыскивать», «преследовать», «посещать» и «вступать в контакты» должны исключать совместное проживание конфликтующих сторон в сфере быта, но так как изгнание лица, совершившего бытового насилия предусмотрено только в исключительных случаях, то в правоприменительной практике такие запреты носят формальный характер. Трудно себе представить соблюдение таких запретов, если конфликтующие стороны семейно-бытовых отношений продолжают

проживать совместно в пределах индивидуального жилого дома, квартиры или иного жилища.

Кроме жертвы бытового насилия объектом охраны и защиты по статье являются и иные лица, попавшие в трудную жизненную ситуацию от бытового насилия, а именно несовершеннолетние и (или) недееспособные члены его семьи, с которыми правонарушителю также суд может запретить контактировать любыми способами.

Ведение устных или телефонных переговоров, не связанных с оказанием психологического(эмоционального) бытового насилия, нельзя расценивать как нарушения запретов, устанавливаемых статьей 54 КРКоАП. Например, бытовой насильник может вступить в контакт с жертвой бытового насилия для решения вопросов содержания детей, оплаты коммунальных платежей и т.п. То есть такие контакты не содержат признаки субъективной стороны правонарушения, так как умысел правонарушителя не направлен на нарушение запретов, установленных статьей 54 КРКоАП.

С введением в действие нового КРКоАП, с 01.01.2015 года комментируемой нормой, в отличие от положений статьи 22 Закона РК «О профилактике бытового насилия», начал действовать еще один запрет при установлении особых требований к поведению для несовершеннолетних «посещать определенные места, выезжать в другие местности без разрешения комиссии по защите прав несовершеннолетних» [3].

Часть 2 статьи 54 КРКоАП предусматривает меру административно-правового воздействия в виде запрета лицу, совершившему бытовое насилие, проживать в индивидуальном жилом доме, квартире или ином жилище с потерпевшим в случае наличия у этого лица другого жилища, и впервые была введена Законом РК от 18.02.2014 года №175 «О внесении изменений и дополнений в некоторые акты РК по вопросам противодействия бытовому насилию» [18].

Но из-за слов в норме «в случае наличия у этого лица другого жилища» данная норма обречена на редкое ее применение в практической деятельности правоохранительных органов.

Временное «изгнание» бытового правонарушителя предусмотрено только в исключительных случаях. Под «исключительными случаями» следует понимать реальные угрозы жизни и здоровью жертвы насилия и членам ее семьи, а также случаи, когда в действиях правонарушителя имеются обстоятельства отягчающие ответственность за административное правонарушение, предусмотренные статьей 57 КРКоАП. Так как анализируема норма почти всегда выносится после защитного преписания, и если требования защитного предписания показали свою не эффективность то действия лица, допустившего неоднократное бытовое насилие следует считать исключительными случаями. Особые требования к поведению правонарушителя полностью поглащают ограничения, при вынесении защитного предписания [19, с. 32].

Запретить проживать бытовому насильнику в индивидуальном жилом доме, квартире или ином жилище с потерпевшим суд может определить сроком только до 30 суток. Продление этого срока не предусмотрено законодательством РК. При назначении данного запрета суд должен учитывать, что под наличием иного жилища для правонарушителя следует понимать наличие в семье другого жилья (квартиры, дома, дачи), возможность его проживания у родственников, друзей, знакомых и т.п. Исключить совместное проживание конфликтующих сторон в сфере семейно-бытовых отношений возможно на основании п.3 статьи 15 Закона РК «О профилактике бытового насилия» от 4 декабря 2009 года №214, где предусмотрено, что организации по оказанию помощи: «в соответствии с возможностями предоставляют временное проживание потерпевшим» [14].

Судам следует учитывать, что «установление особых требований к поведению правонарушителя» является мерой административно-правового воздействия и применяется наряду с наложением административного взыскания, так и вместо него при освобождении лица, совершившего административное правонарушение, от административной ответственности» (часть 2 статьи 22 Закона РК «О профилактике бытового насилия).

Нормативное постановление Верховного суда Республики Казахстан от 22 декабря 2016 года № 12 «О некоторых вопросах применения судами норм Общей части Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях» гласит, что «Предусмотренный подпунктом 3) части первой статьи 54 КоАП запрет несовершеннолетним посещать определенные места, выезжать в другие местности без разрешения комиссии по защите прав несовершеннолетних может быть назначен судом на срок от трех месяцев до одного года лишь по ходатайству участников производства по делу об административном правонарушении или органов внутренних дел при рассмотрении дела. [4].

Контроль за исполнением запретов, установленных статьей 54 КРКоАП, постановку на профилактический учет и осуществление индивидуальной профилактической работы в отношении лиц, совершивших правонарушение в сфере семейно-бытовых отношений, осуществляют ОВД на основании ведомственных Инструкций МВД РК [20].

В случае нарушения ограничений, установленных статьей 54 КРКоАП, действия правонарушителя следует квалифицировать по статье 669 КРКоАП за неисполнение решения суда или иного судебного акта.

Часть 3 статьи 54 предусматривает обязанности правонарушителя являться в органы внутренних дел для профилактической беседы от одного до четырех раз в месяц.

На основании п.6 статьи 22 Закона Республики Казахстан от 4 декабря 2009 года «лицо, в отношении которого установлены особые требования к поведению, ОВД ставится на профилактический учет и за ним осуществляется профилактический контроль» [14].

Механизм исполнения этой меры принуждения изложен в Правилах осуществления профилактического контроля за лицами, состоящими на профилактическом учете, утвержденных приказом МВД РК от 15 июля 2014 года №432 [20].

Результаты проведения профилактической беседы с несовершеннолетним оформляются справкой или рапортом лица, осуществляющего профилактический контроль, которые подшиваются в профилактическое дело на лицо, в отношении которого установлены особые требования к поведению.

Список использованных источников:

1. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций, касающиеся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних ("Пекинские правила"). Приняты резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН 40/33 от 10 декабря 1985 года
2. О профилактике правонарушений среди несовершеннолетних и предупреждении детской безнадзорности и беспризорности. Закон Республики Казахстан от 9 июля 2004 года N 591.
3. Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях от 5 июля 2014 года № 235.
4. О некоторых вопросах применения судами норм Общей части Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях. Нормативное постановление Верховного суда Республики Казахстан от 22 декабря 2016 года № 12.
5. Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года №226
6. О браке (супружестве) и семье. Кодекс Республики Казахстан от 26 декабря 2011 года № 518.
7. Об образовании. Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319.
8. Об утверждении перечня социально значимых заболеваний и заболеваний, представляющих опасность для окружающих. Приказ Министра здравоохранения и социального развития Республики Казахстан от 21 мая 2015 года № 367.
9. Трудового кодекса Республики Казахстан от 23 ноября 2015 года №414.
10. О постановлении суда по делу об административном правонарушении. Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 20 апреля 2018 года № 5
11. Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая часть) от 27 декабря 1994 года №268.
12. Комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Республики Казахстан. /Библиотека Верховного Суда Республики Казахстан. Астана, 2016 год.
13. Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан от 31 октября 2015 года №377.
14. О профилактике бытового насилия. Законом Республики Казахстан от 4.12.2009 года №214.
15. О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования системы отправления правосудия. Закон Республики Казахстан от 31 октября 2015 года № 378.

16. О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам защиты прав ребенка. Закон Республики Казахстан от 9 апреля 2016 года №501.

17. О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования правоохранительной системы. Закон Республики Казахстан от 3 июля 2017 года № 84.

18. О внесении изменений и дополнений в некоторые акты РК по вопросам противодействия бытовому насилию. Закон Республики Казахстан от 18.02.2014 года №175.

19. Асанов Ж.К., Корнейчук С.В. Практикум по предупреждению профилактике бытового насилия органами прокуратуры: учебно-практическое пособие. – Астана, 2014. –С. 32. (240 с).

20. Об утверждении Инструкции по осуществлению профилактического контроля за лицами, состоящими на профилактическом учете в органах внутренних дел. Приказ МВД Республики Казахстан от 15 июля 2014 года №432.

9. Методические рекомендации для сотрудников ОВД (полиции), осуществляющих производство по делам об административных правонарушениях в области дорожного движения

В настоящих методических рекомендациях содержатся материалы для сотрудников ОВД (полиции) о механизме осуществления административно-процессуальной деятельности за административные правонарушения в сфере дорожного хозяйства, которые ранее не нашли своего отражения в учебной и методической литературе.

Рекомендуется использовать настоящую работу при проведении занятий в системе служебной подготовки и практической деятельности должностных лиц органов внутренних дел, наделенных административными юрисдикционными полномочиями налагать административные взыскания и возбуждать дела об административных правонарушениях в области дорожного движения.

Содержание

Введение

1. Возбуждение дел об административных правонарушениях за нарушение правил дорожного движения
2. Особенности сокращенного производства по делам об административных правонарушениях в области дорожного движения
3. Рассмотрение дел об административных правонарушениях за нарушение правил дорожного движения
4. Принятие мер обеспечения производства при совершении административных правонарушений в сфере дорожного хозяйства
5. Пересмотр не вступивших в силу постановлений за совершение административных правонарушений в области дорожного движения
6. Исполнение постановлений о наложении административных взысканий за нарушение правил дорожного движения

Список использованных источников

Введение

Эффективность борьбы ОВД с административными правонарушениями по обеспечению безопасности дорожного движения, самым тесным образом связана с соблюдением правовых положений возбуждения производства по делам об административных правонарушениях, процессом наложения административных взысканий, а также выявлению и устранению причин и условий, способствующих совершению правонарушений и соблюдению законности.

Производство по делам об административных правонарушениях состоит из четырех стадий:

Необязательной, то есть факультативной, стадией производства по делам об административном правонарушении, следует считать стадию пересмотра вступивших в законную силу постановлений по делам об административных правонарушениях. С 1 января 2016 года в РК обжалование постановлений об административных правонарушениях после апелляционного процесса возможно путем подачи ходатайства о принесении кассационного протеста в Генеральную прокуратуру Республики Казахстан (глава 46 КРКоАП) [1].

На каждой стадии существуют этапы, то есть группы, взаимосвязанных действий. Схематическая система стадий и этапов производства может быть представлена следующим образом.

Административное расследование	**Рассмотрение дела**	**Пересмотр постановлений**	**Исполнение постановления**
Возбуждение дела	Подготовка к рассмотрению и слушанию дела	Обжалование и опротестование постановления	Направление решения к исполнению
Установление факта правонарушения	Анализ собранных материалов и обстоятельств дела	Проверка законности постановления	Надлежащее уведомление правонарушителя о санкции
Процессуальное оформление результатов расследования	Вынесение постановления по делу	Вынесение решения по жалобе, протесту	Принудительное исполнение постановления
Направление материала для рассмотрения по подведомственности	Доведение до сведения результатов рассмотрения дела	Реализация решения	

Для ОВД первые две стадии являются основными, то есть, часто используемые в служебной деятельности. Каждая стадия — это совокупность процессуальных действий, имеющих сравнительно самостоятельный характер и призванных решать свойственные только ей задачи. Одна стадия отличается от другой кругом участников производства, совершением разного вида действий, оформлением специальных процессуальных документов, подводящих итог деятельности на данном этапе.

В то же время, несмотря на самостоятельность каждой стадии, они подчинены решению общей задачи административного процесса. Стадии производства тесно связаны между собой: каждая последующая начинается только после завершения предыдущей; на новой стадии проверяется то, что было сделано ранее.

Задачей ОВД по делам об административных правонарушениях являются выявление, предупреждение и пресечение административных правонарушений, а также выявление причин и условий, способствующих их совершению.

Настоящая работа содержит рекомендации по производству дел об административных правонарушениях, детализирует деятельность должностных лиц ОВД, закрепленную в действующем законодательстве, по осуществлению административно-процессуальной деятельности, исполнению, оспариванию процессуальных решений и обжалованию процессуальных действий, а также организации соответствующего делопроизводства.

Актуальность настоящей работы обусловлена тем, что в правоприменительной деятельности отсутствуют ведомственные нормативно-правовые акты, регулирующие вопросы применения КРКоАП ОВД, что может привести к не всегда правильному применению административной юрисдикционной деятельности и ведению служебного делопроизводства при осуществлении административно-процессуальной деятельности органов внутренних дел.

Приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 13 декабря 2013 года №713 «Об утверждении Инструкции по производству дел об административных правонарушениях в органах внутренних дел Республики Казахстан» детализирует только служебное производство по делам об административных правонарушениях, которое ведется отделами (отделениями, группами) административной практики, либо сотрудниками, в

обязанности которых входят указанные функции [2].

Содержание работы разработано в соответствии с Кодексом Республики Казахстан от 5 июля 2014 года «Об административных правонарушениях» (далее - КРКоАП). В части неурегулированной настоящим пособием практическими и методическими рекомендациями необходимо руководствоваться нормами Кодекса, Нормативными постановлениями Верховного суда РК и иными нормативно-правовыми актами, регулирующими административно-процессуальную деятельность.

Административная ответственность за правонарушения по обеспечению безопасности дорожного движения наступает, если эти правонарушения по своему характеру не влекут за собой в соответствии с законодательством уголовной ответственности.

Административные юрисдикционные полномочия должностных лиц ОВД урегулированы правом возбуждать производство по делам об административных правонарушениях (ст.804 ч.1 КРКоАП) и право налагать по ним административные взыскания (ст.685 КРКоАП). В настоящем пособии даны рекомендации по всем стадиям административного процесса для сотрудников ОВД.

9.1 Возбуждение дел об административных правонарушениях за нарушение правил дорожного движения

Правовые основания возбуждения дел об административном правонарушении содержатся в главе 41 КРКоАП. Содержание настоящего раздела рассматривает особенности возбуждения дел об административных правонарушениях в области дорожного движения, хотя некоторые положения настоящего раздела могут быть использованы при возбуждении дел об административных правонарушениях в иных сферах общественных отношений.

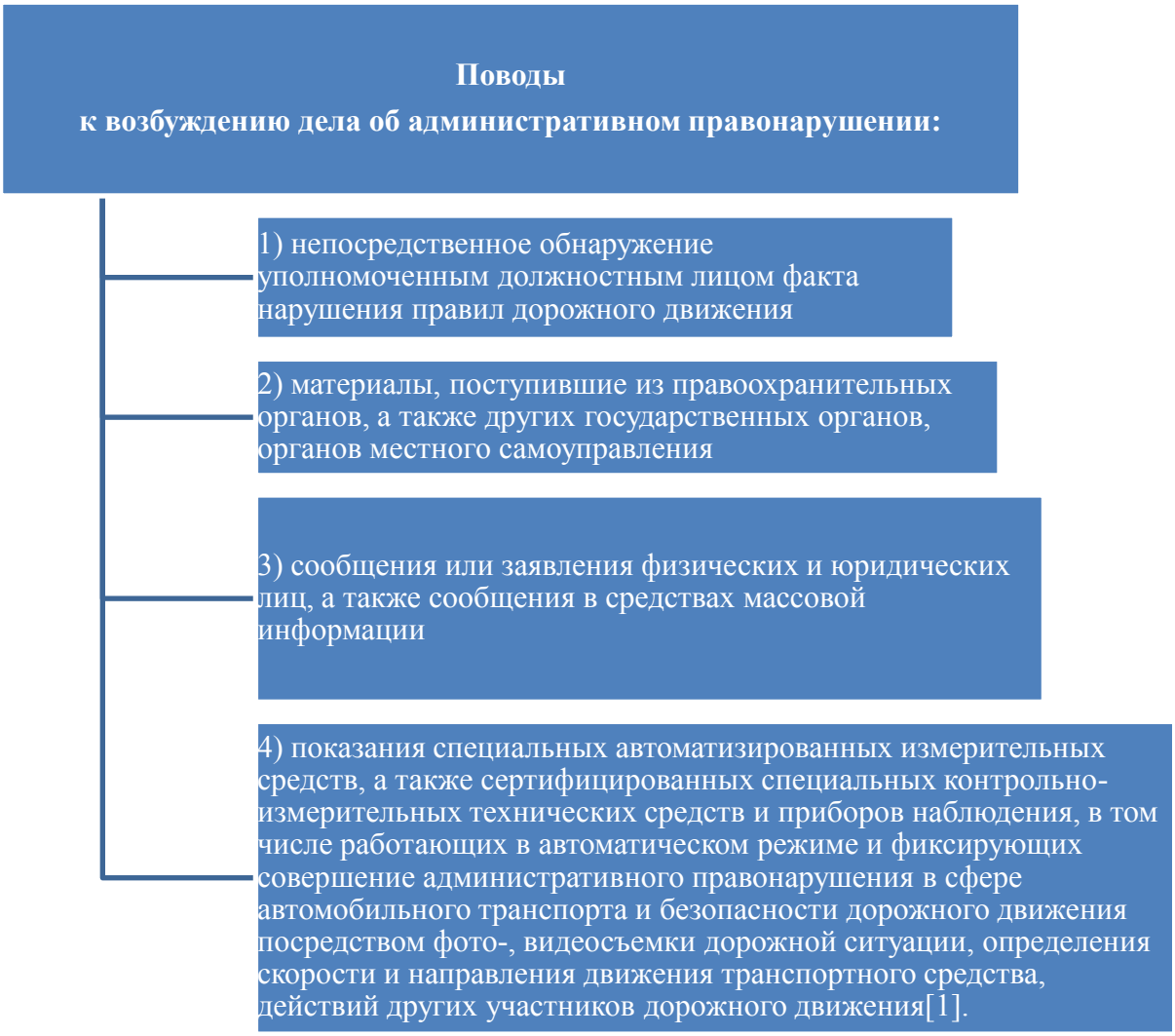

Основанием для возбуждения дела об административном правонарушении за нарушения правил безопасности дорожного движения является наличие достаточных данных, указывающих на признаки административного правонарушения при отсутствии обстоятельств, исключающих производство по делу, предусмотренных статьей 741 КРКоАП, а именно:

1) отсутствие события административного правонарушения;

2) отсутствие состава административного правонарушения;

3) отмена закона или отдельных его положений, устанавливающих административную ответственность;

4) если закон или отдельные его положения, устанавливающие административную ответственность, или иной нормативный правовой акт, подлежащий применению в данном деле об административном правонарушении, от которого зависит квалификация деяния как административного правонарушения, признаны Конституционным Советом Республики Казахстан неконституционными;

5) истечение сроков давности привлечения к административной ответственности;

6) наличие по тому же факту в отношении лица, привлекаемого к административной ответственности, постановления судьи, органа (должностного лица) о наложении административного взыскания либо неотмененного постановления о прекращении дела об административном правонарушении, а также наличие по тому же факту постановления о признании лица подозреваемым;

7) смерть физического лица, ликвидация юридического лица, в отношении которого ведется производство по делу;

8) наличие документа, подтверждающего уплату административного штрафа в порядке, установленном КРКоАП.

Часть 4 статьи 802 КРКоАП определяет, с какого времени дело об административном правонарушении в сфере дорожного движения считается возбужденным [1].

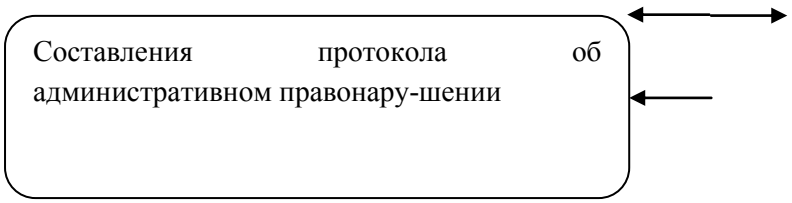

При этом уведомление (извещение) направляется заказным письмом с уведомлением о его вручении, телефонограммой или телеграммой, текстовым сообщением по абонентскому номеру сотовой связи или по электронному адресу либо с использованием иных средств связи, обеспечивающих фиксацию извещения или вызова.

Если по указанному в деле адресу лицо фактически не проживает, извещение или вызов могут быть направлены по юридическому адресу или по месту его работы. Уведомление (извещение), адресованное юридическому лицу, направляется по месту его нахождения. Уведомление (извещение) признается надлежащим образом доставленным в случаях:

1) наличия подписи лица, привлекаемого к административной ответственности, в соответствующей графе протокола об административном правонарушении;

2) извещения лица заказным письмом, телеграммой, которые вручаются ему лично или кому-то из совместно проживающих с ним совершеннолетних членов семьи под расписку на подлежащем возврату отправителю уведомлении о вручении. Извещение, адресованное юридическому лицу, вручается руководителю или работнику юридического лица, который расписывается в получении извещения на уведомлении о вручении с указанием своих фамилии, инициалов и должности;

3) направления текстового сообщения по абонентскому номеру сотовой связи или по электронному адресу, которые извещаемое лицо указало в процессе производства по делу и подтвердило своей подписью.

Предписание о необходимости уплаты штрафа признается надлежащим образом доставленным в случаях:

1) направления заказным письмом, которое вручается собственнику (владельцу) транспортного средства лично или кому-то из совместно проживающих с ним совершеннолетних членов семьи под расписку на подлежащем возврату отправителю уведомлении о вручении. Предписание о необходимости уплаты штрафа, направленное юридическому лицу, вручается руководителю или работнику юридического лица, который расписывается в получении предписания на уведомлении о вручении с указанием своих фамилии, инициалов и должности;

2) отказа адресата принять предписание о необходимости уплаты штрафа. При этом лицо, доставляющее его, делает соответствующую отметку на уведомлении о вручении, которое вместе с предписанием возвращается отправителю;

3) непосредственного вручения предписания о необходимости уплаты штрафа собственнику (владельцу) транспортного средства лично или кому-то из совместно проживающих с ним совершеннолетних членов семьи под расписку должностным лицом.

Лицо, в отношении которого осуществляется производство по делу об административном правонарушении, подтверждает своей подписью ознакомление с тем, что указанные им адрес места жительства (места нахождения), места работы, абонентского номера сотовой связи, электронного адреса достоверны, а уведомление (извещение), направленное на указанные контакты, будет считаться надлежащим и достаточным.

Лицу, в отношении которого возбуждено дело, а также другим участникам производства по делу вручается талон о согласии на получение уведомления о явке в суд через текстовое сообщение по абонентскому номеру сотовой связи, расходы на которое оплачиваются за счет них. Отрывная часть талона вручается вместе с копией протокола об административном правонарушении.

При отказе адресата принять уведомление (извещение), лицо, доставляющее или вручающее его, делает соответствующую отметку на уведомлении (извещении), которое возвращается в суд, орган (к должностному лицу). Отказ адресата от принятия уведомления (извещения) не является препятствием к рассмотрению дела или совершению отдельных процессуальных действий.

Оформление протокола об административном правонарушении должно соответствовать требованиям статьи 803 КРКоАП. Протокол об административном правонарушении подписывается лицом, его составившим, и лицом (представителем лица), в отношении которого ведется производство по делу об административном правонарушении, за исключением случаев, предусмотренных настоящей статьей. При наличии потерпевших и свидетелей, а также в случаях участия понятых протокол подписывается также этими лицами. В случае отсутствия или неявки надлежащим образом извещенного лица, в отношении которого возбуждено дело, протокол об административном правонарушении подписывается лицом, его составившим, с отметкой в нем об отсутствии или неявке лица, в отношении которого возбуждено дело.

В случае отказа в принятии под расписку протокола по делу об административном правонарушении лицом, в отношении которого возбуждено дело об административном правонарушении, в протоколе производится соответствующая запись лицом, его составившим.

Физическому лицу или представителю юридического лица, в отношении которого возбуждено дело, должна быть предоставлена возможность ознакомления с протоколом об административном правонарушении. Указанные лица вправе представлять объяснения и замечания по содержанию протокола, а также изложить мотивы своего отказа от его подписания, которые прилагаются к протоколу. В случае отказа этих

лиц от подписания протокола об административном правонарушении в нем производится соответствующая запись. Факт подписания протокола лицом, в отношении которого возбуждено дело, свидетельствует об ознакомлении данного лица с протоколом и не является признанием его вины в совершении административного правонарушения.

Физическому лицу или представителю юридического лица, в отношении которого возбуждено дело, а также потерпевшему копия протокола об административном правонарушении вручается под расписку немедленно после его составления, за исключением случаев, предусмотренных КРКоАП.

Правом возбуждения дел об административных правонарушениях в сфере дорожного движения наделены должностные лица ОВД (полиции), обладающие юрисдикционными полномочиями налагать административные взыскания и составлять протоколы об административных правонарушениях на основании ст.ст. 685 и 804 КРКоАП.

На основании статьи 806 КРКоАП протокола об административном правонарушении составляется незамедлительно после обнаружения факта совершения административного правонарушения в сфере дорожного движения.

В случаях, когда требуется дополнительное выяснение обстоятельств административного правонарушения, личности физического лица или сведений о юридическом лице и личности представителя юридического лица, в отношении которых возбуждается дело, протокол об административном правонарушении составляется в течение трех суток со дня установления указанных обстоятельств.

По отдельным правонарушениям в сфере дорожного движения протокол об административном правонарушении может составляться в течение десяти суток с момента обнаружения правонарушения или лица, его совершившего. На основании ч.6 статьи 806 КРКоАП такие правонарушения предусмотрены статьями:

6) Статья 571. Нарушение правил перевозок пассажиров, багажа и грузов

7) Статья 572. Нарушение режима труда и отдыха водителей при осуществлении автомобильных перевозок пассажиров, багажа или грузов

8) Статья 573. Нарушение правил применения разрешительной системы автомобильных перевозок в Республике Казахстан в международном сообщении

9) Статья 575. Осуществление автомобильных перевозок на территории Республики Казахстан автотранспортными средствами, зарегистрированными в иностранном государстве

10) Статья 593ч.1. Несоблюдение требований по перевозке пассажиров и грузов, пользованию ремнями безопасности или мотошлемами, предусмотренных правилами дорожного движения

В случае, когда требуются проведение экспертизы, исследование специалистом, протокол об административном правонарушении составляется в течение двух суток с момента получения заключения экспертизы и (или) специалиста.

Если в течение 3 суток не удалось выяснить все обстоятельства административного правонарушения, и они не могут быть исполнены по причине не установления физического лица, протокол об административном правонарушении составляется по факту совершения административного правонарушения в сроки, установленные настоящей статьей 806 КРКоАП.

Статьей 807 КРКоАП предусмотрены случаи, когда протокол об административном правонарушении не составляется:

1) в случаях совершения административного правонарушения, влекущего наложение административного взыскания в виде предупреждения, если лицо признало факт совершения правонарушения;

2) если административное правонарушение зафиксировано сертифицированными специальными контрольно-измерительными техническими средствами и приборами, работающими в автоматическом режиме, штраф оформляется в виде предписания о необходимости уплаты штрафа.

Взыскание в виде предупреждения оформляется уполномоченным на то должностным лицом на месте совершения административного правонарушения. Лицо, совершившее административное правонарушение, подтверждает свое согласие с наложенным взысканием посредством подписи на втором экземпляре постановления о вынесении предупреждения.

9.2 Особенности сокращенного производства по делам об административных правонарушениях в области дорожного движения

Впервые в кодифицированном административном законодательстве с 1 января 2015 года появился новый юридический институт - сокращенное производство по делу об административном правонарушении (ст.811 КРКоАП). Его механизм широко применяется в деятельности административной полиции и с его существованием значительно повысился уровень взыскания административных штрафов. Также положительной стороной следует считать экономию документооборота и оперативность привлечения правонарушителей к административной ответственности.

Сокращенное производство по делу об административном правонарушении осуществляется в случаях, если факт правонарушения обнаружен должностным лицом на месте его совершения, за которое предусмотрено административное взыскание в виде штрафа. Согласно абзацу первому части первой статьи 44 КРКоАП, установлено совершившее его физическое лицо, которое признает свою вину и соглашается с размером налагаемого штрафа.

При обнаружении административного правонарушения и установлении совершившего его лица должностное лицо составляет протокол об административном правонарушении на месте его совершения и разъясняет лицу право оплаты штрафа в размере пятидесяти процентов от указанной суммы штрафа в течение семи суток [1].

Должностное лицо вручает лицу копию протокола об административном правонарушении с квитанцией установленного образца приказом Министра финансов Республики Казахстан от 22 августа 2014 года № 373 «Об утверждении формы квитанции об уплате административного штрафа в порядке сокращенного производства по делу об административном правонарушении» (зарегистрирован в Реестре государственной регистрации нормативных правовых актов 24 сентября 2014 года за № 9748) [3].

Если административное правонарушение зафиксировано сертифицированными специальными контрольно-измерительными техническими средствами и приборами, работающими в автоматическом режиме, лицо имеет право оплаты штрафа в размере пятидесяти процентов от указанной суммы штрафа в течение семи суток с момента надлежащего доставления предписания о необходимости уплаты штрафа с квитанцией установленного образца. В случае оплаты штрафа в размере пятидесяти процентов от указанной суммы штрафа в течение семи суток дело считается рассмотренным по существу, решение - вступившим в законную силу, а лицо - привлеченным к административной ответственности. Пересмотру не подлежат дела, рассмотренные по правилам сокращенного производства, за исключением случаев, предусмотренных главой 47 КРКоАП.

В случае неиспользования или ненадлежащего использования права, предусмотренного частью первой статьи 811 КРКоАП (уплаты штрафа в течение 7 суток), производство по делу об административном правонарушении осуществляется в общем порядке.

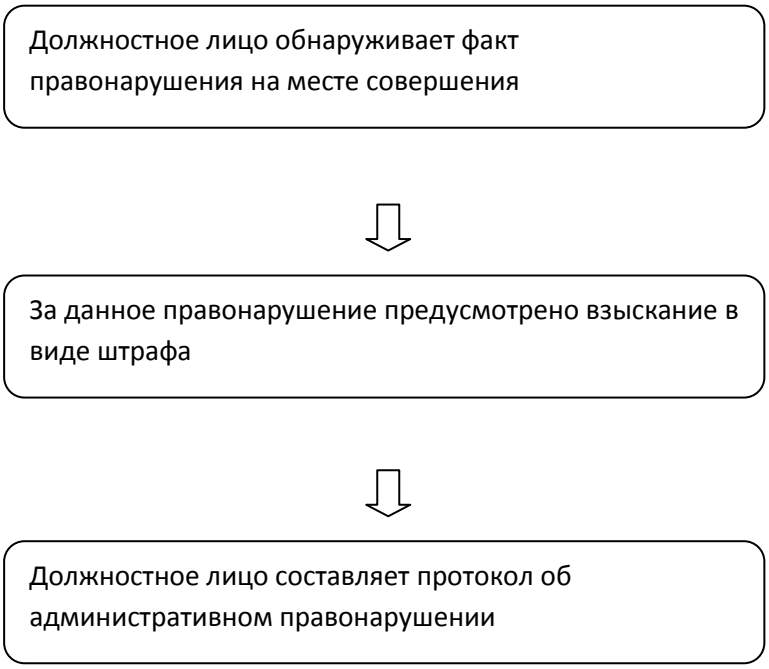

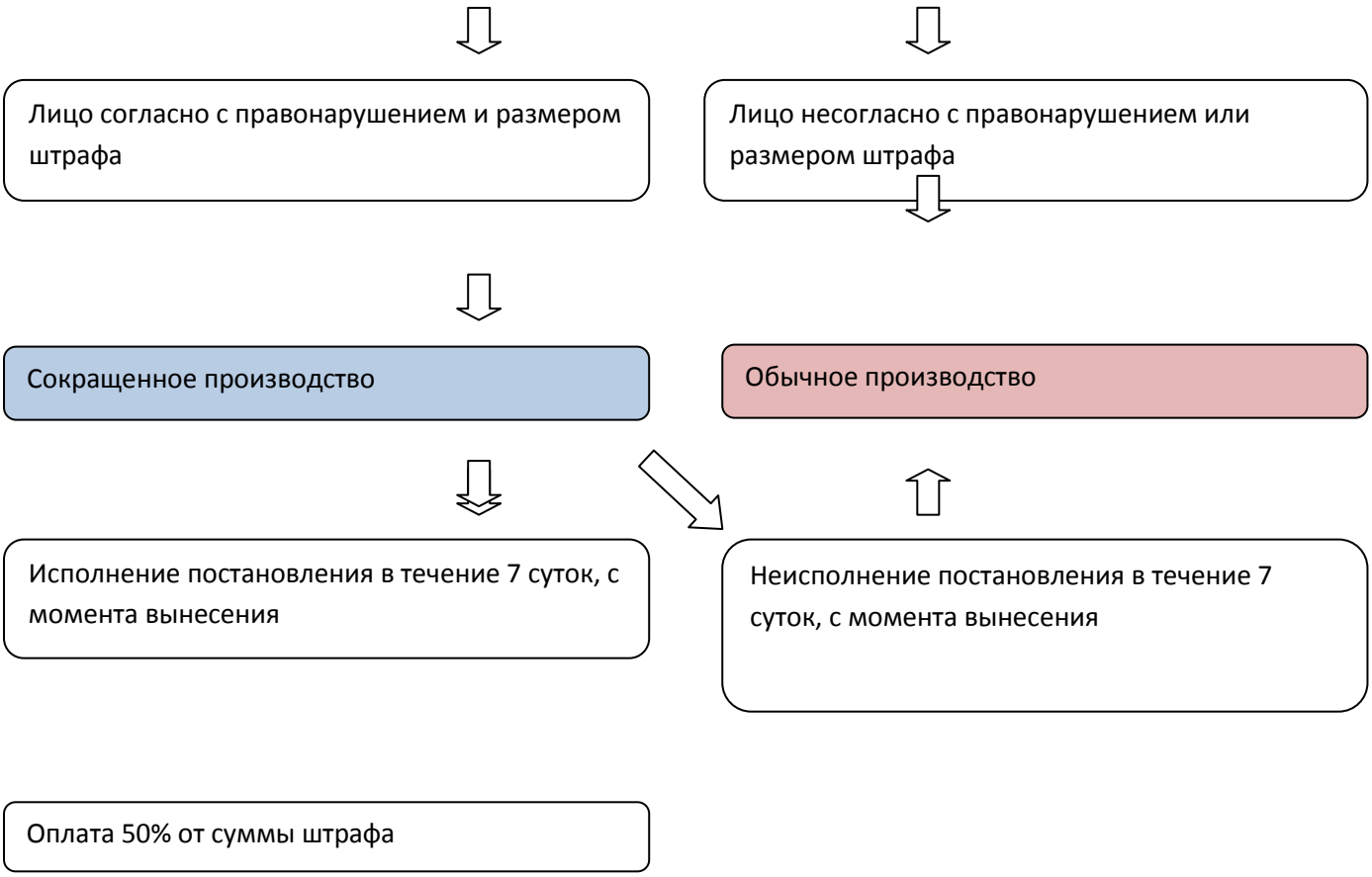

Сокращенное производство по делу об административном правонарушении не применяется в случаях:

1) когда санкцией статьи предусмотрены иные виды взыскания, за исключением предупреждения;

2) совершения правонарушения лицами, обладающими привилегиями и иммунитетом;

3) совершения административных правонарушений, дела по которым рассматриваются органами государственных доходов;

4) совершения административных правонарушений, дела по которым рассматриваются Национальным Банком Республики Казахстан, а также в случае составления уполномоченными работниками Национального Банка Республики Казахстан протоколов об административных правонарушениях по статьям, указанным в части второй статьи 804 КРКоАП.

В настоящем пособии мы не расшифровываем статьи, указанные в части 2 статьи 804 КРКоАП, так как они не относятся к безопасности дорожного движения.

Пересмотр дела, рассмотренного по правилам настоящей главы, осуществляется в порядке, установленном главой 46 КРКоАП. Механизм пересмотра постановлений вступивших и не вступивших в силу рассмотрен в настоящем пособии отдельными разделами.

Одной из наиболее значительной новацией в действующем КРКоАП является введение нормы (ст.819 КРКоАП), позволяющей должностному

лицу органов внутренних дел, наделенному административными юрисдикционными полномочиями налагать административные взыскания, при установлении смягчающих обстоятельств, сократить сумму административного штрафа, налагаемого на физическое лицо, до 30% от общей суммы.

Согласно статье 56 КРКоАП обстоятельствами, смягчающими ответственность за административное правонарушение, признаются:

1) раскаяние виновного;

2) предотвращение лицом, совершившим административное правонарушение, вредных последствий правонарушения, добровольное возмещение ущерба или устранение причиненного вреда;

3) совершение административного правонарушения под влиянием сильного душевного волнения либо при стечении тяжелых личных или семейных обстоятельств;

4) совершение административного правонарушения несовершеннолетним;

5) совершение административного правонарушения беременной женщиной или женщиной, имеющей ребенка в возрасте до четырнадцати лет;

6) совершение административного правонарушения в результате физического или психического принуждения;

7) совершение административного правонарушения при нарушении условий правомерности необходимой обороны, задержании лица, совершившего противоправное посягательство, исполнении приказа или распоряжения;

8) совершение административного правонарушения впервые по неосторожности.

Суд (судья), орган (должностное лицо), рассматривающие дело об административном правонарушении, могут признать смягчающими и обстоятельства, не указанные в части первой статьи 56 КРКоАП.

Данное новшество введено в связи с тем, что в действующем Кодексе предусматривается норма, которая позволяет смягчить административную ответственность в случае наличия таких обстоятельств. При этом должностное лицо органов внутренних дел при рассмотрении дела об административном правонарушении обязаны выяснить, было ли совершено административное правонарушение, виновно ли данное лицо в его совершении, подлежит ли оно административной ответственности, имеются ли обстоятельства, смягчающие и отягчающие ответственность, причинен ли имущественный ущерб, а также выяснить другие обстоятельства, имеющие значение для правильного разрешения дела.

9.3 Рассмотрение дел об административных правонарушениях за нарушение правил дорожного движения

Статьи КРКоАП предусматривающие административную ответственность за нарушения правил дорожного движения содержаться в главе 30 «Административные правонарушения на транспорте, в дорожном хозяйстве». Но в нашем пособии мы рассматриваем правонарушения только на автомобильном транспорте, а именно: ст.ст. 571 (части 2, 2-1, 3-9), 571-1, 572, 573, 575, 577, 589 (на автомобильном транспорте), 590-608, 610-624, 632 и 634 КРКоАП.

№ п\п	Должность сотрудника МПС	Статьи КРКоАП, по которым имеют право налагать административные взыскания
1.	Судьи специализированных районных и приравненных к ним административных судов	590 (частью четвертой), 596 (частями третьей и пятой), 603 (частями первой и второй), 604 (частью второй), 605 (частью второй), 606 (частью второй), 607 (частью второй), 608, 610, 611 (частями второй и третьей), 613 (частями второй, третьей, 3-1, четвертой, пятой, шестой, седьмой, восьмой, девятой, десятой и одиннадцатой), 615 (частью четвертой), 618, 621 (частью третьей) КРКоАП
2.	председатели комитетов и начальники департаментов МВД, начальники территориальных органов внутренних дел, подразделений административной, миграционной полиции, местной полицейской службы области, города республиканского значения, столицы, их заместители	571 (частями второй и третьей), 572 (частью второй), 573, 590 (частями первой, второй третьей, пятой, шестой, седьмой, восьмой, девятой и десятой), 591, 592, 593, 594, 595, 596 (частями первой, второй и четвертой), 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603 (частью третьей), 604 (частью первой), 605 (частями первой и третьей), 606 (частью первой), 607 (частью первой), 611 (частью первой), 612, 613 (частями первой, двенадцатой и тринадцатой), 614, 615 (частями первой, второй и третьей), 617, 619, 619-1, 620, 621 (частями первой, второй, четвертой), 622, 625 (за исключением нарушений на автомобильном транспорте), 626, 630, 631, 632 КРКоАП
3	начальники отделов, отделений полиции, подразделений административной, миграционной полиции, местной полицейской службы района (города, района в городе) и их заместители	571 (частью третьей), 590 (частями третьей, восьмой, десятой), 591 (частью второй), 592 (частями третьей и четвертой), 593, 594 (частью четвертой), 595 (частью четвертой), 596 (частью четвертой), 597 (частями пятой и шестой), 598 (частью третьей), 599 (частью второй), 600 (частью второй), 601 (частью второй), 602 (частью второй), 603 (частью третьей), 604 (частью первой), 605 (частями первой и третьей), 612 (частями четвертой, пятой и шестой), 613 (частями первой и тринадцатой), 614, 615 (частью третьей), 617, 619, 619-1, 621 (частью второй), 630, 631, 632,

4	сотрудники органов внутренних дел (полиции), имеющие специальные звания	571 (частью второй), 572 (частью второй), 573 (частью четвертой), 590 (частями первой, второй, пятой, шестой, седьмой и девятой), 591 (частью первой), 592 (частями первой и второй), 593, 594 (частями первой и второй), 595 (частями первой, второй и третьей), 596 (частями первой и второй), 597 (частями первой, второй, третьей, четвертой, 4-1, 4-2), 598 (частями первой и второй), 599 (частью первой), 600 (частью первой), 601 (частью первой), 602 (частью первой), 606 (частью первой), 607 (частью первой), 611 (частью первой), 612 (частями первой, второй и третьей), 613 (частью двенадцатой), 615 (частями первой и второй), 620, 621 (частями первой и четвертой), 622 КРКоАП
5	руководители уполномоченного органа в области транспорта и коммуникаций, его территориальных подразделений и их заместители	571, 571-1, 572, 573, 590 (частью восьмой), 616, 621 (частями первой, второй, четвертой) КРКоАП
6	инженеры-инспекторы районных и областных уполномоченных органов по регистрации сельскохозяйственной техники	590 (частями первой, второй) (в части правонарушений, совершенных водителями тракторов, самоходных сельскохозяйственных, мелиоративных и дорожно-строительных машин), 612, 617, 619,
7	руководители органов государственных доходов и их заместители	571 (частями пятой, шестой, седьмой и восьмой), 571-1, 572 (частью первой), 573, 589 (по административным правонарушениям на автомобильном транспорте), 590 (частями первой, второй, пятой, шестой, седьмой, восьмой и десятой), 612 (частями первой, третьей и 4-1) и 621 (частью четвертой) КРКоАП, когда перечисленные в настоящей части административные правонарушения совершены в автомобильных, морских пунктах пропуска и в иных местах перемещения товаров через Государственную границу Республики Казахстан.
8	уполномоченные должностные лица органов военной полиции	590 (частями первой, второй, третьей, пятой, шестой, седьмой, девятой и десятой), 591, 592, 593, 594, 595, 596 (частями первой, второй и четвертой), 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603 (частью третьей), 606 (частью первой), 607 (частью первой), 611 (частью первой), 612, 613 (частями первой, двенадцатой и тринадцатой), 614, 615 (частями первой, второй и третьей), 617, 619, 619-1, 620, 621 (частями первой, второй и четвертой)
9	государственный инспектор органов гражданской защиты по	589 КРКоАП

	государственному контролю в области пожарной безопасности	

Рассмотрение дел об административных правонарушениях уполномоченными органами (должностными лицами) производится в соответствии с требования главы 43 КРКоАП.

Дело об административном правонарушении рассматривается по месту его совершения, а в предусмотренных КРКоАП случаях по месту нахождения уполномоченного органа (должностного лица), к подведомственности которого относится рассмотрение дела об административном правонарушении. По ходатайству лица, в отношении которого ведется производство по делу об административном правонарушении, дело может быть рассмотрено по месту жительства данного лица или по месту учета транспортных средств.

Дела об административных правонарушениях в сфере безопасности дорожного движения могут рассматриваться также по месту учета транспортных средств или по месту жительства лица, в отношении которого ведется производство по делу об административном правонарушении.

Орган (должностное лицо) при подготовке к рассмотрению дела об административном правонарушении принимает следующее решение:

1) о назначении времени и места рассмотрения дела;

2) о вызове лиц, истребовании необходимых дополнительных материалов по делу, назначении экспертизы в случае необходимости;

3) об отложении рассмотрения дела;

4) о передаче протокола об административном правонарушении и других материалов дела на рассмотрение по подведомственности, если рассмотрение данного дела не относится к его компетенции либо вынесено определение об отводе судьи, должностного лица;

5) о передаче дела для рассмотрения по существу в соответствии со статьей 812 КРКоАП [1].

Орган (должностное лицо), уполномоченный рассматривать дела об административных правонарушениях, установив, что в производстве имеются два и более дела, возбужденные в отношении одного и того же лица, вправе объединить эти дела в одно производство для совместного рассмотрения.

Статьей 817 КРКоАП определены сроки рассмотрения дела об административном правонарушении. Дела об административных правонарушениях рассматриваются в течение пятнадцати суток со дня получения органом (должностным лицом), правомочным рассматривать дело, протокола об административном правонарушении и других материалов дела.

В случаях, если административное правонарушение зафиксировано сертифицированными специальными контрольно-измерительными

техническими средствами и приборами, работающими в автоматическом режиме, дело считается рассмотренным по истечении пятнадцати суток с момента надлежащего доставления предписания о необходимости уплаты штрафа, за исключением дел, рассмотренных по существу в порядке сокращенного производства.

В случае поступления ходатайств от участников производства по делу об административном правонарушении либо при необходимости дополнительного выяснения обстоятельств дела срок рассмотрения дела может быть продлен органом (должностным лицом), рассматривающим дело, но не более чем на один месяц. О продлении срока выносится мотивированное определение.

В отношении лица, подвергнутого административному задержанию, дело об административном правонарушении рассматривается не позднее двадцати четырех часов с момента его задержания.

Если лицом, в отношении которого возбуждено дело об административном правонарушении, обжалуются результаты проверки и иные обстоятельства, на основании которых должностным лицом возбуждено дело об административном правонарушении, срок рассмотрения дела об административном правонарушении продлевается органом (должностным лицом), рассматривающим дело об административном правонарушении, до вынесения и вступления в законную силу соответствующего решения суда или истечения срока на обжалование решения органа (должностного лица), рассматривающего жалобу лица, в отношении которого возбуждено дело об административном правонарушении.

Орган (должностное лицо), приступив к рассмотрению дела об административном правонарушении:

1) объявляет, кто рассматривает дело, какое дело подлежит рассмотрению, кто и на основании какой статьи настоящего Кодекса привлекается к ответственности;

2) удостоверяется в явке физического лица или представителя юридического лица, привлекаемого к административной ответственности, а также иных лиц, участвующих в рассмотрении дела;

3) устанавливает личность участников производства по делу и проверяет полномочия законных представителей физического лица или представителей юридического лица, защитника;

4) выясняет причины неявки участников производства по делу и принимает решение о рассмотрении дела в отсутствие указанных лиц либо об отложении рассмотрения дела;

5) в необходимых случаях выносит определение о приводе лица, участие которого является обязательным при рассмотрении дела, назначает переводчика;

6) разъясняет лицам, участвующим в рассмотрении дела, их права и обязанности, предусмотренные настоящим Кодексом, в том числе право на

получение бесплатной юридической помощи за счет средств государственного бюджета;

7) определяет язык производства, разъясняет право делать заявления, давать объяснения и показания, заявлять ходатайства, приносить жалобы, знакомиться с материалами дела, выступать при его рассмотрении на родном языке или другом языке, которым владеет лицо, в отношении которого ведется производство, бесплатно пользоваться услугами переводчика;

8) разрешает заявленные отводы и ходатайства;

9) оглашает протокол об административном правонарушении, а при необходимости - и иные материалы дела;

10) заслушивает объяснения лица, в отношении которого ведется производство по делу, показания других лиц, участвующих в производстве, пояснения специалиста и заключение эксперта, исследует иные доказательства, а в случае участия прокурора в рассмотрении дела заслушивает его заключение;

11) выносит определение об отложении рассмотрения дела в связи: с заявлением о самоотводе или отводе должностного лица, рассматривающего дело, в случае, если его отвод препятствует рассмотрению дела по существу; с отводом защитника, уполномоченного представителя, эксперта или переводчика, если указанный отвод препятствует рассмотрению дела по существу; с необходимостью явки лиц, участвующих в рассмотрении дела, или истребования дополнительных материалов по делу. В случае необходимости орган (должностное лицо) выносит определение о назначении экспертизы.

Рассмотрев дело об административном правонарушении, орган (должностное лицо) выносит одно из следующих постановлений о:

1) наложении административного взыскания;

2) прекращении производства по делу.

В случае, если административное правонарушение зафиксировано сертифицированными специальными контрольно-измерительными техническими средствами и приборами, работающими в автоматическом режиме, решение по делу об административном правонарушении оформляется в виде предписания о необходимости уплаты штрафа, которое считается рассмотренным в соответствии со статьей 817 КРКоАП, за исключением дел, рассмотренных по существу в порядке сокращенного производства.

Признав в результате рассмотрения дела неправильной юридическую оценку содеянного, орган (должностное лицо) обязан изменить квалификацию правонарушения на статью или часть статьи закона, предусматривающие менее строгое административное взыскание.

При направлении водителя транспортного средства на сдачу экзамена для проверки знания правил дорожного движения выносится постановление о направлении на проверку знания правил дорожного движения, копия которого выдается лицу, направленному на сдачу экзамена.

Постановление о прекращении производства по делу выносится в случаях:

1) наличия обстоятельств, исключающих производство по делу, предусмотренных статьей 741 КРКоАП;

2) наличия обстоятельств, позволяющих не привлекать к административной ответственности, предусмотренных статьей 742 КРКоАП;

3) передачи материалов дела соответствующим органам для решения вопроса о привлечении лица к дисциплинарной ответственности в соответствии со статьей 32 КРКоАП.

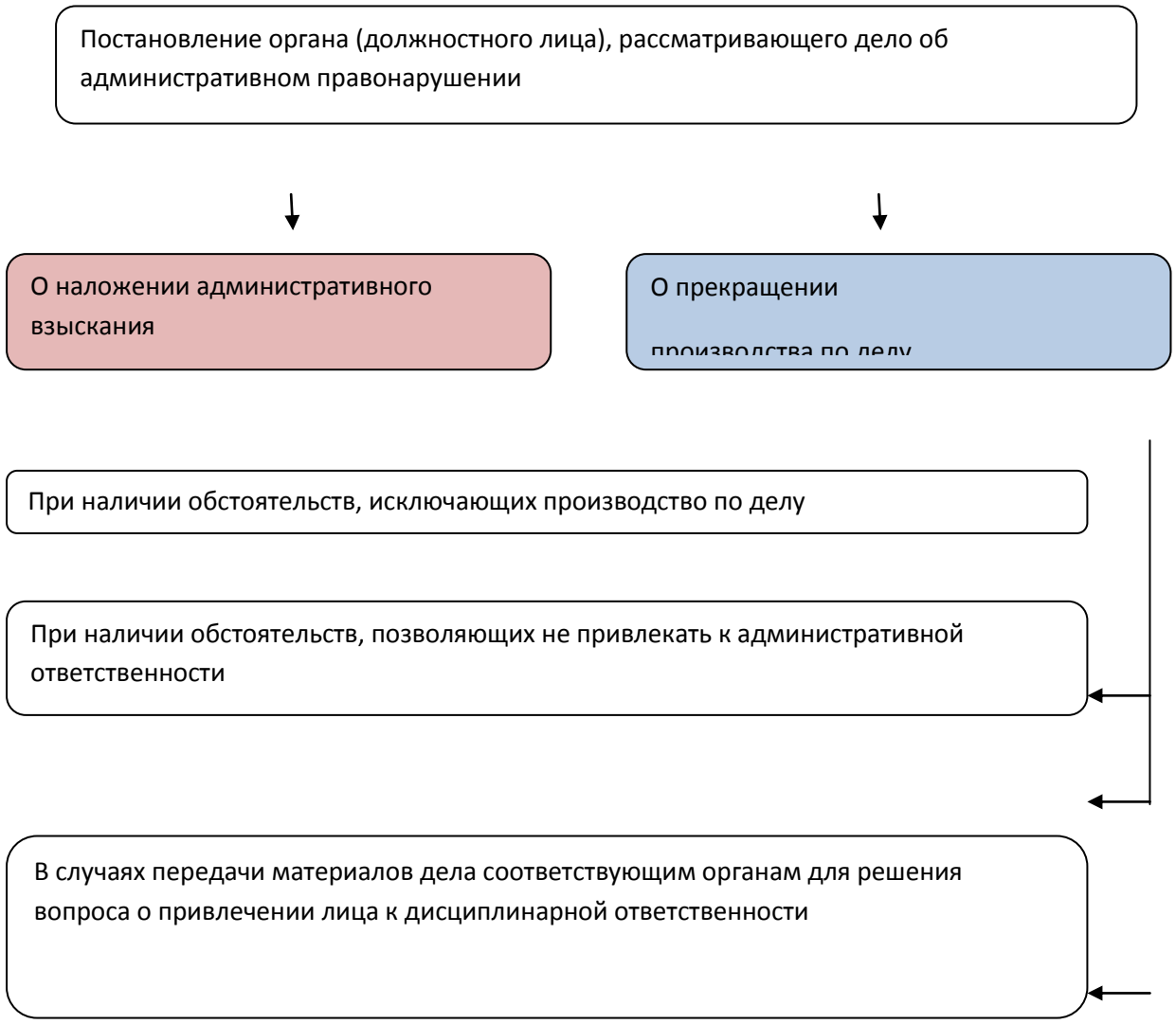

В предписании о необходимости уплаты штрафа должны быть указаны:

1) наименование, место нахождения органа, оформившего предписание о необходимости уплаты штрафа;

2) сведения о собственнике (владельце) транспортного средства, в отношении которого оформлено предписание о необходимости уплаты штрафа: для физических лиц - фамилия, имя, отчество (при его наличии), дата рождения, место регистрации и другие необходимые персональные

данные; для юридических лиц - наименование, организационно-правовая форма, место нахождения;

3) сведения о транспортном средстве: марка, модель, государственный регистрационный номерной знак;

4) дата, время, место, существо административного правонарушения, статья КРКоАП, предусматривающая ответственность за административное правонарушение;

5) показания сертифицированного специального контрольно-измерительного технического средства и прибора, работающего в автоматическом режиме;

6) название, номер, дата метрологической поверки сертифицированного специального контрольно-измерительного технического средства и прибора, работающего в автоматическом режиме;

7) сумма штрафа;

8) сроки добровольной уплаты штрафа или в порядке сокращенного производства;

9) порядок и сроки обжалования предписания;

10) электронная цифровая подпись.

Наряду с письменной формой может быть использована электронная форма предписания о необходимости уплаты штрафа. Предписание о необходимости уплаты штрафа с квитанцией установленного образца направляется собственнику (владельцу) транспортного средства в течение десяти суток со дня фиксации административного правонарушения.

На основании статьи 823постановление по делу об административном правонарушении объявляется незамедлительно по окончанию рассмотрения делам. Постановление, вынесенное по результатам рассмотрения дела об административном правонарушении, лицам, указанным в статьях 744, 745, 746, 747 и 748 КРКоАП, вручается и (или) высылается в течение трех суток со дня его объявления.

На основании ч.4 статьи 822 КРКоАП постановление, вынесенное по результатам рассмотрения дела об административном правонарушении, оформляется письменно и подписывается должностным лицом, вынесшим такое постановление, либо оформляется в форме электронного документа, удостоверенного посредством электронной цифровой подписи должностного лица, вынесшего такое постановление.

Согласно инициативе 4.6 Стратегического плана развития Республики Казахстан до 2025 года дела об административных правонарушениях будут поэтапно переводиться в электронный формат. Это снизит возможности для фальсификации и коррупции, сделает производство по этим делам более экономным, уменьшит нагрузку на государственный бюджет без ущерба защите прав и свобод человека и гражданина. Будет создана цифровая система подачи заявлений о правонарушениях, оплаты штрафов, что минимизирует влияние человеческого фактора. Предусматривается внедрение элементов искусственного интеллекта в судопроизводстве, а также

аналитические инструменты для работы с большими объемами данных правовой статистики. Будет создана открытая электронная система единой судебной практики. Любой участник судебного процесса сможет ознакомиться со всеми судебными актами по интересующим его характеристикам [4].

9.4 Принятие мер обеспечения производства при совершении административных правонарушений в сфере дорожного хозяйства

Меры обеспечения применяются при реагировании на административные правонарушения. В сфере обеспечения безопасности дорожного движения, меры обеспечения применяются в следующих целях:

Цели применения мер обеспечения, в сфере обеспечения безопасности дорожного движения:

1) пресечения административного правонарушения

2) установления личности подозреваемого в совершении административного правонарушения

3) составления протокола об административном правонарушении, когда невозможно его составление на месте совершения административного правонарушения

4) обеспечения своевременного и правильного рассмотрения дела и исполнения принятого по делу постановления

5) предотвращения непосредственной угрозы жизни или здоровью людей

6) предотвращение угрозы аварии или техногенных катастроф

При обеспечении безопасности дорожного движения уполномоченное должностное лицо вправе в пределах своих полномочий применять в отношении физического лица следующие меры обеспечения производства по делу об административном правонарушении:

1) доставление к месту составления протокола об административном правонарушении;

2) административное задержание физического лица;

3) привод;

4) личный досмотр и досмотр вещей, находящихся при физическом лице;

5) досмотр транспортных средств, маломерных судов;

6) изъятие документов и вещей;

7) отстранение от управления транспортным средством и освидетельствование его на состояние алкогольного, наркотического, токсикоманического опьянения;

8) задержание, доставление и запрещение эксплуатации транспортного средства;

9) осмотр;

10) медицинское освидетельствование физического лица на состояние алкогольного, наркотического или токсикоманического опьянения.

Меры обеспечения производства по делу об административном правонарушении могут применяться до возбуждения дела об административном правонарушении (кроме личного досмотра, досмотра вещей, находящихся при физическом лице) в период производства по делу, а также на стадии исполнения постановления по делу об административном правонарушении.

Каждая из перечисленных в частях первой и второй мер обеспечения производства по делу об административном правонарушении может применяться отдельно или одновременно с другими мерами, если это вызвано необходимостью. Должностное лицо несет ответственность за вред, причиненный незаконным применением мер обеспечения производства по делу об административном правонарушении.

По требованию физического лица или представителя юридического лица ему немедленно вручаются копии соответствующих протоколов и иных материалов, необходимых для обеспечения защиты прав и законных интересов лица, в отношении которого применены меры обеспечения производства по делу.

Нормативным постановлением Верховного Суда Республики Казахстан от 9 апреля 2012 года № 1 «О применении мер обеспечения производства по делам об административных правонарушениях» разъяснен механизм применения мер обеспечения.

Меры обеспечения производства по делу об административном правонарушении, представляют собой специфические средства административно-правового принуждения. Применение мер обеспечения должно быть правомерным, отвечать критериям разумности, необходимости и достаточности. Каждая из вышеперечисленных обеспечения может применяться отдельно или одновременно с другими мерами, если это вызвано необходимостью [5].

Доставление к месту составления протокола об административном правонарушении выражается в принудительном препровождении

физического лица, представителя юридического лица, должностного лица, а также транспортного средства, установления личности правонарушителя, а также составления протокола об административном правонарушении при невозможности составить их на месте, если составление протокола является обязательным.

Основанием для применения указанной меры обеспечения является наличие объективных данных о факте совершения административного правонарушения и обоснованного предположения о совершении его тем лицом, в отношении которого она применяется. Одним из дополнительных оснований является отказ нарушителя подчиниться законным требованиям или распоряжениям представителей государственных органов о прекращении совершения административного правонарушения.

Под административным задержанием следует понимать кратковременное ограничение личной свободы физического лица, представителя юридического лица, должностного лица, в частности, свободы действия и передвижения с принудительным содержанием в специальном помещении в течение определенного времени. Названная мера обеспечения применяется в случаях, перечисленных в статье 787 КРКоАП, только с целью пресечения правонарушения или обеспечения производства.

Применение указанной меры обеспечения с целью составления протокола об административном правонарушении, проверки документов, установления личности и т. д. не допускается. Сроки административного задержания и порядок их исчисления установлены статьей 789 КРКоАП.

Привод – это принудительное препровождение физического лица либо представителя юридического лица, в отношении которых ведется производство по административному делу, представителя несовершеннолетнего лица, привлекаемого к административной ответственности, в суд или орган, рассматривающий дело об административном правонарушении, в случае уклонения этих лиц от явки по вызову судьи или органа (должностного лица). Привод осуществляется органами внутренних дел, на основании определения судьи, органа (должностного лица), рассматривающего дело об административном правонарушении. Копия определения вручается лицу, подвергнутому приводу.

Личный досмотр, досмотр вещей, находящихся при физическом лице, и досмотр транспортного средства, производится только в случае совершения административного правонарушения в целях обнаружения орудий либо предметов совершения административного правонарушения. Применение указанных мер обеспечения в других случаях не допускается. Мера обеспечения в виде осмотра применяется с целью выявления следов административного правонарушения, иных материальных объектов, а также обстоятельств, имеющих значение для составления протокола об административном правонарушении. В зависимости от обстоятельств дела осмотру могут подвергаться транспортные средства, местность, предметы,

товары, импортированные на территорию Республики Казахстан, а также перемещаемые по территории Республики Казахстан, документы, живые лица. Общие правила осмотра определены статьей 794 КРКоАП.

Изъятие документов и вещей, товаров, импортированных на территорию Республики Казахстан, а также перемещаемых по территории Республики Казахстан, являющихся орудием либо предметом правонарушения допускается, если они обнаружены на месте совершения правонарушения либо при применении мер обеспечения производства по делу об административном правонарушении.

Изъятие документов и вещей, товаров, импортированных на территорию Республики Казахстан, а также перемещаемых по территории Республики Казахстан, при применении мер обеспечения производства по делу об административном правонарушении, осуществляется соответствующими должностными лицами в порядке, предусмотренном статьями 795, 799 КРКоАП.

Мера обеспечения производства по делу в виде отстранения от управления транспортным средством, судном, подлежит применению в порядке, предусмотренном статьей 796 КоАП, при наличии достаточных оснований полагать, что лицо, управляющее транспортным средством, судном, находится в состоянии алкогольного, наркотического, токсикоманического опьянения.

Достаточными данными, дающими основания для применения указанной меры обеспечения, является непосредственное выявление уполномоченным должностным лицом признаков алкогольного, наркотического, токсикоманического опьянения, а также заявления, сообщения об употреблении водителями алкоголя или психоактивных веществ, их признание в употреблении этих веществ. Лицо, отстраненное от управления транспортным средством, подлежит освидетельствованию на состояние опьянения. При уклонении водителя от освидетельствования в протоколе об административном правонарушении, акте освидетельствования, составленных на месте совершения административного правонарушения, делается отметка об этом [6].

В иных случаях указанная мера применению не подлежит.

Лицо, отстраненное от управления транспортным средством, вправе дать свои объяснения по вопросу применения указанной меры обеспечения в протоколе об административном правонарушении.

При совершении административных правонарушений, указанных в части первой статьи 797 КРКоАП, уполномоченные должностные лица, вправе задерживать, доставлять и запрещать эксплуатацию транспортных средств, путем доставки их для временного хранения на специальные площадки или стоянки.

Доставление (эвакуация) транспортного средства для их временного хранения на специальных площадках, стоянках или площадках, прилегающих к стационарному посту транспортного контроля также может

быть применено в случаях нарушения водителями транспортных средств правил остановки или стоянки в их отсутствие, а также к транспортным средствам, оставленным водителями на дороге без присмотра, когда установить их местонахождение не представляется возможным.

О задержании, доставлении и запрещении эксплуатации транспортного средства составляется акт, который приобщается к протоколу об административном правонарушении и по заявлению вручается лицу, в отношении которого приняты указанные меры обеспечения.

Меры обеспечения в виде задержания и (или) запрещения эксплуатации транспортных средств сохраняют свое действие до устранения причин задержания и (или) запрещения эксплуатации.

Медицинское освидетельствование физического лица на состояние алкогольного, наркотического или токсикоманического опьянения в качестве меры обеспечения производства по делу применяется лишь в случае, если установление такого факта имеет значение для правильного разрешения дела.

Уполномоченное должностное лицо вправе, в пределах своих полномочий, изъять водительское удостоверение в целях обеспечения исполнения принятого по делу постановления и только за совершение административного правонарушения, влекущего назначение взыскания в виде лишения права управления транспортным средством.

9.5 Пересмотр не вступивших в силу постановлений за совершение административных правонарушений в области дорожного движения

Правом на обжалование постановления по делу об административном правонарушении, предписания о необходимости уплаты штрафа наделены следующие лица, участвующие в административном процессе:

1)лицо, в отношении которого ведется производство по делу об административном правонарушении (ст.744 КРКоАП);

2) потерпевший (ст.745 КРКоАП);

3) законные представители физического лица (ст.746 КРКоАП);

4) представители индивидуального предпринимателя, юридического лица (ст.747 КРКоАП);

5) защитник (ст.748 КРКоАП);

6) представитель потерпевшего (ст.753 КРКоАП);

Лицо, в отношении которого ведется производство по делу об административном правонарушении, вправе знакомиться с протоколом и другими материалами дела, давать объяснения, делать замечания по содержанию и оформлению протокола, представлять доказательства, заявлять ходатайства и отводы, пользоваться юридической помощью защитника, при рассмотрении дела выступать на родном языке или языке, которым владеет, и безвозмездно пользоваться услугами переводчика, если не владеет языком, на котором ведется производство; обратиться с жалобой по применению мер обеспечения производства по делу, на нарушение закона при составлении протокола об административном правонарушении в случае

указания сведений, не соответствующих фактическим данным и обстоятельствам, на предписание о необходимости уплаты штрафа и постановление по делу; делать выписки из него и снимать копии с имеющихся в деле документов, а также пользоваться иными процессуальными правами, предоставленными ему КРКоАП;

Потерпевшим является физическое или юридическое лицо, которому административным правонарушением причинен физический, имущественный или моральный вред. Потерпевший вправе знакомиться со всеми материалами дела, давать объяснения, представлять доказательства, заявлять ходатайства и отводы, иметь представителя, обжаловать протокол об административном правонарушении и постановление по делу об административном правонарушении, пользоваться иными процессуальными правами, предоставленными ему КРКоАП.

Законными представителями физического лица признаются родители, усыновители, опекуны, попечители и иные лица, на попечении или иждивении которых оно находится. Законный представитель физического лица, в отношении которого ведется производство по делу об административном правонарушении, допускается к участию в деле с момента административного задержания лица, привлекаемого к административной ответственности, или составления протокола об административном правонарушении. Законные представители физического лица, в отношении которого ведется производство по делу об административном правонарушении, и потерпевшего имеют права и несут обязанности, предусмотренные КРКоАП в отношении представляемых ими лиц.

Законным представителем юридического лица является руководитель исполнительного органа юридического лица, который действует от имени юридического лица. Полномочия законного представителя юридического лица подтверждаются документами, удостоверяющими его служебное положение. Иные лица, представляющие интересы юридического лица, являются представителями по поручению, полномочия которых определяются доверенностью, выдаваемой от имени юридического лица исполнительным органом юридического лица и подписываемой руководителем исполнительного органа. Представители юридического лица, в отношении которого ведется производство по делу об административном правонарушении, и потерпевшего имеют права и несут обязанности, предусмотренные КРКоАП.

Дело об административном правонарушении рассматривается с участием представителя юридического лица, в отношении которого ведется производство по делу об административном правонарушении. В отсутствие указанного лица дело может быть рассмотрено лишь в случаях, когда имеются данные о его надлежащем извещении о месте и времени рассмотрения дела, если от него не поступило ходатайство об отложении рассмотрения дела. При рассмотрении дела об административном правонарушении, совершение которого влечет административное взыскание

в виде конфискации предмета, явившегося орудием либо предметом совершения административного правонарушения, либо конфискации доходов (дивидендов), денег и ценных бумаг, полученных вследствие совершения административного правонарушения, присутствие представителя юридического лица, привлекаемого к административной ответственности, обязательно.

Защитник - лицо, осуществляющее в установленном законом порядке защиту прав и интересов лица, привлекаемого к административной ответственности, и оказывающее ему юридическую помощь и в качестве защитников участвуют адвокаты. Наряду с адвокатами в качестве защитников допускаются супруг (супруга), близкие родственники или законные представители лица, привлекаемого к административной ответственности. Иностранные адвокаты допускаются к участию в деле в качестве защитников, если это предусмотрено международным договором Республики Казахстан с соответствующим государством на взаимной основе, в порядке, определяемом законодательством.

Представителями потерпевшего могут быть лица, правомочные в силу закона представлять при производстве по делу об административном правонарушении законные интересы потерпевшего. Для защиты прав и законных интересов потерпевших, являющихся несовершеннолетними либо по своему физическому или психическому состоянию лишенных возможности самостоятельно защищать свои права и законные интересы, к обязательному участию в процессе привлекаются их законные представители и представители.

Жалоба, протест на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа направляются в орган (должностному лицу), вынесший (вынесшему) постановление по делу, оформивший (оформившему) предписание, который обязан в течение трех суток со дня поступления жалобы, протеста направить их со всеми материалами дела в соответствующий вышестоящий орган (должностному лицу). Жалоба, протест могут быть поданы непосредственно в вышестоящий орган (должностному лицу), уполномоченный их рассматривать.

Жалоба, протест на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа подлежат рассмотрению в течение десяти суток со дня их поступления.

Вышестоящий орган (должностное лицо), приступив к рассмотрению жалобы, протеста на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа:

1) объявляет, кто рассматривает жалобу, протест, какие жалоба, протест подлежат к рассмотрению; кем поданы жалоба, протест; выясняет относится ли рассмотрение жалобы, протеста к его компетенции; если рассмотрение жалобы, протеста не относится к его компетенции, направляет их со всеми материалами дела по подведомственности;

2) удостоверяется в явке лица, в отношении которого вынесено постановление по делу, оформлено предписание, или его представителя, а также вызванных для участия в рассмотрении жалобы, протеста лиц;

3) проверяет полномочия участников производства и его законных представителей;

4) выясняет причины неявки участников производства по делу и принимает решение о рассмотрении жалобы, протеста в их отсутствие либо об отложении рассмотрения жалобы, протеста;

5) разъясняет лицам, участвующим в рассмотрении жалобы, протеста, их права и обязанности;

6) оглашает жалобу, протест на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа, а при необходимости и иные материалы дела;

7) разрешает заявленные отводы и ходатайства, устанавливает иные обстоятельства, необходимые для полного, всестороннего и объективного рассмотрения жалобы, протеста.

При рассмотрении жалобы, протеста на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа проверяется законность и обоснованность вынесенного постановления, предписания по имеющимся в деле и дополнительно представленным материалам. Вышестоящий орган (должностное лицо) вправе устанавливать новые факты и исследовать новые доказательства.

Вышестоящий орган (должностное лицо) вправе отложить рассмотрение жалобы, протеста в связи с истребованием дополнительных материалов по делу, назначением экспертизы и в других случаях, когда это необходимо для полного, всестороннего и объективного рассмотрения жалобы, протеста.

В случае поступления ходатайств от участников производства по делу об административном правонарушении либо необходимости дополнительного выяснения обстоятельств дела срок рассмотрения жалобы, протеста может быть продлен вышестоящим органом (должностным лицом), рассматривающим дело, но не более чем на десять суток. Орган (должностное лицо) обязан приостановить срок рассмотрения жалобы, протеста при невозможности их рассмотрения до разрешения другого дела, рассматриваемого в гражданском, уголовном или административном судопроизводстве, а также в случае обжалования результатов налоговой и (или) таможенной проверок, на основании которых возбуждено дело об административном правонарушении, в вышестоящий орган либо при направлении запроса в государственный орган по вопросам, имеющим значение для дела. Решение о приостановлении либо продлении срока выносится в виде определения.

Если жалоба, протест на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа поступили

одновременно в суд и вышестоящий орган (должностному лицу), то жалоба, протест, поданные в вышестоящий орган, подлежат направлению в суд.

На основании статьи 826-4 КРКоАП предусмотрены полный перечень решений, который может быть принять по жалобе. Рассмотрев жалобу, протест на постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа, вышестоящий орган (должностное лицо) принимает одно из следующих решений об:

1) оставлении постановления, предписания без изменения, а жалобу, протест без удовлетворения;

2) изменении постановления;

3) отмене постановления, предписания и прекращении дела;

4) отмене постановления, предписания и вынесении нового постановления по делу.

Постановление по жалобе, протесту на постановление по делу, предписание в срок до трех суток после его вынесения вручается или высылается лицу, в отношении которого вынесено постановление по делу, оформлено предписание, или его представителю, потерпевшему в случае подачи им жалобы, а также прокурору, принесшему протест.

9.6 Исполнение постановлений о наложении административных взысканий за нарушение правил дорожного движения

На основании статьи 883 КРКоАП постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа вступают в законную силу:

1) после истечения срока, установленного для обжалования постановления по делу об административном правонарушении, предписания о необходимости уплаты штрафа, если оно не было обжаловано или опротестовано;

2) немедленно после вынесения постановления по жалобе, протесту, а также постановления в случае, предусмотренном статьей 839 КРКоАП, а именно принятия решения по жалобе, апелляционному ходатайству прокурора на постановление суда;

3) немедленно, в случае сокращенного производства по делу об административном правонарушении, то есть оплаты штрафа в размере пятидесяти процентов от указанной суммы штрафа в течение семи суток, дело считается рассмотренным по существу.

Постановление о наложении административного взыскания, предписание о необходимости уплаты штрафа обязательны для исполнения всеми участниками дорожного движения.

Постановление о наложении административного взыскания, предписание о необходимости уплаты штрафа подлежат исполнению с момента вступления их в законную силу. Постановление о наложении

административного взыскания в виде лишения специального права и административного ареста подлежит исполнению с момента его вынесения.

Обращение постановления о наложении административного взыскания, предписания о необходимости уплаты штрафа к исполнению возлагается на судью, орган (должностное лицо), вынесшие постановление, или орган, оформивший предписание. Постановление направляется органу (должностному лицу), уполномоченному приводить его в исполнение, в течение суток со дня вступления его в законную силу. Постановление о наложении административного взыскания в виде лишения специального права направляется органам, уполномоченным приводить его в исполнение, немедленно после его вынесения.

Постановление о наложении административного взыскания, предписание о необходимости уплаты штрафа приводятся в исполнение уполномоченными органами в порядке, установленном КРКоАП. В случае вынесения нескольких постановлений о наложении административных взысканий, предписаний о необходимости уплаты штрафа в отношении одного лица каждое постановление, предписание приводится в исполнение самостоятельно. Уклонение лица от административного взыскания влечет исполнение этого взыскания в принудительном порядке в соответствии с законодательством.

Судья, орган (должностное лицо), вынесший постановление о наложении административного взыскания, или орган, оформивший предписание о необходимости уплаты штрафа, прекращает исполнение постановления, предписания и освобождает от административного взыскания в случаях:

1) отмены закона или отдельных его положений, устанавливающих административную ответственность;

2) нарушения положений принципа законности, предусмотренного частью 2 статьи 8 КРКоАП, а именно при производстве по делам об административных правонарушениях должно точно соблюдаться требования:

- Конституции Республики Казахстан;

- Кодекса РК об административных правонарушениях;

- Международные договорные и иные обязательства Республики Казахстан, а также нормативные постановления Конституционного Совета и Верховного Суда Республики Казахстан, регулирующие административно-деликтные правоотношения.

Причем Конституция Республики Казахстан имеет высшую юридическую силу и прямое действие на всей территории Республики Казахстан. В случае противоречия между правилами, установленными законом и Конституцией Республики Казахстан, действуют положения Конституции [7];

3) смерти лица, привлеченного к административной ответственности, или объявления его в установленном законом порядке умершим;

4) истечения срока давности исполнения постановления о наложении административного взыскания, предписания о необходимости уплаты штрафа, установленного статей 890 КРКоАП.

Постановление по делу об административном правонарушении, предписание о необходимости уплаты штрафа не подлежит исполнению, если оно не было приведено в исполнение в течение года со дня его вступления в законную силу, а за правонарушения в области налогообложения и антимонопольного законодательства Республики Казахстан - в течение пяти лет со дня вступления его в законную силу.

На основании части 3 статьи 834 КРКоАП, принесение прокурором апелляционного ходатайства приостанавливает исполнение постановления до его рассмотрения.

Течение срока давности прерывается, если лицо, привлеченное к административной ответственности, уклоняется от его исполнения. Исчисление срока давности в этом случае возобновляется со дня обнаружения этого лица.

В случае отсрочки исполнения постановления течение давностного срока приостанавливается до истечения срока отсрочки, а при рассрочке исполнения постановления течение срока давности продлевается на срок рассрочки.

Постановление о наложении административного взыскания, по которому взыскание произведено полностью, с отметкой о произведенном взыскании возвращается органом, исполнившим постановление, судье, органу (должностному лицу), вынесшим постановление.

Штраф, наложенный за совершение административного правонарушения, вносится физическим лицом или перечисляется юридическим лицом в государственный бюджет в установленном порядке с последующим уведомлением в письменной или электронной форме судьи или органа (должностного лица), вынесшего постановление о наложении штрафа, оформившего предписание о необходимости уплаты штрафа.

Установленный порядок уплаты штрафа может быть различным и такую информацию можно получить на многих сайтах Интернета. Помимо обычной кассы, такую услугу предоставляют терминалы банков второго уровня. Оплатить штраф можно с помощью различных платежных карт, а также в расчетно-кассовых отделениях банках и Интернет-банкинге. Кроме того, оплачивать штрафы можно через сайт электронного правительства egov.kz [8].

Пунктом 29 Нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 6 октября 2017 года № 7 «О некоторых вопросах применения судами норм Особенной части Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях» предусмотрены последствия добровольной неуплаты штрафа, которые не всегда применяются в административной практике. В соответствии с частью первой статьи 893 КРКоАП штраф подлежит уплате лицом, привлеченным к административной

ответственности, не позднее тридцати суток со дня вступления постановления в законную силу. В случае неуплаты наложенного судом штрафа по истечении данного срока или по истечении срока отсрочки, предусмотренной статьей 888 КРКоАП, такое лицо подлежит ответственности по статье 669 КРКоАП независимо от обращения постановления к принудительному исполнению [9].

Не маловажным является тот факт, что сведения о лице, привлеченном к административной ответственности, заносятся в административный банк данных о лицах, совершивших административное правонарушение, и хранятся в течение года со дня исполнения постановления. То есть, уклонение от исполнения и неуплата административного штрафа способствует тому, что каждый должник продолжает числиться по специальному учету Комитета по правовой статистики и специальных учетов Генеральной Прокуратуры Республики Казахстан длительное время.

В случаях, если правонарушитель не исполняет добровольно штраф, то его взыскание производится в принудительном порядке в соответствие со статьей 894 КРКоАП. Часть 1 этой статьи предусматривает порядок и основные направления исполнения постановления о наложении штрафа или предписание о необходимости уплаты штрафа. Во- первых, обязанностью направления постановления или предписания обладает суд или должностное лицо, которое вынесло это постановление или предписание. Во-вторых, постановление или предписание направляется администрации организации, где лицо, привлеченное к ответственности, работает либо получает вознаграждение, пенсию, стипендию. В-третьих, сроки удержание штрафа не могут превышать шести месяцев с момента вынесения постановления или предписания о необходимости уплаты штрафа. В-четвертых, очередность взыскания штрафа производится в порядке, предусмотренном ст. 742 Гражданского кодекса Республики Казахстан.

При достаточности денег клиента в банке для удовлетворения всех требований, предъявленных к клиенту, изъятие денег осуществляется в порядке поступления распоряжений клиента или иных лиц (календарная очередность), если иное не предусмотрено ст. 27 закона Республики Казахстан от 26 июля 2016 года №11 «О платежах и платежных системах» [10].

При недостаточности денег клиента в банке для удовлетворения очередного требования, предъявленного к клиенту, банк аккумулирует поступающие в пользу клиента деньги, сумма которых достаточна для удовлетворения указанного требования, за исключением случаев, предусмотренных законодательными актами Республики Казахстан. При предъявлении к клиенту нескольких требований банк производит изъятие денег клиента в следующей очередности:

1) в первую очередь осуществляется изъятие денег по исполнительным документам, предусматривающим удовлетворение требований о возмещении

вреда, причиненного жизни и здоровью, а также требований по взысканию алиментов;

2) во вторую очередь производится изъятие денег по исполнительным документам, предусматривающим изъятие денег для расчетов по выплате выходных пособий и оплате труда с лицами, работающими по трудовому договору, выплате вознаграждений по авторскому договору, обязательствам клиента по перечислению обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов в единый накопительный пенсионный фонд и социальных отчислений в Государственный фонд социального страхования, отчислений и (или) взносов на обязательное социальное медицинское страхование в фонд социального медицинского страхования;

3) в третью очередь производится изъятие денег по обязательствам клиента перед бюджетом;

4) в четвертую очередь производится изъятие денег по исполнительным документам, предусматривающим удовлетворение других денежных требований;

5) в пятую очередь производится изъятие денег для удовлетворения других требований, предъявленных к клиенту в порядке календарной очередности [11].

Уполномоченный орган в целях необходимых для осуществления задач по принудительному исполнению исполнительных документов ведет Единый реестр должников. Сведения о должниках размещаются на официальном Интернет-ресурсе уполномоченного органа. Единый реестр должников формируется и ведется посредством автоматизированной информационной системы по исполнительному производству. Сведения для включения в Единый реестр должников, за исключением сведений по должникам, не имеющим задолженности по исполнительному производству о периодическом взыскании более трех месяцев, а также по исполнительным документам о принятии и отмене мер обеспечения иска, направляются судебными исполнителями в течение трех рабочих дней после возбуждения исполнительного производства [12].

Срок лишения права управления транспортными средствами не может быть менее шести месяцев и более десяти лет. Согласно статье 75 Закона Республики Казахстан от 17 апреля 2014 года «О дорожном движении» правовым основанием прекращением права управления транспортными средствами является лишение права на управление транспортными средствами по решению суда [13].

Исполнять постановления суда о лишении права управления транспортными средствами, за исключением тракторов, самоходных машин и других видов техники возложена на органы внутренних дел. То есть ОВД исполняют постановления о лишении права управления только в отношении водителей тех транспортных средств, на которые распространяется действие приказа МВД Республики Казахстан от 2 декабря 2014 года №862 [14].

После вступления постановления суда о лишении права управления транспортными средствами в законную силу, оно направляется в органы внутренних дел, где исполнением постановления осуществляют сотрудники территориального регистрационно-экзаменационного подразделения административной полиции. Поступившие постановления о лишении права управления с изъятыми водительскими удостоверениями хранятся регистрационно-экзаменационных подразделениях с указанием категории транспортного средства, в отношении которой наложено административное взыскание.

Список, использованных источников:

1. Кодекс Республики Казахстан об административных правонарушениях от 5 июля 2014 года № 235.

2. Об утверждении Инструкции по производству дел об административных правонарушениях в органах внутренних дел Республики Казахстан. Приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 13 декабря 2013 года №713.

3. Об утверждении формы квитанции об уплате административного штрафа в порядке сокращенного производства по делу об административном правонарушении. Приказ Министра финансов Республики Казахстан от 22 августа 2014 года № 373.

4. Об утверждении Стратегического плана развития Республики Казахстан до 2025 года и признании утратившими силу некоторых указов Президента Республики Казахстан. Указ Президента Республики Казахстан от 15 февраля 2018 года № 636.

5. О применении мер обеспечения производства по делам об административных правонарушениях. Нормативным постановлением Верховного Суда Республики Казахстан от 9 апреля 2012 года № 1.

6. Об утверждении Правил направления для освидетельствования на состояние опьянения, освидетельствования на состояние опьянения и оформления его результатов. Постановление Правительства Республики Казахстан от 4 июня 2003 года № 528.

7. Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 года

8. Автоматизированная услуга «оплата административных штрафов и штрафов за нарушение правил дорожного движения». http://egov.kz/cms/ru/services/epay

9. О некоторых вопросах применения судами норм Особенной части Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях. Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 6 октября 2017 года № 7.

10. Гражданский кодекс Республики Казахстан (Особенная часть) от 1 июля 1999 года №409-1.

11. О платежах и платежных системах. Закон Республики Казахстан от 26 июля 2016 года №11.

12. Об исполнительном производстве и статусе судебных исполнителей. Закон Республики Казахстан от 2 апреля 2010 года №261.

13. О дорожном движении. Закон Республики Казахстан от 17 апреля 2014 года № 194-V ЗРК.

14. Об утверждении Правил государственной регистрации и учета отдельных видов транспортных средств по идентификационному номеру транспортного средства, подготовки водителей механических транспортных средств, приема экзаменов и выдачи водительских удостоверений. Приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 2 декабря 2014 года № 862.